

การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
โดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
สิงหาคม 2560

การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
โดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

ปริญญานิพนธ์
ของ
มาณวิภา พัฒนมาศ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

สิงหาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
โดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ
ของ
ภาควิชา พัฒนาศ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
สิงหาคม 2560

มาณวิภา พัฒนมาศ. (2560). การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบท
ภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ. ปรินทิพนิพนธ์ ปร.ด
(การวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์: แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการ
ให้คำปรึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร.สุพรรณ วงษ์ทิม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิศมัยรัตน์โรจน์สกุล.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายและองค์ประกอบของ
คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย และสร้างรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัว
แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย สำหรับกลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นพ่อแม่วัยรุ่นอายุ 15-19 ปี มีลูกคนเดียวและอายุไม่เกิน 3 ปี แบ่งเป็น 3 กลุ่ม
คือ กลุ่มแรกเป็นพ่อแม่วัยรุ่น จำนวน 6 คู่ ใช้ศึกษาเชิงปรากฏการณ์ กลุ่มที่สองเป็นพ่อแม่วัยรุ่น จำนวน 250 คู่
ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ส่วนกลุ่มที่สาม เป็นพ่อแม่วัยรุ่น จำนวน 10 คู่ แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 5 คู่ ได้เข้าร่วมการ
ให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ และกลุ่มควบคุม 5 คู่ ไม่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การศึกษาเชิงปรากฏการณ์ พบว่าคุณลักษณะการเป็น
พ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย หมายถึง การแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำ
ในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
ด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่
วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะการเป็นพ่อ
แม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย พบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน มีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิง
ประจักษ์ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัว
แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เป็นการบูรณา
การระหว่างแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวต่าง ๆ
ได้แก่ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบ
มนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบ และทฤษฎีการให้คำปรึกษา
ครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม โดยมีทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยง
ระหว่างรุ่นเป็นฐาน มาใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาค
กลางของไทย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติการให้คำปรึกษาครอบครัว
4) คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองที่ได้รับการ
ให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ และกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มี
ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวมีผลให้
คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

STUDY AND ENHANCEMENT OF CHARACTERISTICS OF ADOLESCENT
PARENTHOOD IN THE CONTEXT OF CENTRAL THAILAND THROUGH
INTEGRATIVE FAMILY COUNSELING

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Doctor of Philosophy Degree in Research and Development on Human Potentials:
Psychology of Human Development and Counseling
At Srinakharinwirot University
August 2017

Manwipha Pattanamas. (2017). *Study and Enhancement of the Characteristics of Adolescent Parenthood in the Context of Central Thailand through Integrative Family Counseling*. Dissertation. Ph.D. (Psychology of Human Development and Counseling). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Dr. Patcharaporn Srisawat, Assist. Prof. Police Lieutenant Colonel Dr. Sukaroon Wongtim, Assist. Prof. Dr. Pissamai Ratanarojsakul

The purpose of this research was to study, using phenomenal methods in terms of meaning and the characteristic factors of adolescent parenthood, in the context of central Thailand and integrative family counseling for developing of the characteristics of adolescent parenthood in the context of central Thailand. The population of this research were adolescent parents from the ages of fifteen to nineteen years of age who have only one child and not over three years of age. They were divided into three groups. The first group used a phenomenal study, consisting of six pairs of adolescent parents. The second group were obtained by a factor analysis study consisting of two hundred and fifty pairs of adolescent parents. The third group were then randomly clarified into an experimental group and a control group. Each group consisted of five pairs of adolescent parents.

The results of the study were as follows: 1) Phenomenal methods in terms of the meaning of the characteristic factors of adolescent parenthood in the context of central Thailand revealed the characteristics factors were the parental attitude, adolescent parental roles, the comprehension of child raising, interpersonal bonding and social support. 2)The adoption of confirmatory factor analysis significantly showed that these five components had a high factor loading of 0.01 composed of the parental attitude, adolescent parental roles, the comprehension of child raising, interpersonal bonding and social support. 3)The integrative family counseling to enhancement of characteristics of adolescent parenthood in the context of central Thailand consisted of three stages: initial stage, the working stage and the final stage. The integration of family counseling theories and techniques from different schools were applied to develop the characteristics of adolescent parenthood was a key factor in increasing positive changes in the characteristics of adolescent parenthood in the context of central Thailand. 4)There are statistically significant differences at a 0.01 level of the characteristics of adolescent parenthood in the context of central Thailand in both general and specific factors of the experimental group existed before, after and following up the participation period.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
โดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ
ของ
มานวิภา พัฒนมาศ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่.....เดือน พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัทธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์)

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญนภา กุลนภาดล)

.....ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร.สุชอรุณ วงษ์ทิม)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัทธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์)

.....ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศมัย รัตนโรจน์สกุล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร.สุชอรุณ วงษ์ทิม)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิศมัย รัตนโรจน์สกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ครรชิต แสนอุบล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโทหญิง ดร.สุขอรุณ วงษ์ทิม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย รัตนโรจน์สกุล กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่สละเวลาทั้งร่างกายและแรงใจในการให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี จนทำให้ปริญญานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา กุลนภาดล ประธานกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ดร.ครรชิต แสนอุบล กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุงปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ปรากฏนามในปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ที่กรุณาเสียสละเวลาในการตรวจสอบเครื่องมือและการสนทนากลุ่ม ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาแก่ผู้วิจัยตลอดการศึกษาตามหลักสูตร

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาเป็นอย่างสูง ผู้เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามในชีวิต และการสนับสนุนในทุกๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรักและความห่วงใย

ขอขอบคุณนิสิตรุ่นพี่ รุ่นน้อง และเพื่อนร่วมเรียนระดับปริญญาเอก สาขาการวิจัยและพัฒนาศัลยกรรมมนุษย์ ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ น้องชาย น้องสะใภ้ ที่คอยดูแลช่วยเหลือในการกิจส่วนตัว ให้กำลังใจ และอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนปริญญาเอกอย่างดี

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ คุณเศรษฐ์ วัฒนมาศ ผู้สนับสนุนและอยู่เคียงข้างกันเสมอมา และเด็กชายเศรษฐ์ภูมิ วัฒนมาศ ผู้เติมเต็มความสุขให้กับคุณพ่อคุณแม่ เป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะทำให้คุณแม่มีความสุขกับการทำปริญญานิพนธ์ในเรื่องนี้

มาณวิภา วัฒนมาศ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
พื้นที่วิจัยและประชากรที่ใช้ในการวิจัย	5
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย	6
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	10
สมมติฐานการวิจัย	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	15
วัยรุ่น	33
การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	37
การให้คำปรึกษาครอบครัว	43
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น และการให้คำปรึกษาครอบครัว	64
3 วิธีดำเนินการวิจัย	78
ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงปรากฏการณ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบ	80
การกำหนดประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	80
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
การดำเนินการวิจัย	84
การวิเคราะห์ข้อมูล	87
ระยะที่ 2 การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	89
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	90
การดำเนินการวิจัย	92
การวิเคราะห์ข้อมูล	95
การพิทักษ์สิทธิ์	95

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	96
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	96
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม.....	109
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	119
5 การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการและการ	
วิเคราะห์ผลการทดลอง.....	125
ส่วนที่ 1 ผลของการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ	
เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	125
ส่วนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษา	
รอบครัวแบบบูรณาการ.....	133
6 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	143
สรุปผลการวิจัย.....	144
อภิปรายผล.....	146
ข้อเสนอแนะ.....	158
บรรณานุกรม.....	160
ภาคผนวก.....	172
ภาคผนวก ก	173
ภาคผนวก ข	175
ภาคผนวก ค	180
ภาคผนวก ง	190
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	247

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปการเปรียบเทียบลักษณะของแม่วัยรุ่นกับแม่ผู้ใหญ่.....	27
2 สรุปองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นจากการทบทวนงานวิจัย	32
3 สรุปการจัดกลุ่มองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นจากการทบทวนงานวิจัย.....	32
4 วงจรชีวิตของบุคคลตามทฤษฎีของอีริคสัน.....	35
5 สรุปสถานะเอกลักษณ์แห่งตนของมาร์เซีย.....	37
6 อัตราคลอดของหญิงอายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิงกลุ่มเดียวกัน 1,000 คน..	38
7 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	83
8 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	84
9 แบบแผนการทดลอง Repeated measures design.....	92
10 ตาราง วัน เวลา การให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	94
11 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านเจตคติ.....	97
12 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก.	103
13 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น.....	105
14 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านการสนับสนุนทางสังคม.....	107
15 ผลการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ.....	111
16 สรุปองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	116
17 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพ่อแม่วัยรุ่น.....	119
18 ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสมพอดีของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	122
19 คำนำน้าหนักองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	123
20 สรุปทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	132

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ในบริบทภาคกลางของไทย.....	134
22 การเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทดลอง หลังทดลอง และ ติดตามผล.....	136
23 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นใน บริบทไทยโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล.....	137
24 การเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย รายด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และ ติดตามผล.....	138
25 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นราย ด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผล	140
26 ค่าพัฒนาการของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ของพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	141

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลาง ของไทย.....	12
2 โมเดลการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านความพร้อมในการรู้คิดของโอ คอลลาฮาน และคณะ.....	28
3 การศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างของโปรแกรมพ่อแม่วัยรุ่น : การสนับสนุน ทางบวกให้พ่อวัยรุ่นร่วมเลี้ยงดูลูกโดยการให้คำปรึกษาของฟลอซิม และคณะ.....	30
4 เส้นทางสู่การเป็นพ่อแม่ในวัยรุ่นจากประเด็นการตัดสินใจ.....	39
5 สเกลชีวิตการแยกตนเองออกจากครอบครัวตามแนวคิดของโบเวน.....	47
6 โมเดลดั้งเดิม.....	61
7 โมเดลความคิดแบบง่าย.....	62
8 โมเดลความคิดตามแบบของเบ็ค.....	62
9 ขั้นตอนการศึกษาคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลาง ของไทยในระยะที่ 1.....	79
10 ขั้นตอนการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลาง ของไทย.....	89
11 โมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 ของคุณลักษณะการเป็น พ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย.....	124
12 การประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบบูรณาการของโอเลเซ็น.....	127
13 การประยุกต์ใช้การวางแผนบำบัดของโอเลเซ็น.....	128

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โดยธรรมชาติแล้วพ่อแม่เป็นต้นแบบ ของการหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดให้กับลูก และเป็นรากฐานของการถ่ายทอดความสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อแม่ลูก แต่สำหรับลูกที่เกิดจากพ่อแม่ที่เป็นวัยรุ่นนั้น ต้องเติบโตขึ้นมาท่ามกลางสภาพครอบครัวที่ขาดความพร้อมของการเป็นพ่อแม่ ซึ่งแน่นอนว่า พวกเขาสามารถที่จะเจริญเติบโตได้เหมือนเด็กทั่วไป แต่สิ่งที่จะแตกต่างออกไปก็คือ พัฒนาการทางด้านจิตใจ ความคิด ความรู้สึก และปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม ระหว่างพ่อแม่กับลูกที่จะส่งผลต่อความสุขความสำเร็จในชีวิตของเด็กในอนาคต

พ่อแม่วัยรุ่นยังคงเป็นปัญหาสังคมทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยที่นับวันจะยิ่งมากขึ้น องค์การสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลก ได้ใช้อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี (Adolescent birth rate) ในการติดตามสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแทนอัตราการตั้งครรภ์ และได้กำหนดให้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals, MDGs) (สำนักอนามัยเจริญพันธุ์. 2557: 3) ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้รายงานอัตราการคลอดในวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี ในปี พ.ศ. 2558 เฉลี่ยอยู่ที่ 44.1 ต่อประชากรหญิงในกลุ่มอายุเดียวกัน 1,000 คน (World Health Organization. 2016: online) สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 พบว่า อัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่นอยู่ที่ 44.8 (สำนักอนามัยเจริญพันธุ์. 2559: 12)

การที่วัยรุ่นต้องมารับบทบาท “พ่อแม่” โดยที่ยังไม่พร้อมนี้ ย่อมหมายถึงผลกระทบที่จะมีต่อการพัฒนาการในมิติต่างๆ ของเด็กที่เกิดมา รวมทั้งปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย เช่น พ่อแม่วัยรุ่นต้องเผชิญกับความยากจน ต้องพึ่งพาผู้อื่นทางเศรษฐกิจ มีทั้งปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต เป็นต้น (Boden; et al. 2008: 60-151; Bures; et al. 2009: 670-687) ส่วนเด็กนั้น ถือว่าเป็นวัยที่ต้องพึ่งพิง และต้องการการดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับเด็ก ถ้าหากถูกทำลายลง และไม่สามารถแก้ไขได้ภายในช่วงสองปีแรกของชีวิตเด็กด้วยแล้ว การเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ นั้น ก็อาจจะไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ เพราะยิ่งเด็กโตเท่าไรก็ยิ่งยากที่จะสร้างให้เกิดสัมพันธภาพของความมั่นคงปลอดภัย ระหว่างพ่อแม่กับเด็กมากขึ้นเท่านั้น (Reynolds.2009: 54; citing Bowlby.1995) และหากจะพิจารณาถึงลูกของพ่อแม่วัยรุ่นนั้น เด็กก็อาจจะได้รับรู้สภาพของความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ การเกี่ยงกันรับผิดชอบในตัวลูก การเลิกจากกันของพ่อแม่ และอาจรวมไปถึงการใช้ความรุนแรงต่อกันในครอบครัวแทน ซึ่งจะทำให้เด็กขาดการเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพ และส่งผลให้ลูกของพ่อแม่วัยรุ่นมักมีปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือกระทำความผิด รวมไปถึงปัญหาทางอารมณ์และสังคมในเด็ก (Field; et al.1980: 426-436) ที่จะเห็นได้ชัดขึ้นเมื่อเด็กอายุ 3 ปี (Miller; et al.1996: 533-541)

สำหรับวัยรุ่นแล้ว การเป็นพ่อแม่ในวัยนี้ จะเป็นช่วงเวลาของความยากลำบาก ระหว่างการต่อสู้กับการกีดกันพัฒนาตัวตนของวัยรุ่น และการต้องเผชิญหน้ากับความยุ่งยากในการเลี้ยงดูลูก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ก็จะเห็นได้ว่าเป็นชีวิตที่จะต้องเผชิญกับการปรับเปลี่ยน และมีความท้าทายอย่างมาก เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและความน่าเชื่อถือ ของการเป็นพ่อแม่ในวิถีของการใช้ชีวิตและการคิดในแบบผู้ใหญ่ (Hammer; & Turner. 1996: 80) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มนี้ จะต้องได้รับการช่วยเหลือ ให้สามารถรับมือกับช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่าน และความไม่แน่นอนในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ลูกของพวกเขาได้มีต้นทุนชีวิตที่ดีที่สุด ตั้งแต่แรกเริ่มเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาถึงการรณรงค์แก้ไขปัญหาคอขวดของพ่อแม่วัยรุ่นที่กระทำอยู่ในปัจจุบัน เพื่อลดปัญหาสุขภาพจิตและปัญหาสังคมหลายประการนั้น ก็อาจจะสำเร็จได้ยาก ถ้าปราศจากการเสริมสร้างคุณลักษณะสำคัญในด้านต่างๆ ของการเป็นพ่อแม่ให้กับวัยรุ่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่ในช่วงที่ลูกเริ่มต้นชีวิตวัยเด็กนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะด้วยแรงขับ (drive) ในตัวบุคคลที่ผลักดันให้บุคคลกระทำการต่างๆ รวมทั้งประสบการณ์ในอดีตที่มีผลต่อการกระทำในปัจจุบัน ตามทฤษฎีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ (Object relations theory) ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ในช่วงต้นของชีวิตจึงเป็นสิ่งที่มียุทธพลมาก เพราะความสัมพันธ์นี้จะประทับอยู่ภายในใจของเด็ก และกลายเป็นแม่แบบของความสัมพันธ์ซึ่งจะมีกับผู้อื่นในอนาคต (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 173) เด็กนั้นต้องการความรู้สึกของการถูกรักอย่างต่อเนื่องโดยปราศจากเงื่อนไข เด็กที่มีความรู้สึกถูกพลัดพรากตั้งแต่เริ่มต้นวัยเด็ก อาจเสี่ยงต่อการเกิดภาวะพัฒนาการของโบลบี้ (Bowlby's developing) หรือที่เรียกว่า “โรคขาดความรัก” (affectionless psychopathy) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความบกพร่องทางสังคมทุกรูปแบบ ทั้งในส่วนบุคคลและในทางสังคมตามมา ทั้งนี้ การกีดกันยิ่งใหญ่ของการเป็นพ่อแม่ คือการเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี มีความสุขสุขภาพดี มีความเชื่อมั่น มั่นใจในตนเอง น่ารัก และรับผิดชอบ (ทิพาวดี เอมะวรรณ. 2555: 24)คุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่ จึงถือว่ามีอิทธิพลสำคัญในชีวิตลูกอย่างมาก

ในการศึกษาถึงคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในต่างประเทศ เช่น โอ คอลลาฮานและคณะ (O'Callaghan; et al. 2000: 214) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูก พบว่าคุณลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นด้านเจตคติที่มีต่อลูก ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก และด้านการสนับสนุนทางสังคมของพ่อแม่วัยรุ่น เป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกัน หรือลดปัญหาทางด้านพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอกของลูกของพ่อแม่วัยรุ่น นอกจากนี้ ฟลอชิมและคณะ (Florsheim; et al. 2012: 1886-1892) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านพันธะผูกพันระหว่างบุคคลของพ่อแม่วัยรุ่น (Interpersonal Bonding) พบว่า พันธะผูกพันระหว่างบุคคลของพ่อแม่วัยรุ่นมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก และสุขภาพของลูก ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และยังสามารถเป็นตัวทำนายผลของการเลี้ยงดูลูกในทางบวก นั่นคือ พฤติกรรมการดูแลทะนุถนอมลูก และเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ส่วนรอสส์ (Ross.1999: 17-49) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นกับการเป็นพ่อแม่ผู้ใหญ่ ในด้านเจตคติของ

พ่อแม่ที่มีต่อลูก ด้านการตอบสนองความต้องการลูก ด้านความรักความผูกพัน และด้านพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีต่อลูก พบว่า คุณลักษณะทั้ง 4 ด้านนี้ของพ่อแม่วัยรุ่นจะมีน้อยกว่าพ่อแม่ผู้ใหญ่

เมื่อพิจารณาถึงการศึกษาคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในประเทศไทยนั้น พบว่ามี การศึกษาค่อนข้างจำกัด และจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยนั้นควรประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญด้านใดบ้าง เพื่อ การนำไปเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากการ ทำงานในพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่าปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่นในภาคกลางยังคงมีจำนวนมาก โดยมีอัตราการ คลอดบุตรของวัยรุ่นอยู่ที่ 49.8 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของประเทศไทยคือ 44.8 และสูงกว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมขององค์การสหประชาชาติ คือ 44.1 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดพื้นที่ของการศึกษาค้นคว้า คือ เขตสุขภาพในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง และเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณลักษณะการ เป็นพ่อแม่วัยรุ่นให้มากขึ้นในบริบทสังคมไทย ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเบื้องต้น (pilot study) กับพ่อ แม่วัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปี โดยผู้วิจัยอิงอายุวัยรุ่นที่ศึกษาให้มีความสอดคล้องตามเกณฑ์สากล ขององค์การอนามัยโลก จำนวน 2 คู่ ที่ไม่มีโรคทางกายและทางจิต ซึ่งพาลูกมารับบริการตามนัด ของโรงพยาบาลด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งพ่อแม่วัยรุ่นสามารถบอกเล่าเรื่องราวได้ และให้ ความร่วมมือ สำหรับลูกของพ่อแม่วัยรุ่นนั้น เป็นเด็กปกติ มีสุขภาพแข็งแรง มีพัฒนาการตามวัย โดยเป็นลูกคนแรกมีอายุไม่เกิน 3 ปี ซึ่งผู้วิจัยเลือกพ่อแม่วัยรุ่นที่มีลูกในช่วงวัยนี้ เนื่องจากอายุแรก เกิด-3ปี จะอยู่ในช่วงวัยวิกฤติของพัฒนาการเด็กและด้านความรักความผูกพันของเด็ก (Critical periods for development and attachment)(McLeod. 2009: online)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พ่อแม่วัยรุ่นโดยใช้คำถามปลายเปิดว่า “การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นใน สังคมไทยควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง” ซึ่งผลที่ได้พบว่า ในมุมมองของพ่อแม่วัยรุ่น คุณลักษณะของ การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ควรประกอบไปด้วยการให้ความรักความอบอุ่นกับลูก โดยการกอดสัมผัส การ อุ้มลูก การหอมลูก การมองดูลูก การพูดคุยกับลูก การเล่นกับลูก และการมีเวลาให้กับลูก พ่อแม่ควร ตอบสนองความต้องการของลูก โดยควรเข้าใจว่าลูกต้องการอะไร เช่น ร้องเพราะหิว หรือไม่สบาย ตัว หรืออยากให้พาไปเดินเล่น เป็นต้น พ่อแม่ต้องควบคุมพฤติกรรมทางอารมณ์ของตนเองให้ได้ จะต้องมีความอดทน และใจเย็นเวลาเลี้ยงลูก บางครั้งลูกอาจมีอารมณ์หงุดหงิดงอแง หรือไม่เชื่อฟัง พ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่ต้องคอยบอกและให้คำแนะนำกับลูก นอกจากนี้พ่อแม่จะต้องคอยปกป้องดูแลลูก เช่น ไม่ให้ลูกอยู่คนเดียวลำพังเพราะอาจเกิดอันตรายได้ พ่อแม่คอยช่วยกระตุ้นให้ลูกมีพัฒนาการตาม วัย มาเข้ารับบริการของโรงพยาบาลตามนัด เพื่อให้ลูกมีสุขภาพแข็งแรง และพ่อแม่ต้องมีเจตคติที่ดีต่อ ลูก คือไม่ว่าลูกจะเป็นอย่างไรก็จะรักและพยายามทำให้ลูกมีความสุข

ผลของการศึกษาเบื้องต้นนี้สามารถทำให้แนวความคิดของผู้วิจัยมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาต่อในเชิงปรากฏการณ์ (Phenomenology) เพื่อหาความหมายและ องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ว่าคุณลักษณะ ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเลี้ยงดูลูกอย่างไร ส่วนการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

ในบริบทภาคกลางของไทย ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ (Integrative family counseling) ที่เป็นเหมือนกับแผนผังของการบำบัด (A map of Treatment) ประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี วิธีการต่างๆ (Olsen. 1993: 15, 74) รวมถึงการประเมิน (Olsen. 1993: 42) เพื่อช่วยเหลือครอบครัวในแบบองค์รวมได้มากขึ้น (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 135) โดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นเป็นฐาน (Transgenerational model of family therapy) แล้วผสมผสานแนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว (Structural family therapy) ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบมนุษยนิยม (Humanistic family therapy) ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบอย่างสั้นมุ่งเน้นคำตอบ (Solution focused brief therapy) และทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม (Behavioral and Cognitive-Behavioral family therapy) มาใช้พัฒนาแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย และเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นโดยการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ โดยผู้วิจัยมีความมุ่งหวังว่า ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ในสังคมไทยต่อไป

คำถามการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามที่สำคัญสำหรับใช้ตอบคำถามของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ความหมายของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยเป็นอย่างไร และมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
2. การให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นเป็นอย่างไร และรูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยได้มากน้อยเพียงใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงดูลูก
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ
4. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในสองประเด็น ดังนี้

1. ประโยชน์ในเชิงวิชาการ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความหมายและองค์ประกอบ คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย และพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษา ครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ซึ่งในประเทศไทยยังไม่เคยมีการศึกษาในเรื่องนี้ ดังนั้นจึงทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย และรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัว แบบบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่วัยรุ่น หรือสนใจในการนำไปใช้ศึกษากับพ่อแม่วัยรุ่นบริบทอื่นของไทย

2. ประโยชน์เชิงปฏิบัติ ผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัว แบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ในบริบทของสังคมไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น ได้มีแนวทางในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายและตอบคำถามการวิจัยได้อย่างชัดเจน ซึ่งกำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงปรากฏการณ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ระยะที่ 2 การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

พื้นที่วิจัยและประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่วิจัยของการศึกษาครั้งนี้ คือ เขตสุขภาพในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คู่พ่อแม่วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนเดียว และลูกอายุไม่เกิน 3 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่เขตสุขภาพภาคกลางของไทย มีจำนวนประชากรโดยประมาณ 4,313 คู่ (เนื่องจากไม่มีการเก็บข้อมูลพ่อแม่วัยรุ่น จึงไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของพ่อแม่วัยรุ่น ผู้วิจัยจึงประมาณการขึ้นมาจากฐานข้อมูลเดิมของปี 2555 ที่พบว่าทารกที่เกิดจากพ่อแม่แม่

อายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.31 [สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2556: 4-8])

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นคุณแม่วัยรุ่นที่สามารถสะท้อนเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่ของตนเองได้ และให้ความร่วมมือโดยการเลือกตัวอย่างแบบอิงจุดมุ่งหมาย (Purposeful Sampling) ได้ทั้งหมดจำนวน 6 คู่ โดยมีคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

คุณแม่วัยรุ่น

- มีอายุระหว่าง 15-19 ปี
- ทั้งคู่ไม่มีโรคทางกายและทางจิต
- พาลูกมารับบริการของโรงพยาบาลตามนัดอย่างสม่ำเสมอ
- มีลูกคนเดียวและลูกอายุไม่เกิน 3 ปี
- ลูกเป็นเด็กปกติ มีสุขภาพแข็งแรง มีพัฒนาการตามวัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมกับผู้ให้ข้อมูลรอง ในกลุ่มพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วย

2. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาองค์ประกอบ เพื่อสร้างโมเดลการวัดของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เป็นคุณแม่วัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนเดียวและลูกอายุไม่เกิน 3 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุขภาพภาคกลาง ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 7 เท่าของตัวแปรบ่งชี้ (Hair, et al.2010: 101) ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota selection) ด้วยการกำหนดสัดส่วนของพ่อแม่วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำแนกตามเขตสุขภาพ เป็นเขต 5: เขต 4: เขต 2: เขต 3: เขต 6 ดังนี้ 40: 30 : 15 : 10 : 5 แล้วเลือกตัวอย่างที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้ทั้งหมด จำนวน 250 คู่

3. กลุ่มตัวอย่างในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยด้วยรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) คือคุณแม่วัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนเดียวและลูกอายุไม่เกิน 3 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุขภาพภาคกลาง โดยพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเบื้องต้นจากคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ 33 ลงมา จำนวน 10 คู่ แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อเข้ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวนกลุ่มละ 5 คู่ ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้เข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการ

เป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย คือ คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาโมเดลการวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย คือ องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
3. ตัวแปรที่ใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ได้แก่

3.1 ตัวจัดกระทำ ได้แก่ รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น หมายถึง การแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ประกอบด้วย

1.1 เจตคติของการเป็นพ่อแม่ (Adolescent parental attitude) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง จากการเป็นวัยรุ่นมาสู่บทบาทของความเป็นพ่อแม่ รวมทั้งมีความเชื่อในสมรรถนะของตนเองว่า สามารถเลี้ยงดูลูกได้ มีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก และมีความพึงพอใจในบทบาทการเป็นพ่อแม่ของตน

1.2 ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น (Adolescent parental role) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับได้ว่า ตนเองสามารถตอบสนองความต้องการตามการเจริญเติบโตของเด็กได้อย่างเหมาะสม โดยการให้ความรักความผูกพัน ความรับผิดชอบของพ่อแม่ในการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก รวมทั้งการจัดการกับลูกได้อย่างเหมาะสม

1.3 ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก (Comprehension of child raising) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความตระหนักรู้ในตนเองในการเลี้ยงดูลูก และมีความเข้าใจในเรื่องของพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย

1.4 ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (Interpersonal bonding) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่น มีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ที่แสดงออกถึงความผูกพัน ความมุ่งมั่น การรักษาสัมพันธภาพให้มั่นคงยาวนาน เพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในการเลี้ยงดูลูก

1.5 ด้านการสนับสนุนทางสังคม (Social support) หมายถึง สิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่น ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และทางข้อมูลข่าวสาร จากผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิด เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพ

2. รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ หมายถึง แบบแผนการดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัว ที่มีโครงสร้างของรูปแบบ ประกอบด้วยแนวคิด เป้าหมาย วิธีการดำเนินการ ที่มีการบูรณาการระหว่างแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวต่างๆ ได้แก่ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวอย่างสันนึ่งเน้นคำตอบ และทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม โดยมีทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นเป็นฐาน เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก ไปในทิศทางที่สังคมไทยเห็นว่าควรจะมีในตัวพ่อแม่วัยรุ่น และสามารถประเมินผลได้ ซึ่งมีกระบวนการให้คำปรึกษา 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการและขั้นยุติ

2.1 ขั้นเริ่มต้น เป็นการทำความรู้จัก วางกรอบกติกา และเปิดโอกาสให้ซักถามเล่าถึง ความคาดหวังและปัญหาของตนเอง เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์และสร้างความพร้อม ในการพัฒนาร่วมกัน

2.2 ขั้นดำเนินการ เป็นการสำรวจปัญหา ค้นหาข้อมูลสาเหตุของปัญหา ค้นหาความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพื่อสร้างความเข้าใจและเปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติเพื่อทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในแต่ละองค์ประกอบที่จะเพิ่มคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ดังนี้

2.2.1 การเสริมสร้างด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ผู้วิจัยบูรณาการแนวคิด ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม ที่มุ่งเน้นการเห็นคุณค่าและศักยภาพ ของบุคคล ที่จะช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับตัวเองอย่างที่เป็นอยู่ ให้พ่อแม่วัยรุ่นได้รู้จักตัวเอง ว่ามีคุณค่าดีพอแล้ว มีความเป็นอิสระ สามารถตัดสินใจเอง ยอมรับตัวเองกับบทบาทใหม่ และใช้ ชีวิตได้สอดคล้องกลมกลืนกับตัวเอง คนอื่น และบริบทโดยไม่ขัดแย้งกับตัวเองและคนอื่น ผู้วิจัยใช้ เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการ เชื่อมโยงระหว่างรุ่นเพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกันเกี่ยวกับด้านเจตคติของ การเป็นพ่อแม่ที่มีต่อลูกของตน ผู้วิจัยทำภาพของจิตใต้ (Iceberg metaphor) ของพ่อแม่วัยรุ่น โดยใช้เทคนิคกระบวนการตั้งคำถาม (Process question) เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจในระดับต่างๆ ของภูเขาน้ำแข็ง ร่วมกับเทคนิคติดตามร่องรอย (Tracking) จากทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว เพื่อ รวบรวมและสำรวจปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่น และใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม (Cognitive restructuring) ของทฤษฎีการรู้คิดพฤติกรรม เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นคุณค่าของการ เป็นพ่อแม่ของลูก ยอมรับบทบาทพ่อแม่ และเชื่อมั่นในการเลี้ยงดูลูกได้มากยิ่งขึ้น รวมถึงเทคนิค การมองภาพใหม่ (Reframing) จากทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ที่ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้ปรับเปลี่ยน ความคิดความรู้สึกและการกระทำไปในทิศทางที่เหมาะสม

2.2.2 การเสริมสร้างด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ผู้วิจัยบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีการให้ คำปรึกษาครอบครัวตามแนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม ที่เชื่อว่า

พฤติกรรมทุกพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงและแทนที่ได้ด้วยพฤติกรรมใหม่ๆ โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นเพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับบทบาทการเป็นพ่อแม่ของพวกเขา ใช้เทคนิคแม่แบบ (Modeling) เทคนิคการเสริมแรงบวก (Positive reinforcement) เทคนิคการสอน (Coaching) และใช้เทคนิคการแสดงบทบาท (Role play) ของทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) เทคนิคการชม (compliment) ของทฤษฎีอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบ เทคนิคการปรับโครงสร้างความคิด (Cognitive restructuring) ในการฝึกพฤติกรรมใหม่ของพ่อแม่ เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูก รู้และสามารถทำตามบทบาทหน้าที่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกได้ในทุกเรื่อง และมีทิศทางบวกในการจัดการกับพฤติกรรมของลูก

2.2.3 การเสริมสร้างด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ผู้วิจัยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม ที่เชื่อว่าการตระหนักรู้ในตนเอง จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะเปิดประตูให้พ่อแม่วัยรุ่นได้เดินออกจากภาวะสับสนไปสู่ภาวะที่สมดุลในตนเอง เป็นการช่วยให้พวกเขาได้พัฒนาการตระหนักใหม่ ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกของตนเอง สามารถมองเห็นจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองในการพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูลูก โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกันในด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของตนเอง ร่วมกับใช้เทคนิคกระบวนการตั้งคำถาม (Process question) โดยผู้วิจัยมุ่งสำรวจความรู้สึกต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ ทั้งความเชื่อ ความหวัง ความปรารถนา และตัวตน ให้ปรากฏขึ้นมา เมื่อพ่อแม่วัยรุ่นมองเห็นตนเองได้ชัดเจนขึ้น เขาจะเข้าใจตนเองมากขึ้น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อช่วยเหลือลูกต่อไป แล้วช่วยกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) แต่การตระหนักรู้ในตนเองเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กควบคู่ไปด้วย ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการให้การศึกษา (Education) ของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิด พฤติกรรมกับพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้พวกเขามีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็ก การเฝ้าระวังพัฒนาการ การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม และรวมถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือต่างๆ ด้วย

2.2.4 การเสริมสร้างด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น ผู้วิจัย บูรณาการแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม ที่เชื่อว่า ครอบครัวที่มีสุขภาพจิตที่ดี คือ ครอบครัวที่มีการสื่อสารสัมพันธ์กันอย่างเปิดเผยและมีชีวิตชีวา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคท่าทีการสื่อสาร (Communication Stances) เทคนิคการยืนยันตนเอง ("I" Messages) เทคนิคอารมณ์ขัน (Humor) เทคนิคการอุปมาอุปไมย (metaphor) และเทคนิคการควบคุมอารมณ์ตนเอง เพื่อช่วยสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีให้กับคู่พ่อแม่วัยรุ่น และใช้แนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้าง ที่มีมุมมองว่า ในครอบครัว สมาชิกมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นระบบ

ย่อยๆ และร่วมกันทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้งานของครอบครัวดำเนินไปได้ โดยระบบสามมีภรรยา ถือเป็นระบบย่อยระบบแรกของครอบครัว และระบบย่อยนี้จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อสามมีภรรยาเอื้ออาทรต่อกัน และต่างก็มีอิสระที่จะต่อรองหรือตกลงกัน มีความสามารถในการยืดหยุ่นของขอบเขต โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) รวมถึงเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว(Person to person relationship) ของทฤษฎีการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยกันในเรื่องดังกล่าว ใช้เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling questions) เทคนิคการให้คำชม(Compliments) ของทฤษฎีอย่างสันมุงเน้นคำตอบ และเทคนิคสื่อภาษารัก (Love language) ของ ชาเทียร์ เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและประทับใจชีวิตคู่ไปได้อย่างมั่นคง

2.2.5 การเสริมสร้างด้านการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยบูรณาการแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีอย่างสันมุงเน้นคำตอบ ที่เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยการช่วยให้ครอบครัวมองหาทางออกความท้าทายและสร้างความหวังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นการให้ความช่วยเหลือที่เน้นอนาคต โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกันในด้านแรงสนับสนุนทางสังคมของตน ใช้เทคนิคคำชม (Compliments) เทคนิคคำถามสร้างพลังใจ (Coping questions) เทคนิคคำถามปาฏิหาริย์ (Miracle questions) เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling question) เทคนิคคำถามข้อยกเว้น (Exception-finding questions) ร่วมกับเทคนิคการให้การศึกษา (Education) ของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นความสำคัญของการรับรู้แรงสนับสนุนต่างๆ ที่จะช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น และสามารถเข้าถึงแรงสนับสนุนด้านอารมณ์ และด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุสิ่งของได้

2.3 ขั้นตอน เป็นการช่วยให้พ่อแม่ได้เรียนรู้ในการเลือกใช้แนวคิดและเทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยร่วมกัน ชักถามเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้พ่อแม่มั่นใจในการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยลดความเครียดและความวิตกกังวล และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นพ่อแม่ และสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว

3. พ่อแม่วัยรุ่นหมายถึง วัยรุ่นชายหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนแรกและลูกอายุไม่เกิน 3 ปีที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุขภาพของกลุ่มจังหวัดในภาคกลาง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้มีแนวคิดเกี่ยวกับ “คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น” ว่าการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกนั้น นอกจากจะต้องเสริมสร้างบทบาทแห่งตนแล้ว ยังจะต้องมี

รูปแบบในการช่วยเหลือที่สามารถจัดการเสริมสร้าง ป้องกันและแก้ไข ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ให้กับพ่อแม่วัยรุ่นได้

โดยการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ (Phenomenology) และการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น จากนั้นได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพ่อแม่วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ และจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาที่มีประสบการณ์การทำงานช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นอย่างน้อย 5 ปีจำนวน 5 คน แล้วนำผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักและการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อสรุปองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย และนำไปสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ในการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย มาพิจารณาถึงตัวบ่งชี้สำคัญที่จะสามารถพัฒนาได้ในระยะเวลาของการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดเป็นแนวทางการออกแบบรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ ให้สอดคล้องกับโมเดลการวัดและพัฒนากระบวนการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ที่เป็นการบูรณาการระหว่างทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกับเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยมีโครงสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยแนวคิด เป้าหมาย วิธีการดำเนินการ ซึ่งใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบเชื่อมโยงระหว่างรุ่นเป็นฐาน แล้วผสมผสานเทคนิคต่างๆ ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสันตฆังเน้นคำตอบ และทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม ซึ่งมีกระบวนการให้คำปรึกษา 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นเริ่มต้น ชั้นดำเนินการ และชั้นยุติ จากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการมาเป็นตัวแปรจัดกระทำ และมีคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เป็นตัวแปรตาม โดยผู้วิจัยได้วางแผนการทดลองแบบ Repeated measures design

ภาพประกอบ 1 กรอบการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

สมมติฐานในการวิจัย

1. โมเดลการวัดองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของกลุ่มทดลอง หลังทดลอง สูงกว่าก่อนทดลอง
3. คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของกลุ่มทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล แตกต่างกัน
4. คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลอง
5. คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทสังคมไทยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะติดตามผล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
 - 1.1 แนวคิดการเป็นพ่อแม่
 - 1.2 ทฤษฎีการเป็นพ่อแม่
 - 1.3 ความหมายของการเป็นพ่อแม่
 - 1.4 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่น
 - 1.4.1 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของอีริกสัน
 - 1.4.2 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นเปรียบเทียบกับพ่อแม่ผู้ใหญ่
 - 1.4.3 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นตามโมเดลโอ คอลลาฮานและคณะ
 - 1.4.4 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นจากการศึกษาของฟลอซิมและคณะ
2. วัยรุ่น
 - 2.1 ความหมาย
 - 2.2 การแบ่งช่วงอายุวัยรุ่น
 - 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น
3. การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
 - 3.1 อุบัติการณ์พ่อแม่วัยรุ่น
 - 3.2 เส้นทางสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
 - 3.3 ผลกระทบของพ่อแม่วัยรุ่น
 - 3.4 วัยรุ่นกับการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
 - 3.4.1 การเปลี่ยนผ่านของวัยรุ่นหญิงสู่การเป็นแม่วัยรุ่น
 - 3.4.2 การเปลี่ยนผ่านของวัยรุ่นชายสู่การเป็นพ่อวัยรุ่น
4. การให้คำปรึกษารอบครัว
 - 4.1 ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น
 - 4.2 ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว
 - 4.3 ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบมนุษยนิยม
 - 4.4 ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบ
 - 4.5 ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นและการให้คำปรึกษาครอบครัว

5.1 คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านต่างๆ

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

1. คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

1.1 แนวคิดการเป็นพ่อแม่

ในต่างประเทศแนวคิดของการเป็นพ่อแม่ มีการกล่าวถึงตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 และได้มีการนิยามบทบาทของพ่อแม่ไว้อย่างหลากหลาย อย่างเช่น “เพื่อการผลิต” “เพื่อการทำหน้าที่” หรือ “เพื่อการเลี้ยงดูบุตร” (Reynolds. 2009: 20) เป็นต้น ในประเทศไทยพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2544: 43-66) กล่าวว่า “พ่อแม่ทำหน้าที่เป็นพระพรหมของลูก” โดยหน้าที่สำคัญของพระพรหม คือ การแสดงโลกนี้แก่ลูก หรือนำเสนอโลกนี้แก่ลูก นอกจากนี้นักวิชาการอื่นๆ ได้อธิบายแนวคิดของการเป็นพ่อแม่เพิ่มเติม ดังนี้

รัตติก (Ruddick. 1988:online) กล่าวว่า ในการปฏิบัติของพ่อแม่มักจะมาจากแนวคิดสามประการ ดังนี้ คือ 1) พ่อแม่ผู้ดูแลลูก 2) พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูลูก และ 3) พ่อแม่ผู้สร้างและดำรงรักษาความเป็นครอบครัวเอาไว้

1) แนวคิดของการเป็นพ่อแม่ผู้ดูแลลูก (Parenthood as child-caring) ก็คือการดูแลเด็กที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่พ่อแม่ได้ร่วมทำกิจกรรมกับลูก เช่น การดูแลให้อาหาร คอยปกป้องคุ้มครองลูก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมเพียงอย่างเดียวของพ่อแม่ ก็คงจะไม่เรียกว่าเป็น “การดูแลลูก” ซึ่งแน่นอนว่ากิจกรรมของพ่อแม่มักจะเกิดจากความรัก แต่สำหรับประสิทธิภาพของการดูแลแล้ว ความรักจะเข้ามาเกี่ยวข้องเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ ของพ่อแม่จะถูกกำหนดโดยกฎหมาย ศาสนา หรือจากการทำงานในส่วนอื่นๆ สำหรับทางกฎหมายได้กำหนดให้พ่อแม่เป็นผู้ปกครองของเด็กตั้งแต่เกิดจนกระทั่งบรรลุนิติภาวะ (อายุที่คนหนุ่มสาวไม่จำเป็นต้องให้พ่อแม่มาปกป้องหรือสนับสนุนอีกต่อไป) และในฐานะที่พ่อแม่เป็นผู้ดูแลเด็ก จึงอาจเปรียบได้กับ ชาวสวนที่ดูแลหน่อต้นกล้า คนเลี้ยงแกะที่คอยเฝ้าดูแลฝูงแกะ หรือพยาบาลที่คอยดูแลผู้ป่วยและผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ในส่วนมุมมองทางศาสนาคริสต์ กล่าวว่า พ่อแม่เป็นผู้ปกป้องจิตวิญญาณอันบริสุทธิ์และพ่อแม่จะคอยดูแลเด็กที่กำลังเติบโตมาให้อยู่อย่างผาสุก

ทั้งนี้ การดูแลเด็กมีลักษณะเด่นที่เน้นไปยังความต้องการของเด็กในปัจจุบัน พ่อแม่จึงถูกยกย่องว่า เป็นผู้ที่มีความเอาใจใส่ เป็นผู้ที่มีการตอบสนองความต้องการของลูก เป็นผู้ที่มีความอดทน เป็นผู้ยุติคน และโดยทั่วไปแล้วจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ในทำนองเดียวกัน พ่อแม่ที่ถูกกล่าวหาว่ามีความบกพร่องในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อแม่ที่เป็นวัยรุ่น หรือพ่อแม่ของวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด หรือพ่อแม่ที่มีความเข้มงวดมากเกินไป หรือตามใจกันมากเกินไป พฤติกรรมกระทำผิดของลูก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ส่วนใหญ่จะเป็นแม่ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากกว่า

พ่อ ทั้งนี้เพราะแม่ถือได้ว่าเป็นผู้ดูแลหลักและพวกเขาได้ถือมาตรฐานเข้มงวดนี้เอาไว้ให้ โดยให้ภาพของแม่ในลักษณะที่อุ้มลูกน้อยไว้ในอ้อมแขนด้วยความอบอุ่นมั่นคงปลอดภัยและสงบเงียบ ส่วนพ่อนั้นจะถือมาตรฐานการดูแลลูกที่ต่ำกว่าของแม่ นั่นอาจเป็นเพราะว่าภาพลักษณ์ของความเป็นชายทำให้พวกเขาดูว่ามีความเหมาะสมน้อยกว่าในแง่ของ ความเอาใจใส่ การตอบสนองความต้องการของลูก และความอดทนในการดูแลผู้ที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ หรือผู้ที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การดูแลจะเน้นความต้องการปัจจุบันของลูก ส่วนในเด็กที่ยังเล็กมากๆ ก็อาจจะมีมุมมองบางอย่างเกิดขึ้นได้ในอนาคตเช่น พ่อแม่อาจมีความกังวลเกี่ยวกับนิสัยที่ไม่ดีของลูกผ่านการป้อนอาหาร หรือว่าการตอบสนองต่อการร้องไห้ของเด็กซึ่งเป็นความกังวลระยะสั้น แต่อาจส่งผลให้กังวลมากขึ้นในระยะยาว เพราะจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในด้านความไว้วางใจ หรือการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกได้ อย่างไรก็ตามสิ่งที่มีความเหมือนกันของพ่อแม่ทั้งหลายก็คือมีความรู้สึกพึงพอใจในการดูแลเด็กเล็ก เพราะถือว่าเป็นงานที่สร้างแรงบันดาลใจหลัก สำหรับโครงการที่ยิ่งใหญ่กว่าการเลี้ยงดูลูกของพวกเขา

2) แนวคิดของการเป็นพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูลูก (Parenthood as raising children) ไม่ซ้ำก็เร็ว พ่อแม่ส่วนใหญ่ก็จะมาถึงเรื่องของการมีรูปแบบ และแนวทางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับลูก อันมาจากความคิดของพ่อแม่ที่อยากจะให้ลูกกลายเป็นผู้ใหญ่แบบไหนอย่างไร ในตอนแรกพ่อแม่อาจจะคิดว่าตัวเองเป็นดั่งศิลปินที่มีพลังความคิดสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ แต่เป็นศิลปินที่ต้องทำงานในข้อจำกัดแคบๆ จากสิ่งต่างๆ อย่างเช่น ยีนส์ หรือ รสนิยม ที่พ่อแม่จะต้องคำนึงถึง ทั้งด้านชีวภาพของเด็ก พื้นอารมณ์ของเด็ก เพื่อนและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม พ่อแม่ส่วนใหญ่พยายามที่จะตกแต่งบุคลิกภาพของเด็กให้โตขึ้นตามค่านิยมและรสนิยมที่ผู้ใหญ่ชื่นชอบ โดยการตัดสิ่งที่ไม่ชอบออกไปซึ่งการเลี้ยงดูเด็กนี้อาจเรียกสั้นๆ ว่าเป็นการเลี้ยงให้เป็นผู้ใหญ่นั่นเอง

ในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่สามารถประเมินผลในด้านต่างๆ ที่โดดเด่น เช่น พ่อแม่อาจจะถูกตัดสินจากการตั้งความคาดหวังในตัวเด็ก ที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงหรือไม่อย่างไร พ่อแม่มีใจเปิดกว้างหรือว่าใจแคบต่อความสนใจในสิ่งต่างๆ ของลูก และให้การสนับสนุนหรือไม่อย่างไร หรือเป็นการส่งเสริมบทเรียนที่จะปลูกฝังลูก หรือจะเป็นการขัดขวางพัฒนาการของลูกให้ล่าช้าออกไป จะเป็นการให้คำแนะนำลูกเพียงเล็กน้อย หรือจะเป็นการหาช่องทางที่จะส่งเสริมลูกอย่างไม่ลดละ เพื่อผลักดันลูกไปในทิศทางที่แน่นอน ซึ่งความโดดเด่นของการประเมินเดียวกันนี้คุณครูได้นำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งก็ไม่น่าแปลกใจอะไรเพราะว่าพ่อแม่ก็เป็นเหมือนกับครูของลูกในช่วงเริ่มต้น ทั้งด้านภาษา การแสดงออกทางอารมณ์ ทักษะต่างๆ และเรื่องทางจริยธรรม ซึ่งจะมากเท่าไรและนานแค่ไหนที่พ่อแม่จะต้องควบคุมเรื่องของการศึกษาเด็กนั้น แน่หนอนว่ามันมีความซับซ้อนในเรื่องของกฎหมาย และจริยธรรมที่เป็นประเด็นอยู่ในหลายพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง พ่อแม่บางคนอาจต่อสู้กับครูในโรงเรียนของรัฐมากกว่าหนังสือและข้อประเด็นต่างๆ ที่พวกเขาคิดว่าเป็นการลบล้างทางศีลธรรม (เช่น อีทเธอร์มีแม่สองคน: เทคนิคของเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยในยุคสังคมนิยม) หรือพวกเขาพยายามที่จะมองหาการเสริมมาตรฐานเพียง "ด้านเดียว" ของหลักสูตร (การสร้างทางวิทยาศาสตร์ ROTC เทคนิคการลงทุนในวอลลีสตริท) หรือขัดกับความปรารถนาของเด็ก

โดยพ่อแม่อาจย้ายเด็กจากโรงเรียนของรัฐไปอยู่โรงเรียนเอกชน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้ลูกสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมชั้นพิเศษ หรือออกจากโรงเรียนทั้งหมด เพื่อให้พวกเขาสามารถเริ่มต้นที่จะสมมติบทบาทที่ได้รับการจัดสรรในชุมชนทางศาสนา อีกครั้งที่ความพยายามของพ่อแม่ในการให้การศึกษาแก่เด็กของพวกเขาจะยังคงมีต่อไปตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างทางการเมืองและศาสนา

3) แนวคิดของการเป็นพ่อแม่ผู้สร้างครอบครัว (Parenthood as family-making) เด็กบางคนมีความคิดในการที่จะเริ่มต้นสร้างหรือขยายครอบครัว เพื่อเป็นการรำลึกถึงสมาชิกในครอบครัวที่ขาดหายไป ที่เสียชีวิต หรือเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของพ่อแม่ที่อยากจะมีหลานขณะเดียวกัน แรงขับเพื่อให้มีการคุมกำเนิดหรือการทำแท้งก็มักจะมาจากแรงจูงใจของครอบครัวได้เช่นกัน อาจเพราะเป็นความอับอายของครอบครัว เป็นภาระให้พ่อแม่หรือเป็นการเลื่อนเป้าหมายของตัวเองในการสร้างครอบครัวออกไป เพราะว่ายู่กับครอบครัวขยายเป็นช่วงเวลาดีกว่า เป็นต้น

แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นพ่อแม่ บนพื้นฐานของความจริงที่ว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นเหตุการณ์ที่เกิดในครอบครัวทั้งสิ้น เด็กส่วนใหญ่ที่เกิดมาหรือว่าถูกรับมาเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรมในครอบครัวของพ่อแม่ที่มีทั้งพี่น้องปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา และญาติๆ ซึ่งถ้ามีการเสียชีวิตหรือมีการพลัดพรากจากกัน เด็กก็อาจจะยังรู้สึกได้ว่าพวกเขาเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่ โดยผ่านทางเรื่องราวที่พวกเขาได้เล่าถึงเอาไว้ หรือการสวดมนต์ที่พวกเขาได้สอนไว้ เป็นต้น

สำหรับแนวคิดของการเป็นพ่อแม่ผู้ดูแลลูก ก็อาจจะต้องการมีบ้านที่มีรั้วรอบขอบชิด เพื่อให้สามารถปกป้องเด็กจากองค์ประกอบต่างๆ ที่อาจจะเป็นอันตรายต่อเด็กได้ อย่างเช่น สัตว์ หรือการลักพาตัว เป็นต้น ในขณะที่แนวคิดของการเป็นพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูลูก อาจต้องการมีห้อง หรือมีสถานที่ต่างๆ ไว้สำหรับการเรียนการสอน การปฏิบัติการศึกษา และการเล่นของลูก เป็นต้น แต่สำหรับพ่อแม่ผู้สร้างครอบครัวแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ การสร้างความเป็นบ้านให้กับลูก ซึ่งพ่อแม่อาจจะสร้างบ้านในสถานที่ที่ต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็น บ้านรพพวง ถ้าบ้านต้นไม้ หรือแม้กระทั่งห้องพักรีสตูดิการของโรงแรม (ที่ไม่ใช่ศูนย์พักพิง) ตราบเท่าที่มันยังเป็นสถานที่ที่ให้ความรู้สึกผูกพัน มันคงปลอดภัยและพร้อมที่จะให้สมาชิกกลับมาได้ง่ายเสมอ นอกจากนี้พ่อแม่ที่เป็นผู้สร้างและดำรงรักษาครอบครัวยังมักจะถูกตัดสินในเรื่องต่างๆ เช่น มีความเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรม มีการยับยั้งหรือเอาแต่ใจ มีประโยชน์หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์ และเป็นเผด็จการใช้อำนาจหรือไม่ เพราะพ่อแม่อาจจะสร้างบ้านที่ทำให้เกิดความรู้สึกมันคงปลอดภัย หรืออาจจะสร้างบ้านที่ทำให้เกิดความรู้สึกกลัวก็ได้ เป็นบ้านที่เป็นมิตร หรือว่าเป็นบ้านที่เล่นพรรคเล่นพวก ร่วมมือกันหรือว่าแข่งขันกัน ชื่อสัตย์หรือว่าทุจริตต่อครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเงื่อนไขที่ผู้ปกครองทางการเมืองก็ถูกประเมินเช่นเดียวกัน พ่อแม่เป็นผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและทางจิตใจ และแรงขับทางร่างกายที่สามารถคุกคามเด็ก พ่อแม่ที่สูงอายุหรือผู้ที่อยู่ในอุปการะของครอบครัวได้ซึ่งก็ไม่น่าแปลกใจเท่าใดนักที่นักปรัชญาได้พบว่า บทบาทของพ่อแม่เป็นไปตามรอยของผู้ปกครองทางการเมืองนั่นเอง

แนวคิดของมาสโลว์ (ธีระ ประพฤติกิจ. 2536: 35-36) ได้อธิบายการเป็นพ่อแม่ที่ดีว่า จะต้องบรรลุสัจการแห่งตน คำว่าบรรลุสัจการแห่งตนจะต้องมีลักษณะต่างๆ ดังนี้ คือ 1) เป็นผู้ที่

ความต้องการขั้นพื้นฐานในขั้นต้นๆ น้อยที่สุดเพราะเป็นผู้ที่อึดเต็ม ไม่รู้สึกขาด สามารถฝึกตนให้ลดความโลภโกรธ หลงลงได้มากที่สุดจนสามารถ “ให้” หรือพร้อมที่จะให้แก่ผู้อื่นได้ 2) ผู้ที่มีความต้องการในขั้นแรกๆ ลดลงทำให้ความมีสัจการแห่งตนชัดเจนมากขึ้นเพราะความต้องการขั้นต้นซึ่งเป็นความโลภโกรธ หลง จะไม่สามารถครอบงำได้ มาสโลว์เรียกบุคลิกภาพแบบนี้ว่า ผู้บรรลุสัจการแห่งตน ซึ่งพร้อมที่จะเป็นพ่อแม่ที่ดีได้ หรือมักจะถูกยกย่องว่าเป็น “ผู้นำ” ได้เสมอเพราะมีความเข้าใจจริง หรือเข้าใจธรรมชาติ ยอมรับตนเอง และยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างสมัครใจไม่หวังสิ่งตอบแทน เมื่อประสบปัญหาจะไม่โทษผู้อื่นแต่จะเน้นที่การแก้ปัญหาเท่านั้น ฟังพาดตนเอง รับผิดชอบตนเอง และรับผิดชอบผู้อื่น มีอารมณ์ขัน ชอบความแปลกใหม่ และริเริ่มสร้างสรรค์ทำสิ่งตรงข้ามให้เข้ากันได้ ทำให้ความขัดแย้งเกิดประโยชน์ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักอดทนอดกลั้น ให้ความร่วมมือ ใจกว้าง มีความสอดคล้องในบุคลิกภาพ เป็นตัวของตัวเอง ใจดีมีเมตตา ไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น ซึ่งแนวคิดของมาสโลว์นี้ ยังสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ที่กล่าวว่าบุคคลที่เป็นพ่อแม่จะต้องมีพรหมวิหาร 4 เพราะพ่อแม่เปรียบเสมือนพรหมของลูกอันประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (ทิพาวดี เอมะวรรณะ. 2555: 164)

1) เมตตา เป็นความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้ลูกมีความสุข 2) กรุณา เป็นความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ 3) มุทิตา เป็นความยินดี เมื่อลูกอยู่ดีมีสุข มีจิตใจแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ พลอยยินดีเมื่อลูกได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป 4) อุเบกขา คือรู้จักวางเฉยสงบใจมองดูด้วยความวางใจเป็นกลาง คือใครทำอะไรไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนผู้กระทำ เมื่อลูกทำผิดและได้รับผลที่เป็นโทษ ก็ไม่ควรติใจหรือคิดซ้ำเติมในเรื่องที่เกิดขึ้น พ่อแม่ควรพยายามช่วยเหลือให้ลูกพ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

นอกจากนี้ สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2544: 74-75) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเป็นพ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกไว้ดังนี้ 1) การเป็นพ่อแม่ที่ให้ความรักความอบอุ่นและความมั่นคงแก่ลูก คือพ่อแม่ควรแสดงความรักลูกอย่างเปิดเผยและสม่ำเสมอ มองเห็นคุณค่าของลูก รับฟังลูกด้วยความเข้าใจ ให้ลูกได้มีความสุขตามวัย และตั้งความหวังให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของลูก 2) การเป็นพ่อแม่ที่ชี้แนะสิ่งที่ถูกและผิดแก่ลูกคือ พ่อแม่ควรให้เวลาลูก ไกล่ลี้ดลูกและคอยแนะนำว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์หรือโทษ และตักเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับลูก 3) การเป็นพ่อแม่ที่เสริมประสบการณ์ชีวิตที่ดีให้ลูก คือ ส่งเสริมความสามารถตามความถนัด ความสนใจของลูก สิ่งที่ลูกทำได้เองต้องปล่อยให้ลูกรับผิดชอบบ้าง และสอนวิธีการป้องกันและแก้ปัญหาแก่ลูก

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยกล่าวโดยสรุป แนวคิดการเป็นพ่อแม่มีความหลากหลายแต่มีเป้าหมายในการเลี้ยงดูลูกเหมือนกันคือ การต้องการให้ลูกอยู่อย่างผาสุกทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม โดยแนวคิดของการเป็นพ่อแม่ที่ดูแลลูกจะเน้นไปที่การปกป้องคุ้มครองลูก แนวคิดของการเป็นพ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกจะมุ่งไปที่การพัฒนาบุคลิกภาพของลูก และแนวคิดของการเป็นพ่อแม่ผู้สร้างครอบครัวจะเน้นการสร้างบรรยากาศของความเป็นบ้านที่ให้ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและความเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิกในครอบครัว ส่วนแนวคิดของมาสโลว์นั้นการเป็นพ่อแม่ที่ดีจะต้องบรรลุสัจ

การแห่ตน ซึ่งสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่บุคคลจะเป็นพ่อแม่จะต้องมีพรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

1.2 ทฤษฎีการเป็นพ่อแม่ (Theory of parenthood)

เร็นสเบิร์กและคณะ (Naidoo. 1999: 7; citing Rensburg; et al.1994: 554) ได้อธิบายแนวคิดของทฤษฎีการเป็นพ่อแม่ว่า (Theory of parenthood) เป็นเหมือนกับแผนหรือโครงการที่มีอยู่แล้วในใจ แต่อยู่บนหลักการที่สามารถตรวจสอบได้ โดยการทดลอง การสังเกต และการเสนอคำอธิบายที่ได้ออกแบบมาสำหรับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อาร์ตเว็กและอาร์ตเว็ก (Van den Aardweg; & Van den Aardweg. 1990: 250) อธิบายเพิ่มเติมว่า ทฤษฎีนี้เป็นมุมมองทางจิตใจเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการอธิบายพฤติกรรม ซึ่งจากการวิจัย พบว่าตัวทฤษฎี พยายามที่จะสร้างลักษณะบางอย่าง รูปแบบ หรือความสามารถในการอธิบายได้เป็นการทั่วไป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทฤษฎีจึงพัฒนามาตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีการนำเสนอแบบครบวงจร เกี่ยวกับระบบการทำงานของหลักการ การนิยาม สมมุติฐาน และข้อสังเกต ซึ่งส่วนใหญ่จะอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่อยู่รอบๆ เมื่อเด็กเกิดหรือเมื่อคู่สมรสรับเด็กเข้ามาเป็นลูกบุญธรรมและได้กลายมาเป็นพ่อแม่ โดยทฤษฎีการเป็นพ่อแม่พยายามที่จะอธิบายว่า ทำไมคนเราถึงมีความปรารถนาที่จะมีลูก และทำไมพวกเขาต้องการที่จะเป็นพ่อแม่ ปาปาเลียและโอล์ด (Papalia; & Olds. 1992: 416) กล่าวว่า ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้ยืนยันว่าผู้หญิงมีสัญชาตญาณของความปรารถนาอยู่ลึกๆ ที่จะอยากจะอุ้มชูทะนุถนอมเด็กทารก เพราะนั่นเป็นที่ที่พวกเขาเข้ามาแทนที่แม่ของตนเอง ซึ่งนักจิตวิเคราะห์ห้มองเห็นถึงการให้กำเนิดนี้ และด้วยความกังวลใจจึงได้สร้างแนวทางสำหรับการแนะนำที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการพัฒนาขั้นพื้นฐานไว้ในรุ่นต่อไปด้วย ส่วนนักสังคมวิทยา อ้างว่า การสืบพันธุ์เป็นความต้องการของคนที่ยากจะอยู่เป็นอมตะ และเพื่อให้บรรลุผลจึงให้เด็กมาแทนที่ตน ในการศึกษาคู่สมรสของลัสเตอร์และโอกากากิ (Luster; & Okagaki. 1993: 391) พบว่าแรงจูงใจสำคัญสำหรับการเป็นพ่อแม่ คือ ความปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับบุคคลอื่น และความปรารถนาที่จะดูแลและให้การศึกษากับเด็ก

สำหรับขั้นตอนของการเป็นพ่อแม่ กาลินสกาย (Galinsky. 1987: online) ได้อธิบายว่ามีอยู่ด้วยกัน 6 ขั้นตอนคือ

1) ขั้นการสร้างภาพฝันการเป็นพ่อแม่ ในช่วงของการตั้งครรภ์ พ่อแม่จะจินตนาการสร้างภาพการเป็นพ่อแม่ของตัวเอง โดยจะสร้างและเปลี่ยนภาพตัวเองเกี่ยวกับการที่ลูกจะเกิด และการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมในการเกิดนั้น ซึ่งระยะนี้ถือว่าเป็นระยะของการเตรียมตัวเองในการเป็นพ่อแม่

2) ขั้นทะนุถนอมลูก พ่อแม่จะเปรียบเทียบภาพฝันกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาตั้งแต่ลูกเกิดจนกระทั่งถึงวัยเตาะแตะที่เริ่มมีคำพูดว่า “ไม่” เป็นครั้งแรก (ช่วงอายุประมาณ 18-24 เดือน) ซึ่งเป็นช่วงของความรักความผูกพันใกล้ชิดอย่างมาก และรวมถึงการมีคำถามตามมา พ่อแม่อาจตั้งคำถามถึงการจัดลำดับความสำคัญต่างๆ ในชีวิต รวมถึงจะใช้เวลาของพวกเขาอย่างไร

3) ขั้นการใช้อำนาจปกครอง เมื่อเด็กมีอายุในช่วงระหว่าง 2 ขวบ และ 4-5 ขวบพ่อแม่จะตัดสินใจว่า “ควรจะใช้อำนาจปกครองแบบไหนดี” ซึ่งขั้นนี้เป็นช่วงของการพัฒนาในการตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ และการบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ เหล่านั้น

4) ขั้นการตีความ เมื่อเด็กอยู่ในวัยก่อนเรียนไปจนกระทั่งถึงวัยรุ่น ในขั้นนี้เป็นขั้นของการกิจการตีความ ซึ่งในช่วงเวลานี้ พ่อแม่จะตีความในเอกลักษณ์แห่งตนของตนเองและของลูก รวมถึงการกังวลในการตีความโลกใบนี้ให้แก่ลูกด้วย

5) ขั้นของการพึ่งพากันในช่วงวัยเด็ก สมาชิกครอบครัวอาจจะมีประเด็นกันเกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองของพ่อแม่ในขั้นการใช้อำนาจปกครอง แต่ด้วยการหาทางออกแบบใหม่ในการแก้ปัญหาของพ่อแม่ในช่วงเวลานี้ จะช่วยให้พ่อแม่ได้สร้างสัมพันธภาพใหม่กับเด็กที่กำลังจะกลายเป็นผู้ใหญ่

6) ขั้นเดินทางออกจากบ้าน เมื่อเด็กได้ออกจากบ้านไป พ่อแม่จะประเมินว่า ลูกที่ออกไปจะไม่ใช้เพียงแค่การเดินออกไปจากพวกเขาเท่านั้น แต่พวกเขาได้ออกไปพร้อมกับประสบการณ์ของการอบรมเลี้ยงดูทั้งหมดที่พ่อแม่ได้ให้ไว้กับพวกเขาติดไปด้วย

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยกล่าวสรุปว่า คนเรามีความปรารถนาในการเป็นพ่อแม่ เพราะอยากมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับบุคคลอื่น และอยากจะได้เลี้ยงดูลูก แต่การจะเป็นพ่อแม่ที่แท้จริงนั้นจะต้องผ่านประสบการณ์ในขั้นตอนต่างๆ ตามการเจริญเติบโตของลูก ตั้งแต่ลูกอยู่ในครรภ์ เรื่อยมาจนลูกเติบโตใหญ่และเดินออกจากบ้านไปพร้อมกับประสบการณ์ที่ซึมซับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ แล้วจะกลับเข้าสู่วงจรการเป็นพ่อแม่ เพราะทดแทนความรู้สึกที่อยากมีจะให้มีคนมาแทนที่ตน

1.3 ความหมายของการเป็นพ่อแม่

บอยเดน (Boyden, 1995: 78) กล่าวว่า การเป็นพ่อแม่ ถือเป็นความรับผิดชอบที่มีต่อร่างกายและอารมณ์ของลูก รวมทั้งด้านการเงินที่จะสนับสนุนเลี้ยงดูลูกของตน ซึ่งความผาสุกของลูกจะขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของพ่อแม่ และความรับผิดชอบที่พ่อแม่มีต่อลูกนี้ เราเรียกว่า การเป็นพ่อแม่ หรือในอีกแง่มุมหนึ่งว่า เป็นเหมือนกระบวนการที่ผ่านการดูแลในมิติทางร่างกาย และการขัดเกลาทางสังคมที่พ่อแม่มีให้กับลูก จนนำไปสู่พฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งการเป็นพ่อแม่จะมีเอกลักษณ์เฉพาะในด้านของการได้รับรางวัลและความท้าทายของชีวิต เพราะเป็นชีวิตที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ด้วยความมุ่งมั่น และความน่าเชื่อถือของพ่อแม่

แฮมเมอร์และเทรินเนอร์ (Hammer; & Turner, 1996: 80) กล่าวว่า การเป็นพ่อแม่สามารถส่งเสริมคุณภาพความสัมพันธ์ของคู่ชีวิต และยังนำพาไปสู่ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาชิกอื่นในครอบครัวอีกด้วย การเป็นพ่อแม่ จึงหมายถึง ร่างกายอันเหนียวแน่น ที่ต้องใช้ความอดทน และความมุ่งมั่น มีลักษณะเฉพาะของการได้รับรางวัล และการท้าทาย เป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตและวิธีการคิดแบบผู้ใหญ่

สำหรับความหมายของพ่อแม่วัยรุ่น ในงานวิจัยฉบับนี้ หมายถึง วัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชาย ที่มีลูกในขณะที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี

ผู้วิจัยจึงขอสรุป “การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น” ของงานวิจัยฉบับนี้ว่า หมายถึง ผู้ที่ทำให้กำเนิดลูก ในขณะที่มีอายุยังน้อย (อายุ 15-19 ปี) เป็นการรวมบทบาทการเป็นพ่อและแม่เข้าด้วยกันเพื่อการสนับสนุนซึ่งกันและกัน พ่อแม่ต้องมีความอดทน และมุ่งมั่น และปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อการเลี้ยงดูลูก ให้มีความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม นำไปสู่พฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับในสังคม

1.4 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่น

1.4.1 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของอีริกสัน

สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของอีริกสัน (Dejong, 2003: 88-89; citing Erikson, 1902-1994) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นตั้งแต่ระยะแรกเกิด จนถึงระยะวัยรุ่นไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 วัยทารก : ความไว้วางใจพื้นฐานกับความไม่ไว้วางใจ ในช่วงเริ่มต้นชีวิตถ้า หากได้รับการเลี้ยงดูแบบขาดการตอบสนอง และไวต่อการรับรู้ความต้องการของเด็ก เมื่อเด็กโตขึ้น ก็อาจกลายเป็นวัยรุ่นที่ขาดความเชื่อมั่น หรือขาดศรัทธาในตนเองและผู้อื่น ซึ่งวัยรุ่นที่ขาดการรับรู้ ในความไว้วางใจพื้นฐาน มักจะมีความสงสัยในความตั้งใจของคนอื่นๆ และนั่นทำให้พ่อแม่วัยรุ่นอาจ ปฏิเสธการช่วยเหลือจากหน่วยบริการ ที่พยายามจะช่วยเหลือในวางแผนอนาคตให้กับการดูแลลูก ของพวกเขา เพราะความที่พ่อแม่วัยรุ่นขาดความไว้วางใจพื้นฐาน พวกเขาจึงไม่ซาบซึ้งต่อความ จำเป็นในการสร้างความไว้วางใจพื้นฐาน ระหว่างตนเองกับลูกในช่วงเริ่มต้นของพัฒนาการเด็ก

ระยะที่ 2 วัยหัดเดิน : ความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายและสงสัยในตัวเอง เด็ก ช่วงวัยหัดเดินนี้ มีการเจริญเติบโตอย่างเป็นอิสระ แต่หากได้รับการสนับสนุนที่ไม่เพียงพอ เด็กอาจ เติบโตเป็นวัยรุ่นที่ขาดการรับรู้ในเรื่องของความรับผิดชอบพื้นฐาน ดังนั้นพ่อแม่วัยรุ่นจึงอาจขาดความ ล้มเหลวของการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองจากวัยหัดเดินนี้ โดยการแสดงออกถึงความ ล้มเหลวในความรับผิดชอบต่อตนเองและลูกของพวกเขา ทั้งนี้พ่อแม่วัยรุ่นอาจกล่าวโทษผู้อื่นที่ทำให้พวกเขาอยู่ในภาวะยุ่งยากนี้ จึงสร้างอำนาจปกครองมากเกินไปในการดูแลลูก และมีอิทธิพลจากภายนอก อันเป็นความต้องการที่จะควบคุมชีวิตและสถานการณ์ในชีวิตของตนเอง และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับลูก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าพวกเขาขาดการควบคุมแรง กระตุ้นในการดูแลลูกให้ดีและการให้คำแนะนำกับลูก

ระยะที่ 3 วัยก่อนเรียน : ความริเริ่มสร้างสรรค์กับความรู้สึกล้ม ในระยะนี้หากเด็กไม่มี ประสบการณ์ในการสำรวจโลกได้อย่างเต็มที่ หรือไม่ได้รับคำแนะนำในทางบวกตั้งแต่เริ่มแรกในวัย เรียน เมื่อเป็นวัยรุ่น พวกเขาอาจล้มเหลวในการรับรู้ถึงความกระตือรือร้น ความทะเยอทะยาน และ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และในฐานะการเป็นพ่อแม่ พวกเขาอาจขาดแรงจูงใจในการเรียนต่อ หรือ

การวางแผนเบื้องต้นเพื่ออนาคตของตนเอง และอาจแสดงความไม่ใส่ใจในการดูแลลูก หรือให้คำแนะนำโดยไม่รับรู้ในความต้องการของลูก

ระยะที่ 4 วัยเรียน : ความวิริยะอุตสาหะกับความรู้สึกด้อย เมื่อเด็กประสบกับข้อจำกัดในความสำเร็จ โดยเฉพาะการเรียนที่ล้มเหลวบ่อยๆ สามารถทำให้เด็กที่เมื่อโตขึ้นเป็นวัยรุ่นจะเกิดความรู้สึกว่าเป็นคนไร้ความสามารถ และรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าคนอื่นๆ พวกเขาอาจมองตนเองเป็นคนที่ไม่พรั่งพร้อม ที่ไม่สามารถสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นได้ในโลกใบนี้ และมองว่าทางเลือกต่างๆ ในชีวิตมีขีดจำกัด เป็นชีวิตที่หมดหวังในอนาคต ซึ่งการรับรู้ถึงความรู้สึกด้อยของวัยรุ่นนี้ เมื่อพวกเขาလာมาเป็นพ่อแม่ ก็อาจต้องการที่จะรู้สึกถึงคุณค่าของตัวเอง ดังนั้นพ่อแม่วัยรุ่นจึงพยายามชดเชยสิ่งที่ขาดหายไปนี้ ไปกับความคาดหวังที่เกินจริงในอนาคตของตนเอง และอาจวิพากษ์วิจารณ์ และตัดสินคนอื่น ๆ มากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่พยายามจะสนับสนุนช่วยเหลือลูกของพวกเขา

ระยะที่ 5 วัยรุ่น : เอกลักษณะที่มั่นคงกับความสับสนในเอกลักษณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับจากวัยเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียนที่สนับสนุนให้เกิดความไว้วางใจ ความเป็นตัวของตัวเอง ความริเริ่มสร้างสรรค์ และความวิริยะอุตสาหะ ซึ่งมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมหลากหลายของวัยรุ่นที่อาจเป็นอันตรายต่อการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนในทางบวกเพราะเด็กบางคนเข้าสู่วัยรุ่นด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเอกลักษณ์แห่งตนด้วยความแตกต่างกันอย่างมากกับวัยรุ่นอื่นที่มีประสบการณ์ทางบวกในวัยเด็ก เช่น แทนที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาหรือคำถามที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในอนาคต แต่สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นอาจถามว่า “ฉันเป็นใคร?” โดยอาจมุ่งไปยัง “จะมีใครเอาใจดูแลฉันบ้าง?” “จะมีใครให้ฉันไว้วางใจได้บ้าง” หรือ “ใครที่ฉันสามารถพึ่งพาได้” “ที่ไหนบ้างที่ฉันจะรู้สึกถึงความมั่นคง ปลอดภัย และเป็นคนสำคัญ” ทั้งนี้หากว่าวัยรุ่นมุ่งเน้นพลังทางจิตใจมากเกินไปเพื่อแก้ไขสิ่งที่ขาดหายไปนี้ในวัยเด็ก แทนการพิจารณาในการกิจด้านอารมณ์และสังคมในช่วงของวัยรุ่นนี้ พวกเขาอาจขาดการเตรียมความพร้อมที่ดีในบทบาททางสังคมของการเป็นผู้ใหญ่ โดยพ่อแม่วัยรุ่นอาจจะมีแบบแผนขาดสติว่า การเริ่มต้นเป็นพ่อแม่ที่อายุน้อยนี้จะเป็นการช่วยให้พวกเขาได้รับความรัก ได้รับการยอมรับ มีอิสระ มีศักดิ์ศรี และมีสถานะทางสังคม และเป็นผลให้พวกเขาสร้างพันธะผูกพันในการเลี้ยงดูลูกก่อนที่จะสำรวจทางเลือกอื่นๆ เพื่ออนาคตตนเอง

จากข้อมูลข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องต่อสู้กับภารกิจในการพัฒนาตัวตน ซึ่งหากภารกิจล้มเหลว วัยรุ่นจะมีความสับสนในบทบาทและความเป็นบุคคลของตนเอง และจะกลายเป็นวิกฤติที่มีผลต่อปัญหาบุคลิกภาพและความสัมพันธ์กับผู้อื่นของวัยรุ่นตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเขาต้องกลายมาเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่จะต้องเลี้ยงดูลูก

1.4.2 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นเปรียบเทียบกับพ่อแม่ในวัยผู้ใหญ่

การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นจะเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบาก ระหว่างการต่อสู้กับการพัฒนาความเป็นตัวตนของวัยรุ่น ขณะที่ต้องเผชิญกับภาวะยุ่งยากในการเลี้ยงดูลูกน้อยด้วย เพราะโดยปกติแล้วอายุของวัยรุ่นก็มักจะน้อยกว่าที่จะมาเป็นพ่อแม่คน ทั้งนี้เพราะว่าการเลี้ยงดูลูกส่วนใหญ่ต้องใช้ความอดทน ความรู้และประสบการณ์ชีวิต การเป็นพ่อแม่คนจึงถือว่าเป็นความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ ที่นอกจากจะเป็นผู้ให้กำเนิดแล้ว พ่อแม่มักยังเป็นบุคคลสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของลูกอีกด้วย (Hildebrand. 1994: 47; Brooks. 2003: 4) แต่เมื่อพิจารณาถึงวัยรุ่นที่เมื่อต้องกลายมาเป็นพ่อแม่คนแล้ว จะแตกต่างกันมากกับพ่อแม่ที่มีลูกในช่วงอายุที่เหมาะสม นั่นเป็นเพราะว่าพ่อแม่วัยรุ่นมักจะเรียนไม่จบในระดับมัธยมปลาย และไม่ได้เรียนต่อในระดับปริญญา ไม่ได้แต่งงาน ไม่ได้รับสวัสดิการ ไม่ได้ถูกว่าจ้างงาน หรือว่าขาดความมั่นคงในการจ้างงาน และมีรายได้ต่ำ ส่วนในวัยรุ่นที่ถึงแม้ว่าจะมีการแต่งงานก็มักจะมีปัญหาการหย่าร้างกันเกิดขึ้น จากมุมมองเชิงนโยบายจะพบว่า เมื่อใดที่วัยรุ่นหญิงได้ทิ้งการเรียนไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นก่อนหรือหลังเป็นแม่แล้วก็ตาม โอกาสที่พวกเขาจะกลับมาเรียนต่อจนสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมปลายนั้นจะลดลง (Jones; et al. 1999. 387-418; Upchurch; & McCarthy. 1990; 224-234) เช่นเดียวกับที่พ่อแม่วัยรุ่นต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายในช่วงของการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นพ่อ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักถึงสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น คือ ความจำเป็นที่จะต้องสร้างทักษะสัมพันธภาพส่วนบุคคลให้กับพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้เขาสามารถคงความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกและคู่ครองของตนได้ (Florsheim; et al. 2012: 1886-1892)

นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมของรอสส์ (Ross.1999: 17-49) ที่ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก มาอธิบายการเป็นแม่ในวัยรุ่นเปรียบเทียบกับความเป็นแม่ในวัยผู้ใหญ่ไว้ในแต่ละด้านได้อาสนใจดังนี้

1) ด้านการตอบสนองของแม่ที่มีต่อลูก (Maternal Responsivity) เป็นการตอบสนองทางพฤติกรรมที่เหมาะสมของแม่ที่มีต่อลูก ไม่ว่าลูกนั้นจะสร้างความยุ่งยากลำบากใจให้กับแม่ในการเลี้ยงดูหรือไม่ก็ตาม (Bomstein; & Tamis-LeMonda. 1989: 5-14) ซึ่งพฤติกรรมการตอบสนองนี้ยังรวมไปถึง ความไวในการรับรู้ความรู้สึกของลูก ความตระหนักและความเห็นอกเห็นใจลูก ความสามารถคาดการณ์ถึงปฏิกิริยาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เป็นต้น (Martin. 1989: 5-14) ทั้งนี้การตอบสนองของแม่นี้ ยังสามารถพยากรณ์ถึงการเจริญเติบโตทางด้านจิตใจและความคิดของเด็กในอนาคตได้อีกด้วย

หากจะเปรียบเทียบในด้านการตอบสนองของแม่ ระหว่างแม่วัยรุ่นกับแม่ในวัยผู้ใหญ่แล้วนั้นก็พบว่ามีความขัดแย้งกันอยู่บ้าง เนื่องจากการศึกษาบางฉบับพบว่า การตอบสนองของแม่วัยรุ่นที่มีต่อลูกนั้นมีน้อยกว่าแม่ในวัยผู้ใหญ่ (Dormire; et al. 1989: 327-337; King;& Fullard.1982: 333-346; Luster; & Rhoades, 1989: 317-322; Roosa; et al. 1982a: 1-17; Schilmoeller; & Baranowski. 1985: 805-822; Unger;& Cooley. 1992: 546-552; vonWindeguth;&Urbano. 1989: 517-520)

ดังตัวอย่าง การศึกษาของวอนวินดีกัทและเออร์บาโน (vonWindeguth;&Urbano. 1989: 517-520) เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์แบบเฉพาะเจาะจงระหว่างแม่กับลูกในช่วงระยะเวลา 1 ปีแรกของชีวิตเด็ก โดยวัดการตอบสนองของแม่ในสี่ด้านด้วยกัน คือ ความรู้สึกไวในการให้คำแนะนำต่างๆ การตอบสนองต่อภาวะยุ่งยาก การสนับสนุนให้ลูกเติบโตทางด้านอารมณ์และสังคม และการสนับสนุนให้ลูกเติบโตทางด้านความคิด ผลการศึกษาพบว่าแม่วัยรุ่น (อายุ 15-19 ปี) มีคะแนนต่ำกว่าแม่ผู้ใหญ่ ในด้านความรู้สึกไวในการให้คำแนะนำต่างๆ กับการสนับสนุนให้ลูกเจริญเติบโตทางด้านอารมณ์และสังคม ส่วนอีกสองด้านที่เหลืพบว่าไม่แตกต่างกัน ในขณะที่เคมป์และคณะ (Kemp; et al. 1990: 63-75) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของการให้นมลูก โดยวัดการตอบสนองของแม่ตลอดช่วงของการให้นมลูก ในด้านการแสดงออกถึงความรัก สไตล์การให้นมลูก น้ำเสียงของแม่ การกระตุ้นลูก สไตล์การปลอบโยนลูก การประสานสายตาของแม่ลูก อารมณ์และการสนองตอบของลูก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การตอบสนองของแม่วัยรุ่นกับแม่ผู้ใหญ่ ไม่มีความแตกต่างกันในแต่ละด้านดังกล่าว ในทางตรงกันข้ามลัสเตอร์และมิตเทลสแตดท์ (Luster; &Mittelstaedt. 1993: 69-100) กลับพบว่าแม่ที่เป็นวัยรุ่น มีการตอบสนองต่อลูกวัยทารก ในด้านการพูดจา และการแสดงออกทางอารมณ์ น้อยกว่าแม่ผู้ใหญ่ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังมีการศึกษาอีกมากที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองของแม่ และแต่ละการศึกษาจะมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการวัด หรือตามแง่มุมต่างๆ ของการตอบสนองของแม่ที่ต้องการศึกษา บางการศึกษาก็มีขีดจำกัดของการศึกษาในการเปรียบเทียบสองกลุ่มนี้ เพราะมีปัจจัยของตัวแปรด้านประชากรศึกษา เช่น รายได้ หรือ การศึกษา ที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงอิทธิพลต่ออายุของแม่ และการตอบสนองของแม่ เป็นต้น

2) ด้านเจตคติของแม่ที่มีต่อลูก (Maternal Attitudes) มีงานวิจัยมากมายได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้ โดยส่วนหนึ่งเพราะว่า เจตคติของแม่มักจะมีความเชื่อมโยงไปสู่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ตัวอย่างเช่น เจตคติของแม่ในการลงโทษลูก ที่สามารถพยากรณ์ได้ว่า จะมีการกระทำทารุณกรรมในเด็ก หรือ เด็กจะมีภาวะบกพร่องทางความคิดและอารมณ์ได้ (Haskett; et al. 1994: 461-476; Luster;&Mittelstaedt. 1993: 69-100) สำหรับการสนับสนุนจากสามี พบว่ามีส่วนในการผลักดันเจตคติของแม่ต่อการลงโทษลูกด้วย ซึ่งการศึกษาของโครเคนเบิร์ก (Crockenberg. 1987: 969-975) ในเรื่องนี้พบว่า แม่วัยรุ่นหลังการคลอดลูกที่ได้รับการสนับสนุนจากสามีไม่เพียงพอ มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติจะไปทางโกรธ และมีแนวโน้มที่จะลงโทษลูกทางร่างกายเพื่อการฝึกระเบียบวินัย ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ ลูกวัยเตาะแตะของพ่อแม่วัยรุ่นนี้จะกลายเป็นเด็กที่ขี้โกรธและไม่ค่อยให้ความร่วมมือด้วยดีตามมา

สำหรับเจตคติของแม่วัยรุ่นนั้น จากการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับเจตคติในการลงโทษลูกของแม่วัยรุ่น จำนวน 43 คน โดยการดำเนินการสัมภาษณ์แม่วัยรุ่นในขณะที่ลูกอยู่ในวัยทารก และสัมภาษณ์อีกครั้งเมื่อลูกอยู่ในวัยเรียน (Camp. 1996: 162-169) พบว่า แม่วัยรุ่นมีเจตคติที่ดีขึ้นเมื่อพวกเขาได้กลายเป็นผู้ใหญ่ สำหรับการวิจัยที่เปรียบเทียบเจตคติของแม่วัยรุ่นกับแม่ผู้ใหญ่ นั้นจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีความขัดแย้งกันอยู่หลายงานวิจัย เช่น บางงานวิจัยไม่มีการกำหนดอายุที่เฉพาะเจาะจงของลูก หรือทำการศึกษาเฉพาะลูกที่อยู่ในช่วงวัยทารก (Ross. 1999: 27; citing Baranowski; et al. 1990; camp. 1995; Reis. 1989; vonWindeguth; & Urbano.

1989) ไม่มีการควบคุมกลุ่มประชากรที่ศึกษา หรือมีการวัดที่แตกต่างกันในด้านเจตคติของแม่ แต่ผลของการศึกษาส่วนใหญ่จะพบว่า แม่วัยรุ่นจะมีเจตคติในการลงโทษลูกสูงกว่าแม่วัยผู้ใหญ่

3) ด้านความรักความผูกพันของแม่ที่มีต่อลูก (Attachment) ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ความรักความผูกพันระหว่างแม่ลูกได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อตัวเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา (Ainsworth. 1982: 3-30) โดยการนิยามความรักความผูกพันนี้ ส่วนใหญ่จะมาจากการศึกษาของโบว์ลบี (Ross. 1999: 29; citing Bowlby. 1969) ที่ได้นิยามความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูกว่า เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของความรักอันแนบแน่นของแม่และลูก อันจะช่วยให้แม่ได้ดูแลลูก และช่วยให้แม่ได้ปรับการดูแลให้ตรงกับความต้องการของลูกในชีวิตประจำวัน แล้วลูกยังได้ใช้แม่เป็นฐานของความรู้สึกที่มั่นคงปลอดภัยในการสำรวจโลกที่เป็นเหมือนดั่งสวรรค์แห่งความปลอดภัยของลูกในเวลาที่เกิดภัยคุกคาม อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานของสัมพันธภาพที่จะนำมาสู่ความสำเร็จในชีวิตอนาคต (Ross. 1999: 29; citing Bowlby; Ainsworth; et al. 1978) ซึ่งความผูกพันนี้ ยังได้มองไปถึงภาพรวมของอารมณ์และความรู้สึกด้วย อย่างเช่น ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ความรัก ความเศร้า ความกลัว ความวิตกกังวล และความโกรธ เป็นต้น (Ainsworth; et al; Bowlby) ขณะที่แนวคิดใหม่ที่เกี่ยวข้องกับความรักความผูกพันได้อ้างว่าการที่แม่ได้สัมผัสแบบเนื้อแนบเนื้อในช่วงระยะเวลา 2-3 วันแรกที่ลูกเกิด จะเป็นการสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างแม่กับลูก และตลอดช่วงสองขวบแรกของชีวิต จะถือว่าเป็น “ช่วงเวลาที่ไวต่อการรับรู้ความรู้สึก” ที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความรักความผูกพัน (Rutter. 1997: 17-46)

การศึกษาเปรียบเทียบด้านความรักความผูกพันของแม่วัยรุ่นกับแม่วัยผู้ใหญ่ ของนอร์และโรเบิร์ต (Norr; & Roberts. 1991: 334-342) ในแม่แอฟริกันอเมริกัน และเม็กซิกันอเมริกัน พบว่าแม่วัยรุ่น (อายุ 18-19 ปี) มีคะแนนด้านความรักความผูกพันน้อยกว่าแม่วัยผู้ใหญ่ ในแง่ของพฤติกรรมความรัก โดยพบว่าแม่วัยรุ่นจะพูดและยิ้มน้อยกว่าแม่วัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ บางการศึกษาได้วัดในเรื่องของความเข้าใจของทารกที่มีต่อความรักความผูกพันของแม่ (Lamb; et al. 1987: 39-48) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นทารก (อายุ 12.5 – 13.5 เดือน) จำนวน 30 คนที่เป็นลูกของแม่วัยรุ่น (อายุ 14-19 ปี) ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 53 ลูกมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ร้อยละ 30 ลูกมีพฤติกรรมหลีกหนี ร้อยละ 17 ลูกมีพฤติกรรมต่อต้าน และเมื่อเปรียบเทียบกับลูกของแม่วัยผู้ใหญ่ (อายุ 1 ปี) จำนวน 33 คน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ในการศึกษาได้มีการควบคุมตัวแปรด้านสุขภาพและอายุของเด็ก แต่ไม่ได้ควบคุมตัวแปรในเรื่องการศึกษาของแม่ รายได้ สัญชาติ จำนวนของการมีลูก และด้านโครงสร้างของครอบครัว สำหรับการศึกษาของเอนเวิร์ทและคณะ (Ross. 1999: 36 citing Ainsworth et al. 1978) ในเด็ก (อายุ 12-14 เดือน) จำนวน 106 คนของแม่วัยผู้ใหญ่เชื้อสายคอเคเซียนที่เป็นชนชั้นกลาง เปรียบเทียบกับแม่วัยรุ่น โดยผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 48 ลูกของแม่วัยรุ่นมีพฤติกรรมหลีกหนี ส่วนลูกของแม่วัยผู้ใหญ่มีพฤติกรรมหลีกหนีเพียงร้อยละ 22 ซึ่งหากจะเปรียบเทียบการศึกษานี้กับของลัมบี (Lamb; et al. 1987: 39-48) ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า แม่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของลัมบีและคณะจะได้รับการเตรียมความพร้อมมาอย่างดีในเรื่องของการดูแลและการตอบสนองต่อลูกมาตั้งแต่ลูกอายุ 6 เดือน ซึ่งทำให้เด็กนั้นเกิดความรู้สึก

มั่นคงปลอดภัยในเวลาต่อมาเมื่ออายุ 14 เดือนนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของเทอร์เบิร์ก (Ross. 1999: 36; citing Terberg; et al.1983) ในด้านความรักความผูกพันในสถานการณ์ที่แปลกออกไปกับเด็ก (อายุ 12-19 เดือน) จำนวน 56 คน ที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำของเมืองลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพความรักความผูกพันของลูกในแม่วัยรุ่นจะแน่นแฟ้นกว่าของแม่ผู้ใหญ่ โดยพบว่าลูกของแม่วัยรุ่นจะมีกิจกรรมการสำรวจโลกน้อยลง และแสดงออกถึงความทุกข์ใจด้วยการกรีดร้องเสียงดังเมื่อมีคนแปลกหน้าเข้ามา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเอดวินส์และคณะ (Ross. 1999: 36; citing Ainsworth; et al. 1978) ที่พบว่าทารกจะมีความพอใจมากขึ้นเมื่อแม่มีพฤติกรรมความรักความผูกพันไปในทางที่ให้ความช่วยเหลือมากขึ้น ในแม่วัยรุ่นพบว่าการแสดงออกในการประสานสายตากับลูก การยิ้มให้ลูก การแสดงความรักในทางร่างกายกับลูก หรือการใช้คำพูดให้กำลังใจการยกย่องลูกมีน้อยกว่าแม่ในผู้ใหญ่

4) ด้านพฤติกรรมของแม่ที่มีต่อลูก (Maternal Behaviors) พฤติกรรมที่เหมาะสมของแม่จะช่วยส่งเสริมด้านความคิด ภาษา และการพัฒนาทางอารมณ์ของเด็ก (Ross. 1999: 42; citing Culp; et al. 1988: 353-362; Ainsworth; et al. 1978) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้รวมถึง การสัมผัส การแสดงความรักทางบวก การใช้เสียง การมองดูลูก การพูดกับลูก การตอบสนองต่อลูก (Culp; et al. 1988) โดยที่การศึกษาส่วนใหญ่มักจะจัดทำในสถานที่ 3 แห่ง คือในห้องปฏิบัติการ ที่บ้าน และที่โรงพยาบาล

คัลป์และคณะ (Culp; et al. 1988: 353-362) ได้ทดสอบพฤติกรรมของแม่กับลูก ในแม่วัยรุ่นจำนวน 130 คน (อายุ 13-17 ปี) และแม่ผู้ใหญ่ (อายุ 18-35 ปี) จำนวน 86 คน ในวันที่สองหลังคลอดลูก ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างการให้นมลูกได้ถูกสังเกตในโรงพยาบาล โดยใช้เครื่องมือวัดของโอซอฟสกายและดองซ์เกอร์ (Osofsky; & Danzger. 1974: 124-130) กับทารกคลอดครบกำหนดที่มีสุขภาพแข็งแรง ผลการศึกษาพบว่าแม่วัยรุ่นจะมีการใช้เสียงกับลูกในขณะที่ให้นมลูกน้อยกว่าแม่ผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามพบว่า แม่ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่จะมีการแต่งงาน ในขณะที่ร้อยละ 90 ของแม่วัยรุ่นจะอยู่เพียงลำพัง นอกจากนี้ คัลป์และคณะ (Culp; et al. 1991: 195-200) ยังได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเป็นแม่ครั้งแรกของแม่วัยรุ่น (อายุ 15-17 ปี) ที่มีลูกอายุ 6 เดือนคลอดครบกำหนดและมีสุขภาพแข็งแรง จำนวน 100 คน และแม่ผู้ใหญ่ (อายุ 20 - 26 ปี) จำนวน 29 คน โดยมีค่าเฉลี่ยด้านการศึกษาของแม่วัยรุ่นอยู่ที่ 10 ปี ส่วนแม่ผู้ใหญ่อยู่ที่ 11 ปี ด้านการแต่งงานของแม่วัยรุ่นพบ ร้อยละ 12 ส่วนของแม่ผู้ใหญ่มีการแต่งงาน ร้อยละ 100 โดยทดสอบในขณะที่ให้นมลูก 10 นาที และการเล่นกับลูก 5 นาที ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แม่วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมน้อยกว่าแม่ผู้ใหญ่ในด้านการแสดงออกทางสีหน้าและคำพูด ทักษะการทางบวกในการให้นมลูก การมองดูลูกในทางบวก และการใช้น้ำเสียง นอกจากนี้แม่วัยรุ่นยังแสดงให้เห็นถึงความเฉื่อยฉลาด ความเหมาะสมในการอดทนรอคอย ทักษะการทางบวกเวลามีปฏิสัมพันธ์กับลูกขณะเล่นกับลูก น้อยกว่าแม่ผู้ใหญ่ สอดคล้องกับการศึกษาของ สตีเวนสันและคณะ (Stevenson; et al.1995: 97-107) ที่พบว่าแม่วัยรุ่นจะยิ้มน้อยกว่า มีการใช้เสียงน้อยกว่า และเล่นกับลูกน้อยกว่าแม่ผู้ใหญ่ ส่วนเมอร์เซอร์ (Mercer. 1986b: 25-33) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ

พฤติกรรมของแม่ 3 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มแรกเป็นแม่วัยรุ่นครั้งแรก (อายุ 15-19 ปี) ที่มีลูกอายุ 8 เดือน จำนวน 43 คน กลุ่ม A เป็นแม่วัยผู้ใหญ่ (อายุ 20-29 ปี) และกลุ่ม B เป็นแม่วัยผู้ใหญ่ (อายุ 30-42 ปี) โดยมีเพียงแม่วัยรุ่นไม่กี่คนที่มีการแต่งงาน (ร้อยละ 32) ที่เหลือไม่ได้แต่งงาน กลุ่ม A แต่งงานร้อยละ 76 กลุ่ม B แต่งงานร้อยละ 78 ทั้งนี้แม่วัยรุ่นทั้งหมดยังไม่มีใครสำเร็จการศึกษา ระดับปริญญา สำหรับกลุ่ม A มีการสำเร็จการศึกษาร้อยละ 10 และ กลุ่ม B สำเร็จการศึกษาร้อยละ 34 ทั้งนี้มีร้อยละ 42 ของแม่วัยรุ่นไม่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย เมื่อลูกอายุ 8 เดือน ได้ทำการประเมินโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีการปรับมาจาก Blank's Maternal Behavior Scale โดยใช้ระดับสเกลในเรื่องการลงโทษลูก การปกป้องลูก ความอิสระทางร่างกายของแม่เพื่อดูแลลูก และความพึงพอใจในพัฒนาการของลูก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า คะแนนพฤติกรรมแม่ของแม่วัยรุ่นต่ำกว่าของแม่วัยผู้ใหญ่ทั้งกลุ่ม A และกลุ่ม B ซึ่งเมอร์เซอร์ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าแม่วัยผู้ใหญ่จะมีพื้นอารมณ์ไปในทางบวกมากกว่าแม่วัยรุ่น

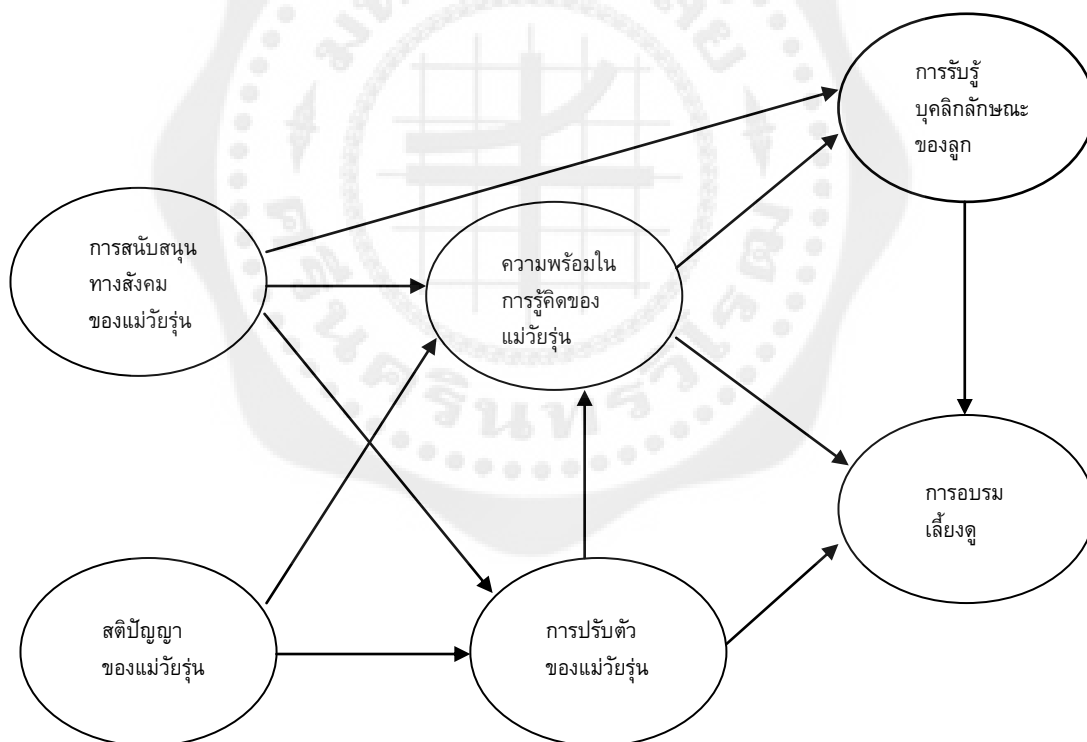
ตาราง 1 สรุปการเปรียบเทียบลักษณะของแม่วัยรุ่นกับแม่วัยผู้ใหญ่

ลักษณะของการเป็นแม่	ผลการเปรียบเทียบโดยสรุป
ด้านการตอบสนองของแม่ที่มีต่อลูก	การตอบสนองต่อลูกของแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่มีน้อยกว่าแม่ผู้ใหญ่ (Dormire; et al. 1989; King;&Fullard. 1982; Luster; & Rhoades. 1989; Roosa; et al. 1982; Schilmoeller;&Baranowski. 1985; Unger; & Cooley. 1992; vonWindeguth;&Urbano. 1989) สำหรับการตอบสนองของแม่ แต่ละการศึกษาจะมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการวัด หรือตามแง่มุมต่างๆ ของการตอบสนองของแม่ที่ต้องการศึกษา
ด้านเจตคติของแม่ที่มีต่อลูก	เจตคติในการลงโทษลูกของแม่วัยรุ่นจะดีขึ้นเมื่อกลายเป็นผู้ใหญ่(Camp. 1996) สำหรับผลของการศึกษาส่วนใหญ่จะพบว่าแม่วัยรุ่นจะมีเจตคติในการลงโทษลูกสูงกว่าแม่วัยผู้ใหญ่(Ross. 1999)
ด้านความรักความผูกพันของแม่ที่มีต่อลูก	คุณภาพความรักความผูกพันของแม่วัยรุ่นคะแนนต่ำกว่าแม่วัยผู้ใหญ่(Terberg; et al. 1983; Ainsworth; et al. 1978; Norr;&Roberts. 1991)
ด้านพฤติกรรมของแม่ที่มีต่อลูก	ส่วนใหญ่แม่วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมน้อยกว่าแม่วัยผู้ใหญ่(Culp; et al.1991; Stevenson; et al. 1995; Mercer. 1986)

1.4.3 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นตามโมเดลของ โอ คอลลาฮาน และคณะ

(O'CALLAGHAN;et al.)

โมเดลการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น (A model of adolescent parenting) ของโอ คอลลาฮานและคณะ (O'Callaghan; et al. 2000: 214) ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของความพร้อมในการรู้คิด (Cognitive Readiness) ของพ่อแม่วัยรุ่นว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งความพร้อมในการรู้คิดของพ่อแม่วัยรุ่น หมายถึง ลักษณะของการเป็นพ่อแม่ในด้านเจตคติที่มีต่อลูก และด้านการมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก ทั้งนี้มักพบว่าพ่อแม่วัยรุ่นจะมีคุณลักษณะทั้งสองด้านนี้น้อยกว่าพ่อแม่ผู้ใหญ่ (Sommer; et al. 1993: 389-398) ซึ่งทำให้ลูกของพ่อแม่วัยรุ่นที่เมื่ออายุ 3 ปีจะพบว่ามีปัญหาพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และปัญหาทางด้านพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอกมากขึ้น (Miller; et al. 1996: 533-541) นอกจากนี้พ่อแม่วัยรุ่นมีการรับรู้บทบาทของตนเองในฐานะพ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกน้อย จึงเป็นผลให้มีความเครียดมาก ประกอบกับพ่อแม่วัยรุ่นจะมีปัญหาในความสามารถกับการจัดการตัวกระตุ้นความเครียดต่างๆ และขาดการสนับสนุนทางสังคม จึงส่งผลให้ลูกของพวกเขากลายเป็นเด็กที่มีภาวะยุ่งยากมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

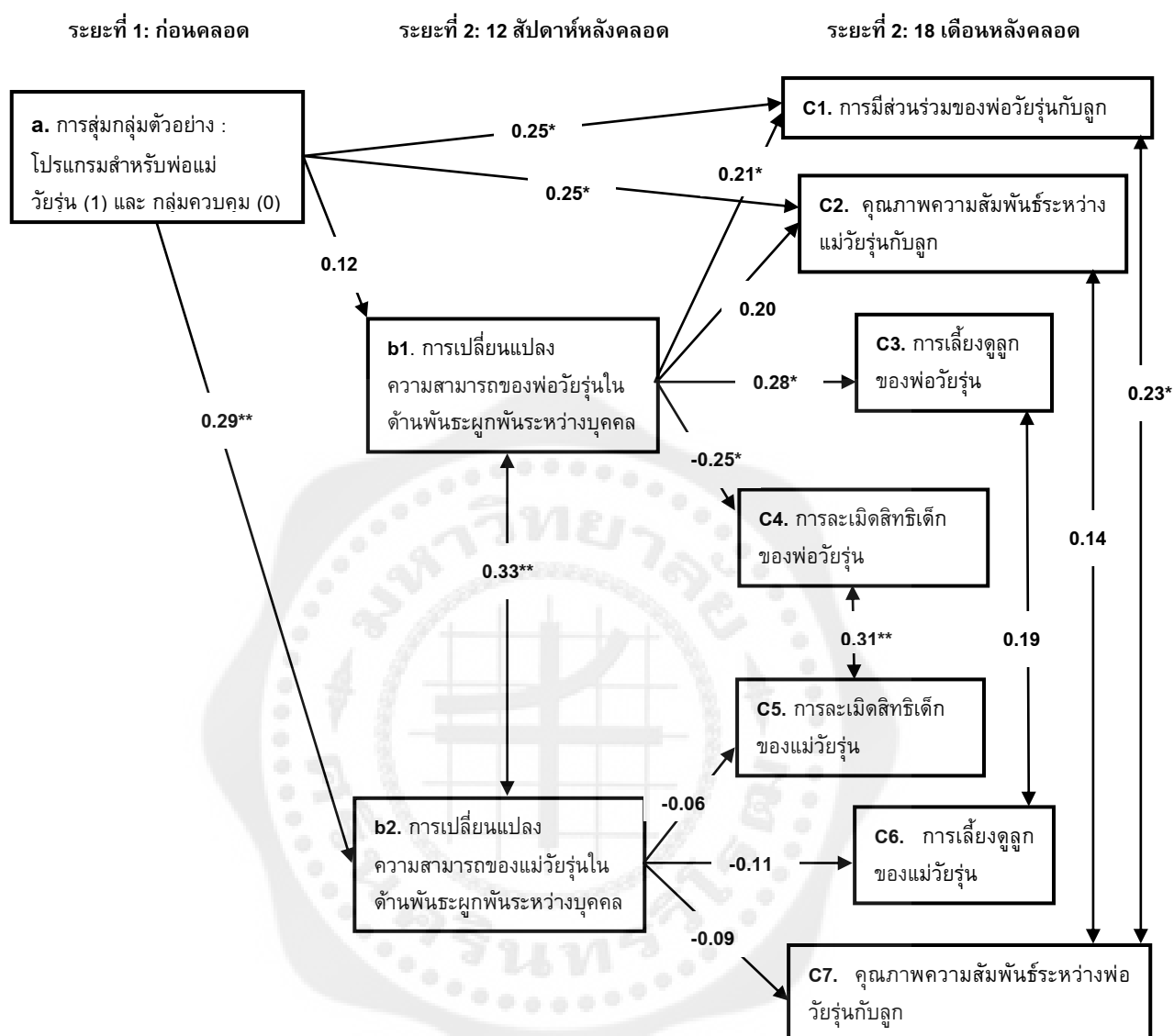

ภาพประกอบ 2 โมเดลการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านความพร้อมในการรู้คิดของโอ คอลลาฮาน และคณะ (O' Callaghan; et al. 2000: 206)

จากภาพประกอบ 4 กล่าวโดยสรุป การเลี้ยงลูกให้ประสบความสำเร็จ พ่อแม่วัยรุ่นจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ ในด้านเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กและการสนับสนุนทางสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกัน/ลดปัญหาทางด้านพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอกของเด็กต่อไป

1.4.4 ลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นของพ่อแม่วัยรุ่นจากการศึกษา ของฟลอซิมและคณะ (Florsheim; et al. 2012)

ฟลอซิมและคณะ (Florsheim; et al. 2012: 1886-1892) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านพันธะผูกพันระหว่างบุคคลของพ่อแม่วัยรุ่น (Interpersonal Bonding) จากโปรแกรมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น (Young Parenthood Program Intervention: YPP) ซึ่งพบว่าพันธะผูกพันระหว่างบุคคลของพ่อแม่วัยรุ่นมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดู และสุขภาพของลูกทั้งทางร่างกายและจิตใจ และยังสามารถเป็นตัวทำนายผลของการเลี้ยงดูในทางบวก ซึ่งนั่นคือพฤติกรรมการดูแลทะนุถนอมลูกและด้านเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูกซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแคคซินสกีและคณะ(Kaczynski; et al. 2006: 199-208) ที่พบว่าความขัดแย้งรุนแรงระหว่างพ่อแม่มีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่บกพร่องของแม่และปัญหาพฤติกรรมของพ่อ และกลายเป็นตัวทำนายด้านพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมในเด็ก ทั้งนี้ฟลอซิมและคณะ (Florsheim; et al. 2012: 1886-1892)ได้ให้ข้อเสนอแนะในการศึกษานี้ว่า การศึกษาในปัจจุบันควรมุ่งเป้าไปที่การสนับสนุนให้พ่อแม่วัยรุ่นมีพัฒนาการในด้านพันธะผูกพันกับคู่ชีวิตและการเลี้ยงดูลูกที่มีคุณภาพให้มากขึ้น

ภาพประกอบ 3 การศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างของโปรแกรมพ่อแม่วัยรุ่น: การสนับสนุนทางบวกให้พ่อวัยรุ่นร่วมเลี้ยงดูลูกโดยการให้คำปรึกษาของฟลอซิมและคณะ (ปี 2004-2007)

ที่มา: วารสารสาธารณสุขอเมริกา (American Journal of Public Health. 2012: 10)

จากภาพประกอบ 5 กล่าวโดยสรุป การเลี้ยงดูที่มีคุณภาพ พ่อแม่วัยรุ่นจะต้องมีคุณลักษณะสำคัญด้านการมีพันธะผูกพันระหว่างบุคคล ทั้งนี้เนื่องจาก พ่อวัยรุ่นหรือแม่วัยรุ่นที่ได้เลือกคู่มาเพราะความรักหรือสมบัติอื่นๆ ก็ตาม แต่เหตุผลที่อยู่ในจิตใจลึกซึ้งก็เพื่อที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการพึงพิง ดังที่เคยได้รับจากพ่อแม่ในวัยเด็กของพวกเขา ดังนั้น ในการใช้

ชีวิตคู่ การมีความสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ทั้งพ่อวัยรุ่นและแม่วัยรุ่นเติบโตขึ้นทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และในฐานะชีวิตคู่ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2457: 60) อีกทั้งยังเป็นเหมือนกับรากฐานของการเรียนรู้ไปสู่ลูกด้วย เพราะเมื่อพ่อแม่วัยรุ่นสามารถปรับตัวในการมีปฏิสัมพันธ์กับคู่ชีวิตได้ดี ก็จะส่งผลให้มีปฏิสัมพันธ์กับลูกได้อย่างเหมาะสมด้วย ซึ่งก็จะมีผลอย่างมากต่อสุขภาวะที่ดีทางอารมณ์ของเด็ก (Dawson; & Ashman. 2000: 245-278)

สำหรับลักษณะของพ่อวัยรุ่นนั้นจากการทบทวนวรรณกรรม (WHO-EUROPE. 2007: 9) พบว่ายังมีการศึกษาวิจัยค่อนข้างน้อย (Mazza. 2002: 681-693) และส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การศึกษาของบันติงและแมคอาลีย์ (Bunting;&McAuley. 2004: 295-303) ที่แสดงให้เห็นถึงภาพของพ่อวัยรุ่นที่ค่อนข้างเป็นลบ เช่น เป็นพ่อที่ขี้เกียจ และไม่อยู่ในบทบาทของการเป็นพ่อ ในขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพ มักจะให้ภาพของพ่อวัยรุ่นในแง่ดี และเป็นไปในทางให้กำลังใจกันมากกว่า เช่น มีพ่อวัยรุ่นมากมายที่ต้องการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูก แต่ติดเรื่องของโครงสร้างและสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยส่วนใหญ่ที่พบพบว่า พ่อวัยรุ่นจะมีความคล้ายคลึงกันกับแม่วัยรุ่นอยู่หลายประการ เช่น มาจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มีแนวโน้มของการจ้างงานต่ำ มีการศึกษาน้อย ประสบกับปัญหาจิตใจและอารมณ์ และบ่อยครั้งมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม หรือพฤติกรรมกระทำผิดมากกว่าพ่อวัยผู้ใหญ่ (Quinlivan;& Condon.2005: 915-920; Vinnerljung; et al. 2007: 97-116) นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของคู่พ่อแม่วัยรุ่นยังพบว่ามีความเสี่ยงสูงที่จะเลิกจากกันเมื่อเวลาผ่านไป ซึ่งผลที่ตามมาคือ พ่อวัยรุ่นมักจะขาดการติดต่อกับลูกของตนเอง (Bunting; &McAuley. 2004: 295-303) จากการศึกษาผลลัพธ์ระยะยาวของพ่อแม่วัยรุ่น (University of Southampton. 2005: 26-27) พบว่ามีพ่อวัยรุ่นถึงหนึ่งในสามที่เมื่ออายุ 30 ปีจะไม่ได้อยู่กับลูก และสองในสามจะอยู่กับผู้หญิงคนใหม่ การที่ครอบครัวต้องมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวจะทำให้เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวแบบนี้มีปัญหาได้หลายประการ ทั้งด้านอารมณ์และสังคม เพราะว่าการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี เด็กต้องการทั้งพ่อและแม่ไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่ง ถึงแม้จะมีตัวแทนของพ่อหรือแม่อยู่ในครอบครัวก็ตาม เช่น ลุง ป้า แต่การมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวนั้นก็จัดเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดสุขภาพจิตในเด็ก (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544 อ้างอิงจาก Farrington. 1995)

พ่อวัยรุ่นจึงนับว่าเป็นกลุ่มที่เปราะบาง และต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือไม่น้อยไปกว่ากลุ่มแม่วัยรุ่น โดยเฉพาะการเข้าถึงบริการการให้การปรึกษาในการทำหน้าที่พ่อ เพื่อให้พวกเขามีความสามารถในการดูแลลูกได้ นอกจากนี้ มีหลายการศึกษาที่พบว่าแม่วัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนจากพ่อวัยรุ่นจะช่วยให้แม่วัยรุ่นมีความภาคภูมิใจในตัวเองดีขึ้น มีความสุขขึ้น และส่งผลให้ลูกมีพัฒนาการดีขึ้นด้วย (Roye; & Balk's. 1996: 86-93)

ตาราง 2 สรุปองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นจากการทบทวนงานวิจัย

ลักษณะแม่วัยรุ่นเปรียบเทียบกับแม่วัยผู้ใหญ่ของรอสส์	ลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นตามโมเดลของโอ คอลลาฮานและคณะ	ลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นจากการศึกษาโปรแกรมพ่อแม่วัยรุ่นของฟลอซิมและคณะ
1)ด้านเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก	1)ด้านเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก	1) ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่กับแม่วัยรุ่น
2)ด้านการตอบสนองความต้องการลูก	2)ด้านความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก	
3)ด้านความรักความผูกพัน	3)ด้านการสนับสนุนทางสังคม	
4)ด้านพฤติกรรมของพ่อแม่ต่อลูก		

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระสำคัญของคุณลักษณะแม่วัยรุ่นแต่ละด้านของรอสส์ พบว่าองค์ประกอบภายในแต่ละด้านนั้นมีความคาบเกี่ยวกันกับของโอ คอลลาฮานและคณะ และกับของฟลอซิมและคณะ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังตาราง 7

ตาราง 3 สรุปการจัดกลุ่มองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นจากการทบทวนงานวิจัย

องค์ประกอบ	ลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูก (Florsheim; et al. 2012)	ด้านความรักความผูกพัน (Ross. 1999) ด้านพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีต่อลูก (Ross. 1999) 1) การแสดงออกทางสีหน้า การใช้คำพูด น้ำเสียง ก็คือ ลักษณะด้านการสื่อสาร (ที่ได้แสดงการสื่อสารทั้งทางวาจาและภาษากาย) 2) การอดทนรอคอยต่อพฤติกรรมของลูก การลงโทษลูก ก็คือ ลักษณะด้านการควบคุมตนเอง (ที่แสดงออกทางด้านอารมณ์และการกระทำ)
ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ (O'Callaghan; et al. 2000)	ด้านการตอบสนองความต้องการเด็ก (Ross. 1999) (ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความคิด และสังคม) เป็นการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยทุกด้าน และประสบความสำเร็จในการพัฒนา
ด้านเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก (O'Callaghan; et al. 2000)	ด้านเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก (Ross. 1999)

เพื่อให้มีความชัดเจนขึ้นในองค์ประกอบแต่ละด้าน ผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นออกเป็น 4 ด้านหลัก คือ 1) ด้านเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก 2) ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ และ 3) ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูก และ 4) ด้านการสนับสนุนทางสังคม

2. วัยรุ่น

2.1 ความหมาย

วัยรุ่นถือว่าเป็นวัยที่มีความสลับซับซ้อนของการเปลี่ยนผ่านในชีวิตช่วงหนึ่ง ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้หลากหลาย ดังนี้

สภาพัฒนาการวัยรุ่นคาร์เนจี (Archibald; et al. 2003: 24; citing Carnegie Council on Adolescent Development. 1996) กล่าวถึงวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่เร่งการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างรวดเร็วเป็นครั้งที่สองหลังจากช่วงวัยทารก และประสบกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆของฮอร์โมนเพื่อให้บรรลุลักษณะทางเพศสุติภูมิ ที่มีการเจริญเติบโตทั้งน้ำหนักและส่วนสูง (Archibald; et al. 2003: 24; citing Grumbach. 1975; Reiter; & Grumbach. 1982)

สมาคมกุมารแพทย์แคนาดา (Canadian Paediatric Society [CPS]. 2003: online) ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีรวิทยา และสิ้นสุดลงเมื่อได้รับการยอมรับทางด้านพฤติกรรม โดยมีลักษณะที่แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวซึ่งระยะเวลาของช่วงพัฒนาการนี้ อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10-19 ปี

สภาวิจัยแห่งชาติเอ็นอาร์ซี (WHO. 2006: 1; citing National Research Council [NRC]. 2002) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านในชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงหลายมิติ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ (รวมถึงสติปัญญา) และสังคม โดยทางด้านร่างกาย วัยรุ่นจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสมอง รวมถึงเพศ และด้านความสนใจทางเพศ สำหรับทางด้านจิตใจ ความสามารถทางด้านการคิดของวัยรุ่นจะมีวุฒิภาวะเต็มที่ และสุดท้ายคือด้านสังคม วัยรุ่นจะประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านโรงเรียน ส่วนการเปลี่ยนผ่านอื่นๆ และบทบาทต่างๆของวัยรุ่นจะเป็นไปตามบริบทในครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ที่สามารถเป็นพ่อแม่คนได้

2.2 การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น

การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น มีดังนี้

องค์การอนามัยโลก (Omotoso; & Olukunle. 2007: 2) ได้แบ่งวัยรุ่นตามพัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ออกเป็น 2 ช่วง คือ วัยรุ่นตอนต้นมีอายุระหว่าง 10-14 ปี และวัยรุ่นตอนปลายอายุระหว่าง 15-19 ปี

ศูนย์วิจัยเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (WHO.2006: 2; citing Research Center for Adolescent Prevention Pregnancy [ReCAPP]) แบ่งช่วงอายุวัยรุ่นออกเป็น 3 ช่วงคือ วัยรุ่นตอนต้น (อายุ 10-13 ปี) วัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 14-16 ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (อายุ 17-19 ปี) ตามพัฒนาการของวัยรุ่นด้านต่างๆ ดังนี้

ทางร่างกาย จะพบว่า ช่วงวัยรุ่นตอนต้น จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและวุฒิภาวะทางเพศ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมต่อไปถึงวัยรุ่นตอนกลาง และจะสมบูรณ์สูงสุดในวัยรุ่นตอนปลาย รวมไปถึงความกังวลในเรื่องภาพลักษณ์ทางกายก็จะน้อยลงกว่าในช่วงที่เป็นวัยรุ่นตอนต้นด้วย

ทางด้านความคิด วัยรุ่นตอนต้น จะพัฒนาความสามารถในการคิดที่เป็นแบบรูปธรรม ในขณะที่วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย จะพัฒนาไปสู่ความคิดในรูปของนามธรรม และทักษะการคิดแบบมีเหตุผล

ทางด้านอารมณ์ วัยรุ่นตอนต้น จะสำรวจเกี่ยวกับโอกาสต่างๆ ที่ต้องตัดสินใจ ขณะที่วัยรุ่นตอนกลาง เริ่มพัฒนาเอกลักษณ์ของตน และจะสมบูรณ์ที่สุดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย

ทางด้านสังคม ในช่วงนี้ เพื่อนจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาความสนใจทางเพศของวัยรุ่นตอนต้น เช่นเดียวกันกับวัยรุ่นตอนกลาง ทำหน้าที่สูงสุดในช่วงของวัยรุ่นตอนปลายจะมีการเปลี่ยนผ่านในเรื่องการทำงาน และการเรียนเข้ามาแทนที่

ทางด้านพฤติกรรม วัยรุ่นตอนต้น จะทดลองวิธีการใหม่ๆ ในการประพฤติตน ขณะที่วัยรุ่นตอนกลาง จะพิจารณาได้ว่าเป็นช่วงเวลาของความเสี่ยงต่างๆ และจะจบลงเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงที่มีการประเมินความเสี่ยงที่เกิดขึ้นของตนเอง

สถาบันกุมารเวชศาสตร์ของอเมริกา ([American Academy of Pediatrics] HealthyChildren.org: online) แบ่งช่วงอายุวัยรุ่นออกเป็น 3 ช่วงคือ วัยรุ่นตอนต้น (อายุ 11-14 ปี) วัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 15-17 ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (อายุ 18-21 ปี) ตามการเจริญเติบโตทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางจิตใจ และทางสังคม เป็นช่วงปีแห่งการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองและเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ใหญ่

สำหรับในประเทศไทย สุริยเดว ทรีปาตี (2551: ออนไลน์) ได้แบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

วัยรุ่นตอนต้น (อายุ 10-13 ปี) เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบ โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งจะส่งผลกระทบไปยังจิตใจทำให้อารมณ์หงุดหงิดและแปรปรวนง่าย

วัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 14-16 ปี) เป็นช่วงที่วัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว มีความคิดที่ลึกซึ้ง (abstract) จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามเอาชนะความรู้สึกแบบเด็กๆ ที่ผูกพันและอยากจะพึ่งพาพ่อแม่

วัยรุ่นตอนปลาย (อายุ 17-19 ปี) เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเป็นช่วงเวลาที่会有ความผูกพันแน่นแฟ้น (intimacy) กับเพื่อนต่างเพศ สภาพทางร่างกายเปลี่ยนแปลงเติบโตโดยสมบูรณ์เต็มที่ และบรรลุนิติภาวะในเชิงกฎหมาย

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การแบ่งช่วงวัยรุ่นจะแบ่งตามพัฒนาการของวัยจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความคิด และสังคม โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย ทั้งนี้การแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันไปตามมุมมองและบริบทเฉพาะของนักวิชาการต่างๆ

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น

ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของอีริกสัน (Erikson) (Rutter et al. (1976: online) ได้อธิบายเกี่ยวกับวัยรุ่นว่า วัยรุ่นอยู่ในพัฒนาการขั้นที่ 5 คือการสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง ภาวะวิกฤติของวัยรุ่นเกิดขึ้นจากความสับสนในบทบาท และความเป็นบุคคลของตนเอง ซึ่งภารกิจของพัฒนาการวัยรุ่นที่สำคัญ คือต้องค้นหาเอกลักษณ์ที่มั่นคงของตนเอง เพราะนั่นหมายถึงการตัดสินใจในความสำเร็จของชีวิต

ตาราง 4 วงจรชีวิตของบุคคลตามทฤษฎีของอีริกสัน

ระยะต่าง ๆ	ภารกิจที่ต้องทำให้สำเร็จ	ผลที่จะเกิดขึ้นถ้าภารกิจล้มเหลว
วัยทารก	ความไว้วางใจพื้นฐาน	ความไม่ไว้วางใจ
วัยหัดเดิน	ความเป็นตัวของตัวเอง	ความละอายและสงสัยในตัวเอง
วัยก่อนเรียน	ความริเริ่มสร้างสรรค์	ความรู้สึกผิด
วัยเรียน	ความวิริยะอุตสาหะ	ความรู้สึกด้อย
วัยรุ่น	เอกลักษณ์ที่มั่นคง	ความสับสนในเอกลักษณ์
วัยผู้ใหญ่	ความรักใคร่อย่างลึกซึ้ง	ความโดดเดี่ยว
วัยกลางคน	การสรรค์สร้าง	การหยุดนิ่ง
วัยสูงอายุ	บูรณภาพแห่งตน	ความสิ้นหวัง

จะเห็นว่าทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสันมีความครอบคลุมไปในทุกช่วงของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง สำหรับช่วงชีวิตวัยรุ่น อีริคสันใช้คำว่า "วิกฤต" เพื่อเป็นการอธิบายถึงชุดของความขัดแย้งภายในที่เกี่ยวข้องกับขั้นพัฒนาการของวัยรุ่น สำหรับวิกฤตของวัยรุ่นที่พบว่าจะต้องแก้ไขนี้มี 2 ประการ ส่วนวิธีการที่คนนั้นใช้แก้วิกฤตก็จะเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพของบุคคลและพัฒนาการในอนาคตของเขา (Zupanick. 2014: online)

วิกฤตแรก มักจะเกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนต้นถึงวัยรุ่นตอนกลาง เรียกว่า “วิกฤตของการสร้างเอกลักษณ์ที่มั่นคง กับความสับสนในเอกลักษณ์” วิกฤตนี้แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อหาสมดุลระหว่างการพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะตน กับการได้รับการยอมรับในความเหมาะสม ดังนั้นวัยรุ่นจะต้องกำหนดว่า เขาต้องการที่จะเป็นใคร และคนอื่นรับรู้ในสิ่งที่เขาอยากเป็นอย่างไร ซึ่งอีริคสันเชื่อว่า หากวัยรุ่นประสบความสำเร็จจากวิกฤตครั้งนี้ พวกเขาจะมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในความเป็นตัวตนของเขา และสามารถแบ่งปัน "ตัวตน" นี้กับคนอื่น ๆ ได้ง่าย ดังนั้นพวกเขาจึงมีสุขภาพดี และสามารถปรับตัวได้ดี เป็นผลให้พวกเขาเป็นบุคคลที่มีความมั่นใจ และมีอิสระในการเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ โดยไม่สูญเสียความเป็นตัวตนของตัวเอง อย่างไรก็ตาม หากวัยรุ่นล้มเหลวในวิกฤตนี้ แนนอนว่า วัยรุ่นจะไม่รู้ว่าตัวเองเป็นใคร ซึ่งการขาดความเข้าใจนี้จะทำให้เขากลายเป็นคนที่ตัดขาดจากสังคมและคนอื่น ๆ หรือตรงกันข้ามพวกเขาจะพัฒนาความรู้สึกเกินจริงให้ตัวเองมีความสำคัญ และอาจนำมาซึ่งการเป็นคนหัวรุนแรง ตามทฤษฎีของอีริคสัน วัยรุ่นที่ติดอยู่ในขั้นนี้ พวกเขาจะไม่สามารถกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ได้เลย

วิกฤตที่สอง เกิดขึ้นระหว่างวัยรุ่นตอนปลายกับวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เรียกว่าวิกฤตของ “ความรักใคร่อย่างลึกซึ้งกับความโดดเดี่ยว” วิกฤตนี้แสดงให้เห็นถึง การต่อสู้เรื่องของความใกล้ชิดซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุสมดุลระหว่างการให้/การรับของความรัก และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้นวัยรุ่นจะต้องกำหนดวิธีสำหรับการพัฒนา และรักษามิตรภาพอันใกล้ชิด ภายนอกกรอบครัวนี้เอาไว้ รวมถึงวิธีการรักษาสัมพันธภาพที่ลึกซึ้ง ให้ประสบความสำเร็จด้วย ซึ่งอีริคสันเชื่อว่า เมื่อวัยรุ่นประสบความสำเร็จในวิกฤตนี้ พวกเขาจะมาพร้อมกับความสามารถ ในการสร้างความซื่อสัตย์ สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และสามารถที่จะมีพันธะผูกพันกับคนอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ (เช่นการแต่งงาน) ในทางตรงข้ามหากวัยรุ่นล้มเหลวกับวิกฤตนี้ วัยรุ่นจะกลายเป็นคนที่ห่างเหินทางอารมณ์ หรือตรงกันข้ามพวกเขาจะกลายเป็นคนที่มีความต้องการมาก ต้องพึ่งพาคนอื่น หรือเป็นคนอ่อนแอ ซึ่งถ้าหากวัยรุ่นไม่สามารถแก้วิกฤตนี้ได้ พัฒนาการทางอารมณ์ของพวกเขาจะเข้าสู่ภาวะจนตรอก ซึ่งเป็นผลให้พวกเขาต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากการสนับสนุนทางสังคม

นอกจากนี้ มาร์เซีย (Dacey; & Kenny. 1994: 186-187; citing Marcia.1966) เชื่อว่ามีปัจจัย 2 ประการ ที่จะช่วยให้วัยรุ่นบรรลุความเป็นเอกลักษณ์แห่งตนได้ ประการแรกคือ บุคคลจะต้องผ่านวิกฤตหลาย ๆ อย่างในการเลือก คือตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิต เช่น วิกฤตของการตัดสินใจว่า บุคคลจะยึดถือหรือไม่ยึดถือความเชื่อทางศาสนา เป็นต้น ประการที่สองคือ บุคคลจะต้องกลายมาเป็นคนที่มีความผูกมัด ด้วยการลงทุนตัวเองไปสู่ทางเลือกต่าง ๆ ทั้งนี้บุคคลอาจจะผ่านหรือไม่ผ่านวิกฤตที่ต้องเลือกเหล่านี้ หรืออาจจะไม่มีหรือไม่มีทางเลือกเพื่อสร้างข้อผูกมัดใดๆ ก็ได้ แต่

บุคคลจะต้องมีสถานะที่เป็นอยู่ในเอกลักษณ์แห่งตนของตนเอง ซึ่งมี อยู่ 4 สถานะด้วยกัน คือสถานะที่ 1 เอกลักษณ์แห่งตนที่สับสน (Identity confusion) คือ บุคคลไม่มีวิกฤตให้ได้รับประสบการณ์ และไม่มีข้อผูกมัดที่ต้องเลือก สถานะที่ 2 เอกลักษณ์แห่งตนที่ถูกยึด (Identity foreclosure) คือ บุคคลไม่มีวิกฤตให้ได้รับประสบการณ์ แต่มีข้อผูกมัดที่ต้องเลือก ซึ่งปกติจะถูกบังคับโดยพ่อแม่ สถานะที่ 3 เอกลักษณ์แห่งตนที่ถูกพัก (Identity moratorium) คือบุคคลพิจารณาว่าวิกฤตเป็นประสบการณ์ที่ได้รับ แต่ยังไม่มีความผูกมัดที่จะต้องเลือก สถานะที่ 4 เอกลักษณ์แห่งตนที่ประสบความสำเร็จ (Identity achievement) คือ บุคคลมีวิกฤตมากมายให้ได้รับประสบการณ์ และได้รับการแก้ไข ซึ่งเชื่อมโยงกับข้อผูกมัดถาวรที่ได้ตัดสินใจเลือกแล้ว

ตาราง 5 สรุปสถานะเอกลักษณ์แห่งตนของมาร์เซีย

สรุปสถานะเอกลักษณ์แห่งตนของมาร์เซีย				
	สถานะของเอกลักษณ์แห่งตน			
	สับสน	ถูกยึด	ถูกพัก	ประสบความสำเร็จ
วิกฤต	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ปรากฏ	ปรากฏ
ข้อผูกมัด	ไม่ปรากฏ	ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ปรากฏ
ช่วงเวลาที่สถานะเอกลักษณ์	วัยรุ่นตอนต้น	วัยรุ่น	วัยรุ่น	วัยรุ่นตอนปลาย
แห่งตนมักจะปรากฏขึ้นในวัยรุ่น		ตอนกลาง	ตอนกลาง	

3. การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

3.1 อุบัติการณ์พ่อแม่วัยรุ่น

องค์การสหประชาชาติและองค์การอนามัยโลก ได้ใช้อัตราคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี (Adolescent birth rate) ในการติดตามสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แทนอัตราการตั้งครรภ์ และได้กำหนดให้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals, MDGs) (สำนักอนามัยเจริญพันธุ์. 2557: 3) ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ประมาณอัตราการคลอดในวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี ในปี พ.ศ. 2558 เฉลี่ยอยู่ที่ 44.1 ต่อประชากรหญิงในกลุ่มอายุเดียวกัน 1,000 คน (World Health Organization. 2016: online) สำหรับประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2558 พบว่าอัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่นอยู่ที่ 44.8 (สำนักอนามัยเจริญพันธุ์. 2559: 12)

ตาราง 6 อัตราการคลอดของหญิงอายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิงกลุ่มเดียวกัน 1,000 คน

ปี พ.ศ.	หญิงคลอด 15-19 ปี	หญิงอายุ 15 -19 ปีทั้งหมด	อัตรา : 1,000
2546	94,082	2,398,337	39.2
2547	110,206	2,331,389	47.3
2548	113,048	2,293,588	49.3
2549	112,509	2,300,979	48.9
2550	116,086	2,333,403	49.7
2551	118,921	2,371,583	50.1
2552	119,828	2,390,695	50.1
2553	120,115	2,399,446	50.1
2554	128,763	2,413,063	53.4
2555	128,493	2,404,152	53.4
2556	121,960	2,386,492	51.1
2557	112,278	2,342,738	47.9
2558	101,301	2,262,832	44.8

ที่มา: 1. ข้อมูลหญิงคลอดอายุ 15-16 ปี จากสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข 2. ข้อมูลประชากรกลางปีหญิงอายุ 15-19 ปี จากสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข (โดยสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2559)

สำหรับอุบัติการณ์คู่ชีวิตของแม่วัยรุ่นนั้นไม่ค่อยเป็นที่สังเกตเท่าไร จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ.1990 จึงรู้กันโดยทั่วไปว่า พ่อของเด็กก็มักเป็นพ่อที่เป็นวัยรุ่นเหมือนกัน แต่ก็มีหลายการศึกษาที่แสดงว่าส่วนหนึ่งเป็นพ่อวัยผู้ใหญ่ (Miller; et al. 2003: 430; citing Darroch; & Landry. 1999; Males; & Chew. 1996) ในประเทศอังกฤษมีการศึกษาพบว่า คู่ของแม่วัยรุ่น หรือพ่อของเด็ก ร้อยละ 25 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 50 อยู่ในช่วงอายุ 20-25 ปี และร้อยละ 25 อยู่ในช่วงอายุ มากกว่า 25 ปีขึ้นไป (Department of Health [DH]. 2007: 9)

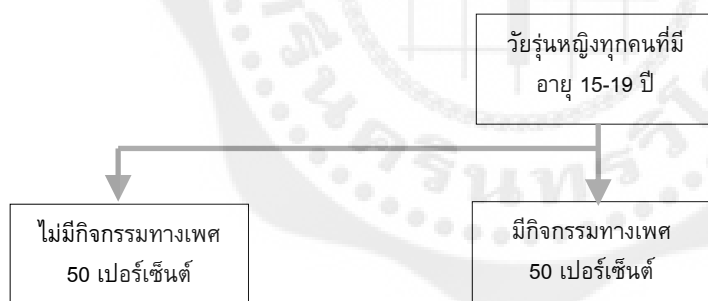
3.2 เส้นทางสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างรวดเร็วจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งพัฒนาการของวัยรุ่นที่เปลี่ยนแปลงนี้ ถ้าหากได้รับการตอบสนองในทางที่ไม่

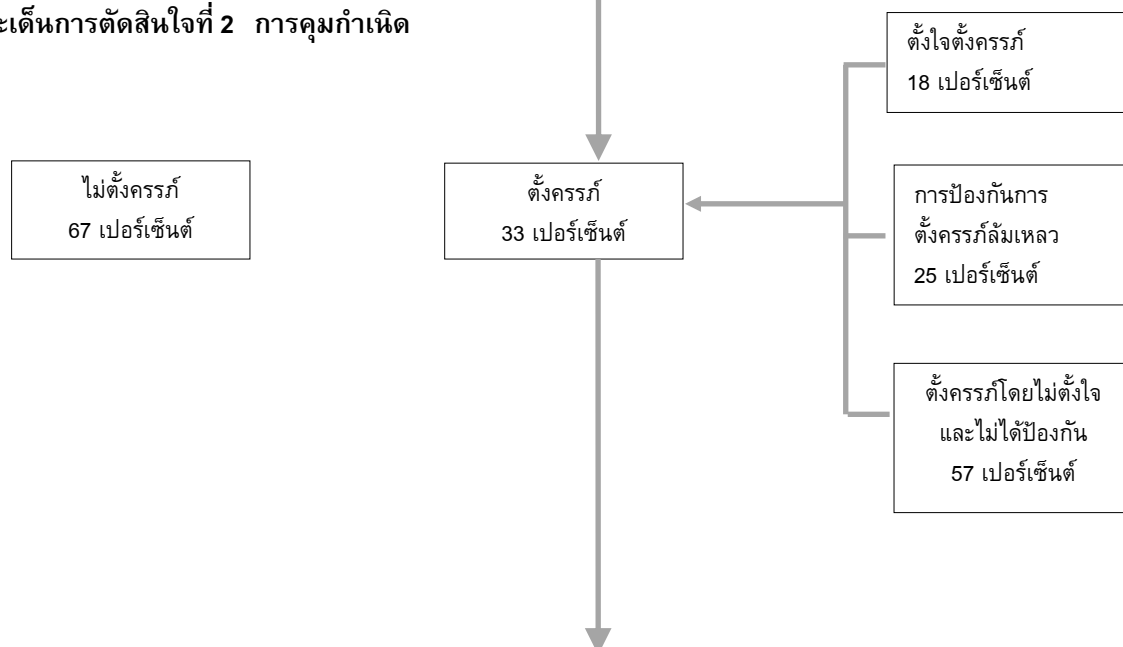
ถูกต้องเหมาะสม จะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในทางสุขภาพจิตและสังคมหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของวัยรุ่น ที่ต้องกลายมาเป็นพ่อแม่ก่อนวัยอันควร โดยเส้นทางการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นนั้น เริ่มต้นมาจากความพร้อมทางร่างกาย ซึ่งมีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศ และสามารถทำงานได้เต็มที่ โดยในวัยรุ่นหญิงการทำงานของฮอร์โมนโปรเจสเตอโรน (Progesterone) ทำหน้าที่ควบคุมการเตรียมพร้อมของผนังมดลูก ซึ่งการมีประจำเดือนของวัยรุ่นหญิง จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการมีวุฒิภาวะทางเพศ และเป็นสาเหตุให้วัยรุ่นหญิงที่มีความสัมพันธ์ทางเพศเกิดการตั้งครรภ์ได้ ในขณะที่ตัวกับที่วัยรุ่นชายได้ผลิตเซลล์สเปิร์ม และฮอร์โมนเทสโทสเตอโรน (Testosterone) ทำหน้าที่สำคัญในการสร้างความเป็นผู้ชาย และส่งผลต่อความต้องการทางเพศ ซึ่งเป็นสาเหตุให้วัยรุ่นชายที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิง สามารถกลายเป็นพ่อในวัยรุ่นได้ ทั้งนี้มีการศึกษาจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ทั้งเพศหญิงและเพศชายมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเร็วขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต โดยเพศชายจะเริ่มมีพัฒนาการทางเพศตั้งแต่อายุประมาณ 9-10 ปี ในเพศหญิงอายุเฉลี่ยเมื่อเริ่มมีประจำเดือนครั้งแรก ก็มีการลดลงอย่างชัดเจนจากประมาณ 15-16 ปี มาอยู่ที่ประมาณ 12 ปี (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. 2557: 5) นอกจากนี้ยังมีอีกหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นที่นำมาสู่เส้นทางการเป็นพ่อแม่ก่อนวัยอันควรนี้

การศึกษาของฟลิค (Flick. 1986: 134) แสดงให้เห็นถึงเส้นทางการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นจากการอธิบายในประเด็นต่างๆ ของการตัดสินใจของวัยรุ่น ที่นำไปสู่การเป็นพ่อแม่ ดังนี้

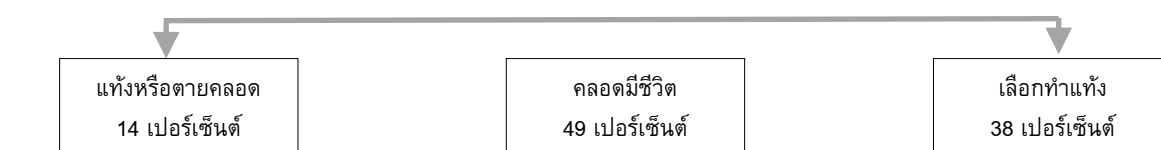
ประเด็นการตัดสินใจที่ 1 กิจกรรมทางเพศ

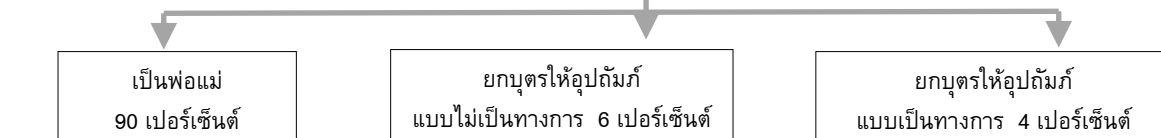
ประเด็นการตัดสินใจที่ 2 การคุมกำเนิด

ประเด็นการตัดสินใจที่ 3 การแก้ไขปัญหาตั้งครรภ์

ประเด็นการตัดสินใจที่ 4 การเป็นพ่อแม่

ภาพประกอบ 4 เส้นทางสู่การเป็นพ่อแม่ในวัยรุ่นจากประเด็นการตัดสินใจ

นอกจากนี้การศึกษาของขวัญตา ตุ่มหิรัญ และคณะ (2553: 69) ได้อธิบายเกี่ยวกับเส้นทางของการกลายเป็นพ่อแม่ของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบันว่า มีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ของวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชาย ซึ่งเป็นภาวะเสี่ยงที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ได้ ทั้งนี้ปัญหาระหว่างวัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์กันมีหลากหลาย ลักษณะบางคู่มีการป้องกันผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลายคู่พลาดพลั้งส่งผลให้วัยรุ่นหญิงเกิดการตั้งครรภ์โดยไม่รู้ตัว ทำให้วัยรุ่นหญิงมีความเครียดวิตกกังวลจนถึงคิดฆ่าตัวตาย เพราะไม่รู้จะหันหน้าไปปรึกษาใคร หลายรายปรึกษาเพื่อนก่อนเป็นอันดับแรก บางรายยอมสารภาพกับครอบครัวเมื่อไม่ได้รับการยอมรับจากคู่รัก หรือครอบครัว ขาดวัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่มีความคิดที่จะยุติการตั้งครรภ์โดยการทำแท้ง บางรายทำแท้งสำเร็จ คู่วัยรุ่นเลิกรากันไป บางรายทำแท้งไม่สำเร็จทั้งคู่จำใจดำเนินการตั้งครรภ์ต่อจนคลอดลูก และกลายเป็นครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นในสภาพจำยอม ในขณะที่บางรายที่ทำแท้งไม่สำเร็จและวัยรุ่นชายดีตัวออกห่างหรือเลิกรากันไป เมื่อคลอดลูกแล้วต้องกลายเป็นครอบครัวแม่วัยรุ่นเลี้ยงเดี่ยว ก็มีคู่วัยรุ่นส่วนน้อยที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและตั้งใจใช้ชีวิตร่วมกัน คือตั้งใจมีครรภ์และต้องการมีลูก ในกรณีนี้ส่วนใหญ่มีครอบครัวเดิมของวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชายช่วยสนับสนุน

หากพิจารณาถึงการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ก็จะได้เห็นว่าส่วนใหญ่เป็นสถานการณ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนจะเกิดขึ้นไวล่วงหน้า จากความไม่พร้อมนี้ได้นำพาความกังวลอย่างยิ่ง มายังผลลัพธ์ทางลบที่จะเกิดขึ้นตามมาในทุกมิติของเด็ก และครอบครัวของพ่อแม่วัยรุ่นเหล่านี้

3.3 ผลกระทบของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

เนื่องจากการเป็นพ่อแม่ ถือว่าเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงในชีวิตครั้งสำคัญของวัยรุ่น ทั้งทางร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม ยังรวมถึงครอบครัวของพ่อแม่วัยรุ่นที่จะต้องปรับตัวเพื่อรองรับ

การเกิดและการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งความไม่พร้อมในหลายๆ ด้านได้ส่งผลกระทบต่อตามมาอย่างมากมาย ต่อตนเอง เด็กที่เกิดมา ครอบครัวยุค และสังคม ดังนี้

ผลกระทบต่อตนเอง ในระยะตั้งครรภ์แม่มีแนวโน้มในการดูแลตนเองได้ไม่ดี มักฝากครรภ์ล่าช้า มีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ดี และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่างๆ ได้ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่ดี ในการคลอดและหลังคลอดตามมา อย่างเช่นภาวะครรภ์เป็นพิษจากความดันโลหิตสูง ภาวะคลอดยากคลอดก่อนกำหนด คลอดทารกน้ำหนักตัวน้อย เป็นต้น (Mngadi. 2007: 39) นอกจากนี้ ยังประสบปัญหาทางจิตใจ มีภาวะซึมเศร้าส่งผลให้แม่มีพฤติกรรมในการดูแลตนเองลดลง ไม่สนใจตนเองและครอบครัว ขาดสารอาหาร ใช้สารเสพติด คุณภาพชีวิตต่ำลง และฆ่าตัวตายได้ในที่สุด ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้แม่มีปัญหาดังกล่าวในสภาพเช่นนี้ คือ ค่านิยม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ยกให้การเลี้ยงดูลูกเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ด้วยเหตุนี้แม่จึงเกิดความเครียดความวิตกกังวล กับการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่และความสามารถในการเลี้ยงดูลูกของตน ที่ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้าตามมาดังกล่าว (เนตรชนก แก้วจันทา. 2555: 84-85)

ผลกระทบต่อเด็ก พ่อแม่มีแนวโน้มมักจะมาคู่กับปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้ในช่วงตั้งครรภ์ขาดการดูแลบำรุงครรภ์ที่ดี จึงส่งผลกระทบต่อตัวทารกในระยะยาวตามมา ซึ่งมักจะพบว่าทารกมีภาวะทางโภชนาการต่ำ ที่กระทบต่อพัฒนาการทางด้านจิตสังคมในเด็ก (มนฤดี เตชะอินทร์. 2555: ออนไลน์) นอกจากนี้พ่อแม่มีแนวโน้มส่วนใหญ่จะมีการเลี้ยงดูลูกบกพร่อง อันเนื่องมาจากขาดวุฒิภาวะ ขาดเจตคติ และความเชื่อที่ดีในการเลี้ยงดูลูก มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีภาวะซึมเศร้า มีความคาดหวังที่ไม่เหมาะสมกับตัว เด็กขาดความเห็นอกเห็นใจในความต้องการของเด็ก มีความเชื่อผิดๆ ที่เน้นการลงโทษว่าเป็นการฝึกระเบียบวินัย การสลับบทบาทความรับผิดชอบระหว่างพ่อแม่กับลูก และการกดอำนาจและความเป็นอิสระของเด็ก ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ชักนำไปสู่การทำร้ายเด็กและการทอดทิ้งเด็กในที่สุด (Thomas; & Looney. 2004: 66-77) นอกจากนี้ลูกที่เกิดจากพ่อแม่มีแนวโน้มจะมีปัญหาในด้านของกระบวนการคิด ผลการเรียนรู้ไม่ดี มีปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาพฤติกรรมมากกว่าลูกที่เกิดจากแม่ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ยิ่งไปกว่านั้นลูกที่เกิดจากพ่อแม่มีแนวโน้มมีแนวโน้มของการมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อย และกลายเป็นพ่อแม่ที่อายุน้อย เช่นเดียวกันกับพ่อแม่ของตน (Manlove; et al. 2011: 4)

ผลกระทบต่อครอบครัว การเลี้ยงดูพ่อแม่มีแนวโน้มและทารกเกิดใหม่ทำให้ครอบครัวเกิดภาวะเครียดและเป็นทุกข์ (เฉลิมศรี อานก้าง. 2552) ด้วยภาระที่เพิ่มขึ้นนี้ได้กลายเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวตามมา (Swann; et al. 2003: 2; citing SEU. 1999)

ผลกระทบต่อสังคม พ่อแม่มีแนวโน้มเป็นปัญหาลูกโซ่ใหญ่ทางสังคม ตั้งแต่เรื่องของการทำแท้ง ไม่ปลอดภัย การทอดทิ้งเด็ก การทำทารุณกรรมเด็ก (Barth. 2009: 96) ปัญหาทางสุขภาพของเด็ก (Reynolds. 2009: 57; citing Feldman; et al. 1985) และที่สำคัญการขาดวุฒิภาวะ และความไม่พร้อมที่จะเลี้ยงดูลูก ได้นำพาไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ตัววัยรุ่นเองที่ไม่สามารถเรียนต่อได้ จึงกลายเป็นแรงงานราคาถูก หรือไร้อาชีพในที่สุด (Brown. 2008: 8) ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาครัฐในการดูแลช่วยเหลือพ่อแม่มีแนวโน้มกลุ่มนี้ โดยมีค่าใช้จ่ายประมาณรายละ 1.75 แสนบาทในแต่ละปี

นอกจากนี้จากปัญหาการทอดทิ้งเด็ก ปัญหาทางสุขภาพของเด็ก และปัญหาทางสังคม ยังส่งผลให้ประเทศชาติต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็กกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3-4 ปี (พิมพ์ดา โยธาสุมทร. 2553: ออนไลน์)

เมื่อพิจารณาจากผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่นนี้ จำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ และหาแนวทางการในการแก้ไข เพื่อรับรองคุณภาพของครอบครัววัยรุ่นกลุ่มนี้

3.4 วัยรุ่นกับการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

3.4.1 การเปลี่ยนผ่านของวัยรุ่นหญิงสู่การเป็นแม่วัยรุ่น

สำหรับแม่วัยรุ่นแล้ว การเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นไปสู่การเป็นแม่คน อาจต้องพบกับความยากลำบาก เพราะแม่วัยรุ่นต้องรับมือกับภารกิจพัฒนาการของการเป็นพ่อแม่คน ซึ่งมักจะพบว่า มีความสลับซับซ้อน อันมาจากความล้มเหลวของการพัฒนาความต้องการ และภารกิจพัฒนาการของตัววัยรุ่นเอง พ่อแม่วัยรุ่นบางคนประสบกับความยากลำบากในการยอมรับกับภาพลักษณ์ใหม่ และการปรับตัวในบทบาทใหม่ที่ได้รับ ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ความรับผิดชอบต่างๆ ในการดูแลเด็ก อย่างไรก็ตามพ่อแม่วัยรุ่นอื่นๆ ก็อาจจะมีเอกลักษณ์แห่งตน (self-concepts) ที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เลี้ยงดูลูกเองก็ได้ (Maning. 2014: 509; citing Alpers.1998; Dalla; & Gamble. 2000)

การเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นมาเป็นแม่คน พวกเขาอาจรู้สึก “แตกต่าง” ไปจากกลุ่มเพื่อน รวมถึงกิจกรรมสนุกสนานต่างๆ เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ต้องถูกผลักดันให้เข้าสู่บทบาทของการผู้ใหญ่ในสังคม จึงเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างความต้องการเล็กๆ ส่วนตัวของแม่วัยรุ่นกับความต้องการต่างๆ ของลูก และด้วยลักษณะปกติของวัยรุ่นที่มีความอดทนต่อความผิดหวังต่ำ จะยิ่งสร้างความเครียดทางจิตใจให้กับลูกที่เกิดมามากขึ้น อีกทั้งแม่ที่มีการศึกษาน้อยยังมีความเกี่ยวพันกับพฤติกรรมของเด็ก และความทุกข์ที่เกิดขึ้นในเด็กเป็นอย่างดี (Maning. 2014: 509; citing Dalla;& Gamble. 200; Diehl. 1997) ส่วนหนึ่งคือแม่วัยรุ่นมีความรู้ที่จำกัดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นจึงมีความคาดหวังกับลูกเร็วและสูงเกินไป และจะยุ่งวุ่นวายอยู่กับลูก ซึ่งความไม่รู้เช่นนี้อาจส่งผลให้แม่วัยรุ่นมีการตอบสนองต่อลูกในแบบที่ไม่เหมาะสมตามมา

3.4.2 การเปลี่ยนผ่านของวัยรุ่นชายสู่การเป็นพ่อวัยรุ่น

สำหรับพ่อวัยรุ่นก็ต้องเผชิญกับวิกฤตในพัฒนาการไม่ต่างไปจากแม่วัยรุ่น เพราะต้องทำภารกิจพัฒนาการในวัยรุ่นให้บรรลุ พร้อมกับการเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นมาสู่การเป็นพ่อ และบางที่ยังต้องปรับตัวกับชีวิตคู่ด้วย ซึ่งการเปลี่ยนผ่านเหล่านี้สามารถสร้างความเครียดให้เกิดขึ้นกับพ่อวัยรุ่นได้ สำหรับพ่อวัยรุ่นนั้นก็ต้องการการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ด้วยเช่นกัน เพราะพ่อวัยรุ่นอาจมีความรู้สึกผิด หรือรู้สึกขาดพลังอำนาจในตนเอง หรือความองอาจในตนเองที่ขาดหายไปเนื่องจากผลทางลบที่เกิดขึ้นทั้งต่อตนเอง แม่วัยรุ่นและลูก กระนั้นพ่อวัยรุ่นอาจจะยังคงความสัมพันธ์กับแม่วัยรุ่นและลูกต่อไปอีก ถ้าหากว่าเขามีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแล

ลูกและเลี้ยงดูลูก ซึ่งพ่อวัยรุ่นอาจต้องการพัฒนาบทบาทของความเป็นพ่อตามการรับรู้ที่เป็นจริงเพื่อลูกของเขาเอง (Maning. 2014: 510)

จะเห็นได้ว่าบทบาททางสังคมของพ่อแม่วัยรุ่นที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พวกเขาต้องหาเอกลักษณ์ของตนเพื่อบอกให้ได้ว่า ตนเองมีฐานะทางสังคมอย่างไร เพราะพวกเขาไม่ใช่เด็กอีกต่อไปแต่ก็ยังไม่ใช่ผู้ใหญ่เลยที่เดียวพ่อแม่วัยรุ่นเป็นเพียงเด็กตัวโตๆ และเป็นผู้ใหญ่ตัวเล็กๆ ถ้าสังคมไม่กำหนดบทบาทให้เขาได้อย่างชัดเจนก็จะก่อให้เกิดความสับสนในบทบาทของตนเองได้ ซึ่งความสับสนนี้หากไม่ได้รับการแก้ไข และนำเอาเอกลักษณ์ของพ่อและแม่วัยรุ่นมาหลอมรวมกัน กลายเป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวใหม่ ถ้าการพัฒนาเอกลักษณ์ของวัยรุ่นต่างมีปัญหา การพัฒนาบุคลิกภาพชายหญิงในฐานะคู่ชีวิตก็จะมีปัญหาด้วย และจะส่งผลกระทบถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของลูกที่เกิดมาในที่สุด

4. การให้คำปรึกษาครอบครัว

การให้คำปรึกษาเป็นวิธีการที่เน้นให้ผู้รับการปรึกษา พิจารณาตนเองอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และกระตุ้นให้สังคมยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษา อาจจะแตกต่างออกไป แต่ประการสำคัญที่ยอมรับร่วมกันคือ การช่วยให้บุคคลเข้าใจบทบาทของตนเอง และดำเนินบทบาทของตนอย่างประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การให้คำปรึกษา ยังเป็นกระบวนการที่แสดงถึงมนุษยสัมพันธ์อันละเอียดอ่อนระหว่างบุคคล โดยบุคคลหนึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และอีกบุคคลหนึ่งคือผู้มาขอรับการปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาจึงเป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษา มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ในทางการให้คำปรึกษาและทางจิตวิทยา สามารถให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้มาขอรับการปรึกษา เพื่อให้บุคคลที่มารับการปรึกษา เข้าใจปัญหาหรือเรื่องราวที่นำมาปรึกษา สามารถใช้พลังปัญญาและความสามารถของตนเอง ในการตัดสินใจตกลงที่จะเลือกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ในวิถีทางที่เหมาะสมที่ปรารถนา และในที่สุดบุคคลที่มาขอรับการปรึกษา จะสามารถป้องกันปัญหาแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมที่สุด

สำหรับความหมายการให้คำปรึกษาครอบครัว หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัวไม่เฉพาะสมาชิกคนใดคนหนึ่งที่ถูกกล่าวว่ามีพฤติกรรมที่มีปัญหา เพราะถือว่าครอบครัวเป็นระบบๆ หนึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบครอบครัวจึงเป็นของส่วนรวม และเป็นความรับผิดชอบของทุกคนในครอบครัว ที่จะต้องร่วมมือกันหาทางแก้ไข โดยความช่วยเหลือของผู้ให้คำปรึกษา ที่มีคุณสมบัติส่วนตัว และวิชาชีพที่เหมาะสม เพื่อที่จะให้ครอบครัวอยู่ในสภาวะที่สมดุล และทำหน้าที่ของครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นแนวทางที่จะพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถสื่อสารได้ดี และสามารถสร้างสัมพันธภาพและปรับตัวได้ดีทั้งในครอบครัวและสังคมภายนอก (เมธินันท์ ภิญโญชน. 2539: 21) การให้คำปรึกษาครอบครัวจึงเป็นการรวมเอาบุคคลที่มีความผูกพันกันในฐานะเป็นครอบครัวเข้ามาร่วมด้วย เป็นการให้การปรึกษาทั้ง

ครอบครัวยังไม่ใช่ผู้ที่ถูกระบุว่ามีปัญหา ครอบครัวในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่มีความใกล้ชิดซึ่งได้แก่ พ่อแม่ สามี หรือภรรยา ลูก ญาติพี่น้อง และอาจรวมถึงเพื่อนฝูงด้วย การให้คำปรึกษาครอบครัวไม่ได้เป็นเพียงการนำคนทั้งครอบครัวมานั่งพร้อมกัน และให้ความช่วยเหลือ โดยการใช้เทคนิคต่างๆ เท่านั้น แต่การให้คำปรึกษาครอบครัวเป็นแนวความคิดที่พัฒนามาอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นแนวคิดที่แตกต่างไปจากเมื่อก่อน ที่มองว่า ปัญหาอยู่ที่ภายในตัวบุคคลและต้องแก้ไขเฉพาะบุคคล แต่ปัจจุบันการให้คำปรึกษาครอบครัวมองว่าปัญหาอยู่ที่ภายนอกตัวบุคคลคือ ที่บริบท (Context) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่แวดล้อมบุคคล และบริบทที่สำคัญที่สุดของบุคคล คือครอบครัว ดังนั้นการนำครอบครัวมาร่วมในการให้คำปรึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง

โดยเป้าหมายของการให้คำปรึกษาครอบครัว ก็เพื่อช่วยให้ครอบครัวปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ให้สมาชิกแต่ละคนเติบโตไปได้อย่างกลมกลืนกัน ปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ศักยภาพที่มีอยู่ได้อย่างสูงสุด (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544: 110)

หากพิจารณาถึงความสำคัญของการให้คำปรึกษาครอบครัว จะพบว่าครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมแรกของบุคคล ประสบการณ์และความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งที่มียุทธพลต่อความรู้สึกนึกคิด การมองโลก การมองตนเอง และการพัฒนาบุคลิกภาพ ตลอดจนการกำหนดคุณภาพความสัมพันธ์ที่บุคคลจะมีกับผู้อื่นในอนาคตอีกด้วย นอกจากบุคคลจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของครอบครัวแล้ว ตัวบุคคลเองก็มีอิทธิพลต่อครอบครัวด้วย ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสมาชิกในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์สองทาง ที่มีการโต้ตอบกันไปมา (Reciprocal relationship) เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การแก้ไขที่บุคคลเพียงอย่างเดียวอาจไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เพราะไม่ได้คำนึงถึงบริบททั้งหมดที่เขาใช้ชีวิตอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้คำปรึกษาครอบครัว เนื่องจากพฤติกรรมที่เป็นปัญหาไม่ได้เกิดขึ้นมาเองตามลำพัง แต่เกิดขึ้นมาในบริบทโดยเฉพาะครอบครัว ซึ่งบริบทเป็นตัวกำหนดว่าพฤติกรรมจะเป็นเช่นไร และเป็นตัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้งทำให้พฤติกรรมนั้นสิ้นสุดหรือดำเนินอยู่ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะสามารถเข้าใจปัญหาของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น ถ้าได้มองไปที่ภาพรวมคือมองความสัมพันธ์ที่มีกับครอบครัวและให้ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญของการให้คำปรึกษา และมองในลักษณะวงจรที่มีการโต้ตอบกันไปมา (Feedback loop) เพราะผู้รับการปรึกษาและครอบครัวต่างก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหาด้วยกันทั้งสองฝ่าย การให้คำปรึกษาครอบครัวจึงเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับบุคคลและครอบครัวคู่ขนานกันไป เป็นการให้คำปรึกษาร่วมกัน (Parallel approach) ช่วยเหลือทุกคนไปพร้อมๆ กัน ไม่มีใครถูกทอดทิ้ง ทุกคนมีโอกาสดีได้รับความช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือบุคคลในบริบท ไม่ใช่ดึงออกมาจากบริบทและให้การปรึกษาแต่เพียงลำพัง เพราะการทำเช่นนั้นเป็นการให้คำปรึกษาในสถานการณ์สมมุติ ในชีวิตจริงบุคคลไม่ได้โดดเดี่ยวตามลำพัง แต่อยู่ในบริบท และบริบทที่สำคัญก็คือครอบครัวดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เป้าหมายของการให้คำปรึกษาจึงอยู่ที่ครอบครัวเป็นหลัก ผู้ให้การปรึกษาจะต้องวิเคราะห์ว่าในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ใดบ้างที่ไม่เหมาะสม และจะให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการใดเพื่อให้ครอบครัวทำหน้าที่ได้ดีขึ้น ทั้งนี้

ถือว่าเมื่อครอบครัวทำหน้าที่ได้ดีปัญหาของผู้ที่ถูกระบุว่ามีปัญหา ก็จะดีขึ้นด้วย (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 89-91)

สำหรับการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อให้บรรลุผลนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการทางจิตวิทยา และทฤษฎีต่างๆ ในการช่วยเหลือครอบครัว และหากจะพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว ปัจจุบันก็จะพบว่ามีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ขณะที่การช่วยเหลือปัญหาครอบครัวของผู้ให้คำปรึกษาก็ทำได้ไม่ครอบคลุม (Olsen. 1993: 13) ซึ่งส่วนหนึ่งไม่ได้มีการบูรณาการทฤษฎีต่างๆ มาใช้ในการช่วยเหลือครอบครัว และนั่นอาจเป็นเพราะว่า ผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวไม่ได้ใช้พื้นฐานทฤษฎีครอบครัวระบบ แต่มักจะใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษารายบุคคลมากกว่า ซึ่งมักพบว่าใช้ไม่ค่อยได้ผลกับการให้คำปรึกษาคู่สมรสหรือครอบครัว ทั้งนี้การให้คำปรึกษาครอบครัวช่วยให้มองเห็นภาพรวมของธรรมชาติปัญหาของครอบครัวได้มากกว่า และรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ จะช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวสามารถสร้างการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการให้คำปรึกษาว่า มีใครบ้างที่ควรช่วยเหลือ และจะมุ่งเน้นไปที่การช่วยเหลืออะไร และจะมีระยะเวลาเท่าใดสำหรับการช่วยเหลือ ซึ่งรูปแบบนี้จะเป็นเหมือนกับแผนผังของการบำบัด (A map of Treatment) ซึ่งประกอบด้วย แผนการในการประเมิน แผนการของวิธีการต่างๆ ในการบำบัด (Olsen. 1993: 15) เพื่อให้สามารถช่วยเหลือครอบครัวในแบบองค์รวมได้มากขึ้น (Goldenberg;& Goldenberg. 2013: 135)

การให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ (Integrative Family Counseling) จึงเป็นกระบวนการช่วยเหลือครอบครัวที่บูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และเทคนิคของการให้การปรึกษารอบครอบครัวตามทฤษฎีต่างๆ (Olsen. 1993: 53) โดยมีรูปแบบของการบูรณาการ (Integrative Model) ที่เป็นแบบแผนการบูรณาการแนวคิด และเทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษาต่างกลุ่ม ที่มีลักษณะคล้ายกัน หรือมีความสอดคล้องกับปัญหา มาใช้ร่วมกันในการให้การปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยง (Bridge-Building) ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ของผู้รับคำปรึกษาให้เกิดความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ของตนเอง รวมทั้งกระจ่างในความคิด ทำให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถแก้ไขปัญหารวมทั้งพัฒนาตนเองได้ (Lapwoth; et al. 2001: 3)

จากแนวคิดการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ และรูปแบบการบูรณาการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ ทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้ โกลเด้นเบิร์กและโกลเด้นเบิร์ก (Gordon;& Davidson. 1981; citing Goldenberg;& Goldenberg. 2008: 328-329) ได้สร้างรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมเพื่อฝึกทักษะการเป็นพ่อแม่ โดยบูรณาการโดยใช้หลักการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Principles) กับการใช้เทคนิคของการให้การปรึกษารอบครอบครัวตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เป้าหมายเพื่อช่วยให้พ่อแม่เรียนรู้วิธีที่จะเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางบวก และลดปฏิสัมพันธ์ทางลบ โดยสอนให้พ่อแม่ได้รู้จักการทำสัญญาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อที่จะใช้ต่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นประจำ และเพื่อเปลี่ยนวิธีการตอบสนองของพ่อแม่ที่มีต่อลูกทั้งในด้านความคิดและการกระทำ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของลูก โดยมีขั้นตอนการให้การปรึกษารอบครอบครัว คือ ขั้นตอนที่

1 นิยามพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยพิจารณาสาเหตุและผลที่ตามมาขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมนั้นๆ เพื่อที่จะได้เข้าใจปัญหาที่แท้จริงนั้นว่าเกิดขึ้นบ่อยครั้งเพียงใด และมีผลกระทบต่อครอบครัวอย่างไรและขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการฝึกทักษะการเป็นพ่อแม่โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และฝึกทักษะการใช้วาจา และทักษะการแสดงออกโดยการกระทำ รวมทั้งการใช้เทคนิคในการปรับพฤติกรรม เช่นการเสริมแรงทางบวกแก่พ่อแม่

ฟลอซีมและคณะ (Florsheim; et al. 2012: 1886-1891) นำทฤษฎีระบบครอบครัว (family system theory) มาบูรณาการเป็นฐานโปรแกรมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น (YPP : Young Parenthood Program) ซึ่งเป็นโปรแกรมระดับของการป้องกันที่ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของพ่อแม่วัยรุ่นที่จะส่งผลดีต่อการเลี้ยงดูลูก โดยโปรแกรมมี 5 ระยะ คือระยะแรกจะมุ่งประเด็นไปที่การเชื่อมโยงกันระหว่างพ่อแม่กับพัฒนาการเด็ก โดยการให้ความรู้ด้านพัฒนาการเด็ก ระยะที่สองเน้นเรื่องทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลของพ่อแม่วัยรุ่น ระยะที่สามเป็นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการควบคุมตนเองของพ่อแม่วัยรุ่น ระยะที่ 4 เน้นที่บทบาทของการเปลี่ยนผ่านมาเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ระยะที่ 5 มุ่งเน้นประเด็นเรื่องการเลี้ยงลูกในอนาคต การวางแผนครอบครัวเพื่อหลีกเลี่ยงการมีลูกเร็วซ้ำอีก โดยแต่ละเซสชันใช้เวลา 75 นาที สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 10 ครั้ง โดยใช้บ้าน/ชุมชน เป็นฐานในการให้คำปรึกษา

ศิริรัตน์ คุปติวุฒิ (2545: 170-175) ได้สร้างรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อใช้ในคลินิกครอบครัวบำบัด ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โดยบูรณาการใช้แนวคิด และเทคนิคของการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีโครงสร้างของครอบครัว และการให้การปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม เป้าหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหของครอบครัวที่เข้ามารักษาที่คลินิกครอบครัวบำบัด โดยรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการที่สร้างขึ้นจะดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัวจำนวน 10 ครั้งต่อ 1 ครอบครัว โดยขึ้นเริ่มต้นผู้ให้การปรึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนในการเข้าร่วมการปรึกษาครอบครัว และสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว บนพื้นฐานของความไว้วางใจ การยอมรับ การเก็บรักษาความลับ และการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไขขั้นตอนการให้การปรึกษาครอบครัวผู้ให้การปรึกษาประเมินสภาพปัญหาร่วมกับครอบครัว กำหนดปัญหาและตั้งเป้าหมายในการแก้ไขปัญหทั้งในระยะสั้นและระยะยาวร่วมกับสมาชิกครอบครัว หลังจากนั้นดำเนินการให้การปรึกษาครอบครัวโดยใช้เทคนิคต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาของครอบครัว โดยผู้ให้การปรึกษาครอบครัวคอยกระตุ้นให้สมาชิกครอบครัวได้คิดถึงวิธีใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญห และลงมือปฏิบัติในชั่วโมงการให้การปรึกษาครอบครัวและขั้นตอนการให้การปรึกษาครอบครัวผู้ให้การปรึกษายุติการให้การปรึกษาครอบครัว เมื่อปัญหาที่ครอบครัวกำหนดคลี่คลายลงภายใต้ความพึงพอใจของสมาชิกครอบครัว สมาชิกครอบครัววางแผนสำหรับอนาคตในแง่ดีและเป็นไปในทางบวก และเมื่อครอบครัวตั้งเป้าหมายที่อยู่บนพื้นฐานของโลกความเป็นจริงสำหรับครอบครัวโดยรวม และสำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัว

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการจะช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษา มีแนวทางในการช่วยเหลือปัญหาครอบครัวที่สลับซับซ้อนได้อย่างครอบคลุม จากการบูรณาการ แนวคิด เทคนิค ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวต่างๆ

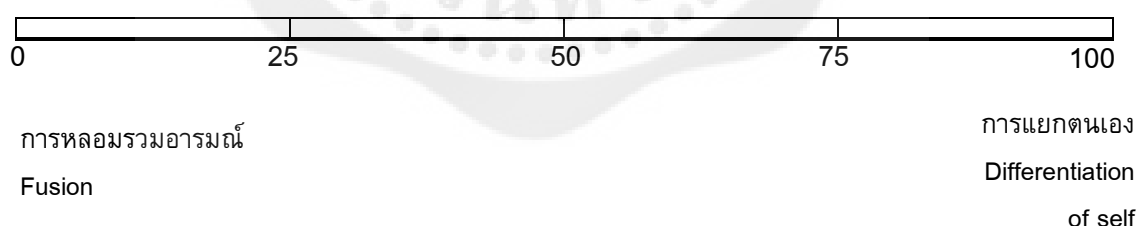
สำหรับทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและผู้วิจัยนำมาสร้าง รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ มีดังนี้

4.1 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น (Transgenerational model of family therapy)

ผู้ริเริ่มและพัฒนา คือ เมอเรีย โบเวน (Murray Bowen) ไอเวน บอสซอร์เมนิ นากิ (Ivan Boszormenyi-Nagy) เจมส์ ฟราโม (James Framo) และคาร์ล ไวเทเกอร์ (Carl Whitaker) (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 204) ทฤษฎีนี้มองครอบครัวมนุษย์ว่า เป็นระบบที่มีชีวิตระบบ หนึ่ง เช่นเดียวกับระบบที่มีชีวิตทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น รังมด น้ำขึ้นน้ำลง หรือระบบสุริยะจักรวาล และมีความสัมพันธ์กันกับระบบอื่นในธรรมชาติ มนุษย์และครอบครัวถูกชี้นำโดยกระบวนการปกติ ตามธรรมชาติ ทฤษฎีนี้จึงให้ความสนใจเป็นพิเศษกับระบบธรรมชาติ นั่นคือระบบอารมณ์ของ ครอบครัว (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 206)

แนวคิดของทฤษฎีมี 8 ประการดังนี้ (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 210-219)

1) การแยกตนเองจากครอบครัว ความสามารถของบุคคลที่จะแยกแยะความรู้สึก อารมณ์ จากครอบครัว ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง แบ่งออกเป็นสเกลจาก 0 – 100 จากการหลอมรวมทางอารมณ์ถึงการแยกตนเอง

ภาพประกอบ 5 สเกลชีวิตการแยกตนเองออกจากครอบครัวตามแนวคิดของโบเวน

ภาพของสเกลชีวิตการแยกตนเองออกจากครอบครัวตามแนวคิดของโบเวน สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่า (0-25) จะมีสภาพหลอมรวมทางอารมณ์กับครอบครัวและคนอื่น และใช้ชีวิตตามความรู้สึก ผู้ที่อยู่ในช่วง 25-50 จะยังดำเนินชีวิตตามอารมณ์และปฏิกิริยาของผู้อื่น แต่ก็สามารถที่จะทำตามเป้าหมายได้ เพียงเพื่อให้ได้รับการยอมรับ สำหรับผู้ที่อยู่ในระดับ 50-75 ความคิดได้พัฒนามามากพอที่จะไม่ถูกควบคุมด้วยอารมณ์ความรู้สึก เวลาเกิดภาวะความเครียด และจะมีสภาพความเป็นตัวเองสูงพอสมควร ในขณะที่ผู้ที่มีระดับ 75-100 จะเป็นกลุ่มที่หายาก คือ

สามารถที่จะแยกความคิดออกจากความรู้สึกได้จนเป็นปกติ โดยคนกลุ่มนี้จะตัดสินใจตามความคิด แต่ก็สามารถที่จะใช้ความรู้สึกในการสร้างความสัมพันธ์ได้ โบเวนจัดคนที่อยู่ในระดับ 75 ว่าเป็นคนที่มีระดับการแยกตัวตนสูง และคนที่เหนือกว่าระดับ 60 ว่าเป็นกลุ่มที่หาได้ยากในสังคม สรุปก็คือระดับต่ำกว่า 50 (มีการแยกตนเองจากครอบครัวต่ำ) เพราะพยายามที่จะเอาใจคนอื่น สนับสนุนคนอื่น และต้องการได้รับการสนับสนุนด้วย ขาดความสามารถที่จะอยู่อย่างอิสระ ต้องการความมั่นคงในชีวิต หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า และมีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตัวเองหรือแก้ไขปัญหาต่ำ ระดับ 51-75 (ปานกลาง) มีความเชื่อและค่านิยมที่ชัดเจน แต่ก็มักจะกังวลกับคนอื่นมาก อาจตัดสินใจตามอารมณ์บ้าง โดยเฉพาะเวลาที่มีการตัดสินใจจะมีผลกระทบกับการยอมรับจากผู้อื่นระดับ 76-100 (สูง) มีความเชื่อและค่านิยมชัดเจน ทำงานตามเป้าหมาย ยึดหยุ่น มีความมั่นคงในชีวิต เป็นอิสระ ผนทนต่อความขัดแย้งและความเครียดได้ดี มีความเป็นตัวตนที่แท้จริงสูง

2) สามเหลี่ยมสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับบุคคลสามคน หากความเครียดกับคู่ใดคนหนึ่งจะดึงบุคคลที่สามเข้ามาเป็นพวกเพื่อลดความเครียด หากบุคคลที่สามไม่เข้าข้างใครความเครียดจะลดลง หากบุคคลที่สามเข้าข้างใครก็จะขยายวงสามเหลี่ยม โดยดึงบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง

เคอร์และโบเวน (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 213-214; citing Kerr; & Bowen. 1998) ได้ชี้ให้เห็นว่า การสร้างสามเหลี่ยมสัมพันธ์อาจไม่ได้ลดความตึงเครียดเสมอไป แต่อย่างน้อยสุดอาจเกิดผลลัพธ์ 4 อย่างที่เป็นไปได้ คือ

- “คู่” ที่ดีอยู่แล้วถูกรบกวนโดยการใส่คนที่สามเข้าไป เช่น พ่อแม่ที่อยู่สุขสบายอยู่แล้ว แล้วพอมีลูกแล้วเกิดปัญหา
- “คู่” ที่ดีอยู่แล้วเกิดปัญหาเมื่อตัดคนที่สามออกไป เช่น ลูกออกจากบ้านไป ทำให้ไม่มี “ตัวไกล่เกลี่ย” ปัญหาให้พ่อแม่ (โดยการไปจับเป็นสามเหลี่ยม)
- “คู่” ที่มีปัญหาย่อยอาจดีขึ้นโดยการเพิ่มคนที่สามเข้าไป (ตรงข้ามกับ 1 เช่น มีลูกเป็น “โซ่ทองคล้องใจ” ให้พ่อแม่)
- “คู่” ที่มีปัญหาย่อยอาจดีขึ้นโดยการตัดคนที่สามออกไป (ตรงข้ามกับ 1 เช่น เอาคนที่มีความเป็นปัญหา เช่น แม่ยาย ออกไป)

แมคโกลดริคและคาร์เตอร์ (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 214; citing McGoldrick; & Carter. 2001: 281-300) สังเกตเห็นว่า การเข้าไปพัวพันกับสามเหลี่ยมสัมพันธ์ จะเป็นการเชื่อมต่อ (interlocking triangles) กลไกสำคัญของรูปแบบที่ใช้ในการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่นที่ส่งผ่านไปยังรุ่นสู่รุ่น ดังนั้น หากไม่ต้องการให้เกิดสามเหลี่ยมสัมพันธ์นี้ก็ต้องหันมาคุยกันด้วยเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ และมีความเป็นกลางโดยไม่โยนความผิดให้ใคร เพื่อให้งจรปัญหาที่โทษกันไปมายุติลง

3) ระบบอารมณ์ในครอบครัวเดี่ยวคือครอบครัวที่ประกอบไปด้วยพ่อแม่ลูก ความเครียดเกิดขึ้นจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัว เช่น แม่ขาดความสามารถในการแยกตนเอง อาจส่งผลกระทบต่อพ่อเกิดความเครียดและอาจส่งผลกระทบต่อลูก ทำให้ลูกมีปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ การเรียนหรือการคบเพื่อน พ่อแม่ก็เครียดยิ่งขึ้น

4) การโยนความผิดให้ผู้อื่นคือ วิธีการที่พ่อแม่ถ่ายทอดบุคลิกภาพ ความคิดที่ไม่เหมาะสมของตนสู่สมาชิกในครอบครัวโดยไม่ตั้งใจ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยสองประการ คือระดับการขาดวุฒิภาวะของพ่อแม่และระดับความตึงเครียดทางอารมณ์โดยไม่ตั้งใจ เพราะพ่อแม่ดำเนินชีวิตโดยใช้อารมณ์และความรู้สึกเป็นตัณหา

5) การตัดขาดทางอารมณ์ วิธีการที่สมาชิกหนีจากการผูกพันทางอารมณ์ที่ยังไม่ได้เสถียร โดยมีการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น หนีไปจากสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ หากเกิดขึ้นในรุ่นปู่ย่าตายาย มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในรุ่นต่อไป อันจะส่งผลต่อชีวิตสมรส

6) กระบวนการสืบทอดจากบรรพบุรุษ คนที่มีความสามารถในการแยกตนเองต่ำ เมื่อแต่งงานกับคนที่มีความสามารถในการแยกตนเองต่ำเหมือนกัน อาจส่งผลให้ลูกคนมีความสามารถในการแยกตนเองต่ำ ซึ่งเป็นกระบวนการสืบทอดต่อเนื่องกันมาอย่างน้อยสามรุ่น

7) ตำแหน่งของพี่น้องในครอบครัว ลำดับการเกิดมีอิทธิพลต่ออารมณ์และมีความพันธ์ต่อการเลือกคู่ชีวิต เช่น คนที่เป็นลูกคนโตจะเลือกคู่ชีวิตที่เป็นลูกคนสุดท้อง สำหรับบางครอบครัว ลำดับการเกิดอาจมีความสำคัญน้อยกว่าบทบาทหน้าที่ของบุคคลนั้น เช่น ลูกคนที่สอง หรือลูกคนอื่น ๆ อาจมีบทบาทหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพ่อแม่ หรือครอบครัวมากกว่าลูกคนแรก

8) การถดถอยทางสังคม ความเครียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทำให้สังคมถดถอยลง และบั่นทอนต่อการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

เป้าหมายของการให้คำปรึกษา คือเพื่อการปรับระบบความสัมพันธ์ เป็นการช่วยให้สมาชิกในครอบครัวจัดการกับความวิตกกังวล ช่วยลดระบบสามเหลี่ยมสัมพันธ์ทางอารมณ์ และสำคัญที่สุดคือเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนแยกตนเองจากครอบครัวได้ดีขึ้น

กระบวนการให้คำปรึกษา การให้คำปรึกษาครอบครัวระบบ (family systems therapy) ทำเป็นขั้น ๆ โดยเริ่มจากการที่ผู้ให้คำปรึกษาประเมินระบบอารมณ์ของครอบครัวทั้งอดีตและปัจจุบัน ผ่านการสัมภาษณ์และการวัดต่าง ๆ โดยวางตัวเป็นกลาง ก่อนที่จะเริ่มการแทรกแซงโดยการให้คำปรึกษาครอบครัว (Goldenberg;& Goldenberg. 2013: 221-232)

บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวต้องเป็นผู้ที่แยกตนเองออกจากครอบครัวเดิมได้ มีความเป็นกลาง สามารถควบคุมตนเองได้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนอารมณ์ด้วยตนเอง มีบทบาทเป็นผู้สอน และมีความสามารถในการฝึกหัดให้สมาชิกครอบครัวเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองโดยใช้เหตุผล

เทคนิคในการให้คำปรึกษาครอบครัวของทฤษฎีแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น

1. การสัมภาษณ์ เพื่อประเมินครอบครัว ผู้ขอรับคำปรึกษาจะเล่าเรื่องราวบางประการที่ต้องการปรึกษา และผู้ให้คำปรึกษานำมาตั้งคำถามเพื่อวางแผนให้การศึกษาต่อไป

2. การทำแผนภูมิครอบครัว โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัว อารมณ์ความรู้สึก ความขัดแย้งเพื่อศึกษาอย่างน้อยสามรุ่น

3. การคืนสู่เหย้า ผู้ที่หนีออกจากบ้านให้กลับบ้านเพื่อทำความเข้าใจเสถียรสิ่งค้างคาใจ เริ่มสร้างความสัมพันธ์ใหม่ อาจเริ่มต้นโดยการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์

4. การจัดการกับสามเหลี่ยมสัมพันธ์ช่วยลดความเครียดทางอารมณ์โดยไม่ดึงบุคคลที่สามมาเป็นพวก แต่สมาชิกคู่นั้นต้องหันมาคุยกันด้วยเหตุผล

5. การสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวให้บุคคลที่มีปัญหากันได้พูดคุยเปิดใจกัน

4.2 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาคครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว (Structural family therapy)

ผู้ริเริ่มและพัฒนาคือ ซาบาดอร์มินูชิน (Salvador Minuchin) เขาพบว่าปัญหาหลายอย่างในครอบครัวเกิดขึ้นเพราะขาดการจัดระเบียบโครงสร้างภายในครอบครัว (Goldenberg; & Goldenberg. 2013 : 274) ทฤษฎีนี้จึงให้ความสำคัญกับรูปแบบปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ที่ช่วยให้มองเห็นโครงสร้างของครอบครัวเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตระบบย่อยในครอบครัว และการผูกมัดกันของสมาชิกในครอบครัว ที่ส่งผลต่อความสมดุลในครอบครัว ซึ่งโครงสร้างของครอบครัว (Family structure) หมายถึง กฎ ระเบียบต่างๆ ที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน (Goldenberg; & Goldenberg. 2013 : 277) โครงสร้างดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อครอบครัวทางบวกและทางลบ ครอบครัวที่มีโครงสร้างเป็นระเบียบ มีการปกครองที่เหมาะสม ย่อมช่วยให้สมาชิกรู้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไร ในขณะที่บางครอบครัวที่มีโครงสร้างไม่เป็นระเบียบ ย่อมทำให้สมาชิกไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไรต่อกัน อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างของครอบครัว คือกฎเกณฑ์หรือระเบียบต่างๆ ที่ครอบครัวถือเป็นแนวปฏิบัติต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว โครงสร้างนั้นเป็นโครงสร้างทางระบบที่สำคัญของครอบครัว (กล่าวคือเป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและมีระเบียบวินัย) และความยืดหยุ่นของโครงสร้างในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดจนวงจรชีวิตของครอบครัวจะช่วยควบคุมการเกิดขึ้นของรูปแบบที่ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีหรือรูปแบบที่ทำหน้าที่บกพร่องของครอบครัว (Goldenberg; & Goldenberg. 2004: 212)

แนวคิดของทฤษฎีนี้ เชื่อว่า หากครอบครัวมีระเบียบแบบแผน มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าครอบครัวไม่มีระเบียบแบบแผน ขาดความยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ก็จะส่งผลทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายการให้คำปรึกษาคครอบครัวเชิงโครงสร้าง คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวให้เหมาะสมขึ้น โดยเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นเพราะครอบครัวมีโครงสร้าง (structure) ที่ไม่เหมาะสม

กระบวนการให้การปรึกษาการให้คำปรึกษาจะเน้นการสร้างขอบเขตที่ชัดเจนระหว่างระบบย่อย การจัดลำดับอำนาจที่ดี และการช่วยให้สมาชิกมีความผูกพันในระดับที่เหมาะสม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเข้าไปมีส่วนร่วมและการทำให้เหมาะสม (Joining and accommodation)

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการกับปฏิสัมพันธ์ (Working with interaction)

ขั้นตอนที่ 3 การวินิจฉัย (Diagnosis)

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดลักษณะสำคัญและปรับเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์นั้น (Highlighting and modifying interactions)

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดขอบเขต (Boundary making)

ขั้นตอนที่ 6 การทำให้ขาดความสมดุล (Unbalancing)

ขั้นตอนที่ 7 การท้าทายสมมติฐานที่ไม่ได้ประโยชน์ (Challenging unproductive assumptions)

ขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 นั้น ในช่วงแรกของบทให้คำปรึกษา จะเป็นการสร้างสัมพันธภาพกับครอบครัว โดยทำความเข้าใจในปัญหา ความทุกข์ ความเจ็บปวดที่ครอบครัวประสบอยู่ สามารถสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกครอบครัวทุกคนได้เพื่อให้ครอบครัวมีความไว้วางใจ ผู้ให้การศึกษาใช้รูปแบบการสื่อสาร และรับรู้ถึงระบบที่สมาชิกในครอบครัวนั้นมีส่วนร่วมกัน เป้าหมายของขั้นตอนนี้เป็นเพียงการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้การศึกษา กับครอบครัว

ขั้นตอนที่ 3 การวินิจฉัยนั้น เป็นกระบวนการที่ส่งผ่านอย่างต่อเนื่องจากการสังเกต และการทดสอบสมมติฐาน และกำหนดกฎเกณฑ์ให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของครอบครัวและการมีปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว เป้าหมายของขั้นตอนนี้เป็นการสร้างกรอบของข้อมูลที่สัมพันธ์กับปัญหาในระบบครอบครัวที่สอดคล้องกับการให้การศึกษาเชิงโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 4 ถึงขั้นตอนที่ 7 เป็นขั้นตอนของการปรับโครงสร้างใหม่ (Restructuring) ผู้ให้การศึกษาใช้กระบวนการให้คำปรึกษาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านการปรับเปลี่ยนโครงสร้างในครอบครัว เป้าหมายในขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาโครงสร้างความสามารถของครอบครัวของการจัดการอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ความตึงเครียดในอนาคต

บทบาทผู้ให้คำปรึกษาจะมีบทบาทที่ชัดเจนกลายเป็นผู้กำกับการแสดงที่ต้องมีความคล่องแคล่วว่องไว มีส่วนร่วมกับครอบครัว มีความสามารถในการสังเกต มีความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้เทคนิคให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อเข้าไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว เน้นที่ปัจจุบัน โดยบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาจะเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละขณะในช่วงของการให้การศึกษา ในระยะแรกผู้ให้คำปรึกษาอาจเริ่มด้วยลักษณะของผู้นำ หากพบว่าครอบครัวคาดหวังความเป็นผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือ อาจปรับมาเป็นผู้เข้าร่วมเป็นพวกเดียวกันกับสมาชิกครอบครัวคนใดคนหนึ่งหรือทั้งครอบครัว และบางครั้งก็ลดบทบาทตนเองมาเป็นผู้สังเกตดูพลวัตที่เกิดขึ้นในครอบครัว และต่อมาอาจจะกลับมาสู่บทบาทของผู้กำกับเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างในครอบครัวเสียใหม่ เพื่อช่วยให้ครอบครัวเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตน รู้จักสื่อสารอย่างเหมาะสมเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ บทบาทเบื้องต้นของผู้ให้การศึกษาเชิงโครงสร้างจะเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นกับครอบครัวโดยรวม เสนอการท้าทายที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงที่ปรับตัวได้ และสนับสนุนและฝึกฝนสมาชิกครอบครัวในขณะที่เขาพยายามที่จะจัดการกับผลที่ตามมาด้วยความมั่นใจ (Goldenberg; & Goldenberg. 2004: 213)

เทคนิคการให้คำปรึกษา มีดังนี้

1) เทคนิคการเข้าร่วม (Joining) เป้าหมายเบื้องต้นของเทคนิคการเข้าร่วมนี้ คือ การสร้างความสัมพันธ์ภาพในการให้คำปรึกษากับครอบครัว โดยมุ่งเน้นไปที่การใส่ใจกับภาวะอารมณ์ของครอบครัวในขณะนั้น บทบาทหน้าที่ที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องปฏิบัติขณะใช้เทคนิคการเข้าร่วมนี้มี 3 ประการ คือ

- การคงไว้ (Maintenance) เป็นการสนับสนุนพฤติกรรมบางอย่างและคำพูดบางอย่างที่ช่วยเสริมความแข็งแรง และแสดงถึงความเป็นตัวของตัวเองในระบบย่อยของแต่ละบุคคล
- การติดตามร่องรอย (Tracking) ใช้ความชัดเจน (Clarification) การขยายความ (Amplification) และการยอมรับ (Approval) เพื่อเป็นสิ่งที่กระตุ้นแต่ละบุคคลและระบบย่อยในการสื่อสารในครอบครัว
- การเลียนแบบ (Mimesis) เป็นการดัดแปลงรูปแบบการสื่อสาร และการเข้าถึงความรู้สึกของครอบครัว ตัวอย่างเช่น ถ้าหากครอบครัวใช้คำใดบ่อยๆ ผู้ให้การปรึกษาก็จะดัดแปลงคำพูดเหล่านั้นมาใช้ในรูปแบบการพูดเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับครอบครัวผู้รับการปรึกษา

2) การมองภาพใหม่ (Reframing) เป็นวิธีการที่ให้ผู้มาชิกครอบครัวมองสมาชิกคนใดคนหนึ่ง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในภาพที่แตกต่างจากเดิม โดยให้ผู้มาชิกเปลี่ยนความคิดใหม่ หรือมองในกรอบหรือในแง่มุมใหม่ เปลี่ยนสิ่งที่คิด สิ่งที่รับรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นให้มีเหตุผลมากยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจเหตุการณ์นั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น การมองภาพใหม่จึงทำให้สมาชิกครอบครัวมองปัญหาในแง่มุมใหม่ที่ไม่เคยมองมาก่อน ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกครอบครัวสามารถปรับตัวเข้ากับสมาชิกคนอื่น หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น

4.3 ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบมนุษยนิยม (Humanistic family therapy)

ผู้ริเริ่มและพัฒนาคือ เวอร์จิเนีย ซาเทียร์ (Virginia Satir) ซึ่งเป็นนักสังคมสงเคราะห์ ซาเทียร์ให้ความสำคัญอย่างมากกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในครอบครัว โดยทฤษฎีเป็นที่รู้จักกันในชื่อโมเดลการสื่อสาร (Communication Model) ที่นับว่ามีบทบาทสูงในการให้คำปรึกษาครอบครัว ทฤษฎีนี้มีมุมมองที่ว่าครอบครัวเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมทั้งหมดและสมาชิกครอบครัวเป็นส่วนประกอบของหน่วยครอบครัวองค์ประกอบหลักในสัมพันธภาพก็คือ การสื่อสาร ซึ่งเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นสัมพันธภาพที่มีปัญหาหรือไม่มีปัญหาก็ตาม

แนวคิดของซาเทียร์เกี่ยวกับความเชื่อ มีดังนี้ (สไตล คัมทรีพยอนันต์. 2557. 3-5)

ความเชื่อเกี่ยวกับคน 1) เชื่อว่าคนแต่ละคนเป็นผลลัพท์การแสดงออกที่พิเศษของ พลังชีวิต ที่เหมือนกันทุกคน เราทุกคนล้วนเป็นการแสดงออกของพลังชีวิตเหมือนกัน และเราเชื่อมโยงกันผ่านพลังชีวิตนี้ 2) กระบวนการของการเป็นมนุษย์นั้นเป็นสากล ดังนั้น จึงนำมาใช้ได้ กับสถานที่ วัฒนธรรม และสถานการณ์ต่างๆ กันไป กระบวนการต่างๆ ของมนุษย์เป็นสากล ฉะนั้นจึง

นำไปประยุกต์ใช้ได้ ในภูมิหลัง วัฒนธรรม และสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน 3) ผู้คนเชื่อมโยงกันบนพื้นฐานของความเหมือนกัน และเติบโตผ่าน ความแตกต่างกัน 4) พ่อแม่มักจะทำซ้ำ ตามแบบแผนที่คุ้นเคยของช่วงเวลาที่พักเขา กำลังเติบโตขึ้นมา แม้แบบแผนนั้นๆ จะใช้ไม่ได้ผลดี 5) คนส่วนใหญ่ ทำดีที่สุดเท่าที่เขาทำได้ ณ เวลานั้น 6) โดยพื้นฐานแล้ว ทุกคนเป็นคนดี พวกเขาจำเป็นต้องค้นหาค้นคว้าส่วนที่ดีของตนเอง (ขุมทรัพย์) เพื่อจะเชื่อมโยงและยืนยัน คุณค่าของตนเอง 7) ความสัมพันธ์ที่ดีนั้นตั้งอยู่บนฐานของ คุณค่าที่เท่าเทียมกันและ 8) เราเป็น เจ้าของ ความรู้สึก เราทุกคนล้วนมีความรู้สึก และสามารถเรียนรู้ที่จะควบคุมความรู้สึกต่างๆ ของตนเองได้

ความเชื่อเกี่ยวกับรูปแบบในการรับมือ 1) เราทุกคนล้วนมีทรัพยากรภายใน เพื่อใช้รับมือกับสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ และเติบโตขึ้น 2) รูปแบบในการรับมือของคนเรา มักเป็นแนวทางเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดในประสบการณ์อันเจ็บปวด จึงควรยอมรับว่ามันเป็นเช่นนั้น 3) ปัญหา มิใช่ปัญหาแต่รูปแบบในการรับมือต่างหากที่เป็นปัญหา ถ้าเราให้ความสำคัญกับผลกระทบจากปัญหาใดมาก ปัญหานั้นก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเราและ 4) รูปแบบในการรับมือ แสดงถึงระดับการเห็นคุณค่าของตนเองยิ่งเห็นคุณค่าของตนเองสูง ก็จะรับมือด้วยรูปแบบที่ดีขึ้น

ความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง 1) การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปได้เสมอ แม้การเปลี่ยนแปลง ภายนอกทำได้จำกัดแต่การเปลี่ยนแปลงภายในก็ยังเป็นไปได้ 2) เราเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในอดีตไม่ได้ แต่เราเปลี่ยนแปลงผลกระทบจากเหตุการณ์นั้นมีต่อเราในปัจจุบันได้ 3) ความหวังเป็นส่วนสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลง 4) กระบวนการเป็นหนทางสำหรับการเปลี่ยนแปลง เรื่องราวเป็นบริบทที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 5) คนส่วนใหญ่เลือกอยู่กับสิ่งที่คุ้นเคย มากกว่าจะยอมติดขัดกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในช่วงตึงเครียด 6) การชื่นชมและการยอมรับอดีตช่วยให้เราสามารถจัดการอนาคตได้ดีขึ้น 7) ในการเติบโตสู่ความสมบูรณ์ เป้าหมายหนึ่งคือ การยอมรับพ่อแม่ในฐานะความเป็นคนของเขา มากกว่าบทบาทที่เขาทำ 8) การบำบัดควรเน้นที่ส่วนดี (Healthy) และความเป็นไปได้ แทนการเน้นปัญหา หรือพยาธิสภาพ (Pathology) 9) การบำบัดจำเป็นต้องเป็นแนวบวก และมีจุดมุ่งหมาย 10) อาการนั้นเป็นผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาในระดับจิตใต้สำนึก ให้ตรวจสอบว่าปัญหาที่เขาเสนอเป็นปัญหาสำหรับเขาอย่างไร ให้ถือว่าปัญหานั้นเป็นเรื่องสำคัญ แต่ไม่จำเป็นต้องบำบัดที่ตัวปัญหาโดยตรง และ 11) การใช้ตัวตน (Self) ของผู้บำบัด เป็นเครื่องมือบำบัดที่สำคัญที่สุดที่ผู้บำบัดมี

เป้าหมายของการให้คำปรึกษารอบครัวตามแนวทางเทียร์ คือปรับปรุงการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวให้ดีขึ้น พัฒนาให้สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวเป็นตัวของตัวเอง ลดความขัดแย้งในครอบครัว และตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนได้อย่างกลมกลืน นำไปสู่การเจริญเติบโตขึ้น มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนาศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวให้ทำหน้าที่ได้ตามปกติและอย่างเหมาะสม ลดความทุกข์ใจของสมาชิกในครอบครัว

กระบวนการให้คำปรึกษานั้นสอดคล้องกับเป้าหมายของการให้คำปรึกษาซึ่งก็คือเป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยให้เกิดผลในการสื่อสารและสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองในบริบทของความมีเหตุมีผล ซึ่งการบำบัดจะประสบความสำเร็จมากขึ้น หากระดับของความวิตกกังวลลดลงและ

ครอบครัวเรียนรู้ที่จะมองว่าจะเปลี่ยนแปลงความคาดหวังชีวิตในครอบครัวได้อย่างไรโดยมีขั้นตอน 5 ประการในกระบวนการให้การศึกษาดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความไว้วางใจต่อครอบครัว (Establish trust with the family) เป็นการพัฒนาแผนการประเมินและการให้ความช่วยเหลือแต่เนิ่นๆเพื่อที่จะให้ไปถึงความลับของครอบครัวซาเทียร์เรียกกระบวนการขั้นตอนนี้ว่า“การทำสัญญา” (Making contract)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการตระหนักรู้ผ่านทางประสบการณ์ (Develop awareness through experience) ผู้ให้การปรึกษาช่วยครอบครัวในการพัฒนาการตระหนักรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพวกเขาโดยการถามคำถามที่เฉพาะเจาะจงหรือใช้เทคนิคที่เฉพาะเจาะจงซึ่งซาเทียร์เรียกว่า“ความสับสน” (Chaos)

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความเข้าใจใหม่ (Create new understandings) การสร้างความเข้าใจใหม่ในครอบครัวนี้กระทำผ่านทางการสร้างการตระหนักรู้ใหม่หรือการเพิ่มการตระหนักรู้ของพลวัตครอบครัวของผู้รับการปรึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การให้สมาชิกครอบครัวแสดงและใช้ความเข้าใจใหม่ (Have family members express and apply these new understanding) เป็นการให้สมาชิกครอบครัวได้แสดงความเข้าใจใหม่ๆและใช้ประโยชน์จากความเข้าใจใหม่นั้นผ่านทางการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปในช่วงระหว่างชั่วโมงการให้การปรึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การบูรณาการ (Integration) เป็นการให้สมาชิกครอบครัวใช้พฤติกรรมใหม่ในสภาพแวดล้อมภายนอกชั่วโมงการให้การปรึกษาซาเทียร์เรียกว่า “การบูรณาการ” (Integration)

บทบาทของผู้ให้คำปรึกษารoles ของผู้ให้คำปรึกษาคือการชี้แนะสมาชิกครอบครัวในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงตัวของผู้ให้คำปรึกษามีความสำคัญกว่าเทคนิคเฉพาะผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้เอื้ออำนวยในกระบวนการการให้คำปรึกษาไม่ใช่ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงสิ่งสำคัญของวิธีการนี้คือความเชื่อศรัทธาในความสามารถของสมาชิกครอบครัวว่าจะพัฒนาไปสู่ความงามได้ด้วย ความเชื่อนี้จึงทำให้การให้คำปรึกษาเป็นประสบการณ์ของการทะนุถนอมเสริมกำลังใจปลอดภัยและเห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์

ผู้ให้คำปรึกษาเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่สังเกตสถานการณ์ของครอบครัวโดยมองสิ่งต่างๆจากมุมมองของแต่ละคนและสามารถบอกในสิ่งที่ครอบครัวอาจมองไม่เห็นได้ บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาใช้ในการช่วยเหลือครอบครัวมีดังนี้ 1) สร้างบรรยากาศที่บุคคลสามารถที่จะมองตนเองและการกระทำของตนเองและเป็นกลาง 2) ช่วยเหลือสมาชิกครอบครัวในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง 3) ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาระบุถึงคุณสมบัติที่ดีในตนเอง 4) จัดบันทึกประวัติครอบครัวและบันทึกความสำเร็จในอดีต 5) ลดความหวาดกลัวและลดความต้องการในการปกป้องตนเอง 6) ยอมรับความเจ็บปวดและข้อยกเว้นได้ในการสำรวจพิจารณาตน 7) ใช้เทคนิคเฉพาะเพื่อฟื้นฟูความรู้สึกมีค่านับถือของผู้รับการปรึกษา 8) ช่วยสมาชิกครอบครัวให้เห็นว่าต้นแบบในอดีตมีอิทธิพลต่อความคาดหวังและพฤติกรรมและพิจารณาหาทางเปลี่ยนแปลงความคาดหวังต่างๆเหล่านั้น 9) วิเคราะห์จำแนกบทบาทและหน้าที่ต่างๆของครอบครัว 10) ช่วยเติมเต็มช่องว่างที่ไม่สมบูรณ์ใน

การสื่อสารและแปลความหมาย 11) ช่วยระบุหรือชี้ถึงความไม่สอดคล้องในการสื่อสารที่เห็นเด่นชัด และ 12) ระบุถึงการสื่อสารที่ไม่ใช่วาจา

เทคนิคการให้คำปรึกษามีดังนี้

1) เทคนิคแผนที่ครอบครัว (Family maps) การแสดงให้เห็นถึงแผนที่ครอบครัวนี้คล้ายกับแผนผังวงศ์ตระกูล (Genograms) นั่นเองโดยเป็นการสร้างโครงสร้างของครอบครัวมากกว่า 3 ช่วงอายุคนชาติเยอร์ใช้เทคนิคนี้โดยการให้ผู้รับการปรึกษาวาดแผนที่ครอบครัว 3 ช่วงอายุคน คือ ครอบครัวของแม่ตั้งแต่แรกเริ่มครอบครัวของพ่อตั้งแต่แรกเริ่มและครอบครัวในปัจจุบัน

2) เทคนิคการอุปมาอุปไมย (Metaphor) เป็นการใช้คำที่แสดงถึงแนวคิด และแนวคิดนั้นได้รับการอธิบายกันว่าเมื่อเปรียบเทียบแล้วมีความหมายคล้ายคลึงกันกับคำคำนั้น เช่นชาเทียร์เคยใช้คำว่า “ผักถั่ว” (Pod) เปรียบเทียบกับการเห็นคุณค่าในตัวเองของบุคคลและถามว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ผักถั่วนั้นเต็ม

3) เทคนิคประติมากรรม (Sculpture) เป็นการสำรวจการรับรู้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในครอบครัวโดยมอบหมายให้สมาชิกผู้หนึ่งทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้อุปมา (Sculptor) ลักษณะท่าทางหรือจัดตำแหน่งของสมาชิกครอบครัวคนอื่นๆตามการรับรู้ของตนเองสมาชิกครอบครัวก็จะทำตนเสมือนกับว่าเป็นดินเหนียว ให้ผู้อุปมาจัดแต่งตำแหน่งและท่าทางต่างๆได้เมื่อสมาชิกผู้หนึ่งปั้นเสร็จแล้วก็ให้สมาชิกครอบครัวคนอื่นๆแสดงท่าทางไว้เช่นนั้นอยู่ชั่วขณะหนึ่งก่อนหลังจากนั้นจึงจะสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เพิ่งปฏิบัติไปเทคนิคนี้จะช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาเห็นลักษณะสัมพันธภาพที่ดำเนินไปในครอบครัวและช่วยให้สมาชิกครอบครัวตระหนักรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของกันและกันต่อสัมพันธภาพและความเป็นไปในครอบครัวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4) เทคนิคอารมณ์ขัน (Humor) เทคนิคอารมณ์ขันสามารถนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการติดต่อกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและครอบครัวเช่นเดียวกันกับการติดต่อกันระหว่างสมาชิกครอบครัวอารมณ์ขันช่วยลดภาวะอารมณ์ที่รุนแรงทำให้การพูดที่เกินความจริงชัดเจนขึ้นและช่วยลดการใช้กลไกป้องกันตัวเองชาเทียร์ชอบที่จะใช้เทคนิคอารมณ์ขันนี้เล็กน้อยเพื่อให้เกิดบรรยากาศของการผ่อนคลายเพื่อการเรียนรู้

5) เทคนิคท่าทีการสื่อสาร (Communication stances) ชาเทียร์ชอบที่จะให้สมาชิกครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกฝนการแสดงท่าทางของแต่ละคนในตำแหน่งต่างๆเช่นผู้ปลอบโยน (Placater) ผู้ตำหนิ (Blamer) ผู้ประมวลผล (Computer) ผู้ที่ทำให้ไขว่เขวหรือนำราคาญ (Distractor) และผู้ที่มีความสอดคล้อง (Congruent person) สมาชิกครอบครัวแลกเปลี่ยนความรู้สึกในการเข้ามามีส่วนร่วมการแสดงท่าทางต่างๆและตอบสนองประหนึ่งว่าเป็นผู้ที่แสดงท่าทางนั้นจริงๆด้วยวิธีการนี้สมาชิกจะเพิ่มความตระหนักในเรื่องของการสื่อสารทางด้านอารมณ์และเรียนรู้ว่าจะทำอย่างไรให้มีความสอดคล้องกัน (การสื่อสารที่สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึก)

6) เทคนิคการยืนยันตนเอง (“I” statements) ชาเทียร์จะสนับสนุนให้สมาชิกครอบครัวแสดงการรับรู้และรับผิดชอบความรู้สึกของตนเองบุคคลมักจะใช้รูปแบบการพูดที่ไม่แสดงความรู้สึก

ของตัวเองเช่น“มันสับสน” (It is confusing) ซาเทียร์จะให้เปลี่ยนคำพูดนั้นใหม่ให้เป็นรูปแบบที่แสดงถึงความรู้สึกของตนเองเช่น“ฉันสับสน” (I am confused) ในการให้การปรึกษารอบครัวและการพัฒนาการฝึกฝนในสมาชิกรอบครัวมักจะทำให้มีการฝึกใช้คำว่า“ฉัน” (I)

4.4 ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบอย่างสั้นมุ่งเน้นคำตอบ (Solution focused brief therapy)

ผู้ริเริ่มและพัฒนา คือ สตีฟ เดอซาเซออร์ (Steve de Shazer) นักสังคมสงเคราะห์ และพัฒนาต่อยอดแนวคิดนี้โดยบิล โอฮานลอน (Bill O'Hanlon) สำหรับการให้คำปรึกษารอบครัวอย่างสั้นมุ่งเน้นคำตอบหรือ SFBT นี้เป็นรูปแบบการบำบัดหนึ่งตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างทางสังคมยุคหลังสมัยนิยม (Postmodern social construction therapy) ที่เน้นความเท่าเทียมกันของผู้รับการปรึกษากับผู้ให้คำปรึกษา ไม่มีใครรู้มากกว่ากัน หรือยืนอยู่สูงกว่า เน้นการพูดคุยสนทนาเพื่อให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นไม่มีถูกผิดโดยให้ความสำคัญกับการสนทนา ภาษาคำพูด มากกว่าพฤติกรรมและรูปแบบชีวิตครอบครัว เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกรอบครัวเปลี่ยนมุมมองของปัญหาสามารถรู้และเล่าเรื่องราวชีวิตใหม่ของครอบครัวได้ด้วยความรู้สึกระยะเปราะ และมีชีวิตชีวาอีกครั้งโดยหลีกเลี่ยงการใส่ความคิดหรือการตีกรอบของผู้ให้คำปรึกษา เพียงเพราะคิดว่าตนเองรู้มากกว่าหรือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ ทั้งผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการปรึกษา ช่วยกันสำรวจเรื่องราวที่เกิดขึ้น และหาวิธีการใหม่ๆ ที่สร้างเสริมพลังให้ผู้รับการปรึกษาสามารถพลิกมุมมอง และหาทางออกให้กับปัญหา (Goldenberg;& Goldenberg. 2008: 349-354)

แนวคิดพื้นฐานของ SFBT เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเน้นความสำคัญของการให้คำปรึกษาในสิ่งที่เป็นไปได้และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทฤษฎีนี้เน้นที่การใช้ลำดับขั้นน้อยๆ และเป็นกระบวนการในการก้าวเข้าไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยเน้นที่แนวทางในการแก้ปัญหา (Solution) ไม่ใช่เน้นที่ตัวปัญหาทั้งนี้ เป้าหมาย คือ การเปลี่ยนแปลง (Change) ไม่ใช่ทำไม (Why) หรือกระบวนการเพื่อหาสาเหตุ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ การพูดคุยสนทนา เพื่อที่จะสำรวจสถานการณ์ที่ยากลำบากของครอบครัว โดยผ่านทางภาษาที่พูด ผู้รับการปรึกษาสามารถบอกเล่าถึงความเป็นไปในครอบครัว และทางออกของความขัดแย้งที่เขาหวังจะทำให้สำเร็จ ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาช่วยกันสร้างแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) ที่เป็นไปได้เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ถูกกำหนดโดยผู้รับคำปรึกษาและผู้ให้คำปรึกษาสนทนากัน ยิ่งพูดคุยยิ่งคุยเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) ที่ทั้งสองร่วมกันสร้างขึ้นมาทั้งสองคนก็ยังมั่นใจถึงความจริงที่กำลังพูดคุยอยู่ นี่คือนสิ่งที่ภาษากำลังทำงานอยู่โดยธรรมชาติของตัวมันเอง

ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบ SFBT นี้เป็นการใช้ภาษาสื่อความหมายของพฤติกรรม ใช้การสนทนาแทนการวิเคราะห์หาความจริงโดยผู้เชี่ยวชาญ ใช้มุมมองที่หลากหลายในการมองความจริงวลีเหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะของทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสซึม (Constructionism) ดังนั้นมีความจริงเกิดขึ้นมากมายตามมุมมองที่หลากหลายของผู้คน และเมื่อมีความคิดเห็นที่ตรงกัน

ส่วนใหญ่ความคิดเห็นนั้นก็กลายเป็นความจริงโดยผ่านระบบของภาษาที่ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น เมื่อผู้รับคำปรึกษาได้พูดคุยสนทนากับผู้ให้คำปรึกษาซึ่งคอยช่วยเหลือให้เขาสร้างแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) ที่ยอมรับโดยคนรอบข้างจากเรื่องราวที่เล่าผ่านทางภาษา ตัวผู้รับคำปรึกษาเองก็จะเกิดความเชื่อมั่นในความจริงที่เกิดขึ้นในวงสนทนานั้นๆ แนวทางการแก้ปัญหา (Solution) ที่ทำได้จริง เป็นผลมาจากการทบทวนเรื่องราวต่างๆ ของสมาชิกครอบครัว เมื่อเกิดแนวทางการแก้ปัญหาแล้ว (Solution) สิ่งที่มาคือ สมาชิกครอบครัวสร้างเสริมพลังให้กับเรื่องราวชีวิตใหม่ของพวกเขา และถ้าทำสำเร็จพวกเขาก็จะเปลี่ยนความคิด หันกลับมาทุ่มเทพลังและความสามารถเพื่อจัดการกับปัญหาปัจจุบัน

เป้าหมายของการให้คำปรึกษาตามทฤษฎี SFBT คือการช่วยให้ครอบครัวมองหาทางออก และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกครอบครัวโดยส่งเสริมให้ครอบครัวตั้งเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง วัดได้ ประเมินได้ สามารถทำได้สำเร็จ และทำหาย

กระบวนการให้คำปรึกษาสมมติฐานของทฤษฎี SFBT คือผู้รับคำปรึกษาอยู่แล้วว่าต้องทำอะไรเพื่อที่จะแก้ไขเสียงบ่นของพวกเขา ผู้ให้คำปรึกษาเพียงแต่ช่วยให้พวกเขาสร้างและหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะแก้ปัญหานั้นพื้นฐานของสิ่งที่พวกเขารู้อยู่แล้วและนี่ก็คือกระบวนการของการแก้ปัญหา (Solution process) หรือกระบวนการหาทางออกให้กับปัญหา เดอซาเชอร์ (de Shazer) เปรียบเทียบกระบวนการดังกล่าวนี้เหมือนกับแม่กุญแจที่ล็อคประตูอยู่ วิธีการที่ดีและตรงที่สุดคือหาลูกกุญแจมาไขแม่กุญแจเพื่อเปิดประตู ดีกว่านั่งบ่น โมโห อารมณ์เสียกับการที่ใครมาล็อคประตูหรือทำไม้ประตูล็อคแล้วเหมือนกับครอบครัว ควรหาลูกกุญแจมาไขปัญหาเปิดทางออกเดอซาเชอร์ยังกล่าวถึงกุญแจผี (Skeleton key) ที่สามารถไขล็อคแบบต่างๆ ได้ลูกกุญแจผีไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบเฉพาะเหมาะกับล็อคแต่ละประเภท เพียงแต่ขอให้มึนสอดที่จะหมุนไขไปมา สุดท้ายแม่กุญแจก็จะถูกเปิดออก ฉะนั้นฉันนั้นการสร้างแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) ผู้ให้การปรึกษาไม่จำเป็นต้องรู้ถึงประวัติความเป็นมาของปัญหา เอาเพียงแต่แค่รายละเอียดของตัวปัญหาว่าคืออะไร จากนั้นก็มุ่งประเด็นไปที่ความคาดหวังของครอบครัวที่จะเปลี่ยนแปลงและหาทางออก

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบ SFBT เป็นการใช้นวัตกรรมที่ผู้รับบริการมาพบด้วยใจที่พร้อมให้ความร่วมมือร่วมใจที่จะเปลี่ยนแปลง เขาจะเกิดการต่อต้านก็ต่อเมื่อความช่วยเหลือของผู้ให้คำปรึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของเขา ดังนั้นเพื่อที่จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของผู้รับคำปรึกษาผู้ให้คำปรึกษาควรใช้เทคนิคกล่าวชมเชยตัวผู้รับคำปรึกษา เช่น “คุณเป็นแม่ที่น่ารักมาก แม้ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก” พร้อมมุ่งเน้นที่ความเข้มแข็งหรือความสำเร็จในอดีตของผู้รับคำปรึกษา ขณะนี้ผู้รับคำปรึกษาจะรู้สึกว่าคุณให้คำปรึกษา เป็นพวกเดียวกับเขา ถือว่าเป็นจังหวะที่ดีที่ผู้ให้คำปรึกษาจะแนะนำให้ผู้รับคำปรึกษาลองทำอะไรใหม่ๆ ที่เขาเองรู้สึกว่าคุณแนะมาให้ทำการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเล็กน้อยก่อน เมื่อทำสำเร็จจึงค่อยต่อไปที่การเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งคิดโดยตัวผู้รับการปรึกษาเอง (แอนนาดูเหมือนจะชอบบอกชอบใจที่คุณนั่งพูดคุยกับเธอเมื่อวันพุธ คิดอย่างไรถ้าจะลองทำดูอีกสัก 2 วันในสัปดาห์หน้า?)

การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) เกิดก่อนเหมือนกับ การหาลูกกุญแจพบเมื่อไร ประตูก็จะถูกเปิดออกเมื่อนั้น ดังตัวอย่างที่ผู้ให้คำปรึกษาอาจจะแสดง ความประหลาดใจออกมาดังๆ เมื่อรู้ว่าผู้รับคำปรึกษาตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงหลังจากที่เสียงบ่นเงิบ ลง และก็ตามด้วยกระบวนการค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) ร่วมกันเพื่อที่จะไขปัญหา สำหรับเดอชาเซอร์การทำให้เกิดความแตกต่างจากเดิม หรือเพิ่มความพึงพอใจเพียงเล็กน้อย ก็ สามารถที่จะทำให้ผู้รับคำปรึกษาอยากที่จะเปลี่ยนแปลง และถึงแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) ได้ง่ายกว่า

บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาสำหรับบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาของกลุ่ม SFBT มีลักษณะ เป็นผู้ช่วยครอบครัว คือให้สรุปให้ได้ว่าปัญหาคืออะไร และต้องการจะทำอะไร ช่วยในการกำหนด จุดมุ่งหมายให้ชัดเจนและมีความเป็นปรนัย ตลอดจนช่วยพิจารณาหาทางออกของปัญหา

การสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา (Therapeutic relationship) ถือเป็นหลักพื้นฐานของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบ SFBT ผลของการให้ คำปรึกษาจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยนี้ความไว้วางใจ (trust) ที่ผู้รับ คำปรึกษามีให้กับผู้ให้คำปรึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะนำผู้รับคำปรึกษาให้กลับมาพบผู้ให้ คำปรึกษาในครั้งต่อไปเพื่อรับคำปรึกษาและข้อเสนอแนะไปปฏิบัติ ในกรณีกลับกัน ถ้าไม่มีความ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นการยากที่ผู้รับคำปรึกษาจะเชื่อและเลือกปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ให้ คำปรึกษาสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ให้คำปรึกษาสามารถที่จะส่งเสริมผู้รับคำปรึกษาให้ใช้พลัง และศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเขา คิดหาทางออกให้กับปัญหาและอนาคตที่ต้องดำเนินต่อไป

เทคนิคของ SFBT จะใช้เทคนิคต่างๆ ที่มุ่งหยุดพฤติกรรมที่ก่อปัญหา เปลี่ยนความคิด ความเชื่อที่เข้าไม่ได้กับคนอื่น และสร้างข้อยกเว้นให้กับพฤติกรรมที่ผู้รับคำปรึกษาคิดว่าไม่มีวันจะ เปลี่ยนแปลงได้ ด้วยเทคนิคการตั้งคำถาม 5 รูปแบบที่ใช้ ได้แก่ คำถามการตั้งเป้าหมาย (Goal setting questions) คำถามปาฏิหาริย์ (Miracle questions) คำถามสิ่งที่ถูกยกเว้น (Exception-finding questions) คำถามที่สร้างพลังใจ (Coping questions) คำถามลำดับขั้น (Scaling questions)

1) คำถามการตั้งเป้าหมาย (Goal setting questions) เป็นเทคนิคที่ทำให้ผู้รับการ ปรึกษาค่อยๆ ตั้งเป้าหมายไปที่ละขั้นตอนจนบรรลุเป้าหมายสูงสุด เป้าหมายยิ่งชัดเจนเท่าไร ก็ยิ่ง บรรลุเป้าหมายได้ง่ายเท่านั้น ยิ่งแตกต่างกับคนอื่น ๆ มากเท่าไร ก็ยิ่งจะบรรลุได้ง่ายยิ่งขึ้นเท่านั้น แต่ ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะตั้งเป้าหมาย เพราะผู้รับการปรึกษาจะชัดเจนในเรื่องที่ตนเองไม่ต้องการ เช่น ความซึมเศร้า แต่จะไม่ชัดเจนในเรื่องที่ตนเองต้องการเริ่มต้นง่าย ๆ จากการตั้งเป้าหมายในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับผู้อื่นเสียก่อน และไม่ได้เกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรง ในการตั้งเป้าหมายต้องใช้เวลาอย่ารีบร้อน

2) คำถามปาฏิหาริย์ (Miracle questions) ถูกออกแบบมาเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้ พรรณนาถึงสิ่งที่ตัวเองต้องการจากผู้ให้คำปรึกษา ดังนั้น เมื่อครอบครัวมาพบผู้ให้คำปรึกษาด้วย ปัญหา การใช้คำถามปาฏิหาริย์จะช่วยให้พบสิ่งที่ครอบครัวต้องการจากปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหา ความขัดแย้งของคู่สมรส ปัญหาพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น เป็นต้น จากนั้นสมาชิกครอบครัวจะถูกกระตุ้นให้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แตกต่างของตนเองที่ก่อให้เกิดปัญหากับผู้อื่น โดยคนที่เหลือ สังเกตการณ์ สุดท้ายเป้าหมายจะถูกกำหนดขึ้นมา ตามด้วยแนวทางการแก้ปัญหา (Solution) หรือ

วิธีการที่จะลูบเป้าหมายจะเห็นได้ว่าคำถามปฏิกิริยาไม่ได้เป็นเรื่องเพื่อฝัน หรือจินตนาการสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ จริงอยู่มันอาจจะเป็นภาพฝันที่สวยงามที่อยากให้เกิดขึ้น จากนั้นก็จะเกิดแรงบันดาลใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของความฝันนั้นด้วยวิธีการที่เป็นไปได้ตัวอย่างคำถามปฏิกิริยา “สมมติว่า คี้นี้ขณะหลับอยู่ แล้วมีสิ่งที่เป็นปฏิกิริยาเกิดขึ้น ปัญหาที่คุณเล่าให้ฟังมาทั้งหมดเกิดมลายหายไปสิ้น คุณตื่นขึ้นมา ปัญหาไม่มีแล้ว คุณรู้ได้อย่างไร? อะไรที่มันแตกต่างไปจากเดิม? มีอะไรที่บอกเหตุว่ามีปฏิกิริยาเกิดขึ้นกับตัวคุณ? คนรอบข้างสังเกตเห็นอะไรบ้าง?”

3) คำถามข้อยกเว้น (Exception questions) เป็นเทคนิคที่ใช้เมื่อผู้รับการปรึกษามาทบด้วยความคิดว่ามีปัญหาที่หนัก แต่ในความเป็นจริงมันเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย ผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคคำถามสิ่งที่ถูกยกเว้น ช่วยผู้รับการปรึกษาให้เห็นว่ามันไม่ใช่ปัญหาที่หนักอะไรมาก และปัญหาก็ไม่ใช่จะคงอยู่ตลอดไป มันก็ควรจะมียกเว้นบ้างสำหรับปัญหาชีวิต ไม่ใช่จะกดทับชีวิตตลอดไป มีบางครั้งที่ปัญหาไม่เกิดและมีอะไรดีๆ ให้กับชีวิต นี่คือนัยของข้อยกเว้นของปัญหาและทำให้ชีวิตมีอะไรที่ดีๆ ขึ้นบ้าง ดังนั้นด้วยเทคนิคนี้ผู้ให้คำปรึกษากระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษามองโลกในแง่ดี มีความหวังและพลังที่จะคิดหาทางออกให้กับชีวิตได้ตัวอย่างเช่น แทนที่จะมัวโต้เถียงกับพวกกินเกินพิกัด (Overeater) ซึ่งจะบ่นเสมอว่าไม่สามารถคุมตัวเองได้ในเรื่องการกินผู้ให้คำปรึกษาอาจจะแนะนำเธอสังเกตตัวเองในช่วงเวลาที่เธอสามารถควบคุมการกิน นี่คือนัยของข้อยกเว้นของตัวเอง

4) คำถามที่สร้างพลังใจ (Coping questions) เป็นเทคนิคใช้เพื่อสร้างสมรรถนะ และดึงเอาศักยภาพในตัวผู้รับการปรึกษาออกมาใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและบรรลุเป้าหมาย (Competency, Strength, Resources) คำถามที่สร้างพลังใจเหมาะที่จะใช้กับผู้รับการปรึกษาที่มองโลกในแง่ลบ ยากที่เปลี่ยนแปลง ไม่เคยมองว่าต้องมีข้อยกเว้นบ้างในปัญหาที่เกิดขึ้น หรือมองว่าทางออกของปัญหามันอยู่นอกเหนือการควบคุม ดังนั้น การใช้เทคนิคนี้จึงเป็นกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษารู้จักที่จะคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี

5) คำถามลำดับขั้น (Scaling questions) คือ การตั้งคำถามที่ทำให้ผู้รับการปรึกษาสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเอง เทคนิคนี้จะทำให้ผู้รับการปรึกษามองตัวเองในมุมมอง และมีกำลังใจที่จะลูบให้ถึงเป้าหมาย ส่วนผู้ให้คำปรึกษาก็สามารถประเมินมุมมองและแรงจูงใจของผู้รับการปรึกษาว่าอยู่ในระดับใด ข้อควรระวังคือคำถามลำดับขั้นไม่ใช่วัดความสำเร็จของผู้รับการปรึกษาแต่วัดแรงจูงใจ (Motivation, intention, achievement to change) ของผู้รับการปรึกษาคำถามลำดับขั้นมักใช้ในการพบปะกันครั้งแรก ตัวอย่างเช่น

“ลองให้คะแนนความมั่นใจของคุณคิดว่าเป็นเท่าไร? คะแนนเต็ม 10 หมายความว่าความมั่นใจว่าคุณทำได้แน่นอน และหลังจากนี้ 1 ปี คุณยังพูดได้อย่างมั่นใจว่าคุณทำได้จริง ส่วนคะแนน 1 หมายความว่าความมั่นใจจะต่ำเลย คุณกำลังถอยหลังเข้าคลอง ขณะนี้ความมั่นใจที่จะทำได้ของคุณอยู่ที่ระดับใด ระหว่าง 1 – 10 ?”

4.5 ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม (Behavioral and Cognitive-Behavioral family therapy)

การให้คำปรึกษารอบครอบครัวกลุ่มพฤติกรรมนิยมนี้ ส่วนใหญ่พัฒนามาจากแนวคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่วางรากฐานอยู่บนหลักการเรียนรู้แบบคลาสสิกของวัตสัน (Watson) และการเรียนรู้แบบการแสดงการกระทำของสกินเนอร์ (Skinner) หรือหลักการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบของแบนดูรา (Bandura) (Ollendick. 1986: 525) สำหรับผู้นำคนสำคัญที่นำหลักการและเทคนิคการเรียนรู้มาช่วยแก้ไขปัญหารอบครัว คือ เจอรัลด์แพตเตอร์สัน (Gerald Patterson) ส่วน Neil Jacobson คือผู้นำของพัฒนาการบำบัดชีวิตสมรสตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Gladding. 1995: 172)

แนวคิดที่สำคัญของการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มพฤติกรรมนิยม มีดังนี้ (เมธินันท์ ภิณฑุชน. 2539: 110)

ประการแรก การให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มพฤติกรรมนิยม เชื่อว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ บุคคลและครอบครัวแสดงพฤติกรรมตามที่เขาได้รับแรงเสริมมาในอดีต พฤติกรรมจะคงอยู่ตราบใดที่ยังได้รับรางวัล และจะเปลี่ยนไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในการได้รางวัล ประการที่สอง คือ พฤติกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือเกิดจากการปรับตัวไม่เหมาะสมสามารถเปลี่ยนแปลงและแทนที่ได้โดยพฤติกรรมใหม่ๆ และประการที่สาม ผู้ให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มพฤติกรรมนิยม เชื่อว่า การที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว สมาชิกทุกคนไม่จำเป็นต้องได้รับการบำบัด โดยสามารถให้การช่วยเหลือสมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัวหรือคู่สมรสก็ได้

แนวคิดที่สำคัญของการให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มพฤติกรรมนิยมที่เน้นด้านการรู้คิด มีดังนี้

ผู้ให้คำปรึกษารอบครัวกลุ่มนี้ให้ความสำคัญว่า สมาชิกครอบครัวกำลังคิดอะไรเท่าๆกับการที่เขาหรือเธอกำลังมีพฤติกรรมอย่างไร แนวคิดสำคัญ คือ ความคิดและการพูดกับตัวเองทางลบ นำไปสู่ความขัดแย้งหรือปฏิสัมพันธ์ที่ขาดประสิทธิภาพ

เป้าหมายในการให้คำปรึกษา คือ การให้ความช่วยเหลือครอบครัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยการแก้ไขที่สาเหตุหรือที่มาของปัญหา หรือแก้ไขผลที่ตามมาของการทำ สำหรับเป้าหมายแบบพฤติกรรมนิยมที่เน้นการคิด คือ การช่วยให้บุคคล คู่สมรส และครอบครัวสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดที่ไม่มีเหตุผล หรือเปลี่ยนความเชื่อ และพฤติกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ไปสู่ความคิดที่มีเหตุผลและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

เทคนิคที่สำคัญในการให้คำปรึกษา (เมธินันท์ ภิณฑุชน. 2539: 117)

1) การให้การศึกษา (education) เทคนิคที่ใช้ในการให้ความรู้บุคคลและครอบครัว อาจทำได้โดยการบรรยาย การใช้สื่อโสตทัศน์ การให้อ่านหนังสือ หรือจุลสารและการอภิปราย

2) การฝึกทักษะการสื่อสารและทักษะการแก้ปัญหา (communication และ problem solving skills training) ได้แก่ การให้คำชม การใช้แม่แบบ และการฝึกสรรพนามฉัน (I message)

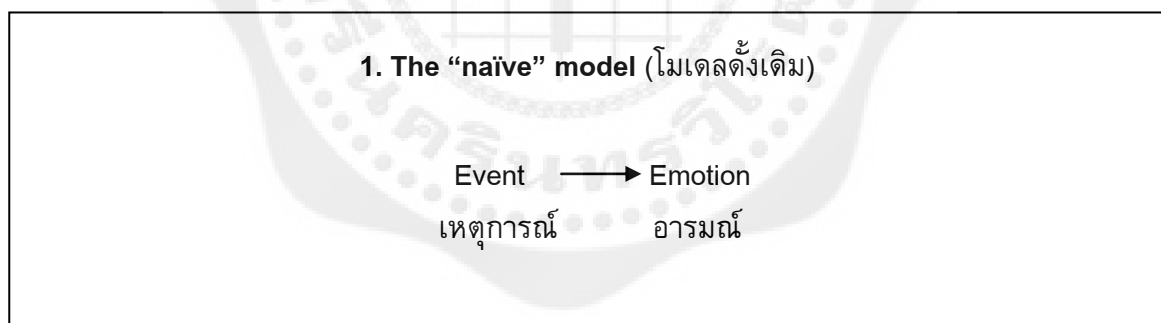
3) การใช้เงื่อนไขแบบการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning) เทคนิคที่ใช้ในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะใช้ในการฝึกทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูก ที่มักจะพบบ่อย คือ การฝึกพ่อแม่ให้รู้จักการใช้เวลานอก (Time-Out) และการแต่งพฤติกรรม (Shapping)

4) การสอน (Coaching) เทคนิคนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยบุคคล คู่สมรส และครอบครัวสามารถตอบสนองสิ่งเร้าอย่างเหมาะสม โดยการสอนด้วยวาจา เป็นการช่วยบอกช่วยสอนเทคนิคให้ และเปิดโอกาสให้มีการฝึกพฤติกรรมนั้นๆ

5) การเสริมแรงบวก (Positive reinforcement) ส่วนใหญ่จะใช้วัตถุ เช่น ขนม เงิน หรือ เหรียญ หรือ การให้รางวัลทางสังคม เช่น การยิ้ม การให้คำชม เป็นตัวเสริมแรง (reinforce)

6) การโต้แย้งความคิดที่ไม่มีเหตุผล (Disputing irrational thoughts) เป็นเทคนิคของกลุ่มพฤติกรรมนิยมที่เน้นการรู้คิด เช่น การบำบัดแบบพฤติกรรมปัญญา (Cognitive Behavior Therapy: CBT) ของเฮอร์อน ที เบ็ค (Aaron T. Beck) ที่เชื่อว่าความคิดที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริง (dysfunctional thinking) ทำให้เกิดผลกระทบต่ออารมณ์ของมนุษย์ โดย CBT จะเป็นการสอนให้ความรู้หรือให้การศึกษาเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถระบุ (identify) และประเมิน (evaluate) ความคิดความเชื่อของตนเองรวมถึงการจะทำอะไรกับตนเองเพื่อแก้ไขความคิดที่ผิดปกติ (dysfunctional) ให้เป็นปกติ (functional thought)

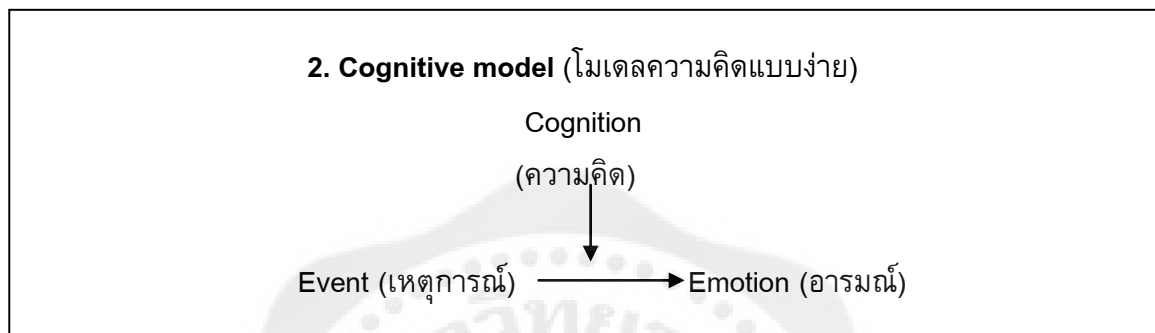
ตัวแบบ (Models) ต่างๆของการบำบัดด้วย CBT

ภาพประกอบ 6 โมเดลดั้งเดิม (ฉัตร ทิพย์รัตน์เสถียรและคณะ. 2553: 4)

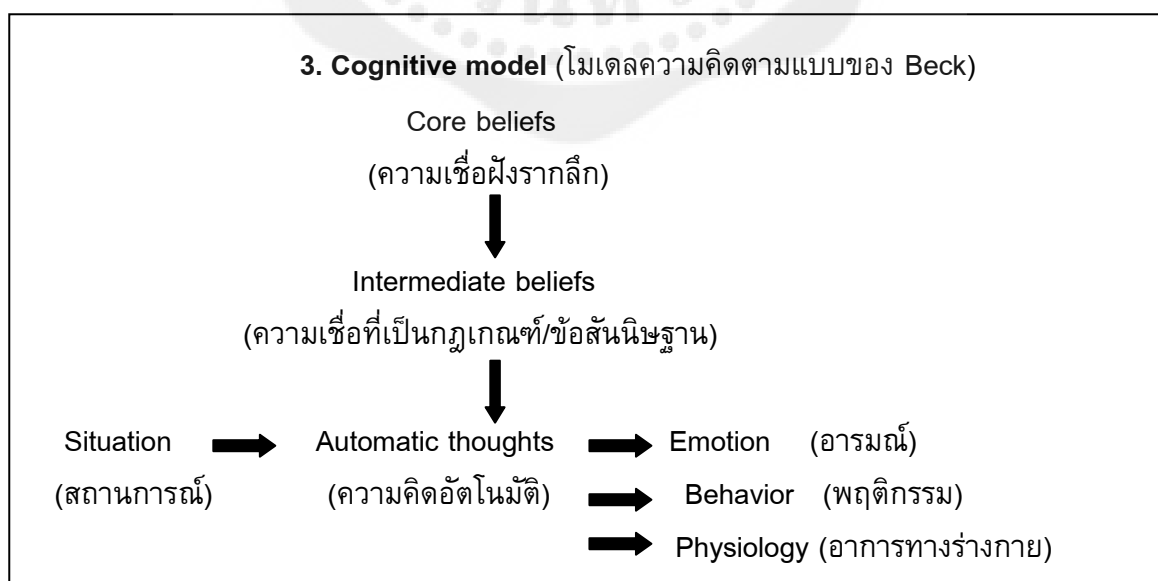
The “naïve” model เป็นแนวคิดดั้งเดิมที่เชื่อตามสามัญสำนึกของมนุษย์โดยทั่วไปว่า เหตุการณ์ (event) บางอย่างจะทำให้เกิดอารมณ์ (emotion) บางประการขึ้น เช่น การถูกลีลาตเตอร์ ย่อมต้องทำให้คนดีใจ ก็คือตัวเหตุการณ์เองที่ทำให้เราเกิดความรู้สึก อย่างไรก็ตามความเป็นจริงในชีวิตเราอาจไม่ตรงไปตรงมาเช่นนั้น เพราะเหตุการณ์เดียวกัน อาจทำให้คนรู้สึกแตกต่างกันก็ได้คน ถูกลีลาตเตอร์อาจกังวลแทนที่จะดีใจก็ได้ เช่น กังวลว่าจะจัดการกับญาติและคนรู้จัก (และไม่รู้จัก) จำนวนมากที่มาขอเงินอย่างไรดี หรืออาจกลัว เช่น กลัวลีลาตเตอร์กลัวโดนโจรที่รู้ข่าวมาปล้น เป็นต้น อีกตัวอย่างที่ Aaron Beck ใช้สอนเป็นประจำก็คือ สมมติว่าเรานอนอยู่ที่บ้านแล้วได้ยินเสียงดัง

สิ่งที่หลังกา อารมณ์ที่เกิดคืออาจตกใจกลัว ซึ่งการตกใจกลัวเป็นเพราะความคิดของเราที่คิดว่า เป็นขโมยหรือเป็นเรื่องอันตรายอื่นๆ แต่หากเราคิดว่าเป็นมะพร้าวหล่นใส่หลังกา หรือแมวกระโดดลงมาจากกิ่งไม้ เราก็อาจจะไม่กลัว การตีความเหตุการณ์ซึ่งก็คือความคิดของเราต่อเหตุการณ์นั้น จึงเป็นสิ่งที่บอกความรู้สึก ดังนั้นในสถานการณ์หรือเหตุการณ์เดียวกัน ความคิดที่เราให้ความหมายหรือตีความเหตุการณ์นั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญที่จะบอกความหมายของเหตุการณ์ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมคนที่เจอเหตุการณ์เดียวกันความรู้สึกจึงต่างกัน

ภาพประกอบ 7 โมเดลความคิดแบบง่าย (ฉันทธร ทิพย์รัตน์เสถียรและคณะ. 2553: 5)

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วในหัวข้อที่แล้ว เนื่องจากเหตุการณ์มีผลทำให้เกิดอารมณ์แต่ในระหว่างกลางก่อนที่จะเกิดอารมณ์จะมีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นก่อน คือความคิด ซึ่งความคิดจะทำให้เกิดอารมณ์ที่แตกต่างกัน เช่น เหตุการณ์มะพร้าวตกใส่หลังกาบ้าน แล้วเกิดเสียงดัง ถ้าอารมณ์คือกลัว ความคิดที่เกิดอาจเป็น “ต้องเป็นขโมยขึ้นบ้านแน่ๆ” แต่ถ้าอารมณ์คือเฉยๆความคิดที่อาจเป็นไปได้คือคิดว่า “เจ้าเหมียวเอ๊ย....” ดังนั้นจึงถือได้ว่าความคิดคือตัวที่ทำให้เกิดอารมณ์ขึ้นมา

ภาพประกอบ 8 โมเดลความคิดตามแบบของเบ็ค (ฉันทธร ทิพย์รัตน์เสถียรและคณะ. 2553: 5)

จากแผนภูมิเหตุการณ์ (situation) จะนำไปสู่ความคิดอัตโนมัติ (automatic thoughts) แล้วทำให้เกิดอารมณ์ (emotion) ขึ้นมาและนอกจากทำให้เกิดอารมณ์แล้วยังมีพฤติกรรม (behavior) และอาการทางร่างกาย (physiology) ด้วยซึ่งพฤติกรรมเวลาที่มีอารมณ์ก็จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับอารมณ์นั้น เช่นมีอารมณ์กลัวก็อาจมีพฤติกรรมคือไม่ออกจากห้องด้วยความคิดที่สอดคล้องเช่น “ออกไปต้องเจอโจรแน่” และมีอาการทางร่างกาย (physiology) เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นหัวใจเต้นเร็วมือเย็นเหงื่อออกเป็นต้นซึ่งเป็นอาการทางกายที่เกิดขึ้นในระบบประสาทอัตโนมัติ (sympathetic) กล่าวโดยสรุปก็คือเหตุการณ์กับความคิดอัตโนมัติทำให้เกิดอารมณ์พฤติกรรมและอาการทางร่างกายเปลี่ยนแปลงไปมนุษย์เรามีความคิดอัตโนมัติซึ่งมีที่มาจากความเชื่อที่เป็นแก่นของระบบคิด (core beliefs) ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในตัวตนของบุคคลนั้น ส่วนความเชื่อที่เป็นข้อสันนิษฐาน (intermediate beliefs) มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ (rules) ข้อสันนิษฐาน (assumption) มักมีลักษณะเป็นเงื่อนไขเช่น “ถ้าเป็นอย่างนั้น ...จะทำให้เป็นอย่างนี้..” หรือเป็นประโยคที่มีคำว่า “ควร” หรือ “ต้อง” เป็นส่วนประกอบเช่น “ฉันต้องทำทุกอย่างให้สมบูรณ์แบบ” “ฉันควรใส่ใจความรู้สึกคนรอบตัวมากกว่าตัวเอง” เป็นต้นความเชื่อมักมีที่มาจากสิ่งที่สามารถสืบค้นได้จากประวัติในอดีต เช่น การที่คนมีความเชื่อว่า “โลกนี้ไม่ปลอดภัย” ก็อาจเป็นเพราะว่าเติบโตมาจากที่มีแต่ความรุนแรงพ่อแม่ทำร้ายกัน หรืออยู่ในชุมชนที่มีการฆ่าฟันกัน ดังนั้นเมื่อมีเสียงดังเกิดขึ้น คนที่มีความเชื่อเช่นนี้ ก็จะเกิดมีความคิดอัตโนมัติทันทีว่า เป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงน่ากลัว และเกิดความกลัวขึ้นมา แต่ถ้าเป็นบุคคลที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เสียงดังตูม แม้อาจทำให้ตกใจแต่อาจไม่ทำให้กลัวสักเท่าไร เพราะเชื่อว่าจะไม่มีอะไรรุนแรงเกิดขึ้น ดังนั้นเหตุการณ์เดียวกันการตีความก็อาจไม่เหมือนกัน อยู่ที่แก่นของความเชื่อของคนๆ นั้นว่า เป็นคนมองโลกอย่างไร ซึ่งอาจมาจากการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กในการทำ CBT อาจมีความจำเป็นต้องกลับไปแก้ไขความเชื่อที่ฝังรากลึก (core beliefs) เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่คงทนและยั่งยืน แต่โดยทั่วไปจะมุ่งเน้นที่การแก้ไขความคิดอัตโนมัติก่อนเป็นลำดับแรก เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าและมีโอกาสประสบความสำเร็จในการปรับแก้สูงกว่า

ในการทำ CBT นั้นหลักการสำคัญที่ควรสอนผู้รับการปรึกษาด้วยก็คือไม่ควรเชื่อความคิดของตนเองทั้งหมดเนื่องจากความคิดเป็นเพียงสมมติฐานเท่านั้น ไม่ใช่ความจริงผู้รับคำปรึกษาควรเรียนรู้ที่จะประเมินความคิดทั้งในแง่ความถูกต้องตามความเป็นจริง (validity) และประโยชน์ของความคิดนั้น (utility) โดยการประเมินความถูกต้องนั้นมักเริ่มจากการหาหลักฐาน (evidence)

หลักฐานที่สนับสนุนว่าความคิดที่เรามิั้นั้นจริงมักหาได้ง่าย แต่การหาหลักฐานที่จะมาคัดค้านความคิดนั้นทำได้ยาก เนื่องจากเวลาเรามีความคิดอัตโนมัติทางลบ (negative automatic thought) เรามักหมกมุ่นครุ่นคิดอยู่แต่กับข้อมูลที่ยืนยันความคิดเรา ทางที่ดีควรมองความคิดนั้นเป็นแค่สมมติฐาน หรือการคาดเดาการมองหาข้อมูลมาสนับสนุน หรือคัดค้านความคิดของเรา จะทำให้มองความคิดนั้นได้กระจ่างขึ้น

การปรับแก้ความคิด (Modifying Dysfunctional Thoughts)

ความคิดผิดปกติ (Dysfunctional thought) สามารถประเมินได้จาก 2 อย่างคือ 1) ความถูกต้องตามความเป็นจริง (Validity) ของข้อมูลเช่นคุณแม่คนหนึ่งซึ่งมีความคิดว่าลูกไม่รักและไม่ต้องการตนแล้ว ทำให้เกิดความเศร้าเมื่อได้มาประเมินหลักฐานต่างๆ แล้วก็พบว่าความคิดนี้อาจบิดเบือนไปเนื่องจากลูกก็ยังเอาใจใส่แม่ดีอยู่เพียงแต่ช่วงนั้นลูกอาจจะงานยุ่งมาก ซึ่งเมื่อได้ปรับแก้ความแก้ความคิดแล้วก็ช่วยให้อารมณ์ดีขึ้น 2) ประโยชน์ (Utility) ของข้อมูลหรือความคิดความคิดบางอย่างอาจตรงหรือถูกต้องตามความเป็นจริง แต่ไม่มีประโยชน์ เช่น คนทำงานในช่วงที่มีงานมากๆ อาจมีความคิดอัตโนมัติขึ้นมาว่า “โน่นก็ยังไม่ทำนี่ก็ยังไม่ทำแยะแน่เลย” ซึ่งเป็นความจริงและ valid เพราะงานหลายอย่างก็ยังไม่ได้ทำจริงและถ้าทำงานไม่เสร็จก็อาจเดือดร้อนได้จริงๆ แต่ปัญหาคือ ยิ่งคิดก็ยิ่งเครียด แล้วก็ทำงานได้น้อยลง ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเลย จึงควรเปลี่ยนเป็นความคิดที่ดีมีประโยชน์กว่าเช่น “งานเยอะก็ค่อยๆ ทำเดี๋ยวก็เสร็จ” จะเป็นผลดีต่อการทำงานมากกว่า

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะพ่อแม่วัยรุ่น และการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

5.1 คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านต่าง ๆ

สำหรับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่ หมายถึง การแสดงออกของพ่อแม่ที่มีต่อการเป็นพ่อแม่ของตนเอง เช่น การยอมรับในบทบาทของตนเอง การยอมรับในตัวลูก มีความคิดและความรู้สึกดีต่อตนเองและต่อลูก มีความสุขในการเลี้ยงดูลูก มีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก และเข้าใจในการทำหน้าที่พ่อแม่ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความสำคัญด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่ไว้ดังนี้

การเป็นพ่อแม่ที่มีความหมายในทุกสถานการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในหมู่สมาชิกของครอบครัวที่เกี่ยวข้อง (Lamanna; & Riedman. 1994: 23) แม้กระทั่งก่อนคลอดเจตคติของแม่ก็ได้เปลี่ยนไปแล้วเมื่อได้สัมผัสกับทารกเพราะรู้ว่านี่คือความเป็นจริง และหลังจากที่ลูกเกิดมาแล้วเจตคติของแม่ก็เปลี่ยนไปเป็นความชอบคุณที่ยิ่งใหญ่และรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ต้อนรับสิ่งมีชีวิตน้อยๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวนี้มาเป็นสมาชิกใหม่ในครอบครัว (Dreyer; & Duminy. 1990: 37) ส่วนพ่อนั้น ทารกคือความเป็นจริงของเขาก็ต่อเมื่อทารกมีร่างกายให้เห็นได้ชัดอยู่ในโลกใบนี้หลังจากที่ทารกเกิด พ่อจะมีความรู้สึกปลื้มปิติเป็นอย่างยิ่งที่สิ่งต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี ซึ่งพ่อจะประสบกับความรู้สึกเต็มเปี่ยมไปด้วยความรับผิดชอบที่จะมีต่อแม่และลูกคู่นี้ (Le Roux. 1992: 55) เมื่อมีลูกคนแรก นั้นหมายถึง การเพิ่มบุคคลที่สามเข้ามาในครอบครัว ซึ่งเมื่อก่อนจะมีเพียงแค่สองคนที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งเจตคตินี้ก็จะต้องเปลี่ยนไป เพราะตอนนี้พ่อแม่รู้แล้วว่าพวกเขาไม่ได้อยู่เพื่อกันและกันแค่สองคน แต่พวกเขาต้องอยู่เพื่อลูกด้วย (Baldwin. 1993: 36) ในทางตรงข้าม หากทารกที่เกิดใหม่ไม่ได้เป็นที่ต้องการ หรือไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ก่อน พ่อแม่อาจจะรู้สึกยินดี แต่จะประสบกับภาวะตึงเครียด ซึ่งผลที่ตามก็คือ อาจทำให้เจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่เป็นไป

ในทางลบได้ โบรเดอร์ริก (Broderick. 1988: 274) กล่าวว่า ลูกที่ได้เกิดมาบนโลกใบนี้แต่กลับไม่เป็นที่ต้องการของพ่อแม่ เป็นเหมือนกับการบีบให้เกิดภาวะ และมีการจัดลำดับใหม่ของทรัพยากรพื้นฐานที่มีอยู่ทั้งหมดของครอบครัว นั่นคือ เวลา พลังงาน และเงิน (Snaidoo. 1999: 13)

นอกจากนี้ความคิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของพ่อแม่ ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการเป็นพ่อแม่ เพราะความรู้สึกที่ดีจะเป็นพลังให้พ่อแม่ปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นพ่อแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการเป็นพ่อแม่เป็นความรับผิดชอบที่สูงมากเพื่อการเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีและมีคุณภาพ การเรียนรู้ในการทำหน้าที่พ่อแม่จึงเป็นสิ่งสำคัญของคนที่จะมาทำหน้าที่นี้ ถ้าหากปราศจากซึ่งความคิด ความรู้สึก และความเข้าใจที่ดีแล้ว ก็จะทำให้การทำหน้าที่ของพ่อแม่เป็นไปด้วยความยากลำบาก และอาจเกิดความผิดพลาดกับลูกได้ ดังนั้น การมีความคิด ความรู้สึกที่ดี และความเข้าใจในหน้าที่ จะนำมาซึ่งความรับผิดชอบที่จะทำหน้าที่พ่อแม่ได้อย่างสมบูรณ์และบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง คือ การเลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตเป็นคนที่มีความรู้ในสังคมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 42) ในทางตรงกันข้าม ลูกที่เกิดมาจากความไม่ต้องการ จะมีปัญหาการทอดทิ้ง หรือเพิกเฉยจากพ่อแม่ พ่อแม่อาจไม่เลี้ยงดูเอง อาจยกให้คนอื่นเลี้ยง ถ้าต้องเลี้ยงเองก็ไม่สนใจที่จะดูแลอย่างจริงจัง เด็กจะเหงา เมื่อโตไปจะเป็นคนที่มีความพยายาม แต่ก้าวร้าวลึกๆ และมีนิสัยดื้อเงียบ เจตคติของพ่อแม่มีผลโดยตรงต่อจิตใจ และบุคลิกภาพของเด็กซึ่งจะทำให้พัฒนาการตามวัยของเด็กมีปัญหา บางคนขี้อาย ไม่มั่นใจ มีทัศนคติไม่ดีต่อสังคมรอบตัว หรือไม่ไว้วางใจบุคคลอื่น สร้างความยุ่งยากให้กับครอบครัว ทำให้พ่อแม่ต้องกังวล และบางครั้งก็ต้องช่วยแก้ปัญหาให้ลูก แม้ลูกจะเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2549: 63)

กล่าวโดยสรุป เจตคติต่อการเป็นพ่อแม่ เป็นการแสดงออก ทั้งความคิดความรู้สึกที่ดีต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ของลูก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่พ่อแม่พึงสร้างให้ตนเอง เพราะจะทำให้พ่อแม่รับผิดชอบต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ได้ง่ายขึ้นและบรรลุเป้าหมายของการเลี้ยงลูกได้ เพราะเมื่อพ่อแม่ลูกรู้สึกดีติดต่อกันแล้ว ก็จะเกิดเป็นความรัก ความเข้าใจ และทำให้พ่อแม่เกิดความมั่นใจ มีความภูมิใจและเห็นคุณค่าของการทำหน้าที่พ่อแม่ตนเองเพื่อลูกอย่างแท้จริง

ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก หมายถึง การที่พ่อแม่มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กซึ่งแสดงออกโดยการคอยช่วยเหลือให้เด็กมีความคืบหน้าในพัฒนาการตามวัยให้เด็กได้เจริญเติบโตขึ้น และประสบความสำเร็จในการพัฒนา การช่วยเหลือให้เด็กมีสุขภาพดีโดยรวม (รวมถึงอาหารความอบอุ่นเสื้อผ้าที่เหมาะสม) การจัดการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (เปิดโอกาสให้เล่นการเข้าสังคมและพาไปสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับเด็ก) การช่วยให้เด็กได้สำรวจสภาพแวดล้อมด้วยความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและมีวิธีในการช่วยสอนทักษะใหม่ๆ กับเด็กได้อย่างเหมาะสมรวมถึงพ่อแม่สามารถเข้าใจเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย และมีความคาดหวังในตัวเด็กได้อย่างเหมาะสมซึ่งมีผู้ศึกษาและกล่าวถึงความสำคัญของการมีความรู้ด้านพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ไว้ดังนี้

เบิร์นสเทนและคณะ (Bornstein; et al. 2012: 1677-1693) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ของแม่ในการดูแลลูก และพัฒนาการของลูกว่ามีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูลูก และความผาสุกของเด็กหรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นแม่ชาวยุโรป และชาวอเมริกันที่มีลูกอายุ 2 ปี จำนวน 268 คน ผลการศึกษาพบว่าแม่วัยผู้ใหญ่มีคะแนนความรู้สูงกว่าแม่วัยรุ่น และแม่จะมีพัฒนาการเลี้ยงดูลูกดีขึ้นจากลูกคนแรกไปยังคนที่สอง นอกจากมีความรู้แล้วพ่อแม่ยังต้องมีความตระหนักรู้ในตนเองในการเลี้ยงดูลูกด้วยโดยรู้จักจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง และแสวงหาความรู้เพื่อช่วยส่งเสริมในการเลี้ยงดูลูก ซึ่งในการศึกษาของโคเลย์และเชสแลนเดล (Coley; & Chase-Lansdale. 1998: 152-166) ได้พบว่าพ่อแม่วัยรุ่นมักขาดการเตรียมพร้อมในการกิจการเลี้ยงดู มีความรู้ไม่เพียงพอในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ลูกของพวกเขาจึงเสี่ยงต่อการได้รับการปฏิบัติไม่ดี หรือถูกกระทำทารุณกรรม เด็กมักมีปัญหาทางพฤติกรรม และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการในเด็ก ครอสและคณะ (Krause; et al. 2009: 303-309) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการเด็กในลูกของแม่วัยรุ่นกับมาตรฐานพัฒนาการของเด็กปกติ พบว่าแม่วัยรุ่นมีความเสี่ยงสูงด้านพฤติกรรมการทะเลาะวิวาท และมีความคาดหวังไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมเด็ก ทามิสเลมอนดาและคณะ (Tamis-LeMonda; et al. 2002: 88-103) ได้ศึกษาความรู้ของแม่วัยรุ่นเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กด้านความคิด ภาษา การใช้กล้ามเนื้อ การเล่น และสังคมของเด็ก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นแม่วัยรุ่นจำนวน 60 คนที่มีลูกอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 28 เดือน พบว่า แม่วัยรุ่นมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กน้อย โดยเฉพาะในช่วงระยะปีแรกของชีวิตเด็ก ซึ่งการขาดความรู้นี้นำพาไปสู่ความรู้สึกท้อใจ ผิดหวัง อารมณ์ขุ่นมัว ที่จะเลี้ยงดูให้ลูกประสบความสำเร็จตามพัฒนาการของเด็ก การศึกษาของคัลป์และคณะ (Culp; et al. 1996: 61-75) พบว่าแม่วัยรุ่นมีคุณภาพการใช้ภาษาต่ำกว่าแม่ผู้ใหญ่ คือแม่วัยรุ่นจะใช้คำพูดที่เป็นลักษณะคำสั่งมากกว่า ใช้คำพูดที่แสดงถึงความรักน้อยกว่า และพูดกับลูกน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของออกฟอร์ดและสไปเกอร์ (Oxford; & Spieker. 2006: 165-182) ที่อธิบายถึงเด็กวัยก่อนเรียนที่มีพัฒนาการด้านภาษาช้าในโรงเรียน จะพบว่าเป็นลูกของแม่วัยรุ่นที่เลี้ยงดูเองที่บ้าน ทั้งนี้ผลการศึกษาโดยสรุปของครอสและคณะ (Krause; et al. 2008: 303-309) พบว่าพ่อแม่วัยรุ่นมีช่วงเวลายุ่งยากในการเลี้ยงดูลูกวัยเตาะแตะมากกว่าลูกในวัยทารก และร้อยละ 20 ลูกของแม่วัยรุ่นจะมีพัฒนาการที่ล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยต่างๆ ที่พบว่าลูกของแม่วัยรุ่นมีความเสี่ยงต่อพัฒนาการล่าช้า

เพราะเด็กเป็นวัยที่ยังไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้มาก โดยเฉพาะเด็กอายุ 1-5 ปี ถ้าทิ้งไว้ให้อยู่ในป่าเพียงลำพังเด็กส่วนใหญ่ก็คงจะไม่มีชีวิตรอด การที่เด็กได้อยู่ในบ้านกับพ่อแม่หรือผู้ดูแล จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ และดูแลความต้องการบางอย่างของตัวเองได้ ดังนั้นพ่อแม่จึงควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์และหลากหลาย เพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเริ่มวัยเด็กไปจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ ทั้งนี้ถ้าหากว่าเด็กไม่ได้รับการช่วยเหลือทางด้านพัฒนาการถูกทอดทิ้ง หรือไม่ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการใดๆ เด็กอาจเสี่ยงที่จะล้มเหลวทางการเรียน และมีความบกพร่องทางสังคมตามมาได้ (Hoghughi; & Speight. 1998: 294) ในกลุ่มกุมารแพทย์ (Reynold. 2009: 57; citing; Hall; & Elliman. 2003; Illingworth. 1987; Bellman; & Cash. 1987; Sheridan. 1975) ได้มีมุมมองเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กให้บรรลุพัฒนาการว่ามีด้วยกัน 4 องค์ประกอบคือ 1)

การช่วยให้มีความคืบหน้าในด้านพัฒนาการ 2) การช่วยให้มีสุขภาพดีโดยรวม (รวมถึงอาหารความอบอุ่นเสื้อผ้าที่เหมาะสม) 3) ให้ความรักและความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย (รวมทั้งการจัดการพฤติกรรมและการทำให้เป็นกิจวัตร 4) จัดการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (เปิดโอกาสให้เล่นการเข้าสังคมและพาไปสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับเด็ก) เมื่อพิจารณาถึงการมีความรู้ของพ่อแม่ในเรื่องพัฒนาการเด็ก มักจะได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ด้านพัฒนาการในเด็ก โดยพบว่าพ่อแม่ที่มีความรู้ในเรื่องนี้ มีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อลูกได้อ่อนโยนกว่า ส่วนพ่อแม่ที่มีความคาดหวังในพัฒนาการของลูกที่ไม่เหมาะสมตามจริง มีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรงกับลูก ในการศึกษาหลายฉบับแสดงให้เห็นว่า พ่อแม่ที่มีความรู้สูงด้านพัฒนาการทารกและเด็กเล็กจะแสดงให้เห็นถึงระดับของทักษะการเลี้ยงดูลูกที่สูงกว่า และลูกของพวกเขาที่มีสติปัญญาสูงขึ้นด้วย อีกทั้งยังมีปัญหาทางพฤติกรรมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Sanders; & Morawska. 2005: 1-12)

เพราะพ่อแม่เป็นผู้ที่เลี้ยงดูหลักของเด็ก คุณภาพความรู้ของพ่อแม่จึงถูกพิจารณาว่ามีความจำเป็นต่อการสร้างเสริมสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก เนื่องด้วยมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก ทั้งนี้พ่อแม่จะต้องมีความเข้าใจในเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย และควรช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการพัฒนาและเจริญเติบโตขึ้น (Bornstein. 2006: 893-949)

กล่าวโดยสรุป การมีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กของพ่อแม่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อเด็ก ตั้งแต่เริ่มต้นวัยเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ พ่อแม่ควรกระตุ้นให้เด็กมีความคืบหน้าทางด้านพัฒนาการตามวัยทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา โดยจัดการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมช่วยให้เด็กได้สำรวจโลกด้วยความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัย เพิ่มเติมกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการมีวิธีในการช่วยสอนทักษะใหม่ๆ กับเด็กได้อย่างเหมาะสม กระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการทางคำพูดที่เหมาะสม และมีกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กอ่านออกเขียนได้ เปิดโอกาสให้เล่น พาเข้าสังคม และพาไปสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับเด็ก

ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อกับแม่ หมายถึง การแสดงออกของพ่อแม่ในการมีปฏิสัมพันธ์กับคู่ชีวิตอย่างเหมาะสม มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน การให้ความรักความผูกพันมีความไว้วางใจกัน การยอมรับซึ่งกันและกัน มีความมุ่งมั่นที่จะมีความสัมพันธ์ที่มั่นคง มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันและเคารพกันในการอบรมเลี้ยงดูลูก ซึ่งมีผู้ศึกษาและกล่าวถึงความสำคัญด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อกับแม่ไว้ดังนี้

ทฤษฎีอิงจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytically oriented theory) กล่าวถึงแรงขับ (drive) ในตัวบุคคลที่ผลักดันให้บุคคลกระทำการสิ่งต่างๆ รวมทั้งประสบการณ์ในอดีตที่มีผลต่อการกระทำในปัจจุบัน ตามทฤษฎี Object relations ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ในช่วงต้นของชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ความสัมพันธ์นี้จะประทับอยู่ภายในใจของเด็ก และกลายเป็นแม่แบบของความสัมพันธภาพซึ่งจะมีกับผู้อื่นในอนาคต (Goldenberg; & Goldenberg. 2008: 161) แม้หญิงชายจะเลือกคู่เพราะความรักหรือคุณสมบัติอื่นๆ ก็ตาม แต่เหตุผลที่อยู่ในจิตใต้สำนึกก็คือ เพื่อที่จะ

ได้รับการตอบสนองความต้องการพึ่งพิง (dependency needs) ดังที่เคยได้จากพ่อแม่ในวัยเด็ก สำหรับการใช้ชีวิต ความสัมพันธ์จะช่วยให้งานพ่อแม่เติบโตขึ้นทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและในฐานะชีวิตคู่ ซึ่งความสัมพันธ์แบบนี้จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อ พ่อแม่แต่ละคนมีวุฒิภาวะตามสมควร (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2547: 60) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นเหมือนรากฐานของการเรียนรู้ของเด็ก อันมาจากความไวในการรับรู้ของพ่อแม่ การตอบสนอง และการดูแลเอาใจใส่ ที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อความสำเร็จในชีวิต การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อแม่ลูกตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของชีวิตลูก จะมีผลอย่างมากต่อสุขภาวะที่ดีทางอารมณ์ของเด็ก (Dawson; & Ashman.2000: 245-278) รวมถึงความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่างๆและความสามารถที่จะมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นในอนาคต (Lerner; et al. 2002: 315-344) ดังนั้น พ่อแม่จึงควรปรับตัวในการมีปฏิสัมพันธ์กับคู่ชีวิต และปฏิสัมพันธ์กับลูกให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน และเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยพ่อแม่ต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของลูก เอาใจใส่ดูแล และเอื้ออาทรกัน ให้ความไว้วางใจ เคารพในสิทธิส่วนบุคคลของลูก คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจลูก ใช้เวลาที่มีอย่างมีคุณภาพกับลูก (พูนสุข ช่วยทอง. 2548: 9-12)

ทฤษฎีความรักความผูกพันของจอห์น โบว์ลบี (Hoghughi; & Speight. 1998: 294; citing Bowlby. 1969)ได้อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาความรักความผูกพันขึ้นมาเพื่อความปลอดภัยของตนเอง เพราะเวลาเมื่ออะไรเกิดขึ้น ระบบความปลอดภัยนี้จะถูกปลุกให้ตื่นมาทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกว่าถูกคุกคาม ซึ่งปกติแล้วจะต้องมีใครคนใดออกมาช่วยเหลือ (ใครคนนั้นควรจะเป็นพ่อแม่ แต่ก็อาจไม่เสมอไป) เพื่อแสดงออกถึงความรับผิดชอบ การดูแลความปลอดภัย การปกป้องคุ้มครองภัย และทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นใจได้ว่า จะมีคนเตรียมพร้อมในการดูแลอยู่ตลอดเวลา ในทางตรงกันข้าม หากเด็กมีประสบการณ์ถูกปฏิเสธ คือเมื่อมีภัยแต่ไม่มีใครสนใจใยดีกับความรู้สึกของเด็กเลย แนวโน้มเด็กคนนี้จะมียุทธศาสตร์ของความสัมพันธ์ที่เป็นแบบไม่ปลอดภัย คือเป็นความสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความทุกข์และความวิตกกังวล อันเนื่องมาจากการถูกแยกออกจากบุคคลที่เด็กควรจะได้รับความรักความผูกพันด้วยนั่นเอง ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดความบกพร่องทางสังคมทุกรูปแบบตามมา และถึงแม้ความรู้สึกพลัดพรากของเด็กจะมีแค่เพียงบางส่วนก็ตาม เด็กก็อาจเสี่ยงต่อพัฒนาการด้านความผูกพันทางอารมณ์และรู้สึกขาดความมั่นคงปลอดภัย จนกลายเป็นปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคมตามมาได้เช่นกัน ซึ่งความความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูก สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 สไตล์ คือ (Cherry. 2014: online) 1) ความรักความผูกพันแบบปลอดภัย เด็กจะใช้พ่อแม่เป็นฐานของความปลอดภัยในการสำรวจโลก ถ้าไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วยเด็กจะอารมณ์เสีย แต่เด็กจะมีความสุขและสบายใจขึ้นเมื่อพ่อแม่กลับมา เมื่อเด็กเกิดความกลัวเด็กจะหาความสบายใจจากพ่อแม่ เด็กที่มีความรักความผูกพันแบบปลอดภัยจะท้าทายเข้าหาพ่อแม่ด้วยพฤติกรรมทางบวก ซึ่งแน่นอนว่าเด็กต้องการพ่อแม่มากกว่าคนแปลกหน้า และพ่อแม่ของเด็กที่มีความรักความผูกพันแบบปลอดภัยก็มีแนวโน้มที่จะเล่นกับลูกมากกว่า ไวต่อปฏิกิริยาความต้องการของลูกมากกว่า และปกติแล้วก็จะมีความรับผิดชอบมากกว่าพ่อแม่ของเด็กที่มีความรักความผูกพันแบบไม่ปลอดภัย และเมื่อเด็กที่มีความรักความผูกพันแบบปลอดภัยนี้โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ก็มีแนวโน้มที่จะมี

ความไว้วางใจ และมีความสัมพันธ์ในระยะยาวกับผู้อื่นได้ มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง มีความสุขกับความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง มองหาการสนับสนุนทางสังคมและสามารถแบ่งปันความรู้สึกกับคนอื่น ๆ ได้ 2) ความรักความผูกพันแบบสับสน เด็กที่มีลักษณะของความรักความผูกพันแบบสับสนนี้จะเกิดความสงสัยและระแวงคนแปลกหน้าอย่างมาก และจะรู้สึกเป็นทุกข์มากเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่ด้วย แต่ก็ไม่ได้สบายใจขึ้นเลยเมื่อพ่อแม่กลับมา ในเด็กบางคนอาจจะต่อต้านการปลอบใจของพ่อแม่ หรือแสดงความก้าวร้าวต่อพ่อแม่อีกด้วย ซึ่งลักษณะของความรักความผูกพันแบบสับสนนี้ มักจะเป็นพ่อแม่ที่มีความพร้อมเพื่อลูกต่ำ (Cassidy; & Berlin. 1994: 971- 991) ซึ่งครูมักจะอธิบายเด็กกลุ่มนี้ว่าเป็นพวกที่ต้องการพึ่งพามากเกินไป เมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะเกิดความรู้สึกลังเลใจเมื่อต้องมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับคนอื่น และวิตกกังวลว่าความรู้สึกของเขาจะไม่ได้รับการตอบสนองจึงนำมาซึ่งการเลิกรากันเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นความสัมพันธ์ที่มีแต่ความเย็นชาและห่างเหินกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากลักษณะของความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยที่มีมาตั้งแต่เด็กนั่นเอง 3) ความรักความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง เด็กจะมีลักษณะหลีกเลี่ยงพ่อแม่ และจะยิ่งเห็นชัดขึ้นในช่วงที่พ่อแม่หายไป เด็กอาจจะไม่ปฏิเสธความเอาใจจากพ่อแม่ แต่ก็ไม่ได้แสวงหาความสบายใจหรือการสัมผัสใดจากพ่อแม่ เด็กที่มีความรักความผูกพันแบบหลีกเลี่ยงนี้จะแสดงให้เห็นว่าพ่อแม่หรือคนแปลกหน้านั้นไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อเขาโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็มักจะพบกับความยุ่งยากในการมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับคนอื่น เพราะว่าพวกเขาจะไม่ทุ่มเทอารมณ์ลงไปกับความสัมพันธ์เหล่านั้น และจะไม่รู้สึกเป็นทุกข์เท่าไรเมื่อความสัมพันธ์นั้นจบสิ้นลง ทั้งนี้เขามักจะสร้างข้ออ้างเพื่อหลีกเลี่ยงความใกล้ชิดเสมอ เช่น ต้องทำงานเป็นเวลานาน หรือบางครั้งอาจจินตนาการถึงคนอื่นที่มีเพศสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ คนที่มีความรักความผูกพันแบบหลีกเลี่ยงจะไม่ค่อยสนับสนุนคู่ชีวิตในช่วงเวลาที่มีความเครียด และไม่สามารถที่จะแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิด หรืออารมณ์ร่วมกับคู่ของตนได้ 4) ความรักความผูกพันแบบไม่ปลอดภัย แสดงถึงพฤติกรรมที่ขาดความรักความผูกพันอย่างชัดเจน การกระทำต่างๆ หรือการตอบสนองของเด็กต่อพ่อแม่ มักจะมีทั้งพฤติกรรมหลีกเลี่ยงและพฤติกรรมต่อต้านร่วมกัน เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ดูสับสนมึนงง หรือรู้สึกวิตกกังวลในเวลาที่เห็นพ่อแม่เข้ามาหา เมินและโซโลมอน (Main; & Solomon. 1986: 95-124) มีความเห็นว่า พฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องของพ่อแม่อาจเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดลักษณะของความรักความผูกพันแบบไม่ปลอดภัยนี้ ต่อมา เมินและเฮสซี (Main; & Hesse.1990: 161-182) ได้ศึกษาการกระทำของพ่อแม่ที่ทำให้เด็กมีทั้งความกลัวและความไว้วางใจ ซึ่งพบว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กมีความรักความผูกพันแบบไม่ปลอดภัยตามมา เพราะเด็กรู้สึกสับสน คือมีทั้งความรู้สึกที่สบายใจขณะที่ก็มีความรู้สึกกลัวพ่อแม่อยู่ด้วย

สำหรับความผูกพันห่วงใยที่สมาชิกมีต่อกัน รวมทั้งการแสดงออกซึ่งความสนใจและการเห็นคุณค่าของกันและกัน หรือที่เรียกว่าเป็นความผูกพันทางอารมณ์ (affective involvement) นั้นในครอบครัวจะพบว่ามีหลายระดับ คือ 1) ปราศจากความผูกพัน คือสมาชิกในครอบครัวไม่สนใจใยดีกันเลย การเป็นครอบครัวจะมีความหมายเพียงการมาอยู่ร่วมชายคาเดียวกันเท่านั้น 2) ผูกพันแบบไม่มีความรู้สึก คือ สมาชิกมีความสนใจต่อกันเพียงเล็กน้อยโดยปราศจากความรู้สึกทางอารมณ์และความห่วงใยด้วยน้ำใสใจจริง ความสนใจในความเป็นอยู่ของอีกฝ่ายหนึ่งแทบไม่มีเลย หรือถ้ามีก็

เป็นไปเพราะความอยากรู้อยากเห็น อยากรควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นไปตามหน้าที่ เช่น ต้องแสดงความห่วงใยยามพี่น้องเจ็บป่วย เป็นต้น 3) ผูกพันเพื่อตนเอง คือ ความสนใจในอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อตนเอง เพื่อเสริมคุณค่าให้ตนเอง ไม่ใช่ความสนใจที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างจริงจัง 4) ผูกพันอย่างมีความเข้าใจ คือ ความสนใจผูกพันมีต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจในความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง ความผูกพันแบบนี้มีความเหมาะสมที่สุด เพราะจะตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเหมาะสม 5) ผูกพันมากเกินไป คือ ความผูกพันเป็นไปอย่างปกป้องหรือจู้จี้จ้านมากเกินไป จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีความเป็นส่วนตัวหรือเป็นตัวของตัวเองอย่างเพียงพอ 6) ผูกพันเหมือนเป็นบุคคลเดียวกัน เป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้นจนทั้งคู่เหมือนเป็นบุคคลเดียวกัน และขอบเขตส่วนตัวของแต่ละคนนั้นไม่ชัดเจน หรือแทบไม่มีเลย ทั้งนี้ความผูกพันทางอารมณ์จะแตกต่างกันไปในวงจรชีวิตแต่ละระยะ เช่น ในระยะที่ลูกยังเล็ก ความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างเด็กกับพ่อแม่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับความอยู่รอดของลูก แต่เมื่อเข้าวัยรุ่น ลูกจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลนอกครอบครัวมากขึ้นความผูกพันกับพ่อแม่จะลดความเข้มข้นลง เป็นต้น (อุมพร ตรังคมบัติ. 2544: 48-49)

ในเรื่องของการสื่อสารก็นับว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้ครอบครัวมีการปรับตัวดีขึ้น ซึ่งทักษะการสื่อสารที่ดีจะประกอบด้วยความสามารถหลายอย่าง เช่น ความเข้าใจในความรู้สึกของอีกฝ่าย การฟังอย่างพินิจพิเคราะห์ การพูดจาประคับประคองอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น ทั้งหมดนี้จะช่วยให้มีการเล่าความรู้สึก ความต้องการของกันได้อย่างอิสระ และส่งผลให้ความสัมพันธ์ดีขึ้น ส่วนการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมโดยเฉพาะคำพูดกำกวมหรือคำตำหนิพาดพิงวิจารณ์จะทำให้เกิดความรู้สึกเชิงลบ เช่น โกรธ เสียใจ สับสน ทั้งยังทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความสามารถในการปรับตัวของครอบครัวลดลง การใช้คำพูดเชิงลบต่อคนในครอบครัวอาจทำให้สมาชิกที่มีความเปราะบางทางชีวภาพอยู่แล้วเกิดความเครียดมากเกินไปเนื่องจากการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อสุขภาพจิต ดังนั้นการฝึกวิธีสื่อสารให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น (อุมพร ตรังคมบัติ. 2544: 69-70) ดอสเซอร์ (Dozier. 2013: online) แนะนำว่าพ่อแม่ควรหลีกเลี่ยงการออกคำสั่ง การข่มขู่หรือการพยายามบังคับให้เด็กทำในสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ เช่น "หยุดนะ" "นั่งลง" "เอาของเล่นน้องทำไม" ซึ่งการข่มขู่ในลักษณะนี้มักจะเป็นสิ่งที่พ่อแม่ทำหลังจากที่เด็กประพฤติตนไม่ดี ด้วยการแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจของพ่อแม่โดยคาดหวังว่านี่จะเป็นการสอน และหวังว่าเด็กจะไม่ทำอีก ซึ่งมักเป็นวิธีการที่ไม่ได้ผล อันที่จริงเด็กอาจจะยอมก็ได้ แต่เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น แต่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นจะยังคงเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก และจะยิ่งแย่ลงไปเรื่อยๆ หากพ่อแม่ขาดทักษะด้านการสื่อสารจะส่งผลกระทบให้เด็กไม่ได้เรียนรู้ถึงวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับคนอื่น ๆ หรือวิธีการรับฟังคนอื่นเพื่อให้เกิดการเข้าใจคนอื่น และยังนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางลบระหว่างพ่อแม่และเด็กเองในท้ายที่สุด แวน เฮียร์เด็น (Van Heerden. 2005: 82) กล่าวว่า พ่อแม่ควรแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ระหว่างกันทั้งการใช้คำพูด และไม่ใช่คำพูด (ภาษาท่าทาง) อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตนเอง และพ่อแม่ควรสร้างให้ลูกมีทักษะในการสื่อสารและการเป็นผู้รับฟังที่ดีตั้งแต่วัยเริ่มต้นของชีวิตด้วย

ทั้งนี้เด็กจะได้เรียนรู้การจัดการกับความรู้สึกของตนเองและการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ซึ่งทักษะเหล่านี้จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อพ่อแม่มีเวลาให้กับลูก และแสดงความเอาใจใส่ต่อความสนใจของเด็ก

นอกจากนี้ในเรื่องการควบคุมตนเองของพ่อแม่ ยังเป็นอีกทักษะหนึ่งที่จะช่วยให้พ่อแม่สามารถรับมือกับอารมณ์ของตนเองได้ อีกทั้งวิธีการที่พ่อแม่เลือกใช้เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ก็จะกลายเป็นตัวแบบให้กับความประพฤติของเด็กในเวลาที่ไม่พอใจด้วยซึ่งการควบคุมตนเองมีแนวโน้มช่วยให้พ่อแม่เข้าใจได้ว่าอารมณ์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบไปถึงร่างกาย ที่จะช่วยให้ได้ตระหนักถึงการแสดงของอารมณ์หงุดหงิดที่เพิ่มขึ้น อันเป็นพื้นฐานอารมณ์ปกติที่ทุกคนเข้าใจได้ และเราสามารถเรียนรู้ถึงวิธีการแสดงความโกรธโดยปราศจากการทำร้ายตัวเอง และผู้อื่นได้เช่นกัน ซึ่งในความโกรธนั้นมักจะมีจุดมุ่งหมายแอบแฝงอยู่หลายประการ และหนึ่งในนั้นก็คือเป็นการส่งเสริมให้เกิดการกระทำ เพราะฉะนั้น ความโกรธจึงเป็นลักษณะในเชิงทำลายที่ไม่เคยถูกต้อง การควบคุมตนเองจึงเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อสัมพันธภาพที่ดีในคู่ชีวิต และโดยเฉพาะคนเป็นพ่อแม่ เพราะจะช่วยให้พ่อแม่หลีกเลี่ยงการทำร้ายเด็ก ด้วยการควบคุมตนเองก่อนที่จะตัดสินใจกระทำการใดๆ ลงไปกับเด็ก ที่อาจจะเกิดผลในทางลบ ตามมาได้ (Bailey; et al. 1995: 10-11)

สำหรับสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกยังได้พบว่า มีเกี่ยวข้องกันในวิถีทางพิเศษของสถานการณ์ทางการศึกษาอีกด้วย โดยพ่อแม่เป็นคือผู้ให้การศึกษาและลูกคือผู้รับ (Du Plooy; & Kilian.1990: 66) ซึ่งเป็นสัมพันธภาพที่ทำให้ลูกได้รับการซึมซับทางปัญญาและอารมณ์ ยอง (Yonge. 1990: 119) กล่าวว่า พ่อแม่ลูกจะเริ่มรู้จักกันดีขึ้นเรื่อยๆ จากสัมพันธภาพที่มาจาก การดูแลเอาใจใส่ การให้ความรัก ความไว้วางใจกัน และการยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้คุณภาพของสัมพันธภาพยังมีผลกระทบต่อความสำเร็จในชีวิตและการเลี้ยงดูลูกโดยตรงด้วย เลอ ลีอู (Le Roux. 1992: 44; citing Hurlock) ยืนยันว่า เด็กที่ปรับตัวได้ไม่ดีมักจะเป็นผลผลิตที่มาจากสัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างพ่อแม่ลูก พ่อแม่ลูกนั้นมีความเกี่ยวข้องของสัมพันธกับการศึกษา ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ เรื่องของความไว้วางใจกัน ความเข้าใจกัน และการใช้อำนาจปกครองกัน ซึ่งในแง่มุมเหล่านี้ถ้าหากไม่ได้ตระหนักถึงอย่างเพียงพอก็อาจจะทำให้สัมพันธภาพนี้เป็นจริงได้ไม่เต็มที่ (naidoo. 1999: 35-42) โดยสัมพันธภาพด้านความไว้วางใจ (Relationship of trust)สามารถอธิบายได้ว่า การที่เด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะต้องเรียนรู้การสำรวจชีวิตในโลกของเขา แต่ถ้าเด็กขาดความรู้สึกที่มั่นคงปลอดภัยในการสำรวจโลกของเขาแล้ว กระบวนการนี้จะไม่มีความคืบหน้าไปไหน เพราะเด็กไม่เต็มใจที่จะร่วมสำรวจในสิ่งที่เขาไม่รู้และต้องเรียนรู้ การที่เด็กจะกลายเป็นผู้ที่มีความมั่นใจและความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยได้ เด็กจะต้องมีประสบการณ์ของการที่ผู้ใหญ่ยอมรับในตัวเด็กในอย่างที่เขาเป็น แล้วเด็กจะไว้วางใจผู้ใหญ่และยอมรับผู้ใหญ่ในฐานะของผู้ชี้แนะให้เห็นภาพอนาคตของตัวเอง ซึ่งผลของความรู้สึกมั่นใจ และความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยนี้จะส่งเสริมให้เด็กมีการเตรียมพร้อมและเต็มใจในการสำรวจเพื่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ (Du Toit; & Kruger. 1994: 111) ดังนั้น ความไว้วางใจระหว่างพ่อแม่ลูก ก็คือการยอมรับซึ่งกันและกันในฐานะบุคคลหนึ่งที่มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งจำเป็นมากสำหรับการสร้างสัมพันธภาพทางการศึกษา ในการยอมรับเด็ก พ่อแม่จะต้อง

ยอมรับในสิ่งที่เขาเป็น และที่เขาต้องการจะเป็น เพราะชีวิตของเด็กบนโลกใบนี้จะมีพ่อแม่ที่เป็นบุคคลที่เด็กสามารถไว้วางใจได้เพราะพ่อแม่คือผู้ที่ยินดีต้อนรับเขาเข้ามาอยู่ในเรื่องราวของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ (Yonge. 1990: 114; Drescher. 1991:45) สำหรับสัมพันธภาพด้านความเข้าใจ (Relationship of understanding) อธิบายได้ว่า เด็กมีความปรารถนาอยากจะเป็นคนสำคัญสำหรับใครๆ และมีความต้องการให้ผู้อื่นได้เข้าใจตนเป็นอย่างดี ซึ่งเด็กยังต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของพ่อแม่ที่จะเข้าใจพวกเขาได้เพียงพอหรือไม่ เพื่อการส่งเสริมหรือแนะนำสิ่งที่มีคุณค่าน่าเชื่อถือได้ให้กับเขาอย่างถูกต้องเหมาะสม

การส่งเสริมเด็กโดยเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจให้กับลูก ไม่ใช่แค่พ่อแม่เข้าใจธรรมชาติของเด็กเท่านั้น เนื่องจากบทบาทของการศึกษาก็มีความเฉพาะเจาะจงและมีความพิเศษตามศักยภาพในความเป็นจริงของเด็กด้วย และความเข้าใจนี้ควรสะท้อนถึงความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นบุคคลของเด็กด้วย (Grobler; & Moller. 1991: 42-43) สัมพันธภาพของความเข้าใจ ก็คือเงื่อนไข หรือการสร้างและการดำรงอยู่ของสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่ลูก สัมพันธภาพความเข้าใจที่ดีเพียงพอจะขึ้นอยู่กับภาระกิจของความรู้ของกันและกัน และความเข้าใจกันระหว่างพ่อแม่และลูก การเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจลูกให้ได้ดีนั้น พ่อแม่ต้องรู้จักตัวเองก่อนเป็นอย่างดี รวมถึงรู้จักความสามารถในการศึกษาของลูกด้วยว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ส่วนเด็กก็ต้องเรียนรู้ว่าพ่อแม่เป็นผู้ให้การศึกษา และเด็กก็มีความคาดหวังจากพ่อแม่ในความรู้ที่เข้มแข็งนี้ ส่วนคุณลักษณะของความไว้วางใจกัน ก็ถือเป็นสิ่งสำคัญของการศึกษานี้ เพราะความไว้วางใจนี้ พ่อแม่จะพยายามสอนลูกด้วยการกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นไปตามความคาดหวัง ส่วนสัมพันธภาพด้านอำนาจปกครองนั้น (Relationship of Authority) พ่อแม่คือสัญลักษณ์ของความมีอำนาจและเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพบางอย่างของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยเฉพาะกับเด็กเพื่อให้เกิดการยอมรับและเคารพในอำนาจปกครองของพวกเขา

เป็นที่น่าสังเกตว่าแหล่งที่มาของอำนาจปกครองของพ่อแม่ นั้นมาจากการสังเกตที่ผู้ใหญ่ได้ถือแบบอย่างกันมาตามค่านิยมและบรรทัดฐานต่างๆ จากคำพูดและการกระทำของพ่อแม่ในวิถีที่สร้างความไว้วางใจและความเข้าใจกัน เพราะถ้าหากว่าไม่มีอำนาจปกครอง ขาดความเห็นใจ หรือคำแนะนำที่เชื่อถือได้ ผู้ใหญ่ก็ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งสัมพันธภาพของความรู้ และสัมพันธภาพของความไว้วางใจ เป็นเงื่อนไขนำก่อนที่จะเกิดสัมพันธภาพของอำนาจปกครอง (Kilian; & Viljoen. 1990: 171; Griessel; et al. 1993: 138-140) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวใหญ่ มักจะมีลักษณะที่ต้องใช้อำนาจปกครองเพราะจำเป็นต้องควบคุมเด็กจำนวนมาก (Campion. 1995: 51) และความสัมพันธ์ประเภทที่เรียกว่าฉันหรือเธอ (The I-You relationship) ระหว่างพ่อแม่ลูกที่เข้มงวดถ้าหากว่าสลัดออกไปได้ก็จะเป็นที่พึงปรารถนามากสำหรับเด็ก (Ferreira. 1992: 80) เพราะการสื่อสารแบบนี้เท่ากับว่าเป็นการจำกัดขอบเขตของการสื่อสาร ซึ่งจะส่งผลให้เด็กและพ่อแม่มีความห่างเหินกันทางใจ อีกทั้งการเข้มงวดในการฝึกวินัย หรือการลงโทษ ซึ่งเป็นลักษณะตามธรรมชาติของการใช้อำนาจปกครองที่ปฏิบัติกันมาในครอบครัวใหญ่ ที่มักจะส่งผลให้เกิดรูปแบบของพฤติกรรมปัญหาตามมาในภายหลังได้ (Le Roux. 1992: 481)

กล่าวโดยสรุป พันธะผูกพันระหว่างพ่อกับแม่ เป็นการแสดงออกของพ่อแม่ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับคู่ชีวิตอย่างเหมาะสม ด้วยการให้ความรักความผูกพันที่แสดงออกถึงความสนใจและการเห็นคุณค่าของกันและกัน มีการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ใช้ความเข้าใจในความรู้สึกของอีกฝ่าย มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจเห็นอกเห็นใจกัน และการใช้อำนาจปกครองอย่างเหมาะสม ทั้งนี้พ่อแม่ต้องมีการควบคุมตนเองในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการทำร้ายเด็กหรือคู่ชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความมุ่งมั่นที่จะมีความสัมพันธ์ที่มั่นคง และมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันและเคารพกันในการอบรมเลี้ยงดูลูก

ด้านบทบาทพ่อแม่ หมายถึง พ่อแม่สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมโดยประเมินได้จาก การมีความสัมพันธ์อันดีกับลูก โดยการแสดงความห่วงใย ความเห็นอกเห็นใจ การรู้และเข้าใจความรู้สึกของลูก คอยดูแลให้ลูกมีความสุขการสัมผัสใกล้ชิดกับลูก และช่วยให้ลูกเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยพ่อแม่มีความเอาใจใส่ต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก ได้แก่ การช่วยกันเลี้ยงดูลูกทางบวก การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูก และมีการวางแผนครอบครัวรวมถึงมีทักษะในการจัดการกับลูกเพื่อกำกับดูแลพฤติกรรมเด็กให้เหมาะสม ซึ่งมีผู้ศึกษาและกล่าวถึงความสำคัญด้านบทบาทพ่อแม่ ไว้ดังนี้

บทบาทพ่อในการเลี้ยงดูลูกมีสองประการหลักที่ต้องคำนึงถึง ประการแรก พ่อต้องจัดเตรียมเรื่องความมั่นคงปลอดภัยให้กับลูกในฐานะผู้หาเลี้ยงครอบครัว รวมถึงการสร้างระเบียบวินัยให้กับลูกในฐานะหัวหน้าครอบครัวประการที่สอง พ่อต้องเป็นต้นแบบของการเป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้ลูกได้เรียนรู้อัตลักษณ์ทางเพศที่ถูกต้อง เช่น ถ้าเป็นลูกชายจะได้เลียนแบบพ่อ ถ้าเป็นลูกสาวก็จะได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมและเจตคติที่แตกต่างกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย (Freude. 1991: 43; English & Foster.1988: 61)

สำหรับบทบาทแม่ในการเลี้ยงดูลูกนั้นนับว่ามีความสำคัญอย่างมาก ลูกที่ได้รับการยอมรับและการดูแลจากแม่ จะเป็นประสบการณ์ที่สร้างความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในโลกใบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกขณะเดียวกันลูกที่พ่อแม่ไม่ต้องการนั้น ก็มักเป็นผลมาจากการขาดความรับผิดชอบในการวางแผนครอบครัวของพ่อแม่ ซึ่งทำให้ลูกไม่ได้รับการยอมรับจากแม่ และยังคงเผชิญกับความรู้สึกที่ไม่มั่นคงปลอดภัยในครอบครัวลูกนั้นต้องการความไว้วางใจในความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และการใช้อำนาจของพ่อแม่ที่เหมาะสม ดังนั้นแม่จึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้ลูกมีความมั่นใจในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและในสิ่งต่างๆ ได้ (Van den Aardweg และ Van den Aardweg, 1990: 2001, Le Roux, 1992: 31) การดูแลลูกด้วยความรักความห่วงใยของแม่ ทำให้ลูกมีความรู้สึกอบอุ่นเมื่ออยู่ที่บ้าน ลูกจะรู้สึกว่าได้รับการปกป้อง และมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากในบ้าน และนั่นทำให้เขากล้าที่จะออกไปสำรวจโลกใบใหญ่มากขึ้น (Ferreira, 1992:9-10)

กล่าวโดยสรุป บทบาทพ่อแม่ เป็นการแสดงออกของพ่อแม่ถึงความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูก ด้วยการให้ความรักความห่วงใยความเข้าใจ มีสัมพันธภาพที่ดีกับลูก ให้ลูกเกิดความไว้วางใจและความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย อันจะส่งผลให้เด็กเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่จะได้ไม่พบกับปัญหา

ยุ่งยากในการมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับคนอื่น การวางรากฐานที่แข็งแรงให้กับชีวิตของลูก ด้วยการเป็นแบบอย่างให้ลูกเรียนรู้ผ่านวิถีคิด เจตคติและการกระทำต่างๆ ตลอดจนมีความรับผิดชอบในการวางแผนครอบครัว

ด้านการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และทางข้อมูลข่าวสารในการเลี้ยงดูลูก จากผู้ใกล้ชิด เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพซึ่งมีผู้ศึกษาและกล่าวถึงความสำคัญด้านการสนับสนุนทางสังคม ไว้ดังนี้

เมื่อลูกเกิด พ่อแม่วัยรุ่นก็จะได้พบกับประสบการณ์ทางอารมณ์ที่หลากหลาย อย่างเช่น บางครั้งมีภาวะซึมเศร้าเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย รู้สึกกลัวรู้สึกโดดเดี่ยว ในขณะที่เดียวกันก็อาจมีอารมณ์ของความอึดอัดใจและมีความสุขก็ได้ ในช่วงเริ่มต้นของการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นอาจพบทั้งความตื่นเต้น หรือความยุ่งยากใจในคราวเดียวกันเพราะการดูแลทารกแรกเกิดเป็นประสบการณ์ที่มีทั้งความสนุกและทำให้เกิดอารมณ์หงุดหงิดได้ การอดนอน หรือนอนไม่หลับเพราะความกังวลเกี่ยวกับลูกร้อง หรือหิวนม ดังนั้น ครอบครัวของพ่อแม่วัยรุ่นจึงกลายเป็นแหล่งสนับสนุนที่สำคัญในด้านต่างๆ ให้กับพ่อแม่วัยรุ่น แต่ข้อเท็จจริงกลับพบว่าพ่อแม่วัยรุ่นที่อายุน้อยๆ มักไม่ขอความช่วยเหลือในเวลาที่เขาพบกับความยุ่งยากในการเลี้ยงดูลูก นั้นเป็นเพราะว่า พ่อแม่วัยรุ่นไม่ต้องการถูกคนอื่นตัดสินว่าพวกเขาไม่สามารถเลี้ยงดูลูกด้วยตนเองได้ ประกอบกับบางครั้งเพื่อนหรือครอบครัวอาจคิดว่า ควรให้พ่อแม่วัยรุ่นได้มีความเป็นส่วนตัวบ้าง และไม่ต้องการเข้าไปก้าวก่ายกับวิธีการเลี้ยงดูแบบใหม่ๆ ของพวกเขาซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้พ่อแม่วัยรุ่นรู้สึกโดดเดี่ยวที่ต้องเผชิญกับความท้าทายที่ยากลำบากในการดูแลทารกแรกเกิดแต่เพียงลำพัง ทั้งนี้พ่อแม่วัยรุ่นเองก็มักไม่ขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการดูแลทารกด้วยทั้งเรื่องความรู้หรือคำแนะนำในการเลี้ยงดูลูกและจะเห็นว่าเมื่อพ่อแม่วัยรุ่นมีความกังวลเกี่ยวกับสุขภาพของทารก ส่วนใหญ่จะติดต่อกับครอบครัวหรือญาติพี่น้องที่มีประสบการณ์ในการดูแลเด็กก่อนส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพนั้น พ่อแม่วัยรุ่นจะเข้ารับการช่วยเหลือก็ต่อเมื่อครอบครัวหรือญาติพี่น้องไม่สามารถให้ความช่วยเหลือนั้นๆ ได้นอกจากนี้พบว่า ส่วนใหญ่ครอบครัวจะให้การสนับสนุนในการช่วยเลี้ยงดูลูกในช่วงเวลาหนึ่งของทุกวันรวมถึงให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูลูกการสนับสนุนด้านการเงิน และการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ทั้งนี้พ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ก็มักไม่รู้ว่าจะเข้าถึงแหล่งสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้อย่างไร และสิ่งที่เป็นความกังวลอย่างมากของพวกเขาก็คือ เรื่องค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูก (Community Links. 2011: 17)

เมื่อพิจารณาถึงพ่อแม่วัยรุ่นก็พบว่า เป็นช่วงเวลาที่พวกเขาจะต้องเติบโตจากวุฒิภาวะที่ไม่สมบูรณ์ไปสู่การมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์แบบผู้ใหญ่ ดังนั้นพวกเขาจึงต้องเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนผ่านเหล่านี้เอง สามารถทำให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความเครียดได้มากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้ใหญ่ที่ต้องผ่านเหตุการณ์ใหญ่ๆ ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็น การมีครอบครัว การเปลี่ยนอาชีพ หรือแม้แต่การให้กำเนิดบุตร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พวกเขา

จะต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยให้พวกเขามีคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทของสังคมไทยพหุวัฒนธรรม เพื่อให้พวกเขาจะสามารถดูแลตนเองได้ ดูแลลูกได้ มีความมั่นใจขึ้น มีความวิตกกังวลลดลง มีความสามารถจัดการกับสถานการณ์ความเครียด และสามารถเผชิญกับความตึงเครียดและสิ่งท้าทายต่างๆได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาได้

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแบบบูรณาการ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแบบบูรณาการในปัจจุบันยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

เมเยอร์ (Meyers.1998: 123-136) ได้สร้างรูปแบบการให้คำปรึกษารอบครอบครัว เพื่อเสริมสร้างทักษะการเป็นพ่อแม่ โดยใช้แนวคิดอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ (Ecological Theory) บูรณาการกับแนวคิดและเทคนิคการให้การปรึกษารอบครอบครัว ดังนี้ เทคนิคแผนภูมิครอบครัว (Genogram) ของการปรึกษารอบครอบครัวตามทฤษฎีระบบครอบครัว เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) ของการให้คำปรึกษารอบครอบครัวตามทฤษฎีมนุษยนิยม เทคนิคการฝึกทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem solving skills) และเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) ของการให้คำปรึกษารอบครอบครัวตามทฤษฎีพฤติกรรมและการรู้คิด-พฤติกรรม ผลการให้คำปรึกษาพบว่า พ่อแม่ที่เข้าร่วมการปรึกษา มีความเข้าใจบทบาทการทำหน้าที่พ่อแม่เพิ่มขึ้น มีทักษะการเป็นพ่อแม่ด้านการสื่อสารกับลูก และมีทักษะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อแม่ลูกดีขึ้นกว่าเดิม

ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล (2547: 138-144) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะของพ่อแม่ในสังคมไทย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อแม่ที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีลูกจำนวน 1-2 คน อายุระหว่าง 3-5 ปีที่กำลังศึกษาในชั้นอนุบาล ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพ่อแม่ด้านการสื่อสารระหว่างพ่อแม่กับลูก ด้านการให้ความรักความอบอุ่นและความเอาใจใส่ของพ่อแม่ต่อลูก ด้านสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูก ด้านความรับผิดชอบของพ่อแม่ต่อลูก ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก ด้านการให้เวลาแก่ลูก และด้านการควบคุมอารมณ์ของพ่อแม่ต่อลูก โดยบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่างๆ ของการให้คำปรึกษารอบครอบครัวตามทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวที่เน้นระบบครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแนวมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแนวแอดเลอร์เรียน ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว และทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแนวโซลูชัน โฟกัส ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของพ่อแม่ในสังคมไทยทั้ง 7 ด้านมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเพิ่มขึ้นหลังจบการฝึกอบรม

มาลัยรัตน์ โอพารัต (2548: 81-82) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อแม่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีลูก 1-2 คน จำนวน 5 ครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งในด้านสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกครอบครัว ด้านการสื่อสาร

ระหว่างสมาชิกครอบครัว ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ด้านบทบาทของสมาชิกครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว และด้านการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกครอบครัว โดยบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่างๆ ของการให้คำปรึกษาครอบครัว ตามทฤษฎีมนุษยนิยม ทฤษฎีเน้นโครงสร้าง และทฤษฎีระบบครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าความเข้มแข็งของครอบครัวทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีดังกล่าว สามารถพัฒนาให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งสูงขึ้นได้

ยุทธนา ภาระนันท์ (2550: 76) ได้ศึกษาและสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อหรือแม่ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 8 คนที่มีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว โดยบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่างๆ ของโมเดลเน้นโครงสร้าง โมเดลมิลาน โมเดลเน้นประสบการณ์ โมเดลพฤติกรรมและการรู้คิด-พฤติกรรม โมเดลสร้างสรรค์นิยม และโมเดลการให้คำปรึกษากลุ่ม จำนวน 11 ครั้งๆ ละ 90 นาที ผลการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังการเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และมีความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.27 แสดงให้เห็นว่าโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวสามารถทำให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นได้

นฤมล พระใหญ่ (2552: 211) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิผลโดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นพ่อแม่ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่มีลูก 1-2 คนที่มีคะแนนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิผลตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 16 คู่ โดยสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คู่เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิผล ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่ ด้านความรักความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ด้านสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูก ด้านการสื่อสารระหว่างพ่อแม่ลูก ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก ด้านการให้คำปรึกษาแก่ลูก และด้านการจัดการความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก โดยบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่างๆ ของการให้คำปรึกษาครอบครัว ตามทฤษฎีระบบครอบครัว ทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีมนุษยนิยม ทฤษฎีพฤติกรรมและการรู้คิด-พฤติกรรม และทฤษฎีการเล่าเรื่อง จำนวน 8 ครั้งๆ ละ 2 ชั่วโมง ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิผลของพ่อแม่กลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ และหลังติดตามสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการตามทฤษฎีการให้การศึกษาครอบครัวดังกล่าวสามารถทำให้คุณลักษณะของพ่อแม่ที่มีประสิทธิผลสูงขึ้นกว่าเดิมได้

พีสสัลล ธารงศ์วรกุล (2558: 6,228) ได้พัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ โดยบูรณาการแนวคิดและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว (structural family counseling) ของมินูชิน (Minuchin) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับโครงสร้างครอบครัวและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวให้มีความเหมาะสม ร่วมกับ

แนวคิดและเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวตามทฤษฎีประสบการณ์มนุษย์นิยม (experiential and humanistic family counseling) ของซาเทียร์ (Satir) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งการให้คำปรึกษารอบครัวทั้งสองทฤษฎี มีเป้าหมายที่เหมือนกันคือ ต้องการให้ปฏิสัมพันธ์และสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวเป็นไปอย่างราบรื่นและเหมาะสม ที่จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี โดยมี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นเริ่มต้นการให้การปรึกษารอบครัว เป็นการปฐมนิเทศผู้สูงอายุและครอบครัวเพื่อสร้างสัมพันธภาพให้เกิดความคุ้นเคย มีความไว้วางใจต่อกัน ที่จะส่งผลต่อการให้ความร่วมมือในการให้การปรึกษารอบครัว ขั้นดำเนินการให้การปรึกษารอบครัว เป็นการให้คำปรึกษารอบครัวแก่ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว ด้วยการผสมผสานเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวตามแนวคิดของ Minuchin ร่วมกับเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวตามแนวคิดของ Satir ขั้นสรุป ผู้ให้คำปรึกษาอนุญาตให้ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวซักถามข้อสงสัย และแสดงข้อคิดเห็นต่อการรับการศึกษาในแต่ละครั้ง และทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ให้คำปรึกษารอบครัวครั้งต่อไป และขึ้นประเมินผล การสังเกตพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอกของผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวในช่วงให้คำปรึกษา จากการแสดงท่าทีและการให้ความคิดเห็น รวมถึงการตอบข้อซักถามต่าง ๆ และประเมินสุขภาพจิตด้วยแบบวัดสุขภาพจิตผู้สูงอายุในขั้นตอนสุดท้ายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการให้คำปรึกษารอบครัว ใช้เวลา 7 ครั้งๆ ละครั้ง 1 ชั่วโมง 30 นาที สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรมการให้การปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการมีสุขภาพจิตดีกว่าผู้สูงอายุกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุกลุ่มทดลองในระยะติดตามผลของโปรแกรมการให้การปรึกษารอบครัวเชิงบูรณาการ 1 เดือน มีสุขภาพจิตดีกว่าผู้สูงอายุกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จะเห็นได้ว่า การนำการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ มาใช้เพื่อช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นเหล่านี้ นอกจากจะเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของพวกเขาเพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุกในโลกสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อพ่อแม่วัยรุ่นและครอบครัว นับว่าเป็นสิ่งคุ้มค่าที่จะนำการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการมาใช้ในหน่วยบริการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือครอบครัวเด็กและวัยรุ่นต่อไป โดยสามารถเป็นแหล่งทรัพยากรหนึ่งที่สนับสนุนการเข้าถึงบริการที่ตอบสนองความต้องการของพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มนี้ได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปรากฏการณ์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ที่ให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐาน ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ

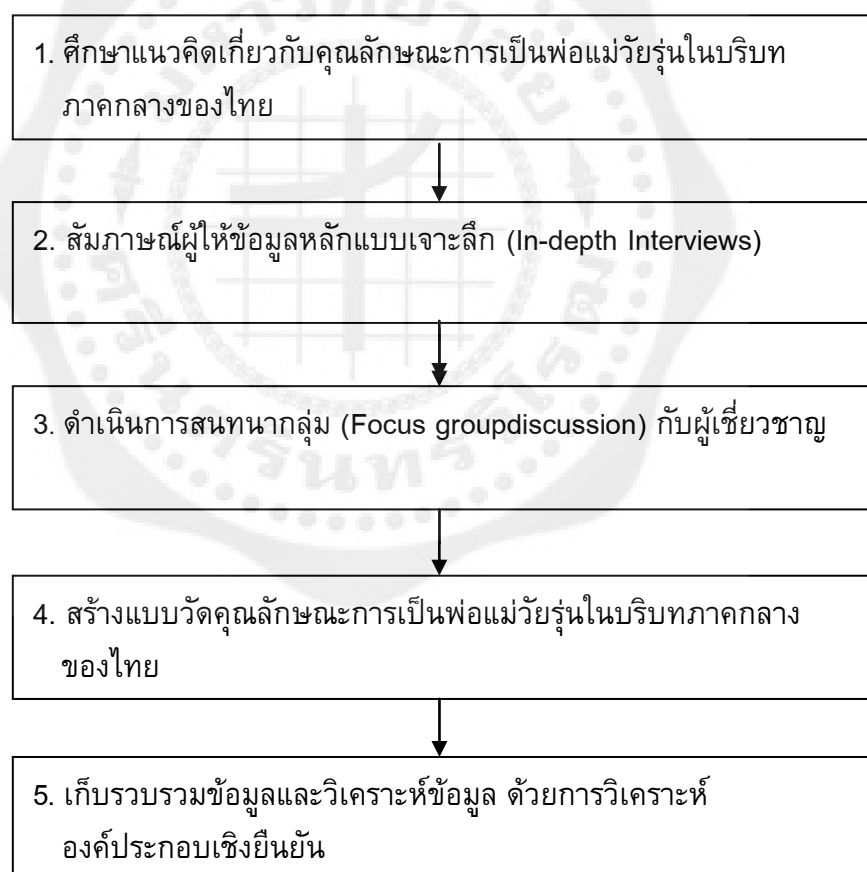
ระยะที่ 2 การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ โดยการทดลอง และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ในกลุ่มทดลอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและอธิบายผลของการทดลองที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับแบบแผนการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบผสมผสานวิธีที่ปรับปรุงมาจาก รูปแบบผสมผสานวิธีเชิงสำรวจแบบการพัฒนาทฤษฎีของเครสเวลและพลาโน (Cresswell; & Plano. 2007: 85) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพนำ แล้วตามด้วยการวัดประเมินของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 1 ซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เนื่องจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทสังคมไทยยังมีค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นด้วยวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีชั่วคราว ซึ่งผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อการยืนยันความหมาย และองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เพื่อพัฒนามาเป็นแบบวัดองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย จากนั้น นำแบบวัดไปเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แล้วนำผลข้อมูลที่ได้ เชื่อมต่อไปใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในระยะที่ 2 คือการนำองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่ได้ มาบูรณาการกับแนวคิด ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวที่มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งในระยะที่ 2 เป็นการพัฒนารูปแบบ (Model) ของการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ และดำเนินการทดลองแบบ Repeated measures Design ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

เมื่อได้ผลการศึกษาเชิงปริมาณ นำคำตอบไปสรุปตีความและอธิบายเชิงลึกด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะของการศึกษามีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือการวิจัย
3. การดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาปรากฏการณ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ภาพประกอบ 9 ขั้นตอนการศึกษาคูณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยในระยะที่ 1

รายละเอียดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ของคุณลักษณะ การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยในระยะที่ 1 มีดังนี้

การกำหนดประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่วิจัยและกลุ่มประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คู่พ่อแม่วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนเดียว และลูกอายุไม่เกิน 3 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่เขตสุขภาพภาคกลางของไทย มีจำนวนประชากรโดยประมาณ 4,313 คู่ (เนื่องจากไม่มีการเก็บข้อมูลพ่อวัยรุ่น จึงไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของพ่อวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงประมาณการขึ้นมาจากฐานข้อมูลเดิมของปี 2555 ที่พบว่าทารกที่เกิดจากพ่อและแม่อายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.31 [สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2556: 4-8])

กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นคู่พ่อแม่วัยรุ่นที่สามารถสะท้อนเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่ของตนเองได้ และให้ความร่วมมือโดยการเลือกตัวอย่างแบบอิงจุดมุ่งหมาย (Purposeful Sampling) ได้ทั้งหมดจำนวน 6 คู่ โดยมีคุณสมบัติตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดไว้ ได้แก่ คู่พ่อแม่วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี ทั้งคู่ไม่มีโรคทางกายและทางจิต คู่พ่อแม่วัยรุ่นพาลูกมารับบริการของโรงพยาบาลตามนัดอย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง ส่วนลูกของพ่อแม่วัยรุ่น เป็นลูกคนเดียวที่มีอายุไม่เกิน 3 ปี เป็นเด็กปกติ คือมีสุขภาพแข็งแรงและมีพัฒนาการตามวัย นอกจากนี้ ในแต่ละคู่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมกับผู้ให้ข้อมูลรองในกลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลหลักด้วย

2. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาองค์ประกอบเพื่อสร้างโมเดลการวัดของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เป็นคู่พ่อแม่วัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนเดียว ลูกมีอายุไม่เกิน 3 ปี ที่พาลูกมารับบริการของโรงพยาบาลตามนัดอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5-10 เท่าของตัวแปรบ่งชี้ (Hair; et al.2010: 101) ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota selection) ด้วยการกำหนดสัดส่วนของพ่อแม่วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำแนกตามเขตสุขภาพ เป็นเขต 5: เขต 4: เขต 2:เขต 3: เขต 6 ดังนี้ 40: 30 : 15 : 10 : 5 แล้วเลือกตัวอย่างที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ได้ทั้งหมดจำนวน 250 คู่

หมายเหตุ:

เขตสุขภาพที่ 2 มี 4 จังหวัด คือ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ตาก สุโขทัย

เขตสุขภาพที่ 3 มี 5 จังหวัด คือ กำแพงเพชร ชัยนาท นครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร

เขตสุขภาพที่ 4 มี 8 จังหวัด คือ นนทบุรี ปทุมธานี นครนายก ลพบุรี อุทัยธานี อ่างทอง สิงห์บุรี

เขตสุขภาพที่ 5 มี 8 จังหวัด คือสุพรรณบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร กาญจนบุรี
ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม

เขตสุขภาพที่ 6 มี 1 จังหวัด คือ สมุทรปราการ

สำหรับเขตสุขภาพของการวิจัยนี้ จะมีเฉพาะจังหวัดที่อยู่ในภาคกลางเท่านั้น

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

1. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยสร้างแนวคำถาม (Guideline) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) (ภาคผนวก ค) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสำหรับการศึกษาคูณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ซึ่งแนวคำถามถูกสร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์ปัญหาการวิจัยและกรอบแนวคิดของงานวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นแนวคำถามที่เปิดกว้าง และมีการเปลี่ยนแปลงคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทที่พบจากการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการสร้างแนวคำถาม ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนเอกสารงานวิจัยเพื่อร่างแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ปัญหาการวิจัยและกรอบแนวคิดในงานวิจัย

1.2 ผู้วิจัยนำแนวทางคำถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญช่วยพิจารณาถึงความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ปัญหาการวิจัยและกรอบแนวคิดจากนั้นปรับปรุงแนวคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญที่ระบุไว้

1.3 นำแนวคำถามไปทดลองสัมภาษณ์กับพ่อแม่วัยรุ่นเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าแนวคำถามที่สร้างขึ้นสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.4 หลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงแนวคำถามอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริงในงานวิจัย

2. แนวคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามที่ใช้ในการจัดสนทนากลุ่มสำหรับยืนยัน ความหมาย องค์ประกอบของคูณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่สำคัญเพื่อพัฒนาต่อไปโดยมีขั้นตอนในการสร้างแนวคำถามดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยและทบทวนผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อร่างแนวคำถามตามวัตถุประสงค์และปัญหาการวิจัย เพื่อนำมาออกแบบแนวคำถามย่อยแล้วนำคำถามย่อยที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม จัดลำดับและผูกเป็นเรื่องราว เพื่อนำการสนทนาให้เป็นขั้นตอน และจัดลำดับความคิดให้เป็นหมวดหมู่เกี่ยวกับคูณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

2.2 ผู้วิจัยนำแนวทางคำถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยพิจารณาถึงความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ปัญหาการวิจัย และกรอบแนวคิดจากนั้นปรับปรุงแนวคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ระบุไว้

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

1. แบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่ถูกพัฒนาองค์ประกอบมาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อใช้วิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย มีดังนี้

1.1 ผู้วิจัยประมวลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ทั้งในและต่างประเทศ มาพิจารณาประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญมากำหนดนิยามศัพท์ นิยามปฏิบัติการ และโครงสร้างของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม

1.2 ผู้วิจัยสร้างแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยทั้ง 5 ด้าน ตามนิยามเชิงปฏิบัติการ จำนวน 64 ข้อ ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับคือจริงมากที่สุด จริงมาก จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงน้อย และจริงน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์พิจารณาการให้คะแนน และการแปลความหมายค่าเฉลี่ยคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ดังนี้

1.2.1 เกณฑ์การให้คะแนนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
ข้อความทางบวก	5	4	3	2	1
ข้อความทางลบ	1	2	3	4	5

1.2.2 เกณฑ์การแปลผลคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	มีคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	มีคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยน้อยที่สุด

1.3 ผู้วิจัยนำแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะในแต่ละด้านเป็นรายข้อ และให้คะแนนความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 (ค่า IOC รายข้อ แสดงในภาคผนวก ข)

1.4 ผู้วิจัยนำแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ไปทดลองใช้ (Try out) กับพ่อแม่วัยรุ่นที่พาลูกมารับบริการคลินิกเด็กดีในโรงพยาบาลต่างๆที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คู่

1.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้แบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (ภาคผนวก ข) พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.22-0.77 ได้แบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย จำนวน 64 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยแต่ละด้านมีจำนวนข้อและค่าอำนาจจำแนก ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย (n=30)

คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ในบริบทภาคกลางของไทย	จำนวน ข้อ	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง
1. ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	15	1-15	0.24-0.77
2. ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก	10	16-25	0.29-0.77
3. ด้านพันธะผูกพันระหว่าง พ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น	13	26-38	0.23-0.76
4. ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น	14	39-52	0.28-0.76
5. ด้านการสนับสนุนทางสังคม	12	53-64	0.22-0.76

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่า ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ประกอบด้วย ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่นด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคมมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.24-0.77, 0.29-0.77, 0.23-0.76, 0.28-0.76, 0.22-0.76 ตามลำดับ

1.6 ผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยรายด้านและโดยรวม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α – Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย	ค่าความเที่ยง
1. ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	.95
2. ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก	.95
3. ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น	.95
4. ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น	.95
5. ด้านการสนับสนุนทางสังคม	.96
โดยรวม	.95

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α – Coefficient) เท่ากับ .95 ส่วนค่าความเที่ยงรายด้าน คือ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่นด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α – Coefficient) เท่ากับ .95, .95, .95, .95, และ .96 ตามลำดับ

1.7 ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดคุณลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยนำแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ไปให้พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างตอบ แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (ดังแสดงไว้ในบทที่ 4)

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การศึกษาเชิงปรากฏการณ์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มต้นจากการเข้าไปในโรงพยาบาล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลเมื่อพบผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยแนะนำตนเองและอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เข้าใจแล้วจึงติดต่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ในวัน เวลา สถานที่ ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อสอบถามถึงคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย และสอบถามด้วยว่าจะเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยได้อย่างไร ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมพ่อแม่วัยรุ่นที่เกิดขึ้นในโรงพยาบาล และที่บ้านเพื่อการพิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.2 ผู้วิจัยพบผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการเริ่มต้นสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถเปิดเผยเกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาของตนเองได้ และดำเนินการแบบเดียวกันนี้กับผู้ให้ข้อมูลรอง

1.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่สร้างขึ้น ซึ่งเป็นแนวคำถามเปิดกว้างที่จะนำไปสู่การได้ข้อมูลคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยไม่ทวนความหรือสรุปสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลหลักพูด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เล่าเรื่องราวจากความคิดและความรู้สึกของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยปราศจากการขัดจังหวะ (Interrupt) และการชี้นำของผู้วิจัย โดยขณะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยจะรับฟังอย่างตั้งใจด้วยการใส่ใจ ประสานสายตา และแสดงสีหน้าท่าทางตอบสนอง นอกจากนี้ ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยอาจจะสร้างคำถามใหม่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความหมายและตรงกับความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์มากขึ้น และเพื่อให้เกิดความสะดวกในการบันทึกข้อมูลผู้วิจัยจะขออนุญาตในการบันทึกเทปจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนก่อนการสัมภาษณ์

1.4 ผู้วิจัยใช้การสังเกต (Observation) และการจดบันทึกข้อมูลที่เป็นสารประโยชน์ถึงประเด็นสำคัญที่พบจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและเพื่อเป็นแนวคำถามอื่นๆ ในการสืบเสาะข้อมูลเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคุมดูแลการสัมภาษณ์ และการเข้าไปสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลหลักและบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น การสังเกตบริบททางกายภาพทั้งในโรงพยาบาลและที่บ้าน ตลอดจนสิ่งของที่มีคุณค่าหรือมีความหมายต่อผู้ให้ข้อมูลหลักและการสังเกตบุคคลทั้งบุคคลิกภาพ ลักษณะการแสดงออกส่วนบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์กับลูก สามีและบุคคลรอบข้าง ทั้งเนื้อหาคำพูด ท่าทางน้ำเสียงที่แสดงออก เพื่อให้เกิดความเข้าใจตามประสบการณ์การรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.5 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักรายอื่นๆต่อไปจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยเมื่อได้ข้อมูลในระดับหนึ่งแล้วผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นควบคู่กับการดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยทำความเข้าใจในความหมายและโครงสร้างของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย หากประเด็นที่พบว่ายังขาดความชัดเจนก็สามารถกลับไปศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความอิ่มตัวยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลรองบางส่วนที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับผู้ให้

ข้อมูลหลัก อีกทั้งการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลในทิศทางตรงกันข้าม (Negative Cases) เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ดิชพงศ์ พงศ์ภัทรชัย. 2556: 98 อ้างอิงจาก Gaser; & Strauss. 1965) และยังเป็นแนวทางหนึ่งในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์

2. การจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาที่มีประสบการณ์การทำงานกับพ่อแม่วัยรุ่นอย่างน้อย 5 ปี มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 5 คน และอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล. 2547:70-72)

2.1 ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการจัดสนทนากลุ่ม

2.1.1 ผู้วิจัยเตรียมหัวข้อประเด็นและแนวคำถามที่จะใช้ในการจัดสนทนากลุ่ม

2.1.2 ผู้วิจัยเตรียมบุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ดังนี้

2.1.2.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนาในการจัดสนทนากลุ่มด้วยตนเอง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้ที่ได้ศึกษาแนวคิดและปรากฏการณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทสังคมไทย จนเข้าใจปัญหาและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ทำให้สามารถที่จะควบคุมประเด็นการสนทนากลุ่มได้ และคิดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่นที่ได้รับคำตอบมาก่อน

2.1.2.2 ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note-taker) คือ ผู้ที่ทำหน้าที่จดคำพูดทุกคำพูดในการสนทนากลุ่มให้ได้มากที่สุด รวมทั้งจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำพูดและท่าทางของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ผู้จดบันทึกคำสนทนาต้องทำหน้าที่ช่วยผู้ดำเนินการสนทนา โดยเป็นผู้คอยเตือนผู้ดำเนินการสนทนาให้ถามบางคำถามที่ละเอียดหรือลืมหืมถามหรือถามข้ามไป โดยก่อนเริ่มการจัดกลุ่มสนทนา ผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่มจะเขียนแผนผังการนั่งสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มและผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่ม ได้ทราบว่าสมาชิกกลุ่มคนใดนั่งตรงไหนและผู้ร่วมสนทนาที่นั่งในตำแหน่งต่าง ๆ นั้นชื่ออะไร เพื่อช่วยให้การดำเนินจัดสนทนากลุ่มเป็นไปด้วยบรรยากาศที่ดี และผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่มก็สามารถจดบันทึกคำสนทนากลุ่มได้ง่ายขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือจากผู้ช่วยวิจัยที่มีประสบการณ์ในการจัดสนทนากลุ่มมาก่อน

2.1.2.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) เป็นบุคคลที่เฝ้าอำนวยความสะดวกและให้ความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา โดยการบริการน้ำดื่ม อาหารว่าง บันทึกเสียง

2.1.2.4 การเตรียมอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลในการจัดกลุ่มสนทนา อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ เครื่องบันทึกเสียง ปากกา ยางลบ กระดาษ ฯลฯ

2.1.3 ผู้วิจัยเตรียมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ ให้กับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน สำหรับการสนทนากลุ่ม

2.1.4 เตรียมสถานที่จัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเลือกสถานที่ที่สะดวกสำหรับสมาชิกทุกคนมากที่สุด บรรยากาศที่เงียบ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียงรบกวน และเป็นสัดส่วนเฉพาะในการสนทนากลุ่มในครั้งนี้

2.1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้เวลา 3 ชั่วโมง

2.1.6 ทำการนัดหมายกำหนดการ วันเวลา เพื่อยืนยันการจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นอย่างเป็นทางการ

2.2 ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม

2.2.1 ดำเนินการสนทนากลุ่ม เริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง แนะนำคณะผู้วิจัย บอกจุดมุ่งหมายในการสนทนากลุ่ม และขอความยินยอมจากกลุ่มสนทนาในการบันทึกเสียงการสนทนา โดยชี้แจงให้ทราบจุดมุ่งหมายในการบันทึกเสียงและการจดบันทึก และเปิดโอกาสให้ซักถามคณะผู้วิจัยก่อนเพื่อสร้างความไว้วางใจ เริ่มการสนทนาโดยยึดแนวทางการสนทนาที่มีอยู่เป็นหลัก แต่ดูความเหมาะสม สามารถยืดหยุ่นได้แล้วแต่สถานการณ์กลุ่มพาไป แต่ต้องคำนึงถึงว่าครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการแล้วหรือยัง เมื่อจบการสนทนา เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาซักถามข้อข้องใจอีกครั้งเพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยในเรื่องที่สนทนามาทั้งหมด เมื่อปิดการสนทนากลุ่มแสดงความขอบคุณต่อผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนาในครั้งนี้

2.2.2 ทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สำคัญสำหรับการสร้างแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การศึกษาปรากฏการณ์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

1.1 ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาจัดระเบียบข้อมูลด้วยการรวบรวมข้อมูลจากการจดบันทึกต่างๆ และการถอดเทปบันทึกเสียงมาจัดเรียงข้อมูลเพื่อเตรียมนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้(ดิซพงษ์ พงศ์ภัทรชัย. 2556: 97-98 อ้างอิงจาก Mile; & Huberman. 1994)

1.2 ขั้นแรกสิ่งที่คุณวิจัยปฏิบัติคือ การสำรวจตนเองเพื่อตรวจสอบว่าตนเองมีอคติหรือมีข้อสรุปใดที่คิดไว้ก่อนเกี่ยวกับปรากฏการณ์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทสังคมไทย และพยายามขจัดความคิดเหล่านั้นออกไปก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยอ่านข้อมูลที่ได้ซ้ำหลายๆ ครั้งด้วยความเป็นกลางและเปิดกว้าง

1.3 ขั้นที่สองของการวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่ได้มาแตกรายละเอียดข้อมูลตามความหมายที่ปรากฏอยู่ในแต่ละส่วนเพื่อคัดแยกข้อมูลออกเป็นเรื่องๆ และกำหนดนิยามความหมายด้วยการลงรหัสข้อมูล (Coding) จากนั้นจึงนำรหัสที่ได้รวมกันเป็นกลุ่มข้อมูล (Category) ตามความหมายที่เชื่อมโยงกันของส่วนเหล่านั้นจากนั้นจึงให้คำบรรยายสำหรับแต่ละเรื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านการเรียบเรียงมาจากผู้ให้ข้อมูลหลักและคัดเลือกคำพูด (Quotation) บางส่วนที่ตรงกับเรื่องๆ นั้นอ้างอิงประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

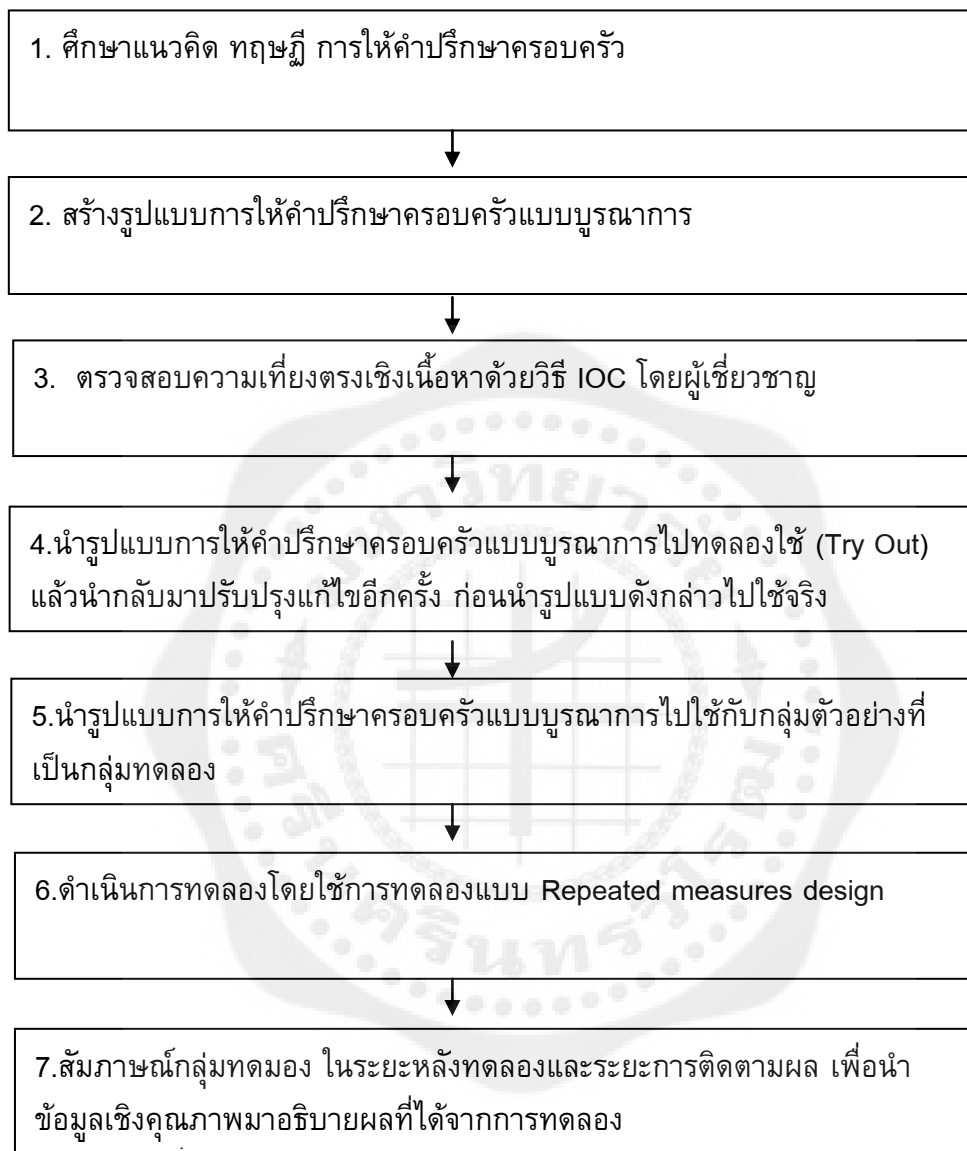
1.4 ขั้นที่สามผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม (Content analysis) โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักทุกรายเป็นโครงเรื่อง (Theme) เพื่อค้นหาความหมายจากประสบการณ์ที่แฝงอยู่เบื้องหลังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักของสิ่งที่ปรากฏไปสู่สาระและแก่น (Essence) ของประสบการณ์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทสังคมไทย และนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยที่ทำให้เข้าถึงความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

2. การจัดสนทนากลุ่ม มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผู้วิจัยถอดเทปออกมาเป็นบทสนทนาอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนโดยไม่ใส่ความคิดของวิจัยที่ถือเป็นข้อสรุปลงไปด้วยและสรุปข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สำคัญสำหรับการสร้างแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยต่อไป

**ระยะที่ 2 การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลาง
ของไทยโดยการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ**

ภาพประกอบ 10 ขั้นตอนการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

การกำหนดประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยด้วยรูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ คือ คู่พ่อแม่วัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนเดียวอายุไม่เกิน 3 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุขภาพภาคกลางของไทย โดยพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเบื้องต้นจากคะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่ได้จากการเก็บข้อมูลในระยะที่ 1 โดยเลือกคู่พ่อแม่วัยรุ่นที่มีคะแนนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 33 ลงมา จำนวน 10 คู่ แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อเข้ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวนกลุ่มละ 5 คู่ ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้เข้าร่วมการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ

2. ผู้วิจัยนัดพบพ่อแม่วัยรุ่นจำนวน 5 คู่ ที่มีความประสงค์และตอบรับการเข้าร่วมการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ จากนั้นสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความพร้อมความสมัครใจของพ่อแม่วัยรุ่นในการเข้ารับการทดลองได้ตลอดช่วงของการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ และการได้รับการยินยอมจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (Jacobs. 2002: 64-65)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย คือ รูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ ซึ่งมีรายละเอียดตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนเอกสารตำราเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและเทคนิคต่างๆของการให้คำปรึกษารอบครัวที่จะนำมาบูรณาการให้คำปรึกษารอบครัวเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

2. ผู้วิจัยพิจารณาเลือกใช้การบูรณาการระหว่างแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวกับเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัวต่างๆ โดยมีทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่นเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ เนื่องจากทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่นช่วยให้มองเห็นภาพรวมของธรรมชาติปัญหาของครอบครัว โดยทฤษฎีเชื่อว่า ครอบครัวเป็นหน่วยพึ่งพากันทางอารมณ์ หากมีส่วนหนึ่งในระบบครอบครัวเปลี่ยน ส่วนอื่นๆ ทั้งหมดของครอบครัวก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (Carlson; Sperry; & Lewis. 1997: 46) และผสมผสานแนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาอย่างสันตฆังเน้นคำตอบ และทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ที่ได้มาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจากการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 เพื่อให้รูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัว

แบบบูรณาการ มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยในแต่ละองค์ประกอบ และออกแบบไว้ในลักษณะกลางๆ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของคู่พ่อแม่วัยรุ่นแต่ละคู่

3. รูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยมีดังนี้

3.1 การให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการดำเนินการครั้งละ 90 นาที สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

3.2 ขั้นตอนในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ

3.2.1 ขั้นเริ่มต้น เป็นการทำความรู้จัก วางกรอบกติกา และเปิดโอกาสให้ซักถามเล้าถึงความคาดหวังและปัญหาของตนเอง เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์และสร้างความพร้อมในการพัฒนาร่วมกัน

3.2.2 ขั้นดำเนินการ เป็นการอธิบายสาระสำคัญของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ทำการสำรวจปัญหา ค้นหาข้อมูลสาเหตุของปัญหา ค้นหาความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละองค์ประกอบที่จะเพิ่มคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยใช้เทคนิคต่างๆ ของการให้คำปรึกษารอบครัว ได้แก่ การปรับเปลี่ยนความคิด ทำที่การสื่อสาร การให้กำลังใจ การอุปมา การมองภาพใหม่ การแสดงบทบาท เป็นต้น

3.2.3 ขั้นยุติ เป็นการช่วยให้พ่อแม่ได้เรียนรู้ในการเลือกใช้แนวคิดและเทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยร่วมกัน ซักถามเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้พ่อแม่มั่นใจในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ลดความเครียดและความวิตกกังวล และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการเป็นพ่อแม่ และสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว

4. ผู้วิจัยนำรูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์การเลือกใช้ทฤษฎี เทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัว และขั้นตอนการให้การให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ ดังนี้

+1 เมื่อเห็นว่ารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ มีวัตถุประสงค์วิธีดำเนินการ การใช้เทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัว เหมาะสมในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

0 เมื่อไม่แน่ใจว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ มีวัตถุประสงค์
วิธีดำเนินการ การใช้เทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว เหมาะสมในการเสริมสร้าง
คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

-1 เมื่อเห็นว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ มีวัตถุประสงค์
วิธีดำเนินการ การใช้เทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว ไม่เหมาะสมในการเสริมสร้าง
คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

หลังจากผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบรูปแบบ และให้คะแนนความคิดเห็นครบทั้ง 5 ท่านแล้ว
ผู้วิจัยนำคะแนนความคิดเห็นมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective
Congruence: IOC) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของรูปแบบการให้คำปรึกษา
ครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 (ภาคผนวก ข) จากนั้นผู้วิจัยนำรูปแบบการให้การปรึกษาครอบครัวแบบ
บูรณาการไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. ผู้วิจัยนำรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ
การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้
(Try Out) กับกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในเนื้อหาขั้นตอน
กระบวนการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ และวิธีการประเมินผล หลังจากนั้นจึงนำรูปแบบ
การให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบท
ภาคกลางของไทย มาทำการปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนที่จะนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้จริงกับกลุ่ม
ตัวอย่างต่อไป

การดำเนินการวิจัย

ในขั้นการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้
คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดแบบแผนการทดลองผู้วิจัยได้เลือกแบบแผนการทดลองโดยใช้การทดลองแบบ
Repeated measures design ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 แบบแผนการทดลอง Repeated measures design

E R	OE ₁	X	OE ₂	OE ₃
C R	OC ₁	-	OC ₂	OC ₃

ความหมายของสัญลักษณ์ มีดังนี้

- E คือพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลอง (Experimental Group)
- C คือพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มควบคุม (Control Group)
- R คือการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)
- OE₁, คือการวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
กลุ่มทดลองก่อนให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ (Pretest)
- OC₁ คือการวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
กลุ่มควบคุมก่อนให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ (Pretest)
- OE₂, คือการวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
กลุ่มทดลองหลังการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ (Posttest)
- OC₂ คือการวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
กลุ่มควบคุมหลังการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ (Posttest)
- OE₃, คือการวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
กลุ่มทดลองหลังให้คำปรึกษาครอบครัวไปแล้ว 1 เดือน (Follow Up)
- OC₃ คือการวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
กลุ่มควบคุมหลังให้คำปรึกษาครอบครัวไปแล้ว 1 เดือน (Follow Up)
- X คือการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ
- คือไม่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ

2. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยแบ่งระยะของการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ดังนี้

2.1 ก่อนทดลอง ผู้วิจัยทำการนัดหมายกลุ่มทดลองเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าร่วมรับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

2.2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย แก่พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลอง จำนวน 5 คู่ ดำเนินการให้คำปรึกษาเป็นรายครอบครัว สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ รวม 40 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยใช้ชุมชนเป็นฐานในการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยถามความสมัครใจก่อน ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้กับพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองอย่างเหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกกับพ่อแม่วัยรุ่นในการเดินทางและการดูแลลูก โดยมีการจัดมุมให้บริการปรึกษาให้เหมาะสม เป็นส่วนตัว และปราศจากการรบกวนสมาธิ ทั้งนี้กลุ่ม

ควบคุมไม่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ สำหรับตารางวันเวลาการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ แสดงดังตาราง 10

ตาราง 10 ตารางวัน เวลา การให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

พ่อแม่ วัยรุ่น คู่ที่	การให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการครั้งที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	1เมย.60 10-11.30 น.	8 เมย.60 10-11.30 น.	15เมย.60 10-11.30 น.	22เมย.60 10-11.30 น.	29เมย.60 10-11.30 น.	6พค.60 10-11.30 น.	13พค.60 10-11.30 น.	20พค.60 10-11.30 น.
2	1เมย.60 13-14.30 น.	8 เมย.60 13-14.30 น.	15เมย.60 13-14.30 น.	22เมย.60 13-14.30 น.	29เมย.60 13-14.30 น.	6 พค.60 13-14.30 น.	13พค.60 13-14.30 น.	20พค.60 13-14.30 น.
3	2 เมย.60 10-11.30 น.	9 เมย.60 10-11.30 น.	16เมย.60 10-11.30 น.	23เมย.60 10-11.30 น.	30เมย.60 10-11.30 น.	7พค.60 10-11.30 น.	14พค.60 10-11.30 น.	21พค.60 10-11.30 น.
4	2 เมย.60 13-14.30 น.	9 เมย.60 13-14.30 น.	16เมย.60 13-14.30 น.	23เมย.60 13-14.30 น.	30เมย.60 13-14.30 น.	7พค.60 13-14.30 น.	14พค.60 13-14.30 น.	21พค.60 13-14.30 น.
5	3 เมย.60 15.30-17 น.	10เมย.60 15.30-17 น.	17เมย.60 15.30-17 น.	24เมย.60 15.30-17 น.	1 พค.60 15.30-17 น.	8พค.60 15.30-17 น.	15พค.60 15.30-17 น.	22พค.60 15.30-17 น.

2.3 หลังทดลอง หลังจากพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการครบ 8 ครั้ง ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตอบแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ซึ่งเป็นคะแนนสำหรับระยะหลังการทดลอง (Posttest)

2.4 ติดตามผล หลังจากการทดลองผ่านไปเป็นระยะเวลา 1 เดือนผู้วิจัยนัดพบพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อทำแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยอีกครั้งในช่วงวันที่ 16มิถุนายน 2560เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับระยะติดตามผล (Follow up)และสัมภาษณ์พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองเพื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาอธิบายผลที่ได้จากการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two-way repeated ANOVA measurement) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ของพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองกับพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ในกลุ่มทดลองในระยะหลังทดลอง และติดตามผล นำมาสรุปตีความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และอธิบายผลของการทดลองที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ทั้งระยะก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มาสรุปผลโดยเสริมด้วยผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การพิทักษ์สิทธิ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับรองการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยจากคณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว (เลข IRB SWUEC-E-159/2559) โดยคณะกรรมการมีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ โดยได้ขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมการวิจัยอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน ด้วยความเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิ และการคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นสำคัญ ซึ่งก่อนดำเนินการผู้วิจัยได้ชี้แจงข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้อย่างครบถ้วน และไม่ปิดบังแก่พ่อแม่วัยรุ่น และครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย การจดบันทึกและการใช้เครื่องบันทึกเสียง การเก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนตัว โดยผู้วิจัยทำการถอดเทปการสัมภาษณ์เอง และในแบบเก็บข้อมูลไม่ระบุถึงตัวกลุ่มตัวอย่าง และเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์ที่มีรหัสผ่าน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย สิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะยกเลิก หรือถอนตัวออกจากการวิจัยโดยไม่เกิดผลกระทบในเรื่องใดๆ ทั้งสิ้น มีการนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมในการวิจัย โดยก่อนลงนาม ผู้วิจัยขอความยินยอมตรวจสอบความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างว่ามีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยเปิดโอกาสให้ซักถามและการตอบข้อสงสัย ให้เวลาและความมั่นใจในการตัดสินใจโดยอิสระก่อนลงนาม เมื่อลงนามแล้วผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ นำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

ผลของการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายและการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ผลของการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่น

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผลของการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่น

การสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่น ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และได้กลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นที่ตรงตามคุณสมบัติจำนวน 6 คู่ ซึ่งแต่ละคู่มีบริบท ดังนี้

คู่ที่ 1 พี่และไท (นามสมมุติ) ทั้งคู่อายุ 17 ปี มีลูกสาว อายุ 3 เดือน พี่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ออกมาเลี้ยงลูกอยู่บ้านแต่วางแผนจะเรียนต่อ ส่วนไทยังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ใ้มาอยู่บ้านพี่ แต่ไปๆ กลับๆ เพราะบ้านอยู่ห่างกันประมาณ 7 กิโลเมตร พ่อแม่ของทั้งคู่มีอาชีพทำไร่ มีฐานะพอกินพอใช้

คู่ที่ 2 น้อยและเอ (นามสมมุติ) น้อยอายุ 15 ปี และเออายุ 17 ปี มีลูกชาย อายุ 1 ปี 6 เดือน น้อยเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 1 ออกมาเลี้ยงลูกอยู่บ้าน เอบจบมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำงานรับจ้างทั่วไป น้อยมาอยู่บ้านพ่อแม่ของเอ พ่อแม่น้อยมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนพ่อแม่เอมีอาชีพทำไร่ มีฐานะยากจน

คู่ที่ 3 ฝนและฟาง (นามสมมุติ) ทั้งคู่อายุ 18 ปี มีลูกสาวอายุ 7 เดือน ฝนเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ออกมาเลี้ยงลูกอยู่บ้าน ฟางจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำงานรับจ้างทั่วไป ทั้งคู่แยกมาอยู่ตามลำพังโดยอาของฝนยกบ้านให้อยู่อาศัยซึ่งอยู่ติดกับบ้านป่าที่เป็นผู้ที่คอยดูแลช่วยเหลือแทนพ่อ กับแม่ของฝน โดยเฉพาะค่าใช้จ่าย พ่อฝนมีเงินบำนาญเลี้ยงชีพแต่เล็กกับแม่ฝนไม่กี่ปีมานี้ แม่ก็จะไปๆมาๆส่วนพ่อแม่ของฟางมีอาชีพทำไร่ ฐานะยากจน

คู่ที่ 4 บีและเจ (นามสมมุติ) ทั้งคู่อายุ 18 ปี มีลูกชาย อายุ 1 ปี 9 เดือน บีเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ออกมาเลี้ยงลูกอยู่บ้าน เจ เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และกำลังเรียนต่อ กศน. ให้จบ

มัธยมปีที่ 6 ทำงานรับจ้างทั่วไปและทำไร่ ทั้งคู่จะผลัดกันไปอยู่บ้านพ่อแม่แต่ละฝ่ายไปๆ มาๆ เพราะเจตต้องช่วยพ่อแม่ทำไร่ ส่วนปีเวลาอยู่บ้านพ่อแม่ตนเองจะมีญาติๆ คอยช่วยเหลือ ลูก พ่อแม่ของทั้งคู่ฐานะพอกินพอใช้

คู่ที่ 5 หมีและจู (นามสมมุติ) หมีอายุ 17 ปี จูอายุ 18 ปี มีลูกชาย 2 ขวบ 3 เดือน หมีเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 2 ออกมาเลี้ยงลูกอยู่บ้าน จูจบชั้นมัธยมปีที่ 3 ทำงานรับจ้างทั่วไป พ่อแม่หมีเลิกกันแล้ว หมีอยู่กับพ่อและย่า หลังมีลูกหมีย้ายมาอยู่บ้านพ่อแม่จู ฐานะทั้งสองบ้านพอกินพอใช้

คู่ที่ 6 ลินและจอน (นามสมมุติ) ทั้งคู่อายุ 19 ปี มีลูกสาวอายุ 2 ปี 9 เดือน ลินเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 3 ออกมาเลี้ยงลูก ลินย้ายมาอยู่บ้านพ่อแม่ของจอน และเพิ่งเริ่มออกไปทำงานรับจ้างร้านขายขนมได้ประมาณหนึ่งเดือน จอนยังเรียนอยู่ชั้น ปวช.ปีที่ 3 ช่วงนี้ในตอนกลางวันพ่อแม่ของจอนจะช่วยเลี้ยงดูหลาน ฐานะทางบ้านของทั้งคู่พอกินพอใช้

เนื่องจากการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผู้วิจัยจึงขอเสนอการตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยว่าพ่อแม่วัยรุ่นคิดอย่างไร แสดงดังตาราง 11

ตาราง 11 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 1 “กังวลเหมือนกัน เหมือนเขาเป็นคนโบราณบอกว่าลูกเราหน้าตาน่ารัก แต่พอจับใบหู บอกหูแบบนี้โตไปดื้อนะ เราก็แบบเราเลี้ยงของเราดีๆ คงไม่ดื้อหรอก เขาไม่ได้มาเลี้ยงด้วยนี่ คือพอมีลูกมันทำให้เรารู้สึกว่าเราสามารถจะอบรมสั่งสอนเขาให้เป็นคนดีได้ เพราะเขาเป็นลูกของเรา” “เราทำให้เขาเกิดมาแล้ว ทำไมเราจะเลี้ยงเขาไม่ได้ คือต้องเลี้ยงเขาให้ดี ถ้าทำไม่ได้จะเสียความรู้สึกมาก เพราะตัวอย่างมีเยอะแยะ ทำไมเราทำอย่างนี้ไม่ได้ มันอยู่ที่เราคิดว่าสอนเขาได้ดีแค่ไหน ต้องทำตัวให้เป็นต้นแบบ” “ใช่ เป็นต้นแบบที่ดีด้านพฤติกรรม ความรับผิดชอบ ของผมน่าจะพวกด้านความเป็นผู้ชาย ก็พาอะไรพวกนี้ครับ” “ตอนนั้นติดเที่ยวอยู่ แบบว่ายังมีผู้หญิงหลายคน แต่พอคนนี้ท้อง ก็เลิกคบกับคนอื่นไปหมดเลย เรารู้ว่าเราต้องเป็นหลักคนหนึ่ง อะไรที่เราไม่เคยทำเราก็ต้องทำ เช่น เที่ยวเราก็ต้องเลิก จะไปไหนเหมือนก่อนไม่ได้ เพราะเรามีลูก ตอนนั้นผมเลิกวัน แล้วก็เลิกทำตัวไม่ดี”	พ่อแม่วัยรุ่นสะท้อนให้เห็นถึง ความเป็นอิสระในการตัดสินใจของพวกเขาในการเลี้ยงดูลูก การเห็นคุณค่าของตนเองที่มีต่อลูก จนสร้างความ<u>เชื่อมั่นให้ตนเองว่าสามารถจะอบรมเลี้ยงดูลูกได้</u> นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบในการเป็นพ่อแม่ที่มีต่อลูกมองเห็นความหวังใหม่ในชีวิตของลูก โดยคาดหวังไปที่การทำหน้าที่พ่อแม่ที่ดีของตนเองที่ให้ความสำคัญกับ<u>“การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก”</u> สามารถมองเห็นปัญหาของตนเองและพยายามแก้ไขเพื่อให้เกิดการทำบทบาทของการเป็นพ่อแม่ที่ดีของลูก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
“ไม่เอาแล้วครับ ใช้กะตอนนี้ยังก่อน เช็ด รอให้เราล้างหน้าทำก่อน แล้วแบบมีเงินใช้จ่ายที่ว่าจะต้องเลี้ยงลูกได้อย่างเจี๊ยบก็ต้องเป็นช่วงเวลาที่ทำงานก่อน แล้วค่อยมีลูก”	พ่อแม่วัยรุ่นได้ตระหนักถึงภาระในการเลี้ยงดูลูก และคุณภาพในการเลี้ยงดูลูก ซึ่งค่าใช้จ่าย นั้นมักเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูลูกของพวกเขา <u>การวางแผนครอบครัว</u>จึงมีความจำเป็นมาก
คู่ที่ 2 “พอมีลูกขึ้นมาแล้ว ผมตัดสินใจออกจากโรงเรียนเลยช่วงนั้น เรื่องภาระนี้แหละที่เราต้องมีความอดทน ทำงานหาเงินประมาณว่า ทำเพื่อเขา” “ชีวิตหลังมีลูกนี่เปลี่ยนไปเยอะเลย ในแง่ดีนะ ทำให้เรามีความรับผิดชอบมากขึ้น เหมือนเราต้องคิดไปข้างหน้า คิดเพื่อลูก มันต้องคิดการณ์ไกลมากขึ้น” “เราสามารถสอนเขาเป็นคนดีได้ เป็นเด็กที่อารมณ์ดี ไม่ใช่เป็นเด็กที่เครียด ให้เขามีความสุข” “ก็ภูมิใจนะ เหมือนจากที่เราไม่เคยทำอะไร มันเหมือนเปลี่ยนชีวิตเราเลย เหมือนตอนเช้า เราตื่นมาก็แปรงฟัน ไปโรงเรียน แต่ตอนนี้เราต้องทำให้ลูกก่อน เราถึงจะกินข้าวเวลาที่เขาดื่นเราก็ตื่นด้วย” “แบบว่าเสียสละเพื่อลูก ต้องมีความอดทน” “ชีวิตเราแบบจะป่วยเราก็ตองสู้ เราคิดว่าถ้าเราไม่อยู่แล้ว ใครจะดูแลเขา” “ถ้ากลางคืนหนูไม่ได้นอน เช้าๆ เขาก็อุ้มลูกไปเล่น ให้นูได้นอน ” “เป็นพ่อแม่แบบไหนก็ได้ ที่ลูกไม่อาย เราสามารถสอนลูกให้เขาเป็นคนดีได้ “ส่วนมากหนูจะไม่ค่อยตีนะ หนูจะอธิบายให้เขาเข้าใจก่อน”	<u>ยอมรับตนเอง</u> ที่ต้องเปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นธรรมดา มาสู่บทบาทความเป็นพ่อแม่ ด้วยการมีภาระเพิ่มขึ้น ต้องเสียสละชีวิตความเป็นส่วนตัว และมีความตระหนักในการใช้ชีวิตมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดในแบบผู้ใหญ่ <u>ความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเลี้ยงดูลูกได้</u> และปรารถนาให้ลูกเป็นคนดี มีความสุข แสดงออกถึงการรับรู้ถึง <u>ความมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก</u> ที่ต้องมีความเสียสละความสุขส่วนตัว <u>การรับรู้ความสำคัญของตนเองที่มีต่อการเลี้ยงดูลูก</u> <u>ความรับผิดชอบของพ่อแม่ที่มีต่อลูก</u> แสดงให้เห็นถึงความผูกพัน การห่วงใย เอาใจใส่ ที่มีต่อกัน และการ <u>ร่วมมือกันทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก</u> มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถอบรมเลี้ยงดูลูกได้ ต้องการเป็น <u>แบบอย่าง</u> ที่ดีให้ลูกได้ภูมิใจ พ่อแม่หากไม่จำเป็นจริงๆ จะไม่ใช้การตีลูกเพื่อควบคุมพฤติกรรม เพราะรู้ว่าส่งผลทางลบต่อเด็ก พ่อแม่จึงมีวิธี <u>การจัดการกับพฤติกรรมเด็ก</u> ที่เน้นเรื่องการสื่อสารและการใช้เหตุผลกับเด็ก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 3 “ก็ไม่ได้คิดว่าจะให้ใครเลี้ยง เลี้ยงเองดีกว่าปลอดภัยสุด หนูเลี้ยงได้เพราะเมื่อก่อนหนูเคยเลี้ยงลูกให้พี่สาว” “เลี้ยงเองจะสะดวกกว่าและดีกว่าครับ” “ถ้าน้องร้องเราไม่โอ้ น้องหิวนมเราไม่ทำให้กิน อย่างนี้คือ เขาจะอยู่ได้อย่างไร จะกินจากใคร แล้วใครจะเลี้ยงเขา เรามีความสุขในสิ่งที่เราทำอะไรให้เขา” “เขาเป็นคนขยัน ทำทุกอย่าง ปูผัก ผัก ตัดต้นไม้ เผลอๆ ถ้าลูกยังไม่หลับ เขาก็ต้องมาทำทางนี้อีก” (เลี้ยงลูก) “การเลี้ยงลูกทำให้เรามีคุณค่าแน่นอน เพราะว่า เดี่ยวลูกโตไป ลูกก็ต้องห่วงเรา แคร่เรา” “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี ก็แล้วแต่เด็กนะ ถ้าเกิดต้องจัด ก็ต้องมีบ้าง ไม่หนัก พอประมาณ ให้เขารู้ให้เขาจำ” “สองคนช่วยกัน บางทีไปช่วยเขาทำแปลงผักอะไรต่ออะไร คนไหนเหนื่อยก็ต้องช่วย บางทีลูกก็ไม่ว่าง” “ก็ผลัดกันดูลูก” “เราก็ต้องเป็นพ่อที่ดีของลูก สิ่งไม่ดีก็ต้องสอน” “ก่อนจะมีลูกก็ต้องคิดให้ดีกว่าพร้อมหรือยัง อะไรหรือยัง ก็ต้องป้องกัน ถ้าปล่อย เผลอแป็บเดียว ใจหายนะ” “หนูกินยาคุมค่ะ เพราะยาฝังเขาบอกว่าเลือดไม่ค่อยถ่ายเท”	<u>มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเลี้ยงดูลูกได้</u> เพราะเคยมีประสบการณ์มาก่อน และมั่นใจว่าการเลี้ยงลูกด้วยตนเองดีเยี่ยมดีกว่าให้คนอื่นเลี้ยง และไม่ยุ่งยาก แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการทำหน้าที่พ่อแม่ที่มีต่อลูก เป็นความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูก การแสดงออกถึงความรักความผูกพัน ความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อลูก การรับรู้ว่าการเป็นพ่อแม่มีความสำคัญต่อลูก และมองเห็น<u>ความมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของตน</u> เมื่อลูกมีปัญหาพฤติกรรมเกินกว่าที่พ่อแม่จะจัดการได้ การตีลูกจึงเป็นสิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นนำมาใช้เพื่อหยุดพฤติกรรมปัญหานั้น แต่ก็รู้ว่าเกิดผลในทางลบได้ จึงใช้เมื่อจำเป็น และเป็นการตีที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์จะทำร้ายเด็ก จะเห็นว่า<u>วิธีการจัดการเด็ก</u> จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเลี้ยงดูลูก การแสดงความรักความรับผิดชอบในการทำหน้าที่พ่อแม่ที่มีต่อลูก มีความเห็นอกเห็นใจกัน และ<u>การช่วยกันเลี้ยงดูลูก</u> การเป็น<u>แบบอย่างที่ดี</u>ของลูก และมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถอบรมสั่งสอนลูกได้ <u>การวางแผนครอบครัว</u> เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเลี้ยงดูลูก

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 4 “เราจะเลี้ยงในแบบของเรา เลี้ยงแบบยุคปัจจุบัน เลี้ยงแบบของวัยรุ่น ก็จะแบบว่าเลี้ยงให้เขาเหมือนเป็นเด็กโตเลย หนูจะเลี้ยงแบบนั้นมากกว่า ไม่ให้เขาอ่อนแอ อย่างคนแก่ๆ จะบอกว่าทำเบาๆ สิ หนูถนอม หนูอ ย หนูก็ถนอมในแบบของหนูเลย เขาบอกว่าเราทำรุนแรง เราก็เลยบอกว่าไม่เจ็บหรอก แล้วเขาก็เลยบอกว่า ลูกเราแข็งแรง เราก็รู้สึกภูมิใจ” “ก็รู้สึกภูมิใจที่เขาเรียกเราว่าแม่ เราออกเขามาด้วยความเจ็บปวด เราก็ภูมิใจว่าเลี้ยงเขาโตขึ้นมาได้” “เวลาลูกอแง เราก็โอ้เขา แล้วเราก็ดูว่าเขาอแงเรื่องอะไร ถ้าเหมือนอารมณ์ไม่ตั้งวงนอนก็ให้เขานอน อยากเที่ยวเราก็พาเที่ยว” “ส่วนมากเขาจะวิ่งเล่นกันสองคนพ่อลูก วิ่งไล่จับกัน เราก็ก่อนกับเขาให้เขายิ้ม ให้เขาหัวเราะ” “อยากเป็นแม่ที่ดี ไม่ใส่อารมณ์กับลูก คือไม่ใช่อารมณ์ จะพูดดีๆ จะใช้คำพูดดีๆ ” “เรื่องแย่งของเล่น แย่งของกิน อันนั้น ก็จะทำให้เขาเอาของเล่นไปคืน บอกว่าอันนี้ของเขานะ เอาไม่ได้ ก็จะไปคืนทันทีเลย เพราะอีกฝ่ายหนึ่งเขาร้องอย่างนี้ เขาก็ไม่ฟังนะ หนูก็เลยปล่อยให้ร้อง แล้วเขาก็เงียบ แล้วก็หาอย่างอื่นมาให้เขาเล่น”	สะท้อนให้เห็นถึงความคิดความรู้สึกที่ดี และความเข้าใจในการทำหน้าที่พ่อแม่ <u>มีความเชื่อมั่น และรับรู้ถึงความสามารถของตัวเองในการเลี้ยงดูลูก</u> <u>ความมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่และรับรู้ได้ถึง</u> ความสำคัญของตนเองในการช่วยเหลือให้ลูกเติบโตขึ้น ความห่วงใย เห็นอกเห็นใจ รู้และเข้าใจความรู้สึกของลูก การเลี้ยงดูให้ลูกมีความสุข <u>ให้ความรักความผูกพันกับลูก</u> มีความปรารถนาที่จะทำหน้าที่แม่ที่ดีต่อลูก ด้วยการทำให้เป็น<u>แบบอย่าง</u> โดยรู้จักอ่อนน้อมในการเลี้ยงดูลูกของตนในเรื่อง การควบคุมอารมณ์ และการใช้คำพูดสื่อสาร พ่อแม่มี <u>การจัดการกับพฤติกรรมของลูก</u> ได้อย่างเหมาะสม โดยใช้หลักเพิกเฉยต่อพฤติกรรมปัญหา และเบี่ยงเบนอารมณ์ หรือเบี่ยงเบนความสนใจแทน

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คนที่ 5 “เรื่องที่เราแบบว่า อดทนน้อย บางทีลูกร้องอย่างนี้ หนูก็หงุดหงิดเหมือนกัน เวลาพูดไม่ฟังก็หงุดหงิด เป็นเหมือนตอนวัยรุ่นนั่นแหละ” “หนูดูลูกตลอดเวลาเลย หนูจะเป็นคนที่ระวัง กลัวว่าถ้าเดินไปโน่นนี่ เพราะว่าเคย” “ก็เหมือนว่า เขาทำงานเขาก็เสียสละ ก็คือเหนื่อย เพื่อครอบครัวอะไรอย่างนี้” “บางทีเขาก็จะร้องแล้วพูดไม่รู้เรื่อง อย่างเล่นของเล่นอย่างนี้ละ แบบว่าจะเอาอะไรไปใส่ของเล่นพอทำไม่ได้แล้วโวยวาย หนูก็เลยทำให้เขาดูว่าต้องอย่างนี้ใช้ไหม เขาว่า ใช้แล้วก็หายร้องเลย ก็จะเป็นอย่างนี้ประจำ” “ดื่อกี้ดี แต่จะบอกก่อน หนูเคยไปอบรมว่า ถ้าดีลูกก่อน แบบไม่บอกโตขึ้นไปจะเป็นเด็กก้าวร้าว” “เดินออกไปถนนอย่างนี้”	<u>ยอมรับตนเอง</u>ในการเปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นธรรมดา มาสู่บทบาทความเป็นพ่อแม่ ที่ต้องใช้ความอดทน ซึ่งขัดกับธรรมชาติของวัยที่มักจะอารมณ์ร้อน และมีความตระหนักต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ในการปกป้องลูกจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ผ่านประสบการณ์และการเรียนรู้ การอุทิศชีวิตเพื่ออยู่ดูแลครอบครัว และเป็น <u>ความรับผิดชอบของพ่อแม่ที่มีต่อลูก</u> รู้จักลูกและเข้าใจธรรมชาติของพฤติกรรมตามวัยของลูก โดยมีวิธี <u>การจัดการกับพฤติกรรมของเด็ก</u> ด้วยการลงโทษอย่างมีเหตุผล ไม่เน้นการตีเพื่อทำร้ายเด็ก เพราะรู้ถึงผลกระทบทางลบในระยะยาว แต่ใช้การตีเพื่อปรับพฤติกรรมตามความจำเป็น
คนที่ 6 “เรามีความสุขที่ได้ดูแลเขา กว่าที่ได้ก็ดีใจ คลานได้แล้ว คือเลี้ยงไปลุนไป อดหลับอดนอน บางทีถึงกับไม่สบาย” “ส่วนใหญ่ถ้าลูกดื้อองแ่ ก็จะอุ้มเขา อุ้มเดิน อุ้มเล่นให้เขาเจียบ บางทีดื้อมากเราก็ต้องทน บางทีหนูดี หนูก็สงสารเหมือนกัน” “จะเป็นพ่อที่ดี และไม่ตี คือ ไม่อยากตีลูกครับ” ส่วนแฟนเขาก็รับผิดชอบมากขึ้นเรื่องงานบ้าน” “ก็หุงข้าว ล้างจานอย่างนี้ละ” “ตอนนี้เขากำลังพูด เขาจะพูดตาม บางทีหนูบอกพูดไม่ได้ อันนี้พูดไม่ได้ เพราะเด็กบางคนพูดจาไม่ไพเราะเลย”	การรับรู้ได้ถึงความสำคัญของตนเองในการช่วยเหลือให้ลูกมีพัฒนาการตามวัย เป็นความรับผิดชอบในการทำหน้าที่พ่อแม่ที่ต้องมีความเสียสละความสุขส่วนตัวและเกิดความรู้สึก <u>มีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่</u>ของลูก การจัดการกับลูก <u>การจัดการกับพฤติกรรมของเด็ก</u> ด้วยการลงโทษอย่างมีเหตุผล ไม่เน้นการตีเพื่อทำร้ายเด็ก เพราะรู้ถึงผลกระทบทางลบในระยะยาว แต่ใช้การตีเพื่อปรับพฤติกรรมตามความจำเป็น <u>การยอมรับกับบทบาทใหม่</u> ส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบในการทำตามบทบาทหน้าที่ในครอบครัว ลูกจะเลียนแบบพ่อแม่โดยอัตโนมัติ พ่อแม่จึงต้องเป็น <u>แบบอย่างที่ดี</u>ให้กับลูก โดยเฉพาะการใช้ถ้อยคำ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่นในด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น สรุปได้ว่า พ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ *ความมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก* คือการที่พ่อแม่วัยรุ่นรับรู้ว่าการทำหน้าที่พ่อแม่ของตนนั้นมีความสำคัญต่อลูก อีกทั้ง *ความรู้สึกพึงพอใจในบทบาทการเป็นพ่อแม่ของตนเอง* ยังช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความรับผิดชอบ หรือเรียกว่าเป็น *ความรับผิดชอบต่อพ่อแม่ที่มีต่อลูก* ที่เชื่อมโยงมาสู่ความต้องการที่จะทำหน้าที่พ่อแม่ที่ดีของลูก โดยมีเป้าหมายที่อยากจะเห็นลูกได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีและมีความสุข พ่อแม่จึงต้องให้ความรักความผูกพันกับลูก ทำตัวให้เป็น แบบอย่างที่ดี ให้กับลูก นอกจากนี้ การจัดการกับเด็ก ซึ่งเป็นความท้าทายต่อการทำบทบาทหน้าที่พ่อแม่วัยรุ่น เพราะด้วยธรรมชาติของอารมณ์วัยรุ่นที่มักมีความอดทนน้อย ประกอบกับทักษะในการจัดการกับพฤติกรรมลูกที่ต้องอาศัยวิธีคิดและประสบการณ์ที่ดี อีกทั้งค่านิยมของสังคมไทยที่มองว่า รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี การตีจึงยังคงเป็นวิธีที่พ่อแม่วัยรุ่นยังนำมาใช้ แต่ก็เป็นไปอย่างมีเหตุผล และไม่เน้นการตีเพื่อทำร้ายเด็ก แต่เพื่อปรับพฤติกรรมตามความจำเป็นเท่านั้น เพราะรู้ว่าการตีจะส่งผลทางลบในระยะยาว จึงมีวิธีการใช้คำพูดอธิบายด้วยเหตุผล การเพิกเฉยพฤติกรรม หรือเบี่ยงเบนความสนใจแทน ฉะนั้น การที่พ่อแม่วัยรุ่นมี *ความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถที่จะเลี้ยงดูลูกได้* จึงเป็นสิ่งสำคัญ และยังสะท้อนให้เห็นว่า พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของการเป็นพ่อแม่ของตนเอง ด้วยความเสียสละความสุขส่วนตัว มีการปรับตัวเพื่ออุทิศชีวิตให้กับครอบครัว การอยู่ด้วยกันร่วมมือกันในการเลี้ยงดูลูก มีวิถีคิดในแบบผู้ใหญ่คือ มีการวางแผนชีวิตและการวางแผนครอบครัวเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่การทำหน้าที่พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูก

ดังนั้น จากการตีความหมายที่มาจากการทำความเข้าใจในคำพูด และคำนี้ถึงบริบทที่เป็นอยู่ในขณะนั้นมาประกอบการให้ความหมาย ผู้วิจัยจึงสรุปคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นว่า คือการที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถแสดงออกในลักษณะของการมีความเชื่อในสมรรถนะของตนเองว่าสามารถเลี้ยงดูลูกได้ ความรู้สึกมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก ความพึงพอใจในบทบาทการเป็นพ่อแม่ของตนเอง และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติหน้าที่พ่อแม่ด้วยความรับผิดชอบ

ตาราง 12 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คนที่ 1 “ถ้าเป็นเด็กสมาธิสั้นนี้เขาจะไม่อยู่นิ่ง แบบหลุกหลิก คือเขาแบบจะนั่งก็จริง แต่ว่าพวกลนัย หรือพวกการกระทำเขาจะไม่นิ่ง” “แม่สอนด้วย แล้วหนูก็อ่านหนังสือด้วย หนังสืออาเอามาให้ตอนห้อง อาซื้อแบบเล่มใหญ่มาก แล้วก็ช่วยกันเปิดอ่าน”	พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจในการสังเกตความผิดปกติของพัฒนาการเด็ก และมีการแสวงหาความรู้เพื่อการส่งเสริมเลี้ยงดูลูก
คนที่ 2 “เราหาของเล่นเสริมพัฒนาการให้ลูกเล่น เหมือนวัยนี้เรียนรู้เรื่องเสียง ก็หาเสียงอะไรให้เขาฟัง”	พ่อแม่มีความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย และการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
คนที่ 3 “ลูกว่าได้ตอน 4 เดือนกว่าเกือบ 5 เดือน ตอนนั้นลูกต้องคืบต้องคลาน เพราะลูกจะเจ็ดเดือนแล้ว แต่ว่าตอนนี้ยังไม่คืบ เวลาอ่านหนังสือก็มองก็หันตาม เสียง จะจำ ตั้งแต่เข้านี้ต้องเรียกทุกที จำแล้วเขาก็หยิบจับของเล่น หยิบแปรงสีฟัน เห็นอะไรก็จะเอา ถ้าอันไหนเอมาถึงจะหยิบเอง” “ลูกไม่กินผัก เราก็จะทำโจ๊ก หรือข้าวต้ม แล้วเราก็ใส่ผักเข้าไปให้กลมกลืนอย่างนี้ เขาก็จะกิน” “หนูจะสอนพูด จะจำๆ ทางแฟนสอนเรียกพ่อเรียกแม่”	พ่อแม่มีการสังเกตพัฒนาการเด็ก และรู้ถึงข้อจำกัดของเด็กตามวัย รวมถึงการยอมรับและรักในความเป็นตัวตนของลูก และตระหนักถึงการส่งเสริมเลี้ยงดูลูกให้มีความพัฒนาการสมวัย โดยตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตสังคม
คนที่ 4 “ขวบเก้าเดือน ตอนนี้นัดกินเองได้ แต่ว่าเลอะกระโดดได้แต่ต้องเป็นที่นอนเพราะว่าลื่น ใส่ถุงเท้าเองพอได้ แล้วก็พูดได้เยอะแยะ พูดได้ทุกคำ” “เหมือนวัยนี้เรียนรู้เสียง ก็หาเสียงให้เขาฟัง” “เคยอ่านในหนังสือบ่อย สมุดพกของคุณแม่ เขาจะมีบอกว่าเด็กวัยนี้เป็นอย่างไร” “อ่านด้วยกัน ยืนอ่านหน้าโรงพยาบาลเวลาหมอนัด” “เคยหาเรื่องเด็กดีว่าจะทำอย่างไร จัดการอย่างไรกับเด็กดื้อ ก็ดูในยูทูบ”	พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย มีการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลคุณภาพเพื่อสนับสนุนให้ลูกได้พัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 5 “ผมจะอุ้มเขาเล่น อยู่กับเขามกก็คุยกับเขา” “ก็เล่นิทานแล้วก็เล่นกับเขา” “ก็อุ้มเขาไปเล่นข้างนอก”	พ่อแม่<u>ส่งเสริมพัฒนาการของลูก</u>ด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตสังคม
คู่ที่ 6 “บางทีจะสอนให้ ถ้าเขาเขินก็จะไม่ทำ เวลาบอกเก่ง ก็จะตบมือ แล้วเขาใส่ถุงเท้าเอง” “ปู่สอนให้เตะบอลแล้ว” “จะถามเขาเรื่อยๆ หนูไปไหนมา ก็มีท่ง ก.ไก่ ข.ไข่” “หนูเคยไปทดสอบพัฒนาการเด็ก เออ เขาก็ทำได้ ตอนนั้นประมาณขวบสี่เดือน หนูจะดูในเน็ตว่า พัฒนาการอันนี้ของเด็กหนึ่งขวบ ถ้าสองขวบหนูก็จะดูคลิปของเด็กสองขวบครึ่ง” “ตอนนั้นขวบครึ่งลูกหนูอะ โอเคียวเท่ากับเด็กสองขวบกว่า”	พ่อแม่<u>ส่งเสริมพัฒนาการของลูก</u>ด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตสังคม และแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลคุณภาพเพื่อการเลี้ยงดูลูก และมีความ<u>ตระหนักในการส่งเสริมเลี้ยงดูลูก</u>

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่นในด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก สะท้อนให้เห็นว่าพ่อแม่วัยรุ่นให้ความสำคัญในเรื่องของการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย รวมถึงการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลคุณภาพเพื่อการส่งเสริมเลี้ยงดูลูก นอกจากนี้ ยังสังเกตได้ว่าพ่อแม่มีความตระหนักในการตอบสนองความต้องการของเด็กที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา (ด้านภาษา) และด้านจิตสังคม

ผู้วิจัยจึงสรุปคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกว่า คือการที่พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็ก และความสามารถของเด็กแต่ละวัย และมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งองค์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม ครอบคลุม 3 มิติ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตสังคม ในขณะที่เขากำลังมีการพัฒนา

ตาราง 13 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 1 “รู้ว่าเขารัก ดูจากการกระทำครับ เขาจะดูแลเราดีครับ เขาก็คอยบอกด้วยว่ารักนะ” “กลางคืนเราจะหอมแก้มกันก่อนนอน แล้วก็พูดฝันดี รักนะ หอมลูก หอมหนู ก่อนนอน เขาก็จะมาทำแบบนี้ก่อนไป” “บางครั้งอารมณ์ไหนก็ไม่รู้ ก็มาถาม บางทีหนูก็ถามเขาบ้าง จะทิ้งกันไหม กลัวว่าเป็นเหมือนก่อน เพราะเป็นคนเจ้าชู้ แต่ทุกวันนี้ตั้งแต่มีลูกมา ก็ไปไหนมาไหนด้วยกัน” “เคยทะเลาะกันเสร็จต่างคนต่างแยกกันอยู่สักพัก เดียวก็ดีขึ้น จะไม่ให้ข้ามวันคะ หนูว่ามันจะทำให้เลิกกันง่ายเหมือนแบบทะเลาะข้ามวันแล้วออกไปข้างนอก มันไม่มีทางจะดีขึ้นได้ คือ ความรู้สึกจะเหมือนเดิมมัย คือ ถ้าทะเลาะกันแล้วห้ามออกนอกบ้านนะ คือเธอจะไปอยู่มุมไหนก็ไป ต่างคนต่างอยู่ไป เดี่ยวพอเจอหน้ากันก็ดีขึ้นเหมือนเดิม” “หนูเคยหลุดเรื่องคำพูด คือพูดแบบแทงใจดำ พูดแบบไม่ให้กำลังใจกัน เหมือนเธออยากทำอันนี้ก็ทำไปเสีย แล้วก็ไม่สนใจอะไรอย่างนี้ บางทีพูดไปไม่ได้คิด เพราะว่ามามีอารมณ์ แต่พอเราดีขึ้นก็จะมีแววบ้าง” “บางทีเข้าใจไม่ตรงกัน ก็จะไม่พูดเสียง” “ต่างคนต่างเงียบ เพราะรู้ว่าถ้าคุยกันแล้วจะได้เถียง ถ้าเงียบเดี๋ยวสักพักอารมณ์โมโหมันจะหายไปเอง” “พอเวลาเราเหนื่อยอย่างนี้ ก็อยากจะให้เขาแบบพูดให้กำลังใจกัน”	เป็นปฏิสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นในครอบครัว จนกลายเป็น<u>ความรักใคร่ผูกพัน</u>ของพ่อแม่วัยรุ่น ด้วยการดูแลเอาใจใส่กัน การสัมผัสใกล้ชิดกัน พ่อแม่วัยรุ่นมีความตั้งใจ ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อ<u>อยากจะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเพื่อเลี้ยงดูลูก</u> ด้วยการพยายามสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการทำกิจกรรมร่วมกัน พ่อแม่วัยรุ่นขาดทักษะในการติดต่อ<u>สื่อสาร</u>พูดคุยที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกัน แต่พยายามหาวิธีที่จะรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ และมีความ<u>ตั้งใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน</u> พ่อแม่วัยรุ่นขาดทักษะในการ<u>สื่อสารทางบวก</u>และการ<u>ควบคุมอารมณ์ตนเอง</u> พ่อแม่วัยรุ่นพยายามพยายามหาวิธีที่จะรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ ด้วย<u>การควบคุมอารมณ์ตนเอง และการสื่อสารในเชิงบวก</u>
คู่ที่ 2 “แรกๆ จะไม่คุย ให้เขาคิด แล้วค่อยโทรถามจะเลิกไหม ให้เขาทำมันให้ชัดเจน “เราก็คงโทรไปอ้อ เพราะว่ารักครับ” “เราคุยกัน ปรับให้เข้ากันได้ ให้มันตรงกัน” “ถ้าเขาไม่ให้ก็พยายามเงียบ พออารมณ์เย็นแล้วก็ค่อยคุย เพราะถ้ายิ่งเถียง เขาก็จะปรี๊ดๆ”	พ่อแม่วัยรุ่นขาดทักษะในการติดต่อ<u>สื่อสาร</u>พูดคุยที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกัน แต่พยายามเรียนรู้ที่จะรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ เช่น การพยายาม<u>ควบคุมอารมณ์ตนเอง</u> และการพูดคุยหาทางออกในทางสร้างสรรค์ขึ้น ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นความตั้งใจที่จะ<u>ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน</u>

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 3 “เราคุยกันแล้วว่าจะไม่เลิกนะ เพราะว่าไม่อยากให้ น้องที่เกิดมาแบบไม่มีพ่อ คือเห็นแต่ อยู่แต่กับแม่อย่างนี้ ก็คือถ้าเลิกกัน ก็หาอะไรได้ แต่เขาจะไม่มีความสุขไม่ได้ อยู่กับพ่อกับแม่อย่างนี้” “บางที่เราผิดเราก็ต้องรับผิดชอบ เพื่อให้ครอบครัวไป รอด ต้องนึกถึงครอบครัวไว้เยอะๆ เลิกคิดถึงตัวเองไป เลยละ ต้องคิดถึงว่าจะทำอะไรให้ไปกันรอด” “เวลาทะเลาะเราต้องใช้ความอดทน อดกลั้น เพื่อให้ครอบครัวไปรอด” “เขาจะขี้อ้อน ขี้ประจบ เราจะกอดกันอย่างนี้ กลางคืนก็ จะหอมแก้มก่อนนอนแล้วพูดฝันดีรักนะ”	พ่อแม่วัยรุ่นมีความตระหนักถึงความผาสุกของลูก หากว่าต้องแยกทางกัน <u>จึงมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเพื่อการเลี้ยงดูลูก</u> พ่อแม่วัยรุ่นพยายามรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ การ อุทิศชีวิตให้กับครอบครัว การเสียสละ ความพยายาม <u>ควบคุมอารมณ์ตัวเอง</u> และการสัมผัสใกล้ชิด เพื่อให้ <u>เกิดความรักใคร่ผูกพัน</u> และ เป็น <u>ความมุ่งมั่น</u>ที่จะใช้ ชีวิตอยู่ด้วยกันเพื่อการเลี้ยงดูลูก
คู่ที่ 4 “หนูจะเป็นคนที่ให้เกียรติเขามากคือ แบบว่ายอม เขาทุกอย่าง ให้อะไรที่เขาต้องการ อยากกินอะไรก็ทำให้ กิน” “หนูจะบอกเขามืออะไร ก็ให้มาคุยกันจะได้จบ คุย กันดีๆ” “บางเรื่องถ้าคุยกันดีๆ ก็จบ” “ใช้แค่ ต้องพูดดีๆ ให้เกียรติกัน” “แต่ถ้าทะเลาะกันแล้วลูกมาอยู่ใกล้ๆ เราก็จะ เปลี่ยนอารมณ์ไปเล่นกับเขาแทน เขาก็จะหัวเราะ”	พ่อแม่วัยรุ่นให้ความดูแลเอาใจใส่กันและกัน และการ มองมุมมองกับคู่ชีวิต พ่อแม่วัยรุ่นให้ความสำคัญกับวิธีการ <u>สื่อสาร</u>ไปในทาง สร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหา และการพยายาม <u>ควบคุม อารมณ์ตนเอง</u>เมื่อเกิดความขัดแย้ง และพยายาม ปกป้องไม่ให้ลูกได้รับความรู้สึกของความขัดแย้ง ระหว่างพ่อแม่
คู่ที่ 5 “ดูหนึ่งด้วยกัน หนูจะเข้าหนึ่งมาดูที่ห้องตอนเย็น กินข้าวด้วยกัน เดินเที่ยวด้วยกัน” “ก็เหมือนเขาทำงาน เขาก็เสียสละของเขา เหนื่อย เพื่อครอบครัวอะไรอย่างนี้”	พ่อแม่สร้างความสัมพันธ์ ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมองมุมมองกับคู่ชีวิตใน <u>การอุทิศตนเพื่อครอบครัว</u>
คู่ที่ 6 “ก็ไปเที่ยวกัน ไปห้าง แต่ช่วงนี้ก็ไม่ค่อยบ่อย” “สิ่งดีๆ ของเขาก็คือ เขาไม่ค่อยกินเหล้า สูบบุหรี่ แล้วเขาก็ไม่ค่อยเที่ยว ก็หลายอย่าง” “เขาก็มีความรับผิดชอบดูแลเรื่องงานบ้าน” “คิดว่าพ่อแม่ น่าจะมีความพร้อมเรื่องอารมณ์ เพราะเวลาลูก ร้องอาจทำร้ายลูกได้นะ หนูนี้ก็ไม่รู้ว่าอารมณ์เป็นยังไง น่าจะเป็น คนอารมณ์ร้อน” “ใช้ครับ อารมณ์นี้แหละสำคัญ”	พ่อแม่สร้างความสัมพันธ์ ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการมองมุมมองกับคู่ชีวิตใน <u>การอุทิศตนเพื่อ ครอบครัว</u> การตระหนักถึงการเป็นพ่อแม่ที่ต้องมีความสามารถ ในการ <u>ควบคุมอารมณ์ตนเอง</u>ได้ เพื่อป้องกันการทำร้าย ลูกเมื่อต้องเลี้ยงดูลูก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่นในด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่นสะท้อนให้เห็นว่า พ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญไปที่การสื่อสารทางบวกมากที่สุด นั่นอาจเป็นเพราะว่าความสัมพันธ์ของชีวิตคู่เป็นสิ่งสำคัญต่อความอยู่รอดของครอบครัว และการสื่อสารเป็นกุญแจสำคัญของการสร้างสัมพันธ์ภาพ และมักจะมาคู่กับการควบคุมอารมณ์ตนเอง ดังจะเห็นว่าพ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่อาจขาดทักษะในการติดต่อสื่อสารพูดคุยที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกัน แต่ก็พยายามหาวิธีที่จะรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ มีการเรียนรู้ที่จะใช้วิธีการสื่อสารไปในทางสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหา และการพยายามควบคุมอารมณ์ตนเองเมื่อเกิดความขัดแย้ง อีกทั้งพ่อแม่วัยรุ่นยังมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเพื่อการเลี้ยงดูลูก โดยแสดงให้เห็นถึง ความไว้วางใจกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน การปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพและการมองมุมบวกคู่ชีวิต นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของครอบครัว กระทั่งกลายมาเป็นความรักใคร่ผูกพันที่มีการดูแลเอาใจใส่และการสัมผัสใกล้ชิดกัน

ผู้วิจัยสรุปคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่นว่า คือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในชีวิตประจำวันกับครอบครัว จนกลายเป็นความรักใคร่ผูกพันใกล้ชิด เป็นความมุ่งมั่นที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเพื่อการเลี้ยงดูลูก และอาศัยสมรรถนะในการสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อรักษาความสัมพันธ์ให้มั่นคงยาวนาน

ตาราง 14 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านการสนับสนุนทางสังคม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 1 “จะถามเขาอะว่าเหนื่อยไหมเครียดไหม” “ผมเคยอ่านหนังสือมา เขาว่าเด็กที่ต่ำกว่าที่ขวบไม่รู้ (จำไม่ได้) ว่าห้ามเลย พวกจอโทรศัพท์ ห้ามดูโทรทัศน์”	พ่อแม่วัยรุ่นให้การสนับสนุนทางอารมณ์กับคู่ชีวิต ด้วยการถามไถ่ที่แสดงถึงความห่วงใย พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลคุณภาพที่ช่วยในการสนับสนุนเลี้ยงดูลูก
คู่ที่ 2 “อยู่ด้วยแล้วมีความสุข คอยดูแลกัน ” “กังวลเรื่องเดียวกัน ก็คือค่าใช้จ่าย” “หมอบอกถ้าไข้สูงก็ให้กินยาทุก 4 ชั่วโมง เช็ดตัวบ่อยๆ เช็ดเข้าหาหัวใจ เช็ดตามซอกคอ ข้อมพับ ห่มผ้าให้สนิทๆ เวลาลูกเป็นหวัดพยายามหาวิกให้เขาอะ ทาตามทีนอน เสื้อ อก หลัง ไต้เท้า ก็ดีขึ้น” “แม่สอน แล้วหนูก็อ่านหนังสือ หนังสือก็เอามาให้ตอนท้อง อาซื้อเล่มแบบใหญ่มาก แล้วก็ช่วยกันเปิดอ่านแล้วก็ดูแบบตัวอย่างจากพวกหน้าพวกอาที่เขามีลูกอย่างนี้ ”	คู่ชีวิตมักเป็นแหล่งของการสนับสนุนทางอารมณ์ เพราะพร้อมที่จะดูแลช่วยเหลือกัน การสนับสนุนทางวัตถุมีความสำคัญสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รับคำชี้แนะแนวทางในการดูแลลูกจากแหล่งข้อมูลคุณภาพ พ่อแม่วัยรุ่นสามารถรับรู้ได้ว่า มีผู้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก ด้วยความรักความเอาใจใส่และหวังดี เพื่อให้ช่วยปรับตัวได้

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
คู่ที่ 3 “เห็นเขาบอก ตอนเอาลูกกลับมาบ้านใหม่ๆ ตอนนอนแล้วมีคนอื่นมาเรียก ห้ามขาน ใครมาเรียกแล้วห้ามขาน ถ้าเกิดไม่ใช่คนรู้จักนะ คนมาทักแบบนี้ไม่ดี ก็กลัวอยู่เหมือนกัน แต่มันก็ไม่มีอะไร” “คนสมัยนี้ไม่เชื่อทั้งหมด มีบางที่จะเชื่อ แต่เราไม่บอกลูกไม่มีอะไร” “เขาให้อ่านในหนังสือ มีหนังสือดูเป็นสีชมพูเขามีให้เรา ก็รู้จักหนังสือบ้าง แล้วก็พี่สาวที่เคยเลี้ยงลูก เขามีประสบการณ์ ก็ให้คำแนะนำ” “ก็จะเป็นญาติทางแฟนนี่แหละที่คอยบอก” “ป้าเขาจะให้เงินเป็นค่าใช้จ่ายทุกเดือน พ่อก็จะฝากเงินไว้กับป้า”	พ่อแม่วัยรุ่นได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นความเชื่อและเลือกที่จะยอมรับข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง พ่อแม่วัยรุ่นสามารถรับรู้ได้ว่า มีผู้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก ด้วยความรักความเอาใจใส่และหวังดี เพื่อให้ช่วยปรับตัวได้ พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงแหล่งสนับสนุนทางด้านวัตถุดิบของ โดยได้รับการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่าย
คู่ที่ 4 “เคยอ่านในหนังสือบ่อย สมุดพกของคุณแม่ เขามีบอกว่าเด็กวัยนี้จะเป็นอย่างไร” “อ่านด้วยกัน ยืนอ่านหน้าโรงพยาบาลเวลาหมอนัด ค่ะเคยหาเรื่องเด็กดีว่าจะทำอะไร จัดการอย่างไรกับเด็กดี ก็ดูในยูทูบอย่างนี้” “เขาทำงานเพื่อลูกเพื่อเมียอย่างนี้ เวลาเขากลับมาก็จะบอกลูกว่า ตามพ่อสิเหนื่อยไหม เอาน้ำให้พ่อกินกันเถอะ	พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงการสนับสนุนทางข้อมูลข่าวสารที่สามารถตอบสนองความรู้ในการเลี้ยงดูลูกให้มีประสิทธิภาพ จากแหล่งข้อมูลคุณภาพ เช่น สมุดพกคุณแม่ของโรงพยาบาล पोสเตอร์ความรู้ รวมถึงสื่อมัลติมีเดียที่ให้ข้อมูลคุณภาพเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นมักได้รับแรงสนับสนุนทางอารมณ์จากคนในครอบครัว เช่น คู่ชีวิต และลูก
คู่ที่ 5 “เวลาเราทำงานเหนื่อย เขาก็จะโทรมา ให้เห็นหน้าลูก ลูกก็เห็นหน้าเรา ” “ถ้าเครียดก็ไปเล่นกีฬาอีกอย่างครับ ผมเตะบอล” “ผมจะอ้อ ก็จะขอโทษเขา แล้วเข้าไปปลอบอย่างนี้ แล้วก็ทำอีก” “ถ้าเราไม่รู้อะไร ต้องการรู้อะไร เราก็ค้นในเน็ตได้”	พ่อแม่วัยรุ่นมักได้รับแรงสนับสนุนทางอารมณ์จากคนในครอบครัว เช่น คู่ชีวิต และลูก พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงแหล่งสนับสนุนทางอารมณ์ พ่อแม่วัยรุ่นมักได้รับแรงสนับสนุนทางอารมณ์จากคนในครอบครัว เช่น คู่ชีวิต พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก
คู่ที่ 6 “คือแม่เขาก็บอกวิธีที่เขาเลี้ยงเรามาอย่างไร เขาก็บอกเราอย่างนั้น แต่เราก็ไม่ค่อยจะฟัง”	พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเลือกรับข้อมูลที่มีคุณภาพเพื่อการเลี้ยงดูลูก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่นในด้านการสนับสนุนทางสังคม แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคมที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับ เนื่องจากการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านที่มักประสบกับภาวะวิกฤตต่างๆ อันเนื่องจากความไม่พร้อม ส่งผลให้เกิดความเครียดในการปรับตัวต่างๆ การสนับสนุนทางอารมณ์จึงมีความสำคัญและพบว่ามักได้รับจากคนในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ เช่น คู่ชีวิต และลูก นอกจากนี้การขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกของพ่อแม่วัยรุ่น ทำให้การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารมีความจำเป็นต่อการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นจึงต้องเข้าถึงแหล่งข้อมูลคุณภาพที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก เช่น จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สมุดปกโรงพยาบาล หนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก จากสื่อมวลชนมีเดีย เป็นต้น และสามารถรับรู้ได้ว่า มีผู้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก ด้วยความรักความเอาใจใส่และหวังดี จากพ่อแม่หรือญาติพี่น้องที่มีประสบการณ์ เพื่อให้ช่วยปรับตัวได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าพ่อแม่วัยรุ่นยังประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งการที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือตามความจำเป็น เช่น เงินค่าใช้จ่าย จึงเป็นสิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นต้องการ

ผู้วิจัยจึงสรุปคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในด้านการสนับสนุนทางสังคมว่า คือสิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และทางข้อมูลข่าวสาร จากผู้ใกล้ชิด เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ

(focus group discussion) สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านประกอบด้วย 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพธิพันธ์ พานิช ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุลรองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายวางแผนพัฒนาและกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภากุลนภาดล รองคณบดีฝ่ายบริการวิชาการและกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยบูรพา 4) แพทย์หญิงสลักจิต แสงสิน ประธานคณะกรรมการงาน จิตเวชเด็กและวัยรุ่น และที่ปรึกษางานเครือข่ายสุขภาพจิตสถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ 5) นางสาวพัชรินทร์ อรุณเรือง นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการพิเศษ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ เพื่อยืนยันความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยซึ่งใช้เวลาในการประชุมตั้งแต่เวลา 09.00 น. ถึงเวลา 12.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 3 ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สรุปได้ดังนี้

1.2.1 ผลจากการสนทนากลุ่มด้านความหมายของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย สรุปได้ว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย หมายถึง การแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านบทบาทพ่อแม่

วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม

1.2.2. ผลจากการสนทนากลุ่มด้านองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย สรุปได้ดังนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทต่างประเทศของผู้วิจัยที่พบว่า คุณลักษณะพ่อแม่วัยรุ่น ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการเด็ก ด้านการสนับสนุนทางสังคม (O'Callaghan; et al. 2000: 214) และด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (Florsheim; et al. 2012: 1886-1892) ซึ่งเมื่อได้กรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสร้างแนวคำถาม (Guideline) เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) โดยเป็นแนวคำถามที่เปิดกว้างและสามารถเปลี่ยนแปลงคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทที่พบได้ แล้วใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อให้ทราบข้อมูลและความคิดเห็นของพ่อแม่วัยรุ่นเกี่ยวกับความหมายและองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยดำเนินการสัมภาษณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 6 คู่ ซึ่งพบว่าทุกคู่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกดังกล่าว มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยสกัดคำพูดที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ออกมาเป็นคำระบุ จากนั้นนำมาตีความตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม และกำหนดเป็นตัวบ่งชี้ย่อยๆ ของแต่ละองค์ประกอบ และสรุปเป็นคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ที่ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่ ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม

จากนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาที่มีประสบการณ์การทำงานดูแลช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่น จำนวน 5 ท่าน เพื่อยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ว่า ส่วนใหญ่คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่มาจากการทบทวนวรรณกรรมและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่น นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้มีความคิดเห็นว่าควรเพิ่มองค์ประกอบหลักด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นขึ้นมาอีกหนึ่งองค์ประกอบ เพราะสังคมไทยได้ให้ความสำคัญกับบทบาทการเป็นพ่อแม่ และพ่อแม่วัยรุ่นจำเป็นต้องมีองค์ประกอบนี้เพื่อให้การเลี้ยงดูลูกมีคุณภาพ ซึ่งองค์ประกอบด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นนี้ เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งที่อยู่ภายใต้องค์ประกอบด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่น และการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัย อีกทั้งยังมีส่วนที่ได้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้ความหมายขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ รวมถึงการปรับใหม่และการเพิ่มใหม่ของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตาราง 15

ตาราง 15 ผลการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ตัวบ่งชี้	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
1. เจตคติของการเป็นพ่อแม่ (Parental attitude) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถแสดงออกในลักษณะของการมีความเชื่อในสมรรถนะของตนเองว่าสามารถเลี้ยงดูลูกได้ ความรู้สึกมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก ความพึงพอใจในบทบาทการเป็นพ่อแม่ของตนเอง และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติหน้าที่พ่อแม่ด้วยความรับผิดชอบ	1. เจตคติของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น (Parental attitude) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากวัยรุ่นมาสู่บทบาทการเป็นพ่อแม่ และรับรู้ในสมรรถนะของตนเองว่าสามารถเลี้ยงดูลูกได้ และมีความรู้สึกมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก	1.1 ความเชื่อในสมรรถนะ (Efficacy beliefs) หมายถึง การที่พ่อแม่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเลี้ยงดูลูกได้ ภายใต้สถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง	ความเชื่อในสมรรถนะ (Efficacy beliefs) หมายถึง การที่พ่อแม่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเลี้ยงดูลูกได้ (ทั้งนี้ผู้วิจัยควรระบุว่ามีกิจกรรมใดบ้าง)
		1.2 ความรู้สึกมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก (Parental values) หมายถึง การรับรู้ถึงความสำคัญ ความสามารถในการเลี้ยงดูลูก และความดีของตนเองที่มีต่อลูก	ความมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ (Parental values) หมายถึง การรับรู้ถึงความสำคัญ ความสามารถในการเลี้ยงดูลูก (ผู้วิจัยควรระบุให้ชัดเจนว่า การรับรู้ถึงความสำคัญ และความสามารถในการเลี้ยงดูลูกอย่างไร)
		1.3 ความพึงพอใจในบทบาทของการเป็นพ่อแม่ของตนเอง (Satisfied with parental role) หมายถึง การรับรู้ในบทบาทของการเป็นพ่อแม่ของตนเองได้แก่ 1) การรับรู้ ว่าตนเองทำบทบาทการเป็นพ่อแม่ได้ดี 2) การรับรู้ ว่าตนเองมีความสามารถพอที่จะช่วยลูกเมื่อเวลาที่เขาเกิดปัญหา 3) ทั้งพ่อและแม่เห็นด้วยกับรูปแบบการเลี้ยงดูลูกที่เน้นการให้คำแนะนำมากกว่า การลงโทษ 4) การรับรู้ของพ่อแม่ว่าภารกิจการอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นงานที่มีทั้งความยากและง่ายที่สุด	ควรแยก ข้อ 1) และ 2) ออกมาเป็นองค์ประกอบย่อยด้านการยอมรับตนเอง (Self-acceptance) ซึ่งหมายถึง การที่วัยรุ่นสามารถยอมรับตัวเองได้ว่าจะต้องเปลี่ยนสถานะจากการเป็นวัยรุ่นธรรมดา มาสู่บทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เช่น การมีภาระเพิ่มขึ้น การพบปะสังสรรค์กับเพื่อนลดลง และมองว่าการเลี้ยงดูเด็กเป็นเรื่องที่ไม่น่ากลัวและสามารถทำได้ ส่วนข้อ 3) และ 4) ยังไม่ตอบ โจทย์พ่อแม่วัยรุ่นและบริบทสังคมไทย

ตาราง 15 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ตัวบ่งชี้	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ
		1.4 ความรับผิดชอบในฐานะพ่อแม่ (Parental responsibility) หมายถึง ลักษณะที่พ่อแม่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ มุ่งมั่นต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก คำนึงถึงความเป็นอยู่ของตนเองและลูก มีการปรับปรุงความประพฤติและการปฏิบัติตนให้ดีขึ้น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายอย่างเต็มความสามารถ	ควรแยกออกมาเป็นองค์ประกอบหลักในด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น (Adolescent parental role) (ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติม)
2. ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ (Parental knowledge of child development) หมายถึงการที่พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็ก ความเข้าใจในความสามารถของเด็กแต่ละวัย และสามารถในการเข้าถึงแหล่งองค์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสมครอบคลุม 3 มิติ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตสังคม ในขณะที่เขากำลังมีการพัฒนา	ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก (Comprehension of child rearing) หมายถึงการที่พ่อแม่มีความตระหนักรู้ในตนเองในการเลี้ยงดูลูก มีความเข้าใจพัฒนาการในเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย	2.1 ความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็ก (understanding of normative child development) หมายถึงการที่พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กและตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสมครอบคลุม 3 มิติ ด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตสังคม	เปลี่ยนชื่อองค์ประกอบย่อยเป็นความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการเด็ก (Parental understanding of child development and child ability) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่น มีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็ก และความสามารถของเด็กแต่ละวัย

ตาราง 15 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	ตัวบ่งชี้	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
		2.2 ความรู้ความเข้าใจในความสามารถและข้อจำกัดของเด็กแต่ละวัย (understanding of child ability and Limitation) หมายถึงการที่พ่อแม่มีความรู้ความเข้าใจว่าเด็กแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตน มีความสามารถและมีข้อจำกัดต่างกัน โดยให้การช่วยเหลือเด็กอย่างเหมาะสม เพื่อให้เขาสามารถข้ามผ่านความท้าทายที่ต้องเผชิญ และสนับสนุนให้เขาได้พัฒนาความสามารถไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ด้วยมุมมองเชิงบวก และการยอมรับและรักในความเป็นตัวตนของลูก	นำข้อ 2.2 ไปรวมกับข้อ 2.1 ให้เป็นองค์ประกอบย่อยในด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการเด็กและเพิ่มองค์ประกอบย่อยด้านการสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง(Self-awareness) ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก ซึ่งหมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นรู้จักจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง และแสวงหาความรู้เพื่อช่วยส่งเสริมในการเลี้ยงดูลูก ได้แก่ ทักษะการเลี้ยงดูลูก ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญเรื่องการบริหารจัดการกับพฤติกรรมเด็กของพ่อแม่วัยรุ่น โดยให้เพิ่มเป็นองค์ประกอบย่อยด้านการจัดการเด็ก ในองค์ประกอบหลักด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
		2.3 การเข้าถึงแหล่งข้อมูลคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก(sources of information) หมายถึงการรับรู้ข้อมูลด้านพัฒนาการเด็กที่ถูกต้องจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือต่างๆ ได้แก่ บุคลากรสาธารณสุข สมุดสีชมพูของกรมอนามัย ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากเว็บไซต์ หนังสือวารสาร บทความ นิตยสาร	ให้นำองค์ประกอบย่อยข้อ 2.3 ไปรวมกับ องค์ประกอบย่อยด้านการสนับสนุนทางข้อมูลข่าวสาร (informational support) ในองค์ประกอบหลักด้านการสนับสนุนทางทางสังคม

ตาราง 15 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ตัวบ่งชี้	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ
3.พันธะผูกพันระหว่าง พ่อแม่วัยรุ่น (Interpersonal bonding) หมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ ต่อกันในชีวิตประจำวันกับ ครอบครัว จนกลายเป็น ความรักใคร่ผูกพันใกล้ชิด เป็นความมุ่งมั่นที่จะใช้ ชีวิตอยู่ร่วมกันเพื่อการ เลี้ยงดูลูก และอาศัย สมรรถนะในการสร้าง สัมพันธภาพเพื่อรักษา ความสัมพันธ์ให้มั่นคง ยาวนาน	พันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่ วัยรุ่น (Interpersonal bonding) หมายถึง การที่ พ่อแม่วัยรุ่นมีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกที่ แสดงออกถึง ความรัก ความผูกพัน ความห่วงใย มีความไว้วางใจ มีความ ตั้งใจ และเสียสละ ที่จะใช้ ชีวิตอยู่ร่วมกันเพื่อการ เลี้ยงดูลูก	3.1 ความรักใคร่ผูกพัน (Attachment) หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นที่ละ น้อยจากการมีปฏิสัมพันธ์กัน ในชีวิตประจำวันกับ ครอบครัวของพ่อแม่จนเกิด เป็นความรักใคร่ ความ ห่วงใย การดูแลเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ และการ สัมผัสใกล้ชิด	ความรักใคร่ผูกพัน หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความรัก ใคร่ ห่วงใย ดูแลเอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ และการสัมผัส ใกล้ชิดกัน ที่เกิดขึ้นที่ละน้อย จากการมีปฏิสัมพันธ์ใน ชีวิตประจำวันกับครอบครัว (เปลี่ยนชื่อภาษาอังกฤษให้ ใช้คำว่า Bonding)
		3.2 ความมุ่งมั่น (commitment) หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะใช้ชีวิตอยู่ ร่วมกันเพื่อการเลี้ยงดูลูก ด้วยความเสียสละ ความ ซื่อสัตย์ ความไว้วางใจกัน และการทำกิจกรรมเลี้ยงดู ลูกร่วมกัน	ความมุ่งมั่น (Commitment) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมี ความตั้งใจ ความเสียสละ ความไว้วางใจ การทำ กิจกรรมร่วมกัน เพื่อที่จะใช้ ชีวิตอยู่ด้วยกันในการเลี้ยงดู ลูก
		3.3 สมรรถนะในการสร้าง สัมพันธภาพ(Relationship competence) หมายถึง ความสามารถในการรักษา ความสัมพันธ์ให้มั่นคง ซึ่ง แสดงออกโดยการสื่อสาร ทางบวกการควบคุมอารมณ์ ตนเองความมุ่งมั่นที่จะมี ความสัมพันธ์ที่มั่นคง	สัมพันธภาพ (Relationship) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมี มุมมองเชิงบวกกับคู่ชีวิต มี การสื่อสารทางบวก มีความ อดทน มีการควบคุมอารมณ์ ตนเอง เพื่อรักษา ความสัมพันธ์ให้มั่นคง

ตาราง 15 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ	ตัวบ่งชี้	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ
4. การสนับสนุนทางสังคม (Social support) หมายถึง สิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่น ได้รับการสนับสนุนทาง อารมณ์ ทางวัตถุ และทาง ข้อมูลข่าวสาร จากผู้ ใกล้ชิด เพื่อให้สามารถ ปรับตัวต่อการทำหน้าที่ พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกได้อย่าง มีคุณภาพ	การสนับสนุนทางสังคม (Social support) หมายถึง สิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับการ สนับสนุนทางอารมณ์ ทาง วัตถุ และทางข้อมูลข่าวสาร จากผู้ใกล้ชิด เพื่อให้สามารถ ปรับตัวต่อการทำหน้าที่ พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกได้อย่างมี คุณภาพ	4.1 การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การแสดงอารมณ์ ทางบวกของผู้เกี่ยวข้อง ใกล้ชิดกับพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่ง ได้แก่ บิดา มารดา ญาติ กลุ่มเพื่อน ครูอาจารย์ ใน ลักษณะของความผูกพัน การยอมรับ การดูแลเอาใจ ใส่	การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้อง ใกล้ชิดกับพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่ง ได้แก่ บิดา มารดา ญาติ กลุ่มเพื่อน ครูอาจารย์ ใน ลักษณะของการให้กำลังใจ กันเพื่อสนับสนุนในการ อบรมเลี้ยงดูลูก การรับฟัง และการดูแลเอาใจใส่ต่อ ความรู้สึกของพ่อแม่วัยรุ่นใน การเลี้ยงดูลูก
		4.2 การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่น ได้รับความช่วยเหลือ เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ เงิน ค่าใช้จ่าย ค่าจ้างแรงงาน ซึ่ง เป็นการช่วยเหลือโดยตรง ต่อความจำเป็นของพวกเขา	การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่น ได้รับความช่วยเหลือตาม ความจำเป็น ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ เงินค่าใช้จ่าย และ ค่าจ้างแรงงาน
		4.3 การสนับสนุนทางข้อมูล ข่าวสาร (Informational support) หมายถึง การที่พ่อแม่ วัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือ ด้านข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ต่อการเลี้ยงดูลูกและการทำ หน้าที่พ่อแม่ เช่น การให้ ข้อเท็จจริง คำแนะนำ ชี้แจง การบอกแนวทาง หรือ ทางเลือกที่สามารถนำไป แก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้	การสนับสนุนทางข้อมูล ข่าวสาร (Informational support) หมายถึง การที่พ่อแม่ วัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือ ด้านข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ต่อการเลี้ยงดูลูกและได้รับ คำแนะนำ หรือทางเลือกที่ สามารถนำไปแก้ปัญหาที่ เผชิญอยู่ได้

ทั้งนี้หลังจากผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงให้มีความถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้นในด้านความหมายและองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยยึดตามผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการทบทวนวรรณกรรมเป็นหลัก ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตาราง 16

ตาราง 16 สรุปองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของผู้วิจัย

องค์ประกอบหลักคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย	องค์ประกอบย่อยคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
1. ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น (Adolescent parental attitude) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่น สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากการเป็นวัยรุ่นมาสู่บทบาทของความเป็นพ่อแม่ รวมทั้งมีความเชื่อในสมรรถนะของตนเองว่าสามารถเลี้ยงดูลูกได้ และรับรู้ได้ถึงควมมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก	1.1 การยอมรับตนเอง (Self-acceptance) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากการเป็นวัยรุ่นมาสู่บทบาทของความเป็นพ่อแม่ ได้แก่ การมีภาระที่เพิ่มขึ้น การพบปะสังสรรค์ในหมู่เพื่อนลดลง 1.2 ความเชื่อในสมรรถนะของตน (Self-efficacy) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นเชื่อว่า ตนเองมีความสามารถทำกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูกได้ ได้แก่ การสอนทักษะการพูด การอ่าน การเขียน และทักษะทางสังคมให้กับลูก 1.3 ความมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ (Parental value) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นรับรู้ได้ถึงความสำคัญของตนเองที่มีต่อการเลี้ยงดูลูก ได้แก่ การช่วยเหลือลูกได้ในเวลาที่ลูกต้องการ การช่วยเหลือให้ลูกประสบความสำเร็จในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และการช่วยเหลือให้ลูกเติบโตขึ้น

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบหลักคุณลักษณะของการเป็น พ่อแม่ วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย	องค์ประกอบย่อยคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่ วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
2. ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น (Adolescent parental role) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นยอมรับได้ว่า ตนเองสามารถตอบสนองความต้องการตามการเจริญเติบโตของเด็กได้อย่างเหมาะสม โดยการให้ความรักความผูกพัน ความรับผิดชอบของพ่อแม่ในการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก รวมทั้งการจัดการกับลูกได้อย่างเหมาะสม	2.1 ความรักความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก (Attachment) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความสัมพันธ์อันดีกับลูก ได้แก่ การแสดงความห่วงใย ความเห็นอกเห็นใจ การรู้และเข้าใจความรู้สึกของลูก คอยดูแลให้ลูกมีความสุข การสัมผัสใกล้ชิดกับลูก และช่วยให้ลูกเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย 2.2 ความเป็นผู้รับผิดชอบของพ่อแม่ที่มีต่อลูก (Parental responsibility) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความเอาใจใส่ต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก ได้แก่ การช่วยกันเลี้ยงดูลูกทางบวก การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูก และมีการวางแผนครอบครัว 2.3 การจัดการกับลูก (Child management) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีทักษะในการจัดการกับลูกเพื่อกำกับดูแลพฤติกรรมเด็กให้เหมาะสม ได้แก่ การสอนให้เด็กรู้จักควบคุมตนเองโดยไม่ทำร้ายเด็ก มีการใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงทางบวกในการจัดการกับเด็ก
3. ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก (Understanding of Child rearing) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความตระหนักรู้ในตนเองในการเลี้ยงดูลูก และมีความเข้าใจในเรื่องของพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย	2.1 ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย (Parental understanding of child development and child ability) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความเข้าใจในเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็กด้านต่างๆ ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคมและเข้าใจได้ว่าเด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันและความสามารถของเด็กแต่ละคนก็มีขอบเขตจำกัด ก็เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัย 2.2 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่น รู้จุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง และแสวงหาความรู้เพื่อช่วยส่งเสริมในการเลี้ยงดูลูก ได้แก่ ทักษะการเลี้ยงดูลูก

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบหลักคุณลักษณะของการเป็น พ่อแม่ วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย	องค์ประกอบย่อยคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่ วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
4. ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (Interpersonal bonding) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมี ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ที่แสดงออกถึงความผูกพัน ความมุ่งมั่น การรักษาสัมพันธภาพให้มั่นคงยาวนาน เพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในการเลี้ยงดูลูก	3.1 ความผูกพัน (Bonding) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่วัยรุ่นที่เกิดขึ้นที่ละน้อยในชีวิตประจำวันกับครอบครัว จนกลายเป็นความรักความอบอุ่น ได้แก่ การมีความห่วงใยกัน การดูแลเอาใจใส่กัน ความเห็นอกเห็นใจกัน และการสัมผัสใกล้ชิดกัน 3.2 ความมุ่งมั่น (Commitment) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความตั้งใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันตลอดไปเพื่อการเลี้ยงดูลูกได้แก่ การสละความสุขส่วนตัวเพื่อดูแลครอบครัว มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการทำกิจกรรมร่วมกัน 3.3 สัมพันธภาพ (Relationship) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพและให้เกียรติกันในการใช้ชีวิตได้แก่ การมีมุมมองเชิงบวกกับคู่ชีวิต การสื่อสารทางบวก การควบคุมอารมณ์ตนเอง เพื่อเป็นการรักษาความสัมพันธ์ให้มีความมั่นคงยาวนาน
5.ด้านการสนับสนุนทางสังคม (Social support) หมายถึง สิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ทางวัตถุ และทางข้อมูลข่าวสาร จากผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิด เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพ	5.1 การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพ่อแม่วัยรุ่น แสดงออกทางอารมณ์ในลักษณะการให้กำลังใจเพื่อสนับสนุนในการอบรมเลี้ยงดูลูก ได้แก่ การถามไถ่ด้วยความห่วงใย การดูแลเอาใจใส่ต่อความรู้สึก และการรับฟังปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่นในการเลี้ยงดูลูก 5.2 การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับความช่วยเหลือตามจำเป็นของพวกเขา ได้แก่ วัตถุสิ่งของ เงินค่าใช้จ่าย และค่าจ้างแรงงาน 5.3 การสนับสนุนทางข้อมูลข่าวสาร (Informational support) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก และได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดู ได้แก่ ข้อเท็จจริง คำแนะนำ การชี้แจง การบอกแนวทาง หรือทางเลือกที่สามารถนำไปแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่แตกต่างกันกับบริบทต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับความหมายและคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงดู โดยบริบทของต่างประเทศนักวิชาการจะให้ความหมายตามแง่ประเด็นที่สนใจศึกษาตามองค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่ส่งผลสำเร็จในการเลี้ยงดูของพวกเขาซึ่งพบว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นมีด้วยกัน 4 องค์ประกอบ คือ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก ด้านการสนับสนุนทางสังคม และ ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (Callaghan et al. 2000:214; Florsheim et al. 2012: 10) ส่วนบริบทของไทยนั้น ผลการศึกษาสรุปได้ว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย หมายถึง การแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ในการเลี้ยงดูของพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่นด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ทั้ง 2 ส่วน ทำให้ได้องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการออกแบบเครื่องมือวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยแล้วนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 250 คู่ จากนั้นได้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้ผลดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

2.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพ่อแม่วัยรุ่น

จากการเก็บข้อมูลพ่อแม่วัยรุ่น จำนวน 250 คู่ โดยได้ให้ตอบแบบสอบถาม ทั้งพ่อและแม่วัยรุ่น ดังนั้นค่า (n) ของการวิเคราะห์ข้อมูล จึงเท่ากับ 500 คน (n=500) ซึ่งข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างปรากฏดังตาราง 17

ตาราง 17 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพ่อแม่วัยรุ่น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อายุ		
- 15 ปี	24	4.80
- 16 ปี	62	12.40
- 17 ปี	82	16.40
- 18 ปี	155	31.00
- 19 ปี	177	35.40

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. การศึกษา		
- ประถมศึกษา	63	12.60
- มัธยมศึกษาตอนต้น	239	47.80
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	110	22.00
- ปวช./ปวส/อนุปริญญา	36	7.20
- อื่นๆ	52	10.40
3. อาชีพ		
- รับจ้างทั่วไป/ลูกจ้าง	242	48.40
- แม่บ้าน	136	27.20
- นักเรียน	33	6.60
- ค้าขาย	31	6.20
- เกษตรกร	24	4.80
- ว่างงาน	34	6.80
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ต่ำกว่า 3,000 บาท	231	46.20
- 3,001 - 5,000 บาท	46	9.20
- 5,001 - 7,000 บาท	65	13.00
- มากกว่า 7,000 บาท	158	31.60
5. แหล่งรายได้		
- จากพ่อแม่/ ผู้ปกครอง	190	38.00
- จากการทำงาน	270	54.00
- จากสามี	36	7.20
- อื่นๆ	4	0.80
6. ลักษณะการอยู่อาศัย		
- อยู่บ้านพ่อแม่ (ตนเอง/อีกฝ่าย)	418	83.60
- แยกมาอยู่ลำพัง	69	13.80
- อยู่กับญาติ	13	2.60
7. อายุของลูก (ของคู่พ่อแม่วัยรุ่น)		
- ต่ำกว่า 1 ปี	141	56.40
- ในช่วงอายุ 1 ปี	65	26.00
- ในช่วงอายุ 2 ปี	29	11.60
- ในช่วงอายุ 3 ปี	15	6.00
8. เพศของลูก (ของคู่พ่อแม่วัยรุ่น)		
- เพศชาย	126	50.40
- เพศหญิง	124	49.60

2.1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของกลุ่มตัวอย่าง (n=500 คน)

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผล

ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square)
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)
GFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMSEA	แทน	ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation)
SRMR	แทน	ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standard Root Mean Square Residual)
b	แทน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Score)
SE	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)
t	แทน	ค่าสถิติที (t-test)
β	แทน	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Completely Standardize Solution)
R^2	แทน	ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของกำลังสอง (Mean of Square)
F	แทน	สถิติที่ได้จากการคำนวณความแปรปรวน (F-Test)

2.1.2.1. ค่าดัชนีทดสอบความเหมาะสมของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยดังแสดงในตาราง 18

ตาราง 18 ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสมพอดีของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ตัวบ่งชี้ความเหมาะสมพอดี	เกณฑ์	รูปแบบ			
		ทฤษฎี		ปรับแก้	
		ค่า	ข้อสรุป	ค่า	ข้อสรุป
ค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2)		330.70		71.30	
องศาอิสระ (df)		72		58	
ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p-Value)	> 0.05	0.00	ไม่เหมาะสม	0.11	เหมาะสมดี
ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative χ^2)	< 2.00	4.59	ไม่เหมาะสม	1.22	เหมาะสมดี
ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA)	< 0.05	0.08	ไม่เหมาะสม	0.02	เหมาะสมดี
ดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของแบบมาตรฐาน (SRMR)	< 0.05	0.05	ไม่เหมาะสม	0.02	เหมาะสมดี
ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	> 0.90	0.87	ไม่เหมาะสม	0.96	เหมาะสมดี

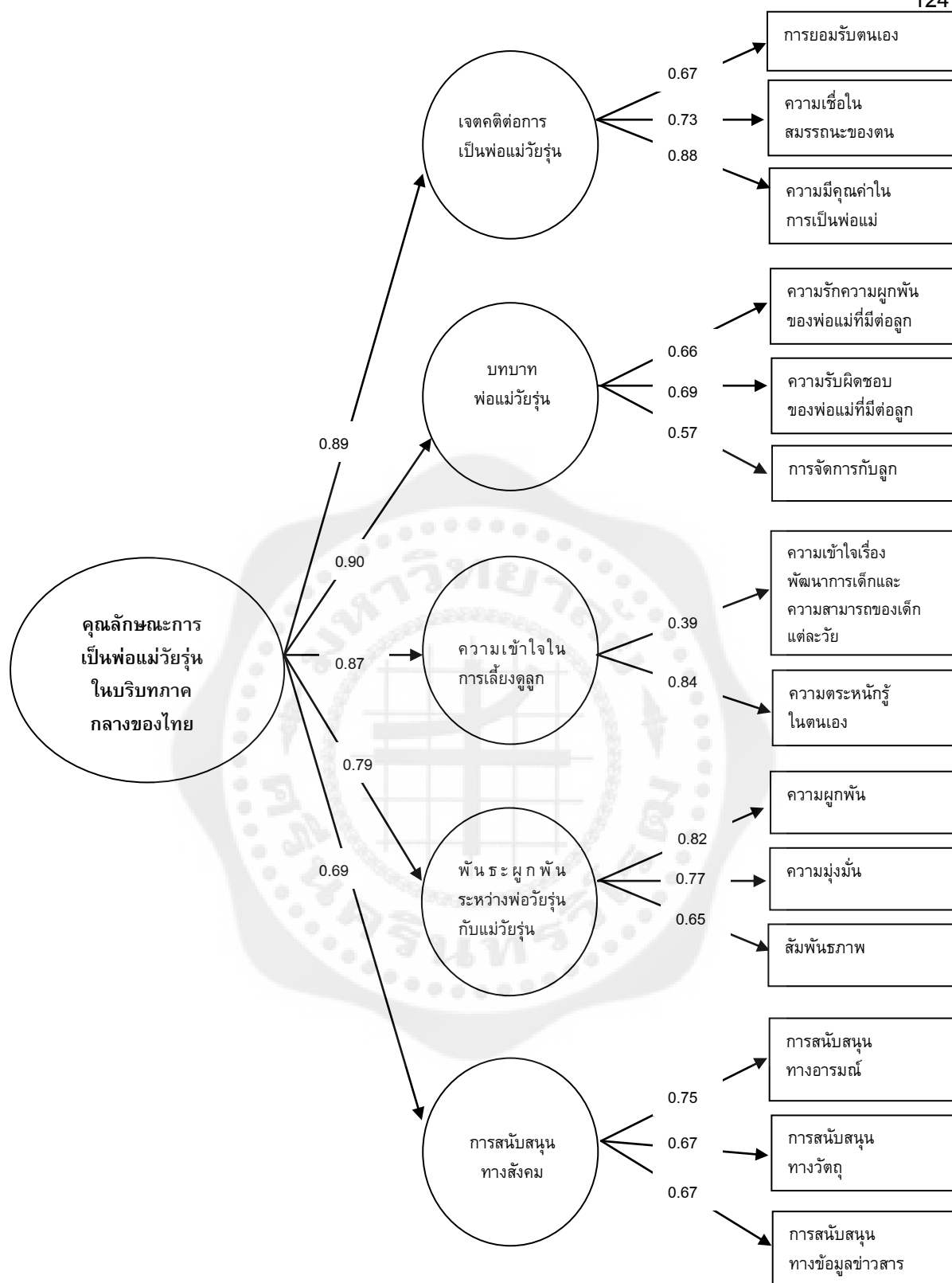
จากตาราง 18 พบว่า รูปแบบสมมติฐานมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 330.70 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 4.59 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.08 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของแบบมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.05 แต่ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.87 สรุปได้ว่าเมตริกสหสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ที่ได้จากรูปแบบสมมติฐานไม่มีความเหมาะสมพอดีกับเมทริกซ์ที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงรูปแบบโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนจากการวัดบางค่ามีความสัมพันธ์กันได้ ทั้งนี้พบว่า เมื่อมีการปรับแก้รูปแบบแล้วรูปแบบที่ปรับแก้มีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 71.3 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไค-สแควร์สัมพัทธ์เท่ากับ 1.22 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.02 ดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของแบบมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.02 และดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ซึ่งทุกค่าแสดงให้เห็นว่ามีความเหมาะสมดี จึงสรุปได้ว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่ได้จากรูปแบบที่ปรับแก้มีความเหมาะสมพอดีกับเมทริกซ์ที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1.2.2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยดังแสดงในตาราง 19

ตาราง 19 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

องค์ประกอบ	ค่าสัมประสิทธิ์				สัมประสิทธิ์
	คะแนนดิบ		มาตรฐาน		พยากรณ์
	ค่าน้ำหนัก	ค่าความคลาด	ค่าสถิติ	ค่าน้ำหนัก	
	องค์ประกอบ	เคลื่อนมาตรฐาน	ทดสอบ	องค์ประกอบ	
	(b)	(SE)	(t)	(β)	(R ²)
1.บทบาทพ่อแม่วัยรุ่น	0.77	0.04	19.24	0.90	0.81
2.เจตคติต่อการการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	0.60	0.04	14.46	0.89	0.80
3.ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก	0.34	0.05	7.46	0.87	0.76
4.พันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น	0.64	0.04	15.53	0.79	0.62
5.การสนับสนุนทางสังคม	0.51	0.04	12.29	0.69	0.47

จากตาราง 19 บทบาทพ่อแม่วัยรุ่นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด มีค่าเท่ากับ 0.90 รองลงมาได้แก่ เจตคติต่อการการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.89 ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.87 พันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.79 และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.69 ทั้งนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานทั้งหมดต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ของคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ได้แก่ เจตคติต่อการการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น บทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก พันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น และการสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวชี้วัดคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โมเดลการวัดคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย แสดงไว้ในภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 โมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

บทที่ 5

การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ และการวิเคราะห์ผลการทดลอง

ในการศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ ผู้วิจัยนำเสนอผลของการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ ดังนี้

1. ผลของการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
2. ผลการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

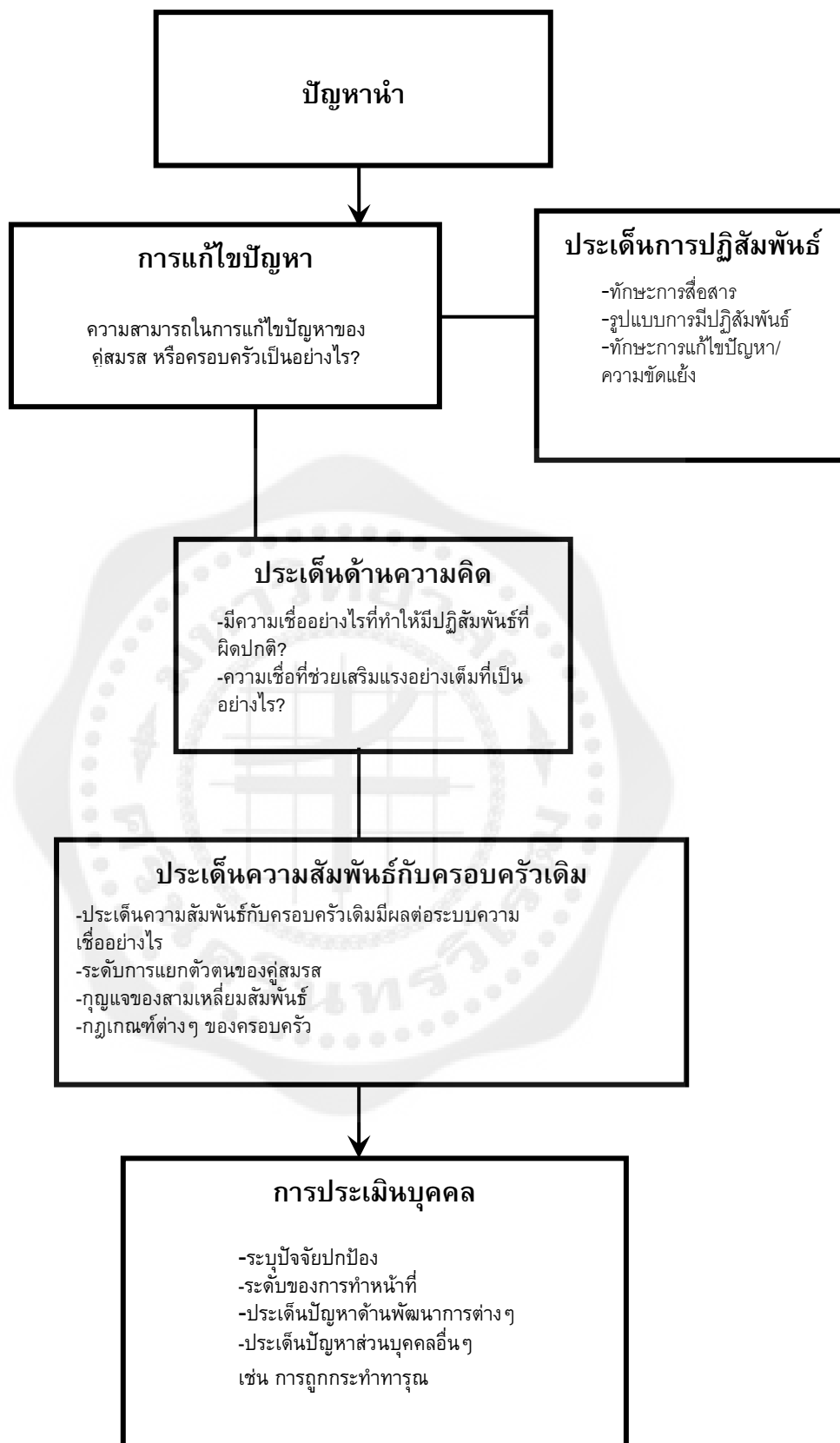
1. ผลของการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย เป็นการบูรณาการระหว่างแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกับเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวต่างๆ โดยมีทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบเชื่อมโยงระหว่างรุ่นเป็นฐาน และผสมผสานเทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสันมุงเน้นคำตอบ และทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม มาใช้ในการพัฒนาองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติการให้คำปรึกษาครอบครัวร่วมกับการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของโอลเซน (Olsen. 1993: 42) (แสดงดังภาพ 12) และการวางแผนบำบัดแบบโอลเซน (Olsen. 1993: 74) (แสดงดังภาพ 13) มาใช้ในขั้นเริ่มต้นของการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ โดยรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ ได้รับการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบด้วยวิธีการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80-1.00 ได้รูปแบบซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว ในครั้งที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการปฐมนิเทศซึ่งเป็นขั้นตอนของการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลอง เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความคุ้นเคย เกิดความไว้วางใจ มีความรู้สึกที่ดี และมีความเต็มใจในการเข้าร่วม

การให้คำปรึกษาครอบครัวกับผู้วิจัย รวมถึงเป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพ่อแม่ผู้รู้ในการเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จของครอบครัวนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคความคาดหวัง (focus on expectations) ของทฤษฎีอย่างสิ้นเชิงเน้นคำตอบ เพื่อช่วยให้ครอบครัวมองเห็นความต้องการของตน และช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งนี้ เทคนิคการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว (Joining) และเทคนิคการติดตามร่องรอย (Tracking) ของทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว เพื่อสร้างสัมพันธภาพกับครอบครัว เทคนิคแผนภูมิครอบครัว (Genogram) ของทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยให้ทั้งผู้วิจัยและสมาชิกครอบครัว ได้ตรวจสอบความรู้สึกและกระบวนการทางอารมณ์ที่มาจากหลากหลายรุ่นของครอบครัว เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนที่มีต่อกัน รวมถึงโครงสร้างทางด้านชีวภาพ ทางด้านเครือญาติ และด้านจิตสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจและวางแผนช่วยเหลือการให้คำปรึกษาครอบครัวต่อไป ส่วนในการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งที่ 2-8 ผู้วิจัยได้ติดตามผลของการให้คำปรึกษาครอบครัว ก่อนดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัวในแต่ละครั้ง

ภาพประกอบ 12 การประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบบูรณาการของโอลเซน (Olsen. 1993: 42)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ ในขั้นนี้มี

วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่ ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม โดยผู้วิจัยได้บูรณาการระหว่างแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวกับเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยมีทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่นเป็นฐาน แล้วผสมผสานแนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาอย่างสันมุงเน้นคำตอบ และทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม มาใช้ในการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยผู้วิจัยดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัว ดังนี้

1) การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบทฤษฎีมนุษยนิยม เชื่อว่าการเห็นคุณค่าและศักยภาพของบุคคลจะช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับตัวเองที่เป็นอยู่ ให้พ่อแม่วัยรุ่นได้รู้จักตัวเองว่ามีคุณค่าดีพอแล้ว มีความเป็นอิสระ สามารถตัดสินใจเอง ยอมรับตัวเองกับบทบาทใหม่ และใช้ชีวิตได้สอดคล้องกลมกลืนกับตัวเอง คนอื่น และบริบทโดยไม่ขัดแย้งกับตัวเองและคนอื่น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น ในการช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันเกี่ยวกับเจตคติของการเป็นพ่อแม่ที่มีต่อลูกของพวกเขา และทำภาพของจิตใจ (Iceberg metaphor) ของพ่อแม่วัยรุ่น โดยใช้เทคนิคกระบวนการตั้งคำถาม (Process question) เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจในระดับต่างๆ ของภูเขาน้ำแข็ง ร่วมกับเทคนิคติดตามร่องรอย (Tracking) จากทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว เพื่อรวบรวมและสำรวจปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่น แล้วใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม (Cognitive restructuring) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการรู้คิดพฤติกรรม ที่ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นคุณค่าของการเป็นพ่อแม่ของลูก ยอมรับบทบาทพ่อแม่ และเชื่อมั่นในการเลี้ยงดูลูกได้มากยิ่งขึ้น ร่วมกับใช้เทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframing) จากทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ที่ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้ปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกและการกระทำไปในทิศทางที่เหมาะสม

2) การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น เพราะพฤติกรรมของพ่อแม่มีอิทธิพลสำคัญต่อพัฒนาการต่างๆ และโดยเฉพาะบุคลิกภาพของลูก ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม เชื่อว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ สามารถเปลี่ยนแปลงและแทนที่ได้ด้วยพฤติกรรมใหม่ๆ โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับบทบาทการเป็นพ่อ

แม่ของพวกเขาก็ใช้เทคนิคแม่แบบ (Modeling) เทคนิคการเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) เทคนิคการสอน (Coaching) และใช้เทคนิคการแสดงบทบาท (Role play) ของทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว เทคนิคการให้กำลังใจ (encouragement) เทคนิคการชม (compliments) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบ เทคนิคการปรับโครงสร้างความคิด (cognitive restructuring) ในการฝึกพฤติกรรมใหม่ของพ่อแม่ที่ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูก รู้และสามารถทำตามบทบาทหน้าที่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกได้ในทุกเรื่อง และมีทิศทางการจัดการกับพฤติกรรมของลูก

3) การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบทฤษฎีมนุษยนิยม เชื่อว่าการตระหนักรู้ในตนเองจะเป็นกุญแจสำคัญที่จะเปิดประตูให้พ่อแม่วัยรุ่นได้เดินออกจากภาวะสับสนไปสู่ภาวะที่สมดุลในตนเอง เป็นการช่วยให้พวกเขาได้พัฒนาการตระหนักรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกของตน สามารถมองเห็นจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองในการพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูลูก โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น ซึ่งช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันเกี่ยวกับความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของพวกเขา รวมทั้งใช้เทคนิคกระบวนการตั้งคำถาม (Process question) โดยผู้วิจัยมุ่งสำรวจความรู้สึกต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ ทั้งความเชื่อ ความหวัง ความปรารถนา และตัวตน ให้ปรากฏขึ้นมา เมื่อพ่อแม่วัยรุ่นมองตนเองได้ชัดเจนขึ้น เขาจะเข้าใจตนเองมากขึ้น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อช่วยเหลือลูกต่อไป แล้วจึงใช้เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) แต่การตระหนักรู้ในตนเองเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กควบคู่ไปด้วย ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการให้การศึกษา (Education) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรมกับพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้พวกเขามีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็ก การเฝ้าระวังพัฒนาการ การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม และรวมถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือต่างๆ

4) การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น โดยผู้วิจัยบูรณาการแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบทฤษฎีมนุษยนิยม ที่เชื่อว่า ครอบครัวที่มีสุขภาพจิตที่ดี คือ ครอบครัวที่มีการสื่อสารสัมพันธ์กันอย่างเปิดเผยและมีชีวิตชีวา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคท่าทีการสื่อสาร (Communication Stances) เทคนิคการยืนยันตนเอง ("I" Messages) เทคนิคอารมณ์ขัน (Humor) เทคนิคการอุปมาอุปไมย (Metaphor) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบมนุษยนิยม ที่ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเพิ่มความตระหนักในเรื่องการสื่อสารทางด้านอารมณ์ และเรียนรู้ถึงวิธีการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึก ร่วมกับเทคนิคการควบคุมอารมณ์ตนเอง และผู้วิจัยใช้แนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้าง ที่มีมุมมองว่า ในครอบครัวสมาชิกมีความ

เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันเป็นระบบย่อยๆ และร่วมกันทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้งานของครอบครัวดำเนินไปได้ โดยระบบสามภรรยา ถือเป็นระบบย่อยระบบแรกของครอบครัว และระบบย่อยนี้จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อสามภรรยาเอื้ออาทรต่อกัน และต่างก็มีอิสระที่จะต่อรองหรือตกลงกัน มีความสามารถในการยืดหยุ่นของขอบเขต โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) ทำให้พ่อแม่วัยรุ่นได้สร้างความชัดเจนและยืดหยุ่นอย่างเหมาะสม กับกฎระเบียบโครงสร้างปกครองดูแล บทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวที่มีต่อกัน ใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น โดยผู้วิจัยตั้งคำถามและเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในเรื่องดังกล่าว ใช้เทคนิคคำถามระดับขั้น เทคนิคการให้คำชม (Compliments) ของทฤษฎีอย่างสันมุงเน้นคำตอบ และเทคนิคสื่อภาษารัก (Love language) ของซาเทียร์ ที่ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและประคับประคองชีวิตคู่ไปได้ อย่างมั่นคง

5) การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ด้านการสนับสนุนทางสังคม โดยผู้วิจัยบูรณาการแนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสันมุงเน้นคำตอบ ที่เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยการช่วยให้ครอบครัวมองหาทางออกความท้าทายและสร้างความหวังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นการให้ความช่วยเหลือที่เน้นอนาคต โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกันในด้านแรงสนับสนุนทางสังคมของตน เทคนิคคำชม (Compliments) เทคนิคคำถามสร้างพลังใจ (Coping questions) เทคนิคคำถามปาฏิหาริย์ (Miracle questions) เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling question) เทคนิคคำถามข้อยกเว้น (Exception-finding questions) ร่วมกับเทคนิคการให้การศึกษา (Education) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นความสำคัญของการรับรู้แรงสนับสนุนต่างๆ ที่จะช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นและสามารถเข้าถึงแรงสนับสนุนด้านอารมณ์ และด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุสิ่งของได้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการให้คำปรึกษาครอบครัว

ก่อนยุติการให้คำปรึกษาครอบครัวแต่ละครั้งผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ที่มีต่อการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวแต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปเนื้อหาสาระต่างๆ ที่ได้รับ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม และเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่างๆ ที่พ่อแม่วัยรุ่นอาจสงสัย และไม่เข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยประเมินผลการให้คำปรึกษาครอบครัวภายหลังยุติการให้คำปรึกษาครอบครัวในแต่ละครั้ง

ตาราง 20 สรุปทฤษฎีและเทคนิคของการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้าง
คุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทกลางของไทย

ขั้นการให้คำปรึกษาครอบครัว	ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว	ทักษะ/เทคนิค
1. ขั้นเริ่มต้น	1.ทฤษฎีครอบครัวระบบ 2.ทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว 3.ทฤษฎีอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบ	1.การทำแผนภูมิครอบครัว 1.การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว 2.การติดตามร่องรอย 1.ความคาดหวัง
2. ขั้นดำเนินการ		
2.1 การเสริมสร้างด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	1. ทฤษฎีมนุษยนิยม 2. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม 3. ทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว	1.กระบวนการตั้งคำถาม 1. การปรับโครงสร้างความคิด 1.การติดตามร่องรอย 2.การมองภาพใหม่
2.2 การเสริมสร้างด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	1.ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม 2.ทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว	1.การปรับโครงสร้างความคิด 2. การสอน 3.การเสริมแรงบวก 1.การแสดงบทบาท
2.3 การเสริมสร้างด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก	1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม 2. ทฤษฎีมนุษยนิยม	1. การให้การศึกษา 1. กระบวนการตั้งคำถาม
2.4 การเสริมสร้างด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น	1. ทฤษฎีมนุษยนิยม	1. อารมณ์ขัน 2. การอุปมาอุปไมย 3. ทำที่การสื่อสาร 4. การยืนยันตนเอง
	2. ทฤษฎีระบบครอบครัว	1. การสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว
	3. ทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว	1. การสร้างขอบเขต
2.5 การเสริมสร้างด้านการสนับสนุนทางสังคม	1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและ	1. การให้การศึกษา
3. ขั้นยุติ	1. ทฤษฎีอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบ	1. กล่าวคำชมเชย 2. คำถามลำดับขั้น 3. คำถามข้อยกเว้น 4.คำถามที่สร้างพลังใจ 5. คำถามปาฏิหารย์

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ผลการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.2.1. ค่าสถิติพื้นฐาน คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ของพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองและพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มควบคุม โดยรวมและรายด้าน ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

ผู้วิจัยนำคะแนนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คู่ มาหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตาราง 21

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบท
ภาคกลางของไทย ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลของกลุ่มทดลอง
(n=10) และกลุ่มควบคุม (n=10)

คุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่ วัยรุ่นในบริบทภาคกลาง		ระยะเวลา								
		ก่อน			หลัง			ติดตามผล		
		M	SD	แปล	M	SD	แปล	M	SD	แปล
				ผล			ผล			ผล
ด้านเจตคติต่อการเป็น พ่อแม่วัยรุ่น	กลุ่ม	3.42	0.48	ปาน	4.52	0.32	สูง	4.70	0.22	สูง
	ทดลอง			กลาง			มาก			มาก
	กลุ่ม	2.68	0.36	ปาน	2.78	0.48	ปาน	2.51	0.50	ปาน
	ควบคุม			กลาง			กลาง			กลาง
ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น	กลุ่ม	3.22	0.28	ปาน	4.28	0.28	สูง	4.34	0.29	สูง
	ทดลอง			กลาง						
	กลุ่ม	2.69	0.41	ปาน	2.66	0.33	ปาน	2.88	0.39	ปาน
	ควบคุม			กลาง			กลาง			กลาง
ด้านความเข้าใจในการ เลี้ยงดูลูก	กลุ่ม	3.12	0.36	ปาน	3.64	0.38	สูง	3.80	0.38	สูง
	ทดลอง			กลาง						
	กลุ่ม	2.80	0.30	ปาน	2.85	0.30	ปาน	2.68	0.35	ปาน
	ควบคุม			กลาง			กลาง			กลาง
ด้านพันธะผูกพันระหว่าง พ่อกับแม่วัยรุ่น	กลุ่ม	3.30	0.51	ปาน	4.24	0.32	สูง	4.27	0.32	สูง
	ทดลอง			กลาง						
	กลุ่ม	2.42	0.46	ต่ำ	2.53	0.31	ปาน	2.12	0.73	ต่ำ
	ควบคุม						กลาง			
ด้านการสนับสนุน ทางสังคม	กลุ่ม	3.42	0.38	ปาน	4.11	0.48	สูง	4.21	0.49	สูง
	ทดลอง			กลาง						
	กลุ่ม	2.76	0.51	ปาน	2.75	0.34	ปาน	2.69	0.52	ปาน
	ควบคุม			กลาง			กลาง			กลาง
รวม	กลุ่ม	3.29	0.24	ปาน	4.16	0.22	สูง	4.27	0.22	สูง
	ทดลอง			กลาง						
	กลุ่ม	2.67	0.30	ปาน	2.71	0.27	ปาน	2.58	0.27	ปาน
	ควบคุม			กลาง			กลาง			กลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 21 พบว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยภาพรวมของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง ($M=3.29$, $SD=0.24$) อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง ($M=4.16$, $SD=0.22$) อยู่ในระดับสูง หลังติดตามผล ($M=4.27$, $SD=0.22$) อยู่ในระดับสูง ส่วนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่

วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวมของพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ($M=2.67$, $SD=0.30$) หลังการทดลอง ($M=2.71$, $SD=0.27$) และหลังติดตามผล ($M=2.58$, $SD=0.27$) ทั้งสามระยะของกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับปานกลางและสามารถพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

คุณลักษณะด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง ($M=3.42$, $SD=0.48$) อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง ($M=4.52$, $SD=0.32$) อยู่ในระดับสูง และหลังติดตามผล ($M=4.70$, $SD=0.22$) อยู่ในระดับสูงมาก ส่วนคุณลักษณะด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ($M=2.68$, $SD=0.36$) หลังการทดลอง ($M=2.78$, $SD=0.48$) และหลังติดตามผล ($M=2.51$, $SD=0.50$) ทั้งสามระยะของกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง

คุณลักษณะด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่นของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง ($M=3.22$, $SD=0.28$) อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง ($M=4.28$, $SD=0.28$) และหลังติดตามผล ($M=4.34$, $SD=0.29$) ทั้งสองระยะของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณลักษณะด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่นของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ($M=2.69$, $SD=0.41$) หลังการทดลอง ($M=2.66$, $SD=0.33$) และหลังติดตามผล ($M=2.88$, $SD=0.39$) ทั้งสามระยะของกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง

คุณลักษณะด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง ($M=3.12$, $SD=0.36$) อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง ($M=3.64$, $SD=0.38$) อยู่ในระดับสูง และหลังติดตามผล ($M=3.80$, $SD=0.38$) อยู่ในระดับสูง ส่วนคุณลักษณะด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ($M=2.80$, $SD=0.30$) หลังการทดลอง ($M=2.85$, $SD=0.30$) และหลังติดตามผล ($M=2.68$, $SD=0.35$) อยู่ในระดับปานกลาง

คุณลักษณะด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อกับแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง ($M=3.30$, $SD=0.51$) อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง ($M=4.24$, $SD=0.32$) และหลังติดตามผล ($M=4.27$, $SD=0.32$) ทั้งสองระยะของกลุ่มทดลองอยู่ในระดับสูง ส่วนคุณลักษณะด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อกับแม่วัยรุ่นของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ($M=2.42$, $SD=0.46$) อยู่ในระดับต่ำ หลังการทดลอง ($M=2.53$, $SD=0.31$) อยู่ในระดับปานกลาง และหลังติดตามผล ($M=2.12$, $SD=0.73$) อยู่ในระดับต่ำ

คุณลักษณะด้านการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง ($M=3.42$, $SD=0.38$) อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง ($M=4.11$, $SD=0.48$) อยู่ในระดับสูง และหลังติดตามผล ($M=4.21$, $SD=0.49$) อยู่ในระดับสูง ส่วนคุณลักษณะด้านการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง ($M=2.76$, $SD=0.51$) หลังการทดลอง ($M=2.75$, $SD=0.34$) และหลังติดตามผล ($M=2.69$, $SD=0.52$) อยู่ในระดับปานกลาง

2.2.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality) โดยใช้สถิติ Shapiro-wilk พบว่าระยะเวลาก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มีค่านัยสำคัญทางสถิติอยู่ระหว่าง .69 -.95 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ดังนั้นผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คู่ ที่ได้จากการวัด 3 ครั้ง คือ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มาวิเคราะห์ความแปรปรวนวัดซ้ำแบบสองทาง (Two-way ANOVA repeated measurement) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 22-23

ตาราง 22 การเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	23.67	1	23.67	214.59	.00**
ความคลาดเคลื่อน	1.98	18	0.11		
ภายในกลุ่ม					
ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว	2.66	1.37	1.93	35.61	.00**
ปฏิสัมพันธ์	3.08	1.37	2.24	41.21	.00**
ความคลาดเคลื่อน	1.34	24.77	0.05		

**p< .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 22 พบว่า ปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01($F=41.21$ $p=.00$) แสดงว่าการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการมีผลทำให้คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นโดยรวม ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล มีความแตกต่าง

กัน เมื่อพบความแตกต่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้วยวิธีการของบอนโฟโรนี (Bonferroni Method) เพื่อดูว่าคู่ใดมีความแตกต่างกัน ดังตาราง 23

ตาราง 23 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

ตัวแปรตาม	กลุ่ม	ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว ที่นำมาเปรียบเทียบ	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	p
คุณลักษณะ การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ในบริบทภาคกลางของไทย	ทดลอง	หลังทดลอง-ก่อนทดลอง	0.86	.00**
		หลังติดตาม-ก่อนทดลอง	0.97	.00**
		หลังทดลอง-หลังติดตาม	-0.11	.16
	ควบคุม	หลังทดลอง-ก่อนทดลอง	0.04	1.00
		หลังติดตาม-ก่อนทดลอง	-0.08	1.00
		หลังทดลอง-หลังติดตาม	0.13	.39

**p< .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 23 พบว่า กลุ่มทดลองมีคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยรวม หลังการทดลอง และก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย แยกเป็นรายด้าน คือ ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล มาเปรียบเทียบความแตกต่างกัน เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่ชัดเจนขึ้น ดังตาราง 24

ตาราง 24 การเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยรายด้าน
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	36.34	1	36.34	246.71	.00**
ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว	4.14	2	2.20	15.86	.00**
ปฏิสัมพันธ์	5.42	2	2.71	19.48	.00**
ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	21.69	1	21.69	102.52	.00**
ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว	4.66	2	2.33	33.47	.00**
ปฏิสัมพันธ์	3.42	2	1.71	24.55	.00**
ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	8.25	1	8.25	47.50	.00**
ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว	1.05	1.46	0.72	5.68	.01**
ปฏิสัมพันธ์	1.60	1.46	1.09	8.60	.00**
ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อกับแม่วัยรุ่น					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	37.50	1	37.50	113.38	.00**
ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว	2.75	2	1.37	7.75	.00**
ปฏิสัมพันธ์	4.14	2	2.07	11.68	.00**
ด้านการสนับสนุนทางสังคม					
ระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม	20.85	1	20.85	55.45	.00**
ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว	1.68	2	.84	6.64	.00**
ปฏิสัมพันธ์	2.10	1.27	1.64	8.32	.00**

**p< .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 24 การวิเคราะห์คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยรายด้าน พบว่า ปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เมื่อนำค่าเฉลี่ยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง พบว่า ปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 19.48$, $p = .00$) แสดงว่าการให้คำปรึกษาครอบครัว

ตาราง 25 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นรายด้านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

คุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ในบริบทภาคกลางของไทย	กลุ่ม	ผลการให้คำปรึกษาครอบครัว แบบบูรณาการ	MD	p
ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	ทดลอง	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	1.09	.00**
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	1.27	.00**
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	-0.17	.27
	ควบคุม	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	0.10	.11
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	-0.16	1.00
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	0.26	.72
ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น	ทดลอง	หลังทดลอง-ก่อนทดลอง	1.05	.00**
		ติดตามผล-ก่อนทดลอง	1.10	.00**
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	-0.05	1.00
	ควบคุม	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	-0.03	1.00
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	0.18	.53
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	-0.22	.23
ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก	ทดลอง	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	0.52	.00**
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	0.67	.00**
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	-0.15	.50
	ควบคุม	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	0.50	1.00
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	-0.12	1.00
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	0.17	1.00
ด้านพันธะผูกพันระหว่าง พ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น	ทดลอง	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	0.93	.00**
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	0.96	.00**
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	-0.03	1.00
	ควบคุม	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	0.10	1.00
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	-0.30	.58
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	0.41	.29
ด้านการสนับสนุนทางสังคม	ทดลอง	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	0.69	.00**
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	0.79	.00**
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	-0.10	.64
	ควบคุม	หลังทดลอง - ก่อนทดลอง	-0.00	1.00
		ติดตามผล - ก่อนทดลอง	0.06	1.00
		หลังทดลอง - หลังติดตามผล	0.05	1.00

จากตาราง 25 การเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของ ไทยรายด้านของกลุ่มทดลอง พบว่า หลังทดลองมีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในทุก ด้านสูงกว่าก่อนทดลอง และติดตามผลมีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นทุกด้านสูงกว่าก่อน ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนติดตามผลและหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะ การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในทุกด้านสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 26 ค่าพัฒนาการของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของพ่อแม่ วัยรุ่นกลุ่มทดลอง (n=10) และกลุ่มควบคุม (n=10)

คุณลักษณะ การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อน	หลัง	ค่าพัฒนาการ%	ก่อน	หลัง	ค่าพัฒนาการ%
ด้านเจตคติต่อ การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	3.42	4.52	44.30	2.68	2.78	4.31
ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น	3.22	4.48	70.78	2.69	2.66	1.29
ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก	3.12	3.64	27.65	2.80	2.85	2.27
ด้านพันธะผูกพันระหว่าง พ่อกับแม่วัยรุ่น	3.30	4.24	55.29	2.42	2.53	4.26
ด้านการสนับสนุน ทางสังคม	3.42	4.11	43.67	2.76	2.75	0.44
รวม	3.29	4.16	50.87	2.67	2.71	1.71

จากตาราง 26 คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยภาพรวม ของพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลอง พบว่า พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองสามารถพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพ่อ แม่วัยรุ่นโดยภาพรวมได้ร้อยละ 50.87 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่ม ทดลองสามารถพัฒนา ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ได้ร้อยละ 44.30 ด้านบทบาทพ่อแม่ วัยรุ่น ได้ร้อยละ 70.78 ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ได้ร้อยละ 27.65 ด้านพันธะผูกพันระหว่าง พ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น ได้ร้อยละ 55.29 และด้านการสนับสนุนทางสังคม ได้ร้อยละ 43.67

ส่วนคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยภาพรวมของ พ่อแม่ วัยรุ่นกลุ่มควบคุม พบว่า พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มควบคุมสามารถพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นใน บริบทภาคกลางของไทยโดยภาพรวมได้ร้อยละ 1.71 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พ่อแม่ วัยรุ่นกลุ่มควบคุมสามารถพัฒนา ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นได้ร้อยละ 4.31 ด้านบทบาทพ่อ แม่วัยรุ่น ได้ร้อยละ 1.29 ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกได้ร้อยละ 2.27 ด้านพันธะผูกพันระหว่าง พ่อกับแม่วัยรุ่นได้ร้อยละ 4.26 ด้านการสนับสนุนทางสังคมได้ร้อยละ 0.44

สำหรับผลการสัมภาษณ์พ่อแม่วัยรุ่นหลังเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบ บูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยไปแล้ว 1 เดือน

พบว่า พ่อแม่มีความรู้สึกดีต่อตัวเองมากขึ้น และยอมรับในบทบาทพ่อแม่มากขึ้น มีความรู้สึกที่ดีต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ และมีความพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ลูก คู่ชีวิตมีความสุขเช่น พ่อวัยรุ่นช่วยภรรยาเลี้ยงลูกมากขึ้น เล่น ค่อยกับลูก อ่านนิทานให้ฟังมากขึ้น ช่วยอาบน้ำได้ ช่วยเช็ดก้นลูกได้ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดผิดกฎหมาย และพยายามเลิกบุหรี่และเลิกดื่มแอลกอฮอล์ เชื่อมั่นว่าตนเองเป็นพ่อแม่ที่ดีของลูกได้ สามารถเลี้ยงให้ลูกเป็นคนดีได้ ภูมิใจในการเป็นพ่อแม่ของลูกมากขึ้น มีความพยายามจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น เช่น ปรับเปลี่ยนมาใช้ภาษาพูดที่น่าฟังมากขึ้น ระหว่างคู่ของตน ควบคุมอารมณ์ตนเองให้ใจเย็นก่อนพูดและกระทำได้ มองมุมใหม่กับเหตุการณ์ที่ไม่สุนทรีย์ และคิดบวกได้ พูดคุยกันมากขึ้น รู้จักและเข้าใจกันมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสัมภาษณ์ผู้ปกครองของพ่อแม่วัยรุ่นเพิ่มเติม ซึ่งผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผู้ปกครองรู้สึกพึงพอใจในพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปดีขึ้น เช่น ลูกเลิกบุหรี่ได้ หรือมีความตั้งใจทำงานมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น เอาใจใส่ลูกมากขึ้น และมีการพูดคุยต่อกันดี ไม่มีทะเลาะกัน

บทที่ 6

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาและเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงดูลูก
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ
4. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงปรากฏการณ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ระยะที่ 2 การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ

พื้นที่วิจัยและประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คู่พ่อแม่วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี มีลูกคนเดียวและลูกอายุไม่เกิน 3 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่เขตสุขภาพภาคกลางของไทย มีจำนวนประชากรโดยประมาณ 4,313 คู่ (เนื่องจากการไม่มีการเก็บข้อมูลพ่อแม่วัยรุ่น จึงไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของพ่อแม่วัยรุ่น) ผู้วิจัยจึงประมาณการขึ้นมาจากฐานข้อมูลเดิมของปี 2555 ที่พบว่าทารกที่เกิดจากพ่อแม่และแม่อายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.31 [สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2556: 4-8]

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายของคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่นและการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ นำมาพิจารณาประกอบข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปความหมายและองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ได้ดังนี้

คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยหมายถึง การแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ 5 ด้าน ประกอบด้วย

1) ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น (Adolescent parental attitude) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากการเป็นวัยรุ่นมาสู่บทบาทของความเป็นพ่อแม่ รวมทั้งมีความเชื่อในสมรรถนะของตนเองว่าสามารถเลี้ยงดูลูกได้ มีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก และมีความพึงพอใจในบทบาทการเป็นพ่อแม่ของตนเองอย่างเหมาะสม โดยการให้ความรักความผูกพัน มีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก รวมทั้ง มีการจัดการกับลูกได้อย่างเหมาะสม

2) ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น (Adolescent parental role) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับได้ว่า ตนเองสามารถตอบสนองความต้องการตามการเจริญเติบโตของเด็กได้

3) ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก (Comprehension of child raising) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมีความตระหนักรู้ในตนเองในการเลี้ยงดูลูก และมีความเข้าใจในเรื่องของพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย

4) ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (Interpersonal bonding) หมายถึง การที่พ่อแม่วัยรุ่นมี ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ที่แสดงออกถึงความผูกพัน ความมุ่งมั่น การรักษาสัมพันธภาพให้มั่นคงยาวนาน เพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในการเลี้ยงดูลูก

5) ด้านการสนับสนุนทางสังคม (Social support) หมายถึง สิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และทางข้อมูลข่าวสาร จากผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิด เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ที่เลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพ

1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย มีดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผู้วิจัยได้นำคะแนนองค์ประกอบ 5 ด้านมาทดสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง (Second order) ปรากฏว่าโมเดลของ

คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยในครั้งแรกไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดลใหม่ด้วยการลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของคะแนนแบบสอบถามและวิเคราะห์ทดสอบความกลมกลืนของโมเดล จนคะแนนของแบบสอบถามสอดคล้องกลมกลืนกับองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ได้ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 71.30 ค่านี้สำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.11 จะเห็นได้ว่าค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ยุทธโกยวรรณ, 2557 : 224 อ้างอิงจาก Bollen, 1989, 269) ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของผู้วิจัย นอกจากนี้ยังพิจารณาดัชนีสอดคล้องอื่นๆ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์เท่ากับ 1.22 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.02 ดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของแบบมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.02 และดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ซึ่งทุกค่าแสดงให้เห็นว่ามีความเหมาะสมดี แสดงว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย มีองค์ประกอบ 5 ด้านจริง ได้แก่ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่ และด้านการสนับสนุนทางสังคม

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย แต่ละด้าน พบว่ามีน้ำหนักแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน สามารถวัดองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยได้ และยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ทั้งนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน มีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.79 ถึง 0.90 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน เป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการสร้างเสริมคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ส่วนที่ 2 ผลของการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย มีดังนี้

2.1 ผลของการพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

รูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย จำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที ซึ่งได้จากการบูรณาการแนวคิดและเทคนิคต่างๆ จากทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัว 5 ทฤษฎี โดยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นเป็นฐาน และผสมผสานเทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครัวแบบมนุษยนิยม

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสั้นมุ่งเน้นคำตอบ และทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม

เมื่อตรวจสอบรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผ่านการตรวจสอบโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.80-1.00

2.2 ผลการประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

2.2.1 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลมีดังนี้

2.2.1.1 คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยภาพรวมและทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2.1.2 คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยภาพรวมและทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก และด้านการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. การศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายของคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงดูลูก

การศึกษาเชิงปรากฏการณ์ความหมายของคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยหมายถึง การแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ ที่มีองค์ประกอบของคุณลักษณะ 5 ด้านได้แก่ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับพ่อแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับของฮิลด์แบรนด์ (Hildebrand.1994: 47) ที่กล่าวว่า พ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิดลูกและมีความผูกพันกันทางความคิด ทางอารมณ์ และการกระทำ เป็นการให้ความรัก และการดูแลสนับสนุนทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกมีพัฒนาการทุก ๆ ด้าน และ

ยังสอดคล้องกับบอร์นสไตน์ (Bornstein.2006: 893-949) ที่ให้ความสำคัญกับพ่อแม่ในเรื่องของ ความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก นอกจากนี้ อูมาพร ตรังคสมบัติ (2001: 42) กล่าวว่า พ่อแม่คือคนที่มีความคิดดี มีความรู้สึกดี และมีความเข้าใจในหน้าที่ นามานี้ ซึ่ง ความรับผิดชอบต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ เพื่อให้ลูกเจริญเติบโตเป็นคนมีคุณภาพในสังคมและดำเนิน ชีวิตได้อย่างมีความสุข สำหรับบอยเดน (Boyden.1995: 78) กล่าวว่า ความผาสุกของลูกขึ้นอยู่กับ ความรับผิดชอบของพ่อแม่ และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของการเป็นพ่อแม่ที่น่าเชื่อถือ ชีวิตจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน ส่วนแฮมเมอร์และทูเนอร์ (Hammer;&Tuner. 1996: 80) กล่าวว่า การเป็นพ่อแม่ นั้นสามารถส่งเสริมคุณภาพในความสัมพันธ์ของชีวิตคู่ และนำไปสู่ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาชิก อื่นในครอบครัวขณะที่ฮู (Hu.2011:6) กล่าวว่า การสนับสนุนทางอารมณ์และสังคมเป็นสิ่งที่พ่อแม่ วัยรุ่นต้องการมากที่สุดในชีวิตการเป็นพ่อแม่ของพวกเขา จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของการเป็น พ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยนั้น จึงเป็นเหมือนกับกระบวนการพัฒนาตัวตนและบทบาท ในการทำหน้าที่ของพ่อแม่วัยรุ่นให้ไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ ที่จะเป็นการช่วยเหลือให้ลูกมี พัฒนาการที่ดีในทุกมิติ และเจริญเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพในสังคมทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวัยรุ่นเป็น วัยที่มีการกิจในการพัฒนาตัวตน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นวัยรุ่นมาสู่บทบาทการ เป็นพ่อแม่สามารถกลายเป็นวิกฤติที่มีผลต่อปัญหาบุคลิกภาพและความสัมพันธ์กับลูกของพ่อแม่ วัยรุ่นได้ การยอมรับตัวตนหรือการมีเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นจึงเป็นคุณลักษณะเริ่มต้นสำคัญ ที่จะนำไปสู่การทำตามบทบาทของพ่อแม่วัยรุ่นได้สมบูรณ์ ประกอบกับการเลี้ยงดูลูกส่วนใหญ่ที่ต้อง ใช้ความอดทน ต้องมีความรู้และประสบการณ์ชีวิต ซึ่งถือเป็นความท้าทายต่อลักษณะตามธรรมชาติ ของพ่อแม่วัยรุ่น ที่นอกจากจะเป็นผู้ให้กำเนิดแล้ว ยังต้องมีความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก และการ สร้างพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นครอบครัวอีกด้วย รวมถึงความสามารถในการเข้าถึงแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือทั้งด้านอารมณ์ วัตถุ และข้อมูล อัน จำเป็นต่อการเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพด้วย

สำหรับการให้ความหมายเฉพาะคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นนั้น ผู้วิจัยพบว่ายังมี องค์ความรู้ที่จำกัด และหากพิจารณาเปรียบเทียบกับบริบทต่างประเทศ เช่น คอลแลกฮานและคณะ (Callaghan et al.2000: 206) ที่ได้อธิบายถึงคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จ ในการเลี้ยงดูลูกว่า ประกอบด้วย ด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่ ด้านความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กของ พ่อแม่ และด้านการสนับสนุนทางสังคม ส่วนของฟลอชิมและคณะ (Florsheim et al. 2012: 1886-1892) จะเน้นไปที่คุณลักษณะด้านพันธะผูกพันระหว่างบุคคลของพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่นว่ามีความสำคัญต่อ การทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการให้ความหมายของแต่ละคนนั้นแม้จะมีความแตกต่างกันในแง่ของประเด็นที่สนใจศึกษา แต่ก็นำมาซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้ส่งผลสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกของพวกเขาเหมือนกัน

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

จากผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย พบว่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 71.30 ค่านี้สำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.11 จะเห็นได้ว่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาดัชนีสอดคล้องอื่นๆ ได้แก่ ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ค่าดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งมีค่าต่ำใกล้เคียงศูนย์ (ยุทธโกยวรรณ. 2557: 224 อ้างอิงจาก Bollen.1989: 269) จากดัชนีดังกล่าวแสดงว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคมที่จะช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการวิจัยของคอลแลกฮานและคณะ (Callaghan et al. 2000: 214) ที่พบว่าคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่ ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกที่เกี่ยวกับความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และด้านการสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่น และงานวิจัยของฟลอชิมและคณะ (Florsheim et al.2012: 10) พบว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่นมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก และส่งผลต่อสุขภาพของลูกทั้งด้านร่างกายจิตใจ และยังเป็นตัวทำนายผลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลี้ยงดูลูกทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแกคซินสกีลินดาห์และลอแรนคู (Kaczynski, Lindahl; & Laurenceau. 2006: 199-208) ที่พบว่าความขัดแย้งรุนแรงระหว่างพ่อกับแม่มีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่บกพร่องของแม่ปัญหาพฤติกรรมของพ่อ และกลายเป็นตัวทำนายพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมในเด็ก นอกจากนี้เมอร์เซอร์ (Mercer.1985: 198) กล่าวว่า ความสำเร็จของการปฏิบัติตามบทบาทแม่ที่มีต่อลูก มีอิทธิพลจากความสามารถของแม่ที่ตอบสนองความต้องการตามการเจริญเติบโตของลูกได้อย่างเหมาะสม การให้ความรักความผูกพันกับลูก การดูแลและเข้าใจพฤติกรรมลูก ความรู้สึกยินดีและพึงพอใจในการแสดงบทบาทแม่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทต่างประเทศพบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นมี 4 ด้าน คือ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่ ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกที่เกี่ยวกับความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก ด้านการสนับสนุนทางสังคม และด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (Callaghan et al. 2000:214;

Florsheim et al.2012: 10) ส่วนในบริบทสังคมไทยผลการวิจัยเชิงปรากฏการณ์ พบว่า มี 5 ด้าน โดยมีด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นเพิ่มขึ้นมาอีก 1องค์ประกอบ และหากพิจารณาตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานพบว่า คุณลักษณะด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุด (0.90) รองลงมาได้แก่ ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น (0.89) ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก (0.87) ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (0.79)และด้านการสนับสนุนทางสังคม (0.69) ตามลำดับ โดยทั้งหมดต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01(ยุทธไถยวรรณ. 2557 : 224 อ้างอิงจาก Bollen.1989: 269) แสดงว่าทั้ง 5 ด้านนี้ เป็นตัวชี้วัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่นที่พบว่ามีความสำคัญประกอบมาตรฐานสูงสุดนั้น อาจเนื่องมาจากแต่ละองค์ประกอบย่อยภายในของด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นนั้น (ความรักความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก: ห่วงใย เห็นใจ เข้าใจ ทำให้ลูกมีความสุข ความรับผิดชอบของพ่อแม่ที่มีต่อลูก: การเอาใจใส่ต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ ช่วยกันเลี้ยงดู เป็นแบบอย่างที่ดี มีการวางแผนครอบครัวการจัดการกับลูก ได้อย่างเหมาะสม) มีความครอบคลุมต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพ (English; & Foster. 1988: 61; Freude.1991: 43; Hoghughi; & Speight. 1998: 294; Le Roux. 1992: 31; Van den Aardweg; & Van den Aardweg. 1990: 2001) อีกทั้งในบริบทสังคมไทยยังให้คุณค่าความสำคัญกับบทบาทของการเป็นพ่อแม่ไว้มากกว่าบทบาทอื่นๆ ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการฝึกฝนและการเรียนรู้เพื่อการทำบทบาทพ่อแม่ที่มีประสิทธิภาพ (ทิพาวดี เอมะวรรณ. 2555: 2)สำหรับด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานรองลงมานั้น เป็นเพราะว่าความคิด ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของพ่อแม่ในการยอมรับตนเอง การเห็นคุณค่าการเป็นพ่อแม่ของตนเอง รวมทั้งความเชื่อมั่นในสมรรถนะของตน เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการเป็นพ่อแม่ เพราะความรู้สึกที่ดีจะเป็นพลังให้พ่อแม่ปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นพ่อแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ถ้าปราศจากการเริ่มต้นที่ความคิด ความรู้สึก และความเข้าใจที่ดีแล้ว การทำบทบาทหน้าที่พ่อแม่ก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก จะเห็นว่าหากพ่อแม่รู้สึกดีติดต่อกันแล้ว ก็จะเกิดเป็นความรัก ความเข้าใจ และทำให้พ่อแม่เกิดความมั่นใจ มีความภูมิใจและเห็นคุณค่าของการทำหน้าที่พ่อแม่เพื่อลูกอย่างแท้จริงแต่เมื่อพิจารณาถึงบริบทของพ่อแม่วัยรุ่นไทยแล้วจะพบว่า พ่อแม่วัยรุ่นมักไม่ได้เลี้ยงดูเอง ส่วนใหญ่ให้ ปู่ย่า ตายาย เป็นผู้เลี้ยงดู ซึ่งชี้ให้เห็นถึงต้นทุนทางสังคมและทางอารมณ์ของเด็ก

ดังนั้น จึงต้องเน้นความสำคัญให้พ่อแม่วัยรุ่นมีบทบาทในการเป็นผู้เลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง และหากปู่ย่า ตายาย ช่วยเลี้ยงก็ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กด้วย (American Academy Of Pediatrics. 2001: 432) ทั้งนี้จากงานวิจัยพบว่า เด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่นจะมีความเสี่ยงต่อพัฒนาการทางภาษาล่าช้า (Morinis, Carson; & Quiglee. 2012: online) ปัญหาทางอารมณ์และสมาธิสั้น (Guèvremont&Kohen. 2012: online) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อทักษะและความสำเร็จทางการเรียนของเด็กในอนาคตคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ดังนั้นด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกจึงถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญลำดับถัดมา เช่นเดียวกับด้านพันธะผูกพัน

ระหว่างพ่อวัยรุ่นและแม่วัยรุ่นนั้นเป็นเพราะความสัมพันธ์เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตคู่ และเป็นสิ่งสำคัญต่อความอยู่รอดของครอบครัวก็จริง แต่พอมีลูกแล้ว จะเห็นว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญไปที่ลูก และพยายามทำบทบาทหน้าที่พ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูกมากกว่า ส่วนการสนับสนุนทางสังคมที่พบว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากธรรมชาติของพ่อแม่วัยรุ่นมักไม่ค่อยขอความช่วยเหลือจากใคร โดยเฉพาะในเรื่องทักษะการเลี้ยงดูลูกจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพราะส่วนใหญ่จะรับการช่วยเหลือจากครอบครัวหรือญาติพี่น้องที่มีประสบการณ์ แต่จะรับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เมื่อลูกมีปัญหาด้านสุขภาพเท่านั้น อีกทั้งพ่อแม่วัยรุ่นมักมีครอบครัวคอยช่วยเหลือเลี้ยงดูลูก ช่วยด้านค่าใช้จ่าย (Community Links. 2011: 17)

3. การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ (Integrative Family Counseling)

สำหรับรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นกระบวนการช่วยเหลือครอบครัวที่มาจากการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีกับเทคนิคของการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีต่างๆ (Olsen. 1993: 53) โดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นเป็นฐาน เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพรวมของธรรมชาติปัญหาของครอบครัว (Olsen. 1993: 15) แล้วผสมผสานเทคนิคของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวต่างกลุ่มที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบมนุษยนิยม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบ และทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม มาใช้ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย โดยออกแบบไว้ในลักษณะกลางๆ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของคู่พ่อแม่วัยรุ่นแต่ละคู่ และมีขั้นตอนในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติ โดยรูปแบบนี้เป็นเหมือนกับแผนผังของการบำบัด (A map of Treatment) ซึ่งประกอบด้วย แผนการในการประเมิน แผนการของวิธีการต่างๆ ในการบำบัด (Olsen. 1993: 15) เพื่อช่วยเหลือครอบครัวในแบบองค์รวมได้มากขึ้น (Goldenberg; & Goldenberg. 2013: 135) ประกอบกับผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบนี้ โดยผ่านการศึกษาวิจัยมาก่อน ดังเช่น ฟลอซิมและคณะ (Florsheim; et al. 2012: 1886-1891) นำทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นมาบูรณาการเป็นฐานโปรแกรมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น (YPP : Young Parenthood Program) เพื่อสนับสนุนพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของพ่อแม่วัยรุ่นที่ส่งผลดีต่อการเลี้ยงดูลูก ส่วนโกลเด้นเบิร์กและโกลเด้นเบิร์ก (Gordon; & Davidson. 1981; citing Goldenberg; & Goldenberg. 2008: 328-329) ได้สร้างรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมในการฝึกทักษะการเป็นพ่อแม่ เพื่อเรียนรู้วิธีเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางบวก และลดปฏิสัมพันธ์ทางลบ เป็นต้น นอกจากนี้ รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อ

แม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของผู้วิจัยนี้ ได้มีการปรับปรุงพัฒนาโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา มีการทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 20 คน (10 คู่) โดยผู้วิจัยได้สุ่มอย่างง่ายเพื่อแยกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 5 คู่ ซึ่งกลุ่มทดลองได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเป็นรายครอบครัว สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ รวม 40 ครั้ง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการให้คำปรึกษาครอบครัว และถามความสมัครใจก่อน

4. การเปรียบเทียบคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม หลังทดลอง และติดตามผล

ผลการเปรียบเทียบ พบว่า คุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่น และด้านการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มทดลองสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 และ 5 กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลอง และติดตามผล และพบว่าค่าเฉลี่ยคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยของกลุ่มทดลองในระยะหลังทดลอง และติดตามผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 แสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการของผู้วิจัย สามารถนำมาใช้พัฒนาคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ได้ และมีความคงทน ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ มีแนวคิด และวิธีดำเนินการที่สอดคล้องกับเป้าหมาย อีกทั้งมีการบูรณาการแนวคิดและเทคนิคของการให้คำปรึกษาครอบครัวทฤษฎีต่างๆ มาใช้อย่างเป็นระบบจึงช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ของตนเอง รู้จักเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่พึงประสงค์ และเปลี่ยนวิธีการตอบสนองที่มีต่อตนเอง คู่ของตน และลูก ทั้งด้านความคิด ความรู้สึก ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำไปในทางที่สร้างสรรค์ขึ้น ดังนี้

4.1 ด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เพราะเจตคติของการเป็นพ่อแม่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก (Grusec; & Danyliuk. 2014: online) และเป้าหมายในการเลี้ยงดูลูกให้มีคุณภาพผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดสำคัญของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบมนุษยนิยม ที่มุ่งเน้นการเห็นคุณค่าและศักยภาพของบุคคล (สโตส คัมทรีพย์อนันต์. 2557: 3-5) เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับตนเองอย่างที่เป็นอยู่ ได้รู้จักตนเองว่ามีคุณค่าดีพอแล้ว มีความเป็นอิสระ และสามารถตัดสินใจได้เอง ยอมรับตนเองกับบทบาทใหม่และใช้ชีวิตได้สอดคล้องกลมกลืนกับตัวเอง คนอื่น และบริบท โดยไม่มีความขัดแย้งกับตนเองและคนอื่น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษา

ครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกัน เกี่ยวกับด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่ที่มีต่อลูกของตน ร่วมกับเทคนิคการติดตามร่องรอย (Tracking) จากทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว เพื่อรวบรวมและสำรวจ ปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งพบว่า พ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลองรู้สึกไม่ดีต่อตัวเอง บางคนน้อยใจ ครอบครัวที่มองว่าตนเองเป็นภาระของครอบครัว บางคนรู้สึกผิด รู้สึกอาย หรือมองว่าลูกเป็นภาระ ของพวกเขา และขาดความมั่นใจในการเลี้ยงลูก ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคอุปมาอุปไมยที่ว่าคนเรา เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg metaphor) และได้ทำภาพจิตใจของพ่อแม่วัยรุ่น โดยใช้เทคนิค กระบวนการตั้งคำถาม (Process question) เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจในระดับต่างๆ ของภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งพบว่าพ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับโดยเฉพาะจากคนในครอบครัว อยากเป็นพ่อแม่ที่ดีของลูก ต้องการเห็นลูกโตขึ้นเป็นคนดี มีงานทำที่ดี และมีความสุข ไม่อยากให้ ลูกเป็นแบบพวกเขา ไม่อยากให้ลูกต้องเหนื่อยเหมือนพวกเขา ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยน ความคิด (Cognitive restructuring) ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบการรู้คิดพฤติกรรม โดยฝึกดับจับความคิดติดลบที่เชื่อมโยงให้เห็นว่าความคิดอัตโนมัติทางลบส่งผลต่อพฤติกรรม อารมณ์ และร่างกายอย่างไร (ฉัตร พิทยรัตน์เสถียรและคณะ.2553: 1-50) เช่น แม้ว่าเราเป็นภาระ ของเขา อารมณ์ที่เกิดคือเสียใจ น้อยใจซึ่งเป็นเพราะความคิดของเราที่คิดว่า เรามันเป็นคนไม่ดี เรามันเป็นคนไม่เอาไหน แต่หากเราคิดว่า แม่คงเครียด คงไม่ได้ตั้งใจให้เราเสียใจ หรือ เป็นเพราะ เรายังเด็กเลยผิดพลาดกันได้ หรือเราจะพยายามทำให้ดีขึ้นจะไม่ให้แม่เหนื่อยเราก็คงจะไม่เสียใจ หรือน้อยใจมากเกินไป การตีความเหตุการณ์ซึ่งก็คือความคิดของเราต่อเหตุการณ์นั้น จึงเป็นสิ่งที่ บอกความรู้สึก ดังนั้นความคิดที่เราให้ความหมายหรือตีความเหตุการณ์นั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญที่จะบอก ความหมายของเหตุการณ์ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมคนที่เจอเหตุการณ์เดียวกันความรู้สึกจึง ต่างกัน นอกจากนี้ได้ใช้เทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframing) จากทฤษฎีการให้คำปรึกษา ครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ฝึกวิธีคิดใหม่ เช่น “มีลูกทำให้เรามีภาระเพิ่มขึ้น” พ่อแม่วัยรุ่น คิดใหม่เป็น “มีลูกทำให้เรามีเพื่อนและมีความสุขมากขึ้น” เป็นต้น ซึ่งทำให้พ่อแม่วัยรุ่นได้ปรับเปลี่ยน ความคิดความรู้สึก และการกระทำไปในทิศทางที่เหมาะสมขึ้น เกิดความรู้สึกดีต่อตนเองและส่งผล ให้เกิดการเห็นคุณค่าของการเป็นพ่อแม่ของลูก ยอมรับในบทบาทพ่อแม่ และเกิดความเชื่อมั่นใน การเลี้ยงดูลูกของตน และมีความหวังใหม่ในชีวิตได้มากยิ่งขึ้น บางคนบอกว่าจะไปเรียนต่อให้จบ ปวช. กศน. หรือมีการวางแผนชีวิตในอนาคตอย่างมีความหวังมากขึ้น

4.2 ด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดสำคัญของทฤษฎีการให้ คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม ที่เชื่อว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรม เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงและแทนที่ได้ด้วยพฤติกรรมใหม่ๆ (เมธินันท์ภิรมย์ชน. 2539: 110) ผู้วิจัยช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเข้าใจว่า การเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรักความผูกพันกับลูก มีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูก และสามารถจัดการกับพฤติกรรมลูกได้อย่างเหมาะสม คือ บทบาทสำคัญของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่จะเลี้ยงดูลูกอย่างมีคุณภาพเพราะลูกจะเรียนรู้จากพ่อแม่ใน

ชีวิตประจำวันผ่านวิธีคิดเจตคติคุณธรรมวิธีการตัดสินใจการแก้ปัญหาตลอดจนการกระทำต่างๆ เมื่อลูกต้องแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาเขาจะทำตามแบบพ่อแม่โดยอัตโนมัติหากลูกเห็นแบบอย่างที่ไม่ดีพฤติกรรมอัตโนมัตินั้นก็ออกมาในทางลบแต่หากเห็นแบบอย่างที่ดีลูกก็จะมีพฤติกรรมเชิงบวกโดยอัตโนมัติและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ที่มีต่อลูก หากพฤติกรรมไม่มีความสอดคล้องเหมาะสม ลักษณะของความรักความผูกพันของลูกที่มีต่อพ่อแม่ ก็จะเป็นไปในแบบไม่รู้สีกั่นคงปลอดภัย และจะส่งผลให้เด็กเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็มักจะพบกับปัญหายุ่งยากในการมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับคนอื่น (Goldenberg; & Goldenberg. 2008: 161)

ส่วนเรื่องการจัดการกับพฤติกรรมของลูก จะช่วยให้ลูกทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยขอบเขตของการบังคับนั้น จะต้องแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่สามารถยอมรับได้ และเป็นการทำเพื่อให้เกิดพัฒนาการในขั้นต่างๆ เท่านั้น การบังคับที่เกี่ยวข้องกับการกระทำก็จะต้องมีความชัดเจน ทั้งการให้รางวัลหรือลงโทษทางวินัย และควรเป็นไปภายในขอบเขตนั้นๆ อย่างมีเหตุผล และเป็นไปในทิศทางของการให้ความรัก ซึ่งในที่สุดเด็กจะได้เรียนรู้ที่จะอยู่กับขอบเขตของพฤติกรรมต่างๆ และเกิดเป็นทักษะทางสังคมขึ้น แต่ถ้าหากขอบเขตของการบังคับนั้นเป็นไปอย่างไม่มีเหตุผลและไม่สอดคล้องกันเช่นการลงโทษที่มากเกินไป อันนี้ก็จะไปทำลายพัฒนาการของเด็กได้ จึงถือเป็นความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกได้ในทุกเรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคแม่แบบ (บทความและคลิปวิดีโอ) เพื่อชี้แนะพฤติกรรม เทคนิคการเสริมแรงบวก เทคนิคการสอนของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม และใช้เทคนิคการแสดงบทบาทของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว เทคนิคการชมและการให้กำลังใจ ของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสันมุงเน้นคำตอบ เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความพยายามในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ซึ่งพบว่าพ่อแม่วัยรุ่นสามารถมองเห็นสภาพปัญหาของตนเองและความต้องการแก้ไขเพื่อให้เกิดการทำบทบาทหน้าที่พ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ดังกล่าว

สำหรับแบบอย่างที่พ่อแม่วัยรุ่นมองเห็นว่าเป็นปัญหาของตนเองมากที่สุด คือ เรื่องยาเสพติดและการสื่อสาร ทั้งนี้พ่อแม่วัยรุ่นทุกคนปฏิเสธจะไม่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดผิดกฎหมาย ส่วนบุหรี่ยุติในระบะติดตามผลพบว่าพ่อแม่วัยรุ่น 1 ใน 4 คนสามารถเลิกบุหรี่ได้ ส่วนที่เหลือบอกว่าสามารถลดจำนวนมวนบุหรี่ต่อวันลงได้ ส่วนคนที่ดื่มสุรา 2 คน บอกว่า พยายามหลีกเลี่ยงการดื่ม ถึงแม้ก่อนหน้านี้จะดื่มตามโอกาสทางสังคมนานๆ ครั้งและไม่ได้ดื่มมากก็ตาม จะเห็นว่าพ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเติบโตเป็นคนดี มีอนาคต และไม่ต้องการให้ลูกเดินขำรอยพ่อแม่ โดยเฉพาะสิ่งที่พ่อแม่วัยรุ่นทุกคู่เป็นห่วงคือเรื่องยาเสพติด พ่อวัยรุ่นจึงพยายามเป็นต้นแบบที่ดีให้กับลูกในเรื่องนี้ และ ส่วนประเด็นรองลงมา คือ เรื่องการใช้คำพูดระหว่างกัน มีการเปลี่ยนสรรพนามการเรียกชื่อระหว่างกันเพื่อให้ฟังดูเหมาะสมกับบริบทของแต่ละคู่ แต่มีความสุภาพขึ้น การใช้คำพูดที่ไพเราะขึ้นระหว่างกัน และไม่ใช้อารมณ์หรือถ้อยคำทำร้ายกันเวลาไม่พอใจกัน นอกจากนี้ยังมีเรื่องต้นแบบของความเป็นเพศชาย และเพศหญิง โดยพ่อแม่วัยรุ่นไม่ต้องการให้ลูกมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ดังเช่น ฟิชเชอร์ (Fishcer. 2007 cited in Childers. 2010: 7) อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูกมีผลต่อมุมมองของเด็กด้านบทบาท

ทางเพศ ซึ่งเห็นได้ชัดจากพ่อวัยรุ่น ที่มีการดูแลเอาใจใส่ลูกมากขึ้น โดยก่อนหน้านี้พ่อวัยรุ่นบางคนบอกว่า ลูกไม่ค่อยอยากให้เล่นด้วย จะร้องไห้เพราะเล่นกับเขาแรงไป หรือบางคนบอกว่าลูกอยากอยู่กับแม่ มากกว่าและกลัวเอาลูกไม่อยู่เวลาร้อง หรือไม่กล้าเช็ดทำความสะอาดเวลาลูกขับถ่าย เป็นต้น ซึ่งพ่อวัยรุ่นเปลี่ยนมาทักทายลูกมากขึ้น และช่วยเหลือแม่วัยรุ่นในการเลี้ยงลูก เล่นกับลูก อ่านนิทานด้วยกัน ซึ่งทำให้เกิดความรักความผูกพันระหว่างกันมากขึ้น ส่วนการจัดการพฤติกรรมลูกนั้น บางคู่เคยตีลูก ชูลูก ใช้เสียงดัง เพราะต้องการให้เขาประพฤติดี และบอกว่าเด็กจะจำและไม่ทำผิดอีก แต่หลังจากเข้าใจวิธีคิดใหม่ วิธีการจัดการลูกอย่างเหมาะสม และผลลัพธ์ทางบวกแล้ว พ่อแม่วัยรุ่นบอกว่า จะไม่ตีลูก แต่จะใช้เทคนิคให้เขาอารมณ์ดีก่อน โดยปรับที่ความคิดของตนเองก่อน และมองว่าเป็นธรรมชาติของเด็ก จะใช้การอธิบายด้วยเหตุผล ใช้ภาษาง่ายๆ หรือเบี่ยงเบนความสนใจ ให้แรงเสริมทางบวก และจะลองใช้เทคนิคขอเวลานอกถ้าจำเป็นแทนการตี ดังเช่น

รีด อีเกอร์ และ แมคเคลเวย์ (Reed, Egeren; & McKelvey, 2009: 1-27) ที่กล่าวว่า การฝึกระเบียบวินัยไม่ได้หมายถึงวิธีการที่จะสร้างความรุนแรงเพื่อควบคุมเด็ก อย่างเช่น การตี เพราะนั่นถือว่าเป็นการทำร้ายร่างกายและอารมณ์ของเด็กและยังมีความผิดกฎหมายด้วย จะเห็นว่าปัจจุบันได้มีการนำเอาการให้คำปรึกษาครอบครัวมาใช้เพื่อฝึกทักษะในการจัดการพฤติกรรมเด็กซึ่งส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเด็ก โดยปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความรู้ และพฤติกรรมของพ่อแม่ ใช้กลวิธีการต่างๆ ที่หวังผลไปยังตัวเด็กโดยตรง (Goodson, 2005: online) เช่น Parent Training Interventions for Preschool-Age Children เป็นโปรแกรมที่ช่วยให้พ่อแม่มีทักษะในการจัดการกับพฤติกรรมปัญหาของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพ่อแม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กด้วย นอกจากนี้ โปรแกรม Incredible Years โปรแกรม Parent Child Interaction Therapy (PCIT) และโปรแกรม Triple P (Positive Parenting Program) ทั้งสามโปรแกรมนี้นั้นเรื่องของพฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ พบว่าทั้งสามโปรแกรมมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของพ่อแม่ ขณะเดียวกันยังช่วยให้พฤติกรรมและการปรับตัวที่ผิดปกติของเด็กดีขึ้น (Tully, 2009: online) นอกจากนี้ พ่อแม่วัยรุ่นมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพชีวิตของลูกแต่ละคนที่จะเกิดมา โดยทุกคู่ได้วางแผนครอบครัว ด้วยวิธีนิตยาคุม 4 คู่ ส่วนอีก 1 คู่ ใช้วิธีกินยาคุมกำเนิด และอยู่ระหว่างตัดสินใจฝังยาคุม และบอกว่าต้องการคุมกำเนิดอย่างน้อย 5 ปี

4.3 ด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่นมักได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ด้านพัฒนาการในเด็ก เด็กทุกคนควรได้รับการเฝ้าระวัง และการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยจากพ่อแม่และครอบครัว เพื่อให้เด็กมีโอกาสที่จะเติบโตและพัฒนาไปได้สูงสุดตามศักยภาพของตน ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดสำคัญของทฤษฎีมนุษยนิยม ที่เชื่อว่าการตระหนักรู้ในตนเอง จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะเปิดประตูให้พ่อแม่วัยรุ่นได้เดินออกจากภาวะสับสนไปสู่ภาวะที่สมดุลในตนเอง เป็นการช่วยให้พวกเขาได้พัฒนาการตระหนักใหม่ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกของตน สามารถมองเห็นจุดอ่อนจุดแข็งของ

ตนเองในการพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูลูก โดยใช้เทคนิคแม่แบบ (คลิปวิดีโอและแผนภาพ) เพื่อชักนำพฤติกรรม ให้เกิดความตระหนักในตนเองในการเลี้ยงดูลูก ร่วมกับใช้เทคนิคการตั้งคำถาม และเทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยมุ่งสำรวจความรู้สึกต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ ทั้งความเชื่อ ความหวัง ความปรารถนา และตัวตน ให้ปรากฏขึ้นมา เมื่อพ่อแม่วัยรุ่นมองตนเองได้ชัดเจนขึ้น เขาก็จะเข้าใจตนเองมากขึ้น และเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อช่วยเหลือลูกดังกล่าว แต่การตระหนักรู้ในตนเองเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กควบคู่ไปด้วย ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการให้การศึกษาของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแบบพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรมกับพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้พวกเขามีความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็ก การเฝ้าระวังพัฒนาการ การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม และรวมถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือต่างๆ ด้วยดังการศึกษาของสตีเวนส์ (stevens. 1984: 237)เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการมีความรู้ความเข้าใจด้านพัฒนาการเด็กกับทักษะการเลี้ยงดูลูก ในทางบวกด้วยซึ่งพบว่า พ่อแม่วัยรุ่นมีความตระหนักในตนเองในเรื่องความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกมากขึ้นโดยหันมาให้ความสำคัญกับการอ่านนิทานให้ลูกฟัง การเล่นกับลูก ทำให้ลูกมีความสุข ปลอดภัยไปเที่ยว พุดคุยกับลูกบ่อยๆ ช่วยลูกฝึกพูด รวมทั้งพยายามรู้จักนิสัย ความชอบ ไม่ชอบของลูก การตอบสนองความต้องการลูกได้เหมาะสม และกระตือรือร้นในการหาวิธีที่ช่วยในการเลี้ยงดูลูกให้ดีขึ้นเป็นต้น

4.4 ด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดสำคัญของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแบบโครงสร้างครอบครัว ที่มีมุมมองว่า ในครอบครัวสมาชิกมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นระบบย่อยๆ และร่วมกันทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้งานของครอบครัวดำเนินไปได้ สำหรับพ่อแม่งานหนึ่งที่สำคัญยิ่ง คือความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูลูก โดยระบบสามภรรยา ถือเป็นระบบย่อยระบบแรกของครอบครัว และระบบย่อยนี้จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อสามภรรยาเอื้ออาทรต่อกัน และต่างก็มีอิสระที่จะต่อรองหรือตกลงกัน มีความสามารถในการยืดหยุ่นของขอบเขต โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการปรับโครงสร้างใหม่โดยใช้วิธีการกำหนดขอบเขตเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวกำหนดขอบเขตของตนเอง และรับรู้ถึงระยะความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในครอบครัว ที่แต่ละคนควรเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อลดความห่างเหิน ทำให้คู่พ่อแม่วัยรุ่นมีความใกล้ชิดผูกพันกันมากยิ่งขึ้น รวมถึงใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแบบการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น ทำให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พุดคุยเรื่องที่เป็นส่วนตัวกัน กรณีการถูกหมกมุ่น ห้างเหิน หรือ ล้ำเส้นมากเกินไป เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น และใช้เทคนิคคำถามระดับชั้น และเทคนิคการให้คำชมของทฤษฎีการให้คำปรึกษารอบครอบครัวแบบอย่างสันมุงเน้นคำตอบ เพื่อวัดแรงจูงใจของการอุทิศชีวิตต่อการใช้ชีวิตคู่เพื่ออยู่เลี้ยงดูลูกรวมถึงเพื่อให้กำลังใจในการพัฒนาตนเองต่อไป ซึ่งพบว่า สุดท้ายแล้วทุกคู่ให้คะแนนเต็ม โดยมีเงื่อนไขเรื่องของการปรับปรุงการสื่อสารเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่า การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำ

ให้ทั้งคู่ยังอยู่ด้วยกันเพื่อช่วยกันเลี้ยงลูก ซึ่งมีผลต่อสุขภาวะที่ดีของลูกด้วย พ่อแม่วัยรุ่นจึงต้องปรับตัวในการมีปฏิสัมพันธ์กับคู่ชีวิต ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคทำให้การสื่อสาร เทคนิคการยืนยันทนเอง เทคนิคอารมณ์ขัน เทคนิคการอุปมาอุปไมย และเทคนิคการควบคุมอารมณ์ตนเอง เทคนิคสื่อภาษารัก (Love Language) ที่ทำให้พ่อแม่วัยรุ่นเข้าใจกันมากขึ้น เช่น เมื่อก่อนเวลาไม่พอใจจะชอบแสดงออกทางสีหน้า ไม่พูดด้วย แต่เดี๋ยวนี้จะหันหน้าคุยกันมากขึ้น หรือเวลาโกรธจะใช้คำพูดรุนแรง และบางครั้งทำร้ายร่างกายกัน ไม่ฟังกัน แต่เดี๋ยวนี้ควบคุมอารมณ์ได้ พยายามออกจากสถานการณ์ร้อน แล้วกลับมาคุยกันเมื่ออารมณ์ดีขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ของคู่พ่อแม่วัยรุ่นมีความสุขมากยิ่งขึ้น

4.5 ด้านการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดสำคัญของทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบอย่างสั้นมุ่งเน้นคำตอบที่เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันจะช่วยให้ครอบครัวเกิดความท้าทายและสร้างความหวังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นความช่วยเหลือที่แน่นอนาคด โดยผู้วิจัยกับพ่อแม่วัยรุ่นจะช่วยกันสร้างทางออกของปัญหาที่เป็นไปได้ ผ่านการพูดคุยสนทนาดังที่เดอซาเซอร์และเบริก (De Shazer; & Berg. 1993) กล่าวว่า การที่ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาสนทนากัน ยิ่งพูดคุยยิ่งคุยเกี่ยวกับทางออกของปัญหาที่ร่วมกันสร้างขึ้นมาเท่าไรทั้งสองคนก็จะยิ่งมั่นใจถึงความจริงที่กำลังพูดคุยอยู่เท่านั้นอันเป็นทางออกที่ทำได้จริง และเมื่อเกิดการแก้ไขปัญหาลแล้ว สิ่งก็ตามมาก็คือ พวกเขาได้สร้างเสริมพลังให้กับเรื่องราวชีวิตใหม่ของตนเอง และถ้าทำสำเร็จพวกเขาก็จะเปลี่ยนความคิด หันกลับมาทุ่มเทพลังและความสามารถเพื่อจัดการกับปัญหาปัจจุบัน (Shoham, Rohrbaugh; & Patterson. 1995) อนึ่งพ่อแม่วัยรุ่นเป็นกลุ่มเปราะบางที่ต้องการการประคับประคองช่วยเหลือจากสังคม และการสนับสนุนทางสังคมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่น การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจึงย่อมมีความสำคัญมากสำหรับการให้แรงสนับสนุนทางสังคมที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ควรเกิดจากการร้องขอของบุคคลแต่ควรเกิดจากการให้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน แต่ปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่คือ มักไม่ขอความช่วยเหลือในเวลาที่เขาพบความยุ่งยากในการเลี้ยงดูลูก เพราะไม่ต้องการถูกคนอื่นตัดสินว่าพวกเขาไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ และบางครอบครัวก็ไม่ต้องการก้าวก้าวการเลี้ยงดูลูกของพวกเขา (Community Links. 2011: 17) บางคนเมื่อมีลูกแล้วก็ต้องห่างจากสังคมเพื่อนกลุ่มเดิมโดยเฉพาะเพื่อนที่โรงเรียนเก็บตัวเลี้ยงลูกอยู่บ้าน เวลาเมื่อมีเรื่องเครียด ก็ไม่กล้าปรึกษาเพื่อน เพราะกลัวการถูกปฏิบัติเสียดจากสังคมทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว จึงจำเป็นที่พ่อแม่วัยรุ่นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งประโยชน์ที่จะเอื้อต่อการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และข้อมูลข่าวสารของตนเอง เพื่อการเลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพ

ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการให้การศึกษาของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรมเพื่อให้พวกเขามีความรู้ และให้เห็นความสำคัญของการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และรวมถึงสามารถมองหาแหล่งให้ความสนับสนุนช่วยเหลือต่างๆ รวมถึงผู้วิจัยได้ช่วยเหลือให้พ่อแม่วัยรุ่น

สร้างทางออกของปัญหาอุปสรรคที่เขาหวังจะทำให้สำเร็จ เพื่อการเลี้ยงดูลูกให้มีคุณภาพด้วยเทคนิคการตั้งคำถามต่างๆ เช่น “ตอนนี้พ่อกับแม่มยังมีปัญหาอะไรที่เป็นอุปสรรคไม่ให้เราเลี้ยงลูกได้อย่างมีคุณภาพ?”(problem talk) และ “เราจะทำอย่างไรกันดี เพื่อให้เปลี่ยนจากสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนี้”(solution talk) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วางแผนการสนทนา อย่างมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเกิดการร่วมมือร่วมใจอย่างแข็งขันของพ่อแม่วัยรุ่นและใช้เทคนิคต่างๆ ที่มุ่งหยุดพฤติกรรมที่ก่อปัญหาและเปลี่ยนความคิดความเชื่อที่เข้าไม่ได้กับคนอื่นและการสร้างข้อยกเว้นให้กับพฤติกรรมที่คู่พ่อแม่วัยรุ่นคิดว่าไม่มีวันจะเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งได้แก่ เทคนิคคำถามสร้างพลังใจ เทคนิคคำถามปฏิกิริยา เทคนิคคำถามระดับชั้น เทคนิคคำถามข้อยกเว้น และใช้เทคนิคคำชมเชย

สำหรับการติดตามผลหลังจบการให้คำปรึกษารอบครบแบบบูรณาการ 1 เดือน ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์พ่อแม่วัยรุ่น จำนวน 5 คู่ พบว่า แต่ละคู่มีความรู้สึกดีต่อตัวเอง ต่อคู่ของตน ต่อลูกมากขึ้น เช่น ไม่คิดว่าตัวเองเป็นภาระให้ครอบครัวเหมือนก่อน หรือไม่คิดท้อแท้ใจเมื่อต้องทำงานเหนื่อยกว่าเมื่อก่อน และไม่คิดว่าการมีลูกเป็นภาระ พ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่นมีความเข้าใจกันและกันมากขึ้น มีการแสดงออกทางบวกต่อกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเวลาโกรธซึ่งกันหน้านี้จะใช้คำพูดก้าวร้าว สีหน้าบึ้งตึง หรือแม้กระทั่งทุบตีกัน แต่ตอนนี้เวลามีอะไรก็จะพูดคุยกันดีๆ ใจเย็นมากขึ้น ไม่ชักสีหน้า หรือถอยหนี คอยถามไถ่ และแสดงความรักต่อกันมากขึ้นทั้งทางคำพูด และการกระทำ ซึ่งทำให้คู่ของพ่อแม่วัยรุ่นมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นมีการแสดงความเอาใจใส่กับลูกมากขึ้น เล่น คุย กับลูกมากขึ้น อาน้ำให้ลูก เช็ดทำความสะอาดกันลูกช่วยภรรยาเลี้ยงดูลูกได้อย่างมั่นใจขึ้นส่งผลให้ภรรยารู้สึกมีความสุขในการเลี้ยงดูลูกมากขึ้น มีความภูมิใจในบทบาทความรับผิดชอบของการเป็นพ่อแม่มากขึ้น เช่น พ่อวัยรุ่นคนหนึ่งสามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ และคนอื่นๆ มีแรงจูงใจที่จะเลิกมากขึ้น อีกคนบอกว่าจะเลิกดื่มเหล้า ถึงแม้เมื่อก่อนจะดื่มนานๆ ครั้งกับเพื่อน และทุกคนปฏิเสธการใช้สารเสพติดผิดกฎหมายทุกชนิด เพื่อต้องการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก และต้องการให้ลูกโตขึ้นเป็นคนมีคุณภาพนอกจากนี้พ่อแม่วัยรุ่นยังรู้จักหันมาพูดคุยระบายให้กันและกัน ฟังได้เวลามีปัญหา หรือรู้จักเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่จะช่วยในการเลี้ยงดูลูกดีขึ้นรวมทั้งมีการวางแผนครอบครัว วางแผนการสร้างอนาคตตนเองและครอบครัวนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสัมภาษณ์ผู้ปกครองของพ่อแม่วัยรุ่น เกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผู้ปกครองรู้สึกพึงพอใจในพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปดีขึ้น เช่น ลูกเลิกสูบบุหรี่ได้ หรือมีความตั้งใจทำงานมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น เอาใจใส่ลูกมากขึ้น และมีการพูดคุยต่อกันดี ไม่มีทะเลาะกัน จะเห็นได้ว่าการบูรณาการแนวคิดและเทคนิคของการให้คำปรึกษารอบครบทุกวิธีต่างๆ มาใช้อย่างเป็นระบบช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดการเชื่อมโยง (Bridge-Building) ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม เกิดความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ของตนเอง รวมทั้งกระจ่างในความคิด ทำให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถแก้ไขปัญหา รวมทั้งพัฒนาตนเองได้ (Lapwoth; et al. 2001: 3)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ทำให้เราเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่วัยรุ่นมากยิ่งขึ้น การโทษแต่พ่อแม่วัยรุ่นว่าชิงสุกก่อนห่ม หรือใจแค่นั้น เมื่อเราเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและศึกษาในเชิงลึกก็จะพบว่า ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่นไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวพวกเขา แต่เกิดจากสภาพครอบครัวและสภาพสิ่งแวดล้อมที่ขาดการดูแล ดังนั้นถ้าเราจะแก้ปัญหา ก็ควรต้องไปจัดการที่ต้นเหตุของปัญหา ไม่ใช่การแก้ปัญหาในตอนที่เป็นพ่อแม่วัยรุ่นแล้ว และจำเป็นต้องแก้ไขตั้งแต่วัยเด็ก การเริ่มต้นที่ครอบครัวเข้มแข็งโดยเน้นการทำบทบาทหน้าที่พ่อแม่ที่มีต่อลูกจึงเป็นสิ่งสำคัญ

2. แบบวัดคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ที่ได้พัฒนาจากการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานสาธารณสุข หรือโรงเรียน สามารถนำไปใช้ในการประเมินคัดกรองพ่อแม่วัยรุ่นเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในกลุ่มลูกของพ่อแม่วัยรุ่น เช่น ปัญหาพฤติกรรมทางอารมณ์ และสังคม ในเด็ก เพราะหากพบปัญหาเหล่านี้ก่อน จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นสามารถสามารถแก้ไขปัญหาได้ง่ายกว่า

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่น สามารถนำองค์ประกอบคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ทั้ง 5 องค์ประกอบไปพัฒนารูปแบบของการสนับสนุนช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นที่อยู่ในบริบทของครอบครัวและสังคมที่แตกต่างกัน ได้อย่างเหมาะสม

4. รูปแบบการให้คำปรึกษาคอรัวแบบบูรณาการที่พัฒนาจากงานวิจัยชิ้นนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นสามารถนำไปเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์ เพื่อช่วยให้การเลี้ยงดูลูกมีคุณภาพ เช่น คลินิกวัยรุ่นของโรงพยาบาล ได้มีแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นต่อไป

5. ในการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยโดยการให้คำปรึกษาคอรัวแบบบูรณาการนั้น ผู้ที่สนใจจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ให้คำปรึกษาคอรัวกับพ่อแม่วัยรุ่น ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ หรือได้รับการอบรมความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาคอรัวและการให้คำปรึกษาสู่สมรส ให้มีประสบการณ์ก่อนนำไปใช้ และควรมีความรู้เพิ่มเติมเรื่องพัฒนาการเด็ก และเทคนิคการช่วยเหลือผู้ใช้สารเสพติด เช่น บุหรี่ สุรา ยาบ้า ที่มีกเป็นปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่น เพราะการเลี้ยงดูลูกจะเกิดประสิทธิภาพได้ยากหากพ่อแม่วัยรุ่นยังใช้สารเสพติด

6. สำหรับหน่วยบริการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่น สามารถหยิบโปรแกรมบางส่วนไปประยุกต์ใช้ได้ เพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น หรือการพัฒนาด้านบทบาทการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เป็นต้น

7. ในการให้คำปรึกษาคอรัวแบบบูรณาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สามารถช่วยอำนวยความสะดวก ลดความวิตกกังวล และลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หากต้องเข้ารับบริการไกลบ้าน แต่ข้อควรระวัง คือ การใช้ชุมชนเป็นฐานอาจอยู่ใกล้บ้าน เพราะฉะนั้น ผู้ให้คำปรึกษาคอรัว จึงต้องระมัดระวังเรื่องของความเป็นส่วนตัว การถูกแทรกแซงจากคนใกล้ชิด เพราะอาจทำให้เกิดความไม่สบาย

ใจจากสิ่งรบกวนเหล่านี้ได้ ดังนั้น จึงต้องจัดสถานที่ให้เกิดความสมดุลและเหมาะสมกับการให้คำปรึกษาที่เป็นส่วนตัวให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ไปใช้ในโรงพยาบาล ในรูปแบบรายครอบครัว หรือ รายกลุ่ม โดยมีการวัดผลลัพธ์ทางจิตสังคมที่ลูกของพ่อแม่วัยรุ่นด้วย
2. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการนี้ มาทำในรูปแบบที่กระชับขึ้น (Marathon Family Counseling) เช่น ใช้ระยะเวลาภายใน 2 วัน โดยครอบคลุมทุกองค์ประกอบ
3. ควรมีการศึกษารูปแบบผสมผสานระหว่างการให้คำปรึกษารอบครัวเป็นรายครอบครัว สลับกับรายกลุ่มครอบครัว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2549). เลี้ยงลูกให้ดีง่ายนิดเดียว. กรุงเทพฯ: เพชรสีน้ำเงิน.
- ขวัญตา คุ่มหิรัญ; และคณะ. (2553). สภาพการดำเนินชีวิตครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นและบริการทางสังคมสำหรับครอบครัว. (เอกสารประกอบงานประชุมวิชาการครอบครัวศึกษา ปี 2553 “ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ สู้วิกฤตครอบครัวไทย” เสนอที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)
- เฉลิมศรี อานำบัง. (2552). การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นหญิงในตำบลแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพาดี เอมวรรธนะ. (2555). คู่มือการอบรมพ่อแม่ไทยในวิถีแอ๊ดเลอว์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด.
- ธีระ ประพฤติกิจ. (2536). จิตวิทยาการเลี้ยงดูเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: แมส พับลิชชิ่ง.
- ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล. (2547). การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะของบิดามารดาในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฏฐ พิทยรัตน์เสถียร; และคณะ. (2553). การบำบัดผู้ป่วยโรคซึมเศร้าโดยเทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavior Therapy: CBT). สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2557, จาก <http://www.thaidepression.com/www/56/CBTdepression.pdf>
- ดิชพงศ์ พงษ์ภักทรชัย. (2556). วิจัยเชิงกรณีศึกษา อีกทางเลือกของวิธีวิจัย. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.jap.tbs.tu.ac.th/files/Article/Jap24/Full/Jap24Dichapong.pdf>
- นฤมล พระใหญ่. (2552). การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่ที่มีประสิทธิผลโดยการให้การปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. ถ่ายเอกสาร.
- เนตรชนก แก้วจันทา. (2555, มกราคม-มีนาคม). ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นตั้งครรภ์: ปัจจัยผลกระทบ และการป้องกัน. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ. 35(1): 83-90.
- ผ่องสาย จุงใจไพศาล. (2541). คุณภาพชีวิตของมารดาที่ติดเชื้อเอดส์: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายสำเนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2544). สี่หน้าที่ของสตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พิมพ์ดา โยธาสมุทร. (2553). แม่วัยรุ่น ปัญหาที่ไทยต้องเตรียมรับมือ. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2557, จาก <http://choicesforum.files.wordpress.com>.

- พูนสุข ช่วยทอง. (2548). **ครอบครัวและคุณภาพเด็ก**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนามัยครอบครัว. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พีสสลัล ธารงศ์วรกุล. (2558). **การพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษาคอรัวเชิงบูรณาการ เพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ**. ดุษฎีนิพนธ์ ปร.ด. (จิตวิทยาให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มนฤดี เตชะอินทร์; และพรณี ศิริวรรณภา. (2555). **การตั้งครรภในวัยรุน**. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2557, จาก <http://www.med.cmu.ac.th>
- มัลย์รัตน์ โอพารัต. (2548). **การศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาจิตวิทยาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เมธินันท์ ภินญชน. (2539). **การให้คำปรึกษาเบื้องต้น**. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2557). **การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา ภาระนันท์. (2550). **การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย เอกพลกร. (2552). **คำกล่าวรายงานสำรวจสุขภาพประชากรไทยครั้งที่ 4**. ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2557, จาก <http://manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9540000120350>
- วาทีนีย์ วิชัยยา. (2555). **“แม่วัยรุน” : ประสบการณ์ชีวิต และเพศภาวะ**. การประชุมเครือข่ายวิชาการบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2555 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สดไส คุ่มอนันต์. (2556). **เอกสารการอบรมหลักสูตรครอบครัวบำบัดสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านครอบครัวและเด็ก**. กล่มงานสังคมสงเคราะห์ สถาบันราชานุกูล.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2556). **ท้องไม่พร้อม**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2557, จาก <http://suchons.wordpress.com>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). **รายงานสถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุนไทย ปี 2555**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2557, จาก http://www.m-society.go.th/article_attach/10430/15330.pdf

- สำนักงานอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: นโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และติดตามประเมินผล. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2557, จาก http://rh.anamai.moph.go.th/all_file/brochure/Adolescent_Pregnancy.pdf
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2544). **แผนการณัรณรงค์ เรื่อง สุขภาพจิตครอบครัว**. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2551). **พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น**. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.thaihealth.or.th/node/5756>
- ศิริพร จิรวรรณกุล. (2554). รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น (แม่วัยใส). สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2557, จาก http://www.gender.go.th/publication/book/young_mother_2554.pdf
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). **จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.
- _____ (2547). **สร้าง EQ ให้ชีวิตคู่**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.
- _____ (2557). **เอกสารประกอบการอบรมการให้คำปรึกษาครอบครัว**.
- Ainsworth, M. D. S. (1982). Attachment: Retrospect. In **The place of attachment in human behavior**. pp.3-30.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). **Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation**. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bailey, J., Perkins, S., & Wilkins, S. (1995). **Parenting skills: A manual for parent educators**. Cornell university, Ithaca, N.Y. 14852-3884.
- Barth, R. P. (2009). **Preventing Child Abuse and Neglect with Parent Training: Evidence and Opportunities**. Retrieved September 10, 2014, from http://www.princeton.edu/futureofchildren/publications/docs/19_02_05.pdf
- Baumrind, D. B. (1991). "The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use. **Journal of Early Adolescence**. 11: 56-95.
- Beckert, T. E., & others. (2007). Parent success indicator: Cross-cultural development and factorial validation. **Educational and Psychological Measurement**. 67: 311-327.
- Boden, J. M., Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. Early. (2008). Motherhood and Subsequent Life Outcomes. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. 49: 60–151.
- Bornstein, M. H. (2006). Parenting science and Practice. **Handbook of child psychology**. 4: 893-949.
- Bornstein, M. H., & Tamis-LeMonda, C. S. (1989). Maternal responsiveness and cognitive development in children. In **Maternal responsiveness: Characteristics and Consequences**. pp. 5-14.

- Boyden, F. (1995). **Teaching your children life skills**. New York: Berkly Printers.
- Broderick, M. (1988). **Abortion, the whole story**. London: Quartet Books.
- Brooks, J. B. (2003). **The process of parenting**. New York: McGrawHill.
- Bunting, L., McAuley, C. (2004). Research review: teenage pregnancy and parenthood: the role of fathers. **Child and Family Social Work**. 9: 295-303.
- Bures, R. M., Koropecjy-Cox, T., & Loree, M. (2009). Childlessness, Parenthood, and Depressive Symptoms Among Middle-Aged and Older Adults. **Journal of Family Issues**. 30(5): 670–687.
- Le Roux, J. I. (199). **Themes in socio-pedagogics**. Pretoria: Van Schaik.
- Camp, B. W. (1996). Adolescent mothers and their children: Changes in maternal characteristics and child developmental and behavioral outcomes at school age. **Developmental and Behavioral Pediatrics**. 17: 162-169.
- Campbell, J. R., & Verna, M. .A. (2007). Effective parental influence: Academic home climate linked to children's achievement. **Educational Research and Evaluation**. 13: 501-519.
- Campion, M. (1995). **Who's fit to be a parent?**. London, England: Routledge.
- Canadian Paediatric Society. (2003). **Age limits and adolescents**. **Paediatrics & Child Health**. Retrieved September 11, 2014, from <http://www.cps.ca/english/statements/AM/ah03-02.htm>
- Cassidy, J., & Berlin L.J. (1994). The insecure/ambivalent pattern of attachment: Theory and research. **Child Development**. 65: 971–991.
- Coley, R. L. & Chase-Lansdale, P. L. (1998). Adolescent pregnancy and parenthood: Recent evidence and future directions. **American Psychologist**. 53: 152-166.
- Creswell, J. W. (2003). **Research design: Qualitative quantitative and mixed methods Approaches** (2nd ed.). London: SAGE Publication.
- Creswell, J. W. and Clark, V. L. (2007). **Designing and Conducting Mixed Methods Research**. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
- Crockenberg, S. (1987). Predictors and correlates of anger toward and punitive control of toddlers by adolescent mothers. **Child Development**. 62: 930-953.
- Culp, A., Osofsky, J., & O'Brien, M. (1996). Language patterns of adolescent and older mothers and their one-year-old children: A comparison study. **First Language**. 16: 61–75.
- Culp, R. E., Appelbaum, M. I., Osofsky, J. D., & Levy, J. A. (1988). Adolescent and older mothers: Comparison between prenatal maternal variables and newborn interaction measures. **Infant Behavior and Development**. 11: 353-362.

- Culp, R. E., Culp, A. M., Osofsky, J. D., & Osofsky, H. J. (1991). Adolescent and adult mothers' interaction patterns with their six-month-old infants. **Journal of Adolescence**. 14: 195-200.
- Dacey, J., & Kenny, M. (1994). **Adolescent development**. Medson, USA.: Brown & Benchmark.
- Dawson, G., & Ashman, S. (2000). On the origins of a vulnerability to depression: the influence of early social environment on the development of psychobiological systems related to risk for affective disorder. In **The ninesota Symposia on Child Psychology**: Vol. 31 The effects of adversity on neurobehavioral development. New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- De jong, L. (2003). **Using Erikson to work more effectively with Teenage Parents**. Young Children. Retrieve September 12, 2014, from www.naeyc.org/resources/journal
- Department of Health: DH. (2007). **Teenage Parents Next steps: Guidance for Local Authrties and Primary Care Trusts**. Retrieved October 9, 2014, from www.dcsf.gov.uk.
- Dormire, S. L., Strauss, S. S., & Clarke, B. A. (1989). Social support and adaptation to the parent role in first-time adolescent mothers. **JOGNN**. 18: 327-337.
- Dozier, T. (2012). **Parenting skills**. Retrieve October 2, 2014, from <http://3lparenting.com/Page.php?pid=6>
- Drescher, J. (1991). **Seven things children need**. Scottsdale: Herald Press.
- Dreyer, H. J., & Duminy, P. A. (1990). **Education 2. A course in psychopedagogics**. Cape Town: Maskew. Miller & Longman.
- Du Plooy, J. I. & Kilian, C. J. G. (1990). **Introduction to fundamental pedagogics**. Pretoria: HAUM.
- Du Toit, S. J. & Kruger, N. (1994). **The child: an educational perspective**. Durban: Butterworths.
- Ferreira, G. V. (1992). **Temas in die psigopedagogiek**. Pretoria: Van Schaik.
- Field, T., Widmayer, S. M., Stringer, S., & Ignatoff, E. (1980). Teenage, lower-clags Black mothers and their preterm infants: An intervention anddevelopmental follow-up. **Chile Development**. 51: 426-436.
- Flick, H. Louise. (1986). Paths to Adolescent Parenthood: Implications for Prevention. **Public Health Reports**. pp. 132-146.
- Florsheim, P., Burrow-Sanchez, J. J., Minami, T., McArthur, L., Heavin, S., & Hudak, C. (2012). Young Parenthood Program: Supporting Positive Paternal Engagement Through Coparenting Counseling. **American Journal of Public Health**. 102(10): 1886-1892.

- Galinsky, E. (1987). **The six stages of parenthood**. Retrieve October 3, 2014, from <http://parenteducation.unt.edu/online-learning/six-stages-parenthood>
- Goldenberg, H. & Goldenberg, I. (2008). **Family therapy an overview**. (7th ed.). Thomson Brooks/Cloe, Belmont: CA. pp. 161, 225-226.
- Goodson, B.D. (2005). Parent support Programs and Outcomes for Children. Retrieved from <http://www.child-encyclopedia.com/documents/GoodsonANGxp.pdf>
- Griessel, G. A. J., Louw, G. J. J., & Swart, C. A. (1993). **Principles of educative teaching**. Pretoria: Acacia.
- Hamner, T., & Turner, P. (1996). **Parenting in contemporary society**. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Haskett, M. E., Johnson, C.A., & Miller, J.W. (1994). Individual differences in risk of child abuse by adolescent mothers: Assessment in the perinatal period. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**. 35: 461-476.
- Hair, J. F.; William, C. B.; Barry, J. B.; & Rolph, E. A. (2010). Multivariate data analysis (7th Edition.) Prentice Hall. Upper Saddle River. New Jersey.
- Healthy Children.org. (2015). Adapted from Caring for Your Teenager (Copyright © 2003 American Academy of Pediatrics). Retrieve July 5, 2017, from <https://www.healthychildren.org/English/ages-stages/teen/Pages/Stages-of-Adolescence.aspx>.
- Hildebrand, V. (1994). **Parenting : Rewards and responsibilities**. (4th ed.). McMillan: McGraw-Hill.
- Hoghughi & Speight. (1998). Good enough parenting for all children-a strategy for a healthier society. **Arch Dis Child**. 78: 293-300.
- Joan, E. G., Tanya, D. (2014). Parents' Attitudes and Beliefs: Their Impact on Children's Development. Retrieve july 9, 2017, from <http://www.child-encyclopedia.com/parenting-skills/according-experts/parents-attitudes-and-beliefs-their-impact-childrens-development>.
- Jones, A. S., Astone, N. M., Keyl, P. M., Kim, Y. J., & Alexander, C. S. (1999). Teen childbearing and educational attainment: A comparison of methods. **Journal of Family and Economic**. 20: 387-418.
- Kaczynski, K. J., Lindahl, K. M., & Laurenceau, J. (2006). Marital conflict, Maternal and paternal parenting and child adjustment: a test of mediation and moderation. **J Fam Psychol**. 20(2): 199-208.

- Kemp, V. H., Sibley, D. E., & Pond, E. F. (1990). A comparison of adolescent and adult mothers on factors affecting maternal role attainment. **Maternal – Child Nursing Journal**. 19: 63-75.
- Kendra Cherry. (2014). **Attachment style**. Retrieved December 5, 2014, from <http://psychology.about.com/od/loveandattraction/ss/attachmentstyle.htm>
- King, T., & Fullard, W. (1982). Teenage mothers and their infants: New findings on the home environment. **Journal of Adolescence**. 5: 333-346.
- Kerr, M. E., Bowen, M. (1988). **Family evaluation: An approach based on Bowen theory**. New York: Norton.
- Kilian, C. J. G. & Viljoen, T. A. (1990). **Fundamental pedagogics and fundamental structures**. Durban: Butterworths
- King, T., & Fullard, W. (1982). Teenage mothers and their infants: New findings on the home environment. **Journal of Adolescence**. 5: 333-346.
- Krause, P. R., Oliver, M. M., Lois, S., & Swartz, M. K. (2009). Developmental Status of Children of Teen Mothers: Contrasting Objective Assessments With Maternal Reports. **Journal of Pediatric Health Care**. 23(5): 303-309.
- Lamanna, M., & Riedmann, A. (1994). **Marriages and families: Making choices and facing changes**. (5th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Lamb, M. E., Hopps, K., & Elster, A. B. (1987). Strange Situation behavior of infants with adolescent mothers. **Infant Behavior and Development**. 10: 39-48.
- Landry S. H., Smith K. E., Swank P. R., Miller-Loncar C. L. (2000). Early maternal and child influences on children's later independent cognitive and social functioning. **Child Development**. 71: 358–375.
- Lerner, R. M., Rothbaum, F., Boullos, S., & Castellino, D. R. (2002). Developmental systems perspective on parenting. In **Handbook of parenting (2nd ed.)** Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Le Roux J. L. (1992.) **Themes in socio-pedagogics**. Pretoria: Van Schaik.
- Luster, T., & Mittelstaedt, M. (1993). **Parenting: An ecological perspective**. Thousand Oaks: Sage. pp. 69-100.
- Luster, T., & Rhodes, K. (1989). The relationship between child-rearing beliefs and the home environment in a sample of adolescent mothers. **Family Relations**. 38: 317-322.

- Main, M., & Hesse, E. (1990). Parents' unresolved traumatic experiences are related to infant disorganized attachment status: Is frightened/frightening parental behavior the linking mechanism?. In **Attachment in the Preschool Years: Theory, Research, and Intervention**. pp. 161-182.
- Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of an insecure-disorganized/ disoriented attachment pattern: Procedures, findings and implications for the classification of behavior. In **Affective Development in Infancy**. Norwood, NJ: Ablex. pp. 95-124.
- Manlove, J., Welte, K., Barry, M., Petersen, K., Schelar, E. & Wildsmith, E. (2011). **Relationship characteristics and contraceptive use among young adults**. Retrieve November 2, 2014, from [http://onlinelibrary.wiley.com/ doi/ 10.1363/4311911/abstract](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1363/4311911/abstract)
- Manning, B. (2014). **Transition to Parenthood**. Retrieve December 4, 2014, from [http://www.coursewareobjects.com/objects/evolve/E2/book_pages/ lowdermilk/pdfs/496-530_CH17_ Lowdermilk.qxd.pdf](http://www.coursewareobjects.com/objects/evolve/E2/book_pages/lowdermilk/pdfs/496-530_CH17_Lowdermilk.qxd.pdf)
- Martin, J. A. (1989). *Personal and interpersonal components of responsiveness*. In **Maternal responsiveness: Characteristics and consequences**. San Francisco: Jossey-Bass. pp. 5-14.
- Mazza, C. (2002). Young dads: the effects of a parenting program on urban African-American adolescent fathers. **Adolescence**. 37: 681–693.
- Mercer, R. T. (1986b). The relationship of developmental variables to maternal behavior. **Research in Nursing & Health**. 9: 25-33.
- McGoldrick, M., & Carter, B. (2001). Advances in coaching: Family therapy with one person. **Journal of Marital and Family Therapy**. 27: 281-300.
- McLeod, S. A. (2009). **Attachment Theory**. Retrieved May 1, 2014, from <http://www.simplypsychology.org/attachment.html>
- Miller, B. C., Bayley, B. K., Christensen, M., Leavitt, S. C., & Coyle, D. D. (2003). "Adolescent pregnancy and childbearing". in **Fragile Families and the Marriage Agenda**. Blackwell Publishing. Malden.
- Miller, C. L., Heysek, P. J., Whitman, T. L., & Borkowski, J. G. (1996). Cognitive readiness to parent and intellectual-emotional development in children of adolescent mothers. **Developmental Psychology**. 32: 533-541.
- Naidoo, S. (1999). **Family planning as responsible parenthood**. Faculty of Education, University of Zululand.

- Noria, C. C. W. (2005). **Teenage moms become "Twenty-somethings:" Paths to Self-sufficiency**. A dissertation (Graduate program in Psychology). University of Notre Dame.
- Norr, K. F., & Roberts, J. E. (1991). Early maternal attachment behaviors of adolescent and adult mothers. **Journal of Nurse-Midwifery**. 36: 334-342.
- O'Callaghan, M. F., Borkowski, J. G., Whitman, T. L., Maxwell, S. E., & Keogh, D. (2000). A Model of Adolescent Parenting: The Role of Cognitive Readiness to Parent. **Journal of research on adolescence**. 9(2): 203-225.
- Olsen, D. C. (1993). **Integrative family therapy**. Minneapolis, U.S.A.: Fortress press.
- Olukunle, O. (2007). **Adolescent transition: The challenges and the way out (African perspective)**. Faculty of public health. University of Ibadan. Nigeria.
- Osofsky, J., & Danzger, B. (1974). Relationships between neonatal Characteristics and mother-infant interaction. **Developmental Psychology**. 10: 124-130.
- Oxford, M., & Spieker, S. (2006). Preschool language development among children of adolescent mothers. **Journal of Applied Developmental Psychology**. 27: 165–182.
- Papalia, D. E., & Olds, S. W. (1992). **Human development**. New York: McGraw-Hill.
- Powell, M. (1963). **The Psychology of Adolescence**. New York, U.S.A.: Indianapolis.
- Quinlivan, J. A., Condon, J. (2005). Anxiety and depression in fathers in teenage pregnancy. **Australian and New Zealand Journal of Psychiatry**. 39: 915-920.
- Reynolds, M. (2009). **The measurement of parenting skills to promote effective education for the progress and safeguarding of children**. Retrieved June 10, 2014, from <http://wlv.openrepository.com/wlv/bitstream/2436/79213/1/ReynoldsMPhil%20thesis.Pdf>
- Roosa, M. W., Fitzgerald, H. E., & Carlson, N. A. (1982a). Teenage and older mothers and their infants: A descriptive comparison. **Adolescence**. 17(65): 1-17.
- Ross., R. (1999). **A comparison of mother-child interaction between adolescent and adult mothers of preschoolers**. The degree of Doctor of Philosophy. Case Western Reserve University.
- Roye C., & Balk, S. (1996). The relationship of partner support to outcomes for teenage mothers and their children: A review. **Journal of Adolescent Health**. 19: 86-93.
- Ruddick, W. (1988). **Parenthood: Three concepts and a principle**. Retrieve July 5, 2017, from <http://www.nyu.edu/gsas/dept/philo/faculty/ruddick/papers/parenthood.html>
- Rutter, M. (1997). Clinical implications of attachment concepts: Retrospect and prospect. In **Attachment and psychopathology**. pp. 17-46.

- Sanders, M. R., & Morawska, A. (2005). **Can Changing Parental Knowledge, Dysfunctional Expectations and Attributions, and Emotion Regulation Improve Outcomes for Children?**. University of Queensland. AUSTRALIA.
- Schilmoeller, G. L., & Baranowski, M. D. (1985). Childrearing of firstborns by adolescent and older mothers. **Adolescence**. 20: 805-822.
- Sommer, K. S., Whitman, T. L., Borkowski, J. G., Schellenbach, C., Maxwell, S., & Keogh, D. (1993). Cognitive readiness and adolescent parenting. **Developmental Psychology**. 29: 389-398.
- Spiker D, Boyce G. C, Boyce L. K. (2002). Parent-child interactions when young children have disabilities. In **International Review of Research in Mental Retardation**. Vol. 25. pp. 35–70.
- Stevens, J. H. (1984). Child Development Knowledge and Parenting Skills. **Family Relations**. 20: 237-44.
- Stevenson Barratt, M. S., & Roach, M. (1995). Early interactive process: Parenting by adolescent and adult single mothers. **Infant Behavior and Development**. 18: 97- 100.
- Swann, C., Bowe, K., McCormick, G., & Kosmin, M. (2003). **Teenage Pregnancy and Parenthood: A reviews of reviews**. London: Health Development Agency.
- Tamis-LeMonda, C. S., Shannon, J. S., & Spellmann, M. (2002). Low-income adolescent mothers' knowledge about domains of child development. **Infant Mental Health Journal**. 23(1-2): 88-103.
- Thomas, D. V., & Looney, S. W. (2004). Effectiveness of a Comprehensive Psychoeducational Intervention With Pregnant and Parenting Adolescents: A Pilot Study. **Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing**. 17(2): 66-77.
- Tully, L. (2009). Effective strategies and interventions for adolescents in a child protection context: Literature review. Retrieved from http://www.community.nsw.gov.au/docswr/_assets/main/documents/effective_adolescent_strategies.pdf
- Unger, D., & Cooley, M. (1992). Partner and grandmother contact in black and white ten parent families. **Journal of Adolescent Health**. 13: 546-552.
- University of Southampton. (2005). **Consequences of Teenage Parenthood: Pathways which minimise the long term negative impacts of teenage childbearing Final Report – November 2005**. Retrieved May 16, 2014, from <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk>.

- Upchurch, D. M., & Mc.Carthy, J. (1990). The timing of first birth and high school completion. **American Sociological Review**. 55: 224-234.
- Van den Aardweg, E. M., & Van den Aardweg, E. M. (1990). **Dictionary of empirical education/educationalpsychology**. Pretoria: E& E Enterprises.
- Van Heerden, E. (2005). **Life skills my journey, my destiny**. Pretoria: van Schaik.
- Vinnerljung, B., & Franzén, E., Danielsson, M. (2007). Teenage parenthood among child welfare clients: a Swedish national cohort study of prevalence and odds. **Journal of Adolescence**. 30: 97-116.
- vonWindeguth, B. J., & Urbano, R. C. (1989). Teenagers and the mothering experience. *Pediatric Nursing*, 15, 517-520.
- World Health Organization: Europe. (2007). **Fatherhoods and Health outcomes in Europe**. Retrieved August 8, 2014, from http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/69011/E91129.pdf
- Yonge, G. D. (1990). The adult-child relationship as a foundational focus for an anthropology of education. **Journal of Pedagogics**. 11(2): 112-126.
- Zupanick, C. E. (2014). **Erik Erikson and Self-Identity**. Retrieve November 11, 2007, from http://www.sevencounties.org/poc/view_doc.php?type=doc&id=41163&cn=1310

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพธิพันธ์ พาณิช	ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวางแผนพัฒนา
และกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระ-
จอมเกล้าพระนครเหนือ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา กุลนภาดล	รองคณบดีฝ่ายบริการวิชาการ และกิจการ
พิเศษ
มหาวิทยาลัยบูรพา
4. แพทย์หญิงสลักจิต แสงสิน	ประธานคณะกรรมการงานจิตเวชเด็กและวัยรุ่น
และที่ปรึกษางานเครือข่ายสุขภาพจิต
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์
5. นางสาวพัชรินทร์ อรุณเรือง	นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการพิเศษ
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

1. อาจารย์ ดร. มณเฑียร แก้วจินดา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. แพทย์หญิง สิริณัดดา ปัญญาภาส	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
3. อาจารย์ ดร. ภมรพรรณ ยุระยาตร์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. อาจารย์ ดร.ผกามาศ นันทจิรวัฒน์	โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. อาจารย์ ดร.วรางคณา รัชตะวรรณ	วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช	วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
7. อาจารย์ ดร. ธีทัต ตรีศิริโชติ	วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวางแผนพัฒนา
และกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระ-
จอมเกล้าพระนครเหนือ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา กุลนภาดล	รองคณบดีฝ่ายบริการวิชาการ และกิจการ
พิเศษ
มหาวิทยาลัยบูรพา
10. นางสาวพัชรินทร์ อรุณเรือง	นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการพิเศษ
สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

ภาคผนวก ข

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
2. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย
3. ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

1.ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
ในบริบทภาคกลางของไทย

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5	IOC
1	1	1	1	1	1	1.0
2	1	1	1	1	1	1.0
3	1	1	1	1	1	1.0
4	1	1	1	1	1	1.0
5	1	1	1	1	1	1.0
6	1	1	1	1	1	1.0
7	1	1	1	1	1	1.0
8	1	1	1	1	1	1.0
9	1	1	1	1	1	1.0
10	1	1	1	1	1	1.0
11	1	1	1	1	1	1.0
12	1	1	1	1	-1	0.6
13	1	1	1	1	1	1.0
14	1	1	1	1	1	1.0
15	1	1	1	1	1	1.0
16	1	1	1	1	1	1.0
17	1	1	1	1	1	1.0
18	1	1	1	1	1	1.0
19	1	1	1	1	1	1.0
20	1	1	1	0	1	0.8
21	1	1	1	1	1	1.0
22	1	1	1	1	1	1.0
23	1	1	1	1	1	1.0
24	1	1	1	1	1	1.0
25	1	1	1	0	1	0.8
26	1	1	1	1	1	1.0
27	1	1	1	1	1	1.0

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5	IOC
28	1	1	1	1	1	1.0
29	1	1	1	1	1	1.0
30	1	1	1	1	1	1.0
31	1	1	1	1	1	1.0
32	1	1	1	-1	1	0.6
33	1	1	1	1	1	1.0
34	1	1	1	0	1	0.8
35	1	1	1	1	1	1.0
36	1	1	1	1	1	1.0
37	1	1	1	1	1	1.0
38	1	1	1	1	1	1.0
39	1	1	1	1	1	1.0
40	1	1	1	1	1	1.0
41	1	1	1	1	1	1.0
42	1	1	1	1	1	1.0
43	1	1	1	1	1	1.0
44	1	1	1	1	1	1.0
45	1	1	1	-1	1	0.6
46	1	1	1	1	1	1.0
47	1	1	1	1	1	1.0
48	1	1	1	1	1	1.0
49	1	1	1	1	1	1.0
50	1	1	1	1	1	1.0
51	1	1	1	1	1	1.0
52	1	1	1	1	1	1.0
53	1	1	1	1	1	1.0
54	1	1	1	1	1	1.0
55	1	1	1	1	1	1.0
56	1	1	1	1	1	1.0
57	1	1	1	0	1	0.8
58	1	1	1	1	1	1.0

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5	IOC
59	1	1	1	1	1	1.0
60	1	1	1	1	1	1.0
61	1	1	1	1	1	1.0
62	1	1	1	1	1	1.0
63	1	1	1	-1	1	0.6
64	1	1	1	1	1	1.0

2. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ผลการประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					IOC
		1	2	3	4	5	
1	ปฐมนิเทศและการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของครอบครัว	1	1	1	1	1	1
2	การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น	1	1	1	1	1	1
3	การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก	1	1	1	1	1	1
4	การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (1)	1	1	1	1	1	1
5	การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านพันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น (2)	1	1	1	1	1	1
6	การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น(1)	1	1	1	0	1	0.8
7	การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านบทบาทพ่อแม่วัยรุ่น(2)	1	1	1	1	1	1
8	การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านการสนับสนุนทางสังคมและยุติการให้คำปรึกษาครอบครัว	1	1	1	1	1	1

3. ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
1	0.53	33	0.77
2	0.42	34	0.24
3	0.38	35	0.48
4	0.67	36	0.77
5	0.68	37	0.43
6	0.67	38	0.39
7	0.54	39	0.52
8	0.74	40	0.77
9	0.70	41	0.53
10	0.70	42	0.71
11	0.63	43	0.64
12	0.45	44	0.49
13	0.70	45	0.41
14	0.75	46	0.33
15	0.68	47	0.29
16	0.72	48	0.53
17	0.77	48	0.77
18	0.53	50	0.77
19	0.44	51	0.41
20	0.77	52	0.34
21	0.77	53	0.41
22	0.44	54	0.39
23	0.28	55	0.41
24	0.22	56	0.32
25	0.33	57	0.33
26	0.53	58	0.39
27	0.46	59	0.23
28	0.56	60	0.77
29	0.55	61	0.31
30	0.49	62	0.28
31	0.61	63	0.45
32	0.64	64	0.56

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยอยู่ระหว่าง 0.22 – 0.77

ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย มีค่าเท่ากับ .95

ภาคผนวก ค

1. แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่น
2. แบบวัดคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

1. แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกพ่อแม่วัยรุ่น

ชื่อเรื่องวิจัย

การศึกษาและการเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทสังคมไทยโดยการให้คำปรึกษารอบครัวแบบบูรณาการ (A Study and Enhancement of Characteristics of Adolescent Parenthood in Thai Context Through Integrative Family Counseling)

ผู้วิจัย นางมาณวิภา พัฒนมาศ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพมนุษย์ แขนงจิตวิทยาการพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตัวแปรคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทสังคมไทย หมายถึง

การแสดงออกของพ่อแม่วัยรุ่นที่มีต่อการเลี้ยงดูลูกที่สังคมไทยเห็นว่าพึงมีและมีความเหมาะสม ประกอบด้วย เจตคติของการเป็นพ่อแม่ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ พันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่ลูก ซึ่งการนิยามศัพท์ดังกล่าวยังเป็นแบบคร่าวๆ เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาแล้ว จะนำผลมาปรับเปลี่ยนและจัดกลุ่มองค์ประกอบให้ชัดเจนขึ้น

ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

- +1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถาม สามารถวัดองค์ประกอบด้านนั้นได้ตรงตามนิยามที่ตั้งไว้
- 0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถาม สามารถวัดองค์ประกอบด้านนั้นได้ตรงตามนิยามที่ตั้งไว้
- 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถาม ไม่สามารถวัดองค์ประกอบด้านนั้นได้ตรงตามนิยามที่ตั้งไว้

องค์ประกอบ	แนวคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.เจตคติของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น คือ การแสดงออกต่อการเป็นพ่อแม่ของตนเอง เช่น การยอมรับในตัวลูกอย่างไม่มีเงื่อนไข มีความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อลูก มีความสุขในการเลี้ยงดูลูก รู้สึกมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูก และเข้าใจในการทำหน้าที่พ่อแม่	1.ครั้งแรกที่รู้ว่ามียุติกรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร แล้วตอนนี้รู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร				
	2.วางแผนการเลี้ยงลูกอย่างไร เช่น ที่ไหน ใครเป็นคนดูแล ความปลอดภัยที่บ้านเป็นอย่างไร				
	3.มีสิ่งใดบ้างที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมหรือไม่พร้อมของการเป็นพ่อแม่ของเรา (ให้อธิบาย)				
	4.เมื่อรู้ว่ามียุติกรู้สึกตอนนั้นเป็นอย่างไร มีความสุขหรือความกังวลใจอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด จึงทำให้เกิดความรู้สึกดังกล่าว				
	5.การมีลูกทำให้เรารู้สึกอย่างไร				
	6.การมีลูกในวัยรุ่นทำให้เรารู้สึกอย่างไร หรือไม่อย่างไร				
	7.คิดว่าพ่อแม่ที่มีความพร้อมที่จะมีลูกควรมีลักษณะแบบใด				
	8.ชีวิตก่อนมีลูกเป็นอย่างไร และชีวิตเมื่อมีลูกแล้วเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง (ดีขึ้นหรือแย่ลง ยกตัวอย่าง)				
	9.การเป็นพ่อแม่คน ทำให้เราได้ประสบการณ์ หรือมีการเรียนรู้ใหม่ๆ อะไรบ้าง แล้วประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างไรบ้างในอนาคต				
	10. การเป็นพ่อแม่ของลูกมีความหมายอย่างไรกับตัวเรา /ชีวิตเรา หรืออนาคตของเราอย่างไรบ้าง				
	11.รู้สึกว่าตัวเรามีคุณค่ามากขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร				
	12.มีใคร (ญาติ คนในครอบครัว) พูดถึงหรือไม่ว่า การเป็นพ่อแม่ของลูกเรานั้น มีคุณค่าอย่างไร และคนอื่นพูดถึงคุณค่าการเป็นพ่อแม่ของเราอย่างไร				
	13.มีความคาดหวังต่อการเป็นพ่อแม่ของเราอย่างไร				
	14. ในทัศนะการเป็นพ่อแม่ของเรา การเลี้ยงลูกถือเป็นสิ่งที่ต้องทำ หรืออยากจะทำ (ให้ขยายความของทางเลือกนั้น เพื่อสะท้อนความทุกข์หรือความสุขในการเลี้ยงลูก)				

องค์ประกอบ	แนวคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
2.ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ วัยรุ่น คือ การแสดงออกของพ่อแม่ที่จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นตั้งแตอยู่ในครรภ์ และเติบโตขึ้นด้วยพัฒนาการที่เหมาะสม ด้วยการมีความรู้ในการดูแลตัวเอง ที่ถูกต้อง ระหว่างตั้งครรภ์ และเมื่อเด็กเกิดมาได้ช่วยเหลือให้เด็กมีความคืบหน้าด้านพัฒนาการตามวัย มีการตอบสนองความต้องการของเด็กทุกด้าน (ร่างกาย จิตใจ สังคม) อย่างเหมาะสม ดูแลช่วยเหลือให้เด็กมีสุขภาพดีโดยรวม (รวมถึง อาหาร ความอบอุ่น เสื้อผ้าที่เหมาะสม) จัดการการเรียนรู้ทางสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (เปิดโอกาสให้เล่น การเข้าสังคม และพาไปสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับเด็ก) และช่วยให้เด็กได้สำรวจสภาพแวดล้อมด้วยความรู้สึkmั่นคงปลอดภัย มีวิธีในการ	1.เมื่อรู้ตัวตั้งครรภ์ มีการดูแลตัวเอง อย่างไรบ้าง				
	2.รู้หรือไม่ว่าอะไรบ้างคือความเสี่ยงที่สามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างการตั้งครรภ์ รู้ผ่านช่องทางใด เพราะอะไร				
	3.มีการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าของลูก อย่างไรบ้าง				
	4.ถามถึงพัฒนาการต่างๆ ของลูก ได้แก่ การกินนม และอาหาร การขับถ่าย การหลับนอน (ให้พ่อแม่เล่าโดยละเอียด)				
	5.พัฒนาการลูกเป็นอย่างไร คว้าได้เมื่อไหร่ นั่งเองได้เมื่อไหร่ เกาะยืนได้เมื่อไหร่ พูดคำแรกได้เมื่อไหร่ พูดเป็นประโยคได้เมื่อไหร่ แล้วคิดว่าพัฒนาการดังกล่าวของลูกปกติหรือไม่				
	6.มีการหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลลูกอย่างไร ผ่านช่องทางไหน เพราะอะไร				
	7.คิดว่าอายุของลูกตอนนี้ เขาสามารถทำอะไรได้บ้างแล้ว				
	8.การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ของลูกเป็นอย่างไรบ้าง (เช่น คลาน/เดิน/กระโดด)				
	9.การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของลูกเป็นอย่างไรบ้าง (เช่น การใช้นิ้วมือหยิบของ)				
	10.ลูกมีการสื่อสารบอกความต้องการของตนเองอย่างไร (ยกเหตุการณ์ตัวอย่าง)				
	11. ตอนนี้พัฒนาการด้านการพูดของลูกเป็นอย่างไร (พูดคำใดได้บ้าง/ ประโยค)				
	12. มีการกระตุ้นทักษะด้านการพูดของลูกอย่างไรบ้าง				

องค์ประกอบ	แนวคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
2. ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กของพ่อแม่วัยรุ่น (ต่อ) ช่วยสอนทักษะใหม่ๆ กับเด็กได้อย่างเหมาะสม พ่อแม่สามารถเข้าใจเกณฑ์ปกติของพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย รวมทั้งมีความคาดหวังในตัวเด็กได้อย่างเหมาะสม	13. มีการกระตุ้นทักษะทางสังคมของลูกอย่างไรบ้าง				
	14. พ่อแม่มีการสังเกตเห็นถึงสิ่งที่เป็นความเสี่ยงที่จะเป็นอันตรายกับเด็ก ทั้งในบ้านและนอกบ้านอย่างไรบ้าง และเมื่อเห็นความเสี่ยงนั้นพ่อแม่จัดการอย่างไร				
	15. จัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้กับลูกอย่างไรบ้าง (ยกตัวอย่าง)				
	16. ถ้าลูกไม่สบายพ่อแม่จะทำอย่างไรบ้าง (ให้บอกขั้นตอนโดยละเอียด)				
	17. พ่อแม่สามารถสังเกตลูกได้ตลอดเวลาหรือไม่อย่างไร				
	18. ลูกของพ่อแม่มีความไม่สบายใจหรือความกังวลใจเรื่องใดบ้าง สังเกตได้อย่างไร และพ่อแม่ตอบสนองอย่างไร				
	19. คาดหวังว่าลูกจะเป็นอย่างไร				
3. พันธะผูกพันระหว่างพ่อแม่วัยรุ่น คือ การแสดงออกของพ่อแม่ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับคู่ชีวิตและกับลูกอย่างเหมาะสม ด้วยการให้ความรักความผูกพัน และการแสดงออกถึงความสนใจกัน การเห็นคุณค่าของกันและกัน มีการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีความไว้วางใจ มีความเข้าใจและ	1. เวลาลูกดื้อหรืออแงทำอย่างไรบ้าง (ยกตัวอย่าง)				
	2. เวลาเห็นลูกป่วย รู้สึกอย่างไร และเราจัดการกับความรู้สึกนั้นอย่างไร (เช่น ความรู้สึกกังวล / เจ็บปวดแทนลูก ให้อธิบาย)				
	3. เวลาเห็นภรรยาหรือสามีเหนื่อย รู้สึกอย่างไร และดูแลกันอย่างไร (ถามสลับกัน)				
	4. มีเรื่องอะไรที่มักทำให้เราโกรธกัน และเมื่อโกรธกันทำอย่างไรบ้าง				
	5. เวลาที่เราทะเลาะหรือโกรธกัน ส่งผลกระทบกับลูกอย่างไรบ้าง				
	6. หากเกิดความผิดพลาด ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียใจจะทำอย่างไร				
	7. เมื่อรู้ว่า อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกผิด จะทำอย่างไร				

องค์ประกอบ	แนวคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
3. พันธะผูกพันระหว่าง พ่อแม่วัยรุ่น (ต่อ) เห็นอกเห็นใจกันมีการใช้อำนาจปกครองอย่างเหมาะสม มีการควบคุมตนเองในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการทำร้ายเด็กหรือคู่ชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงมีความมุ่งมั่นที่จะมีความสัมพันธ์ที่มั่นคง และมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันและเคารพกันในการอบรมเลี้ยงดูลูก	8.เมื่อไม่เข้ากันใจกัน จะทำกันอย่างไร				
	9.หากความสัมพันธ์ในชีวิตคู่มีปัญหา จะทำอย่างไร				
	10.เวลามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จะนึกถึงใครเป็นคนแรก เพราะอะไร				
	11. หากเรา มีความคิดขัดแย้งในการเลี้ยงลูก เราจะแก้ปัญหากันอย่างไร (ยกกรณีตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้น)				
	12.อะไรที่ทำให้เราผ่านอุปสรรคต่างๆ ไปได้ มีใครเป็นคนสำคัญคอยช่วยเหลือเราไหม				
	13.เรามักจะทำกิจกรรมอะไรร่วมกัน ก็ครั้งต่อสัปดาห์				
4. อื่น ๆ เช่น การสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมในการเลี้ยงดูลูก อิทธิพลของสื่อมัลติมีเดีย	14.มีการแสดงออกถึงความรักกันอย่างไรบ้าง				
	15.มองเห็นคุณค่าและสิ่งที่ดีในกันและกัน อย่างไรบ้าง(คำพูด/การกระทำที่แสดงออก)				
	1.มีความเชื่อตามคำโบราณที่ว่าไว้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก อย่างไรบ้าง (ยกตัวอย่าง)				
	2.รู้วิธีการเลี้ยงดูลูกมาจากไหน อย่างไร (ยกตัวอย่าง)				
	3.ครอบครัวเดิม รวมถึงสังคม มีส่วนช่วยในการเลี้ยงดูลูกเราหรือไม่ อย่างไร				
	4.สื่อต่างๆ มีผลต่อการเลี้ยงดูลูกของเราอย่างไรบ้าง				
	5.เคยข้องเกี่ยวกับการใช้บุหรี่ สุรา หรือสารเสพติด อย่างไรบ้าง				
	6.คนในครอบครัวแต่ละฝ่าย และสังคมรอบข้าง คิดอย่างไรกับการมีลูกของเรา และคิดอย่างไรกับวิธีการเลี้ยงดูของเรา แล้วเรากังวลต่อสิ่งนั้นหรือไม่ อย่างไร				

หมายเหตุ ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ ตามบริบทหรือสังคมที่มีความแตกต่างกันของพ่อแม่วัยรุ่น

แบบสอบถามคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

เรื่อง การศึกษาคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้มีความประสงค์จะสอบถาม ความคิด ความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกที่เกี่ยวกับตัวท่าน ซึ่งข้อคำถามในแต่ละข้อไม่มีคำตอบถูกผิด เพราะต่างบุคคลก็ย่อมมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นคำตอบที่ดีที่สุดคือคำตอบที่ตรงกับ ความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกที่เกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

2. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ จึงจะเป็นคำตอบที่สมบูรณ์ และนำไปใช้ในการประมวลผลได้

แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพ่อแม่วัยรุ่นอายุระหว่าง 15-19 ปีตอนที่ 1 มีลูกคนแรก

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่มีลูกคนแรก และลูกมีอายุระหว่าง แรกเกิด-3 ปี

ตอนที่ 1 โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง และเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

ข้อมูลทั่วไป

อายุของท่าน พ่อวัยรุ่น / แม่วัยรุ่น อายุ ปี

การศึกษาของท่าน () ไม่ได้เรียน () ประถมศึกษา.... () มัธยมต้น.... () มัธยมปลาย.... () อื่นๆ.....

อาชีพปัจจุบัน

รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน

แหล่งรายได้ () จากพ่อแม่/ผู้ปกครอง () จากการทำงาน () อื่นๆระบุ.....

ปัจจุบันอาศัย () อยู่บ้านพ่อแม่ () แยกมาอยู่ลำพัง () อื่นๆ ระบุ.....

ลูกของท่านอายุ () ต่ำกว่า 1 ปี () ในช่วงอายุ 1 ปี () ในช่วงอายุ 2 ปี () ในช่วงอายุ 3 ปี

ลูกของท่านเพศ () เพศชาย () เพศหญิง

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทยที่มีลูกคนแรก และลูกอายุระหว่าง แรกเกิด - 3 ปี

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว โดยให้ท่านพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อนั้น เป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับตัวท่าน โดยในแต่ละข้อคำถามได้กำหนดค่าระดับของคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทย ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ท่านตอบแบบสอบถามมีความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกของตัวท่านตามข้อความนั้นในระดับมากที่สุด
ส่วนใหญ่จริง	หมายถึง	ท่านตอบแบบสอบถามมีความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกของตัวท่านตามข้อความนั้นในระดับมาก
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	หมายถึง	ท่านตอบแบบสอบถามมีความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกของตัวท่านตามข้อความนั้นในระดับปานกลาง
จริงเล็กน้อย	หมายถึง	ท่านตอบแบบสอบถามมีความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกของตัวท่านตามข้อความนั้นในระดับน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านตอบแบบสอบถามมีความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกของตัวท่านตามข้อความนั้นในระดับน้อยสุด หรือไม่เคยปฏิบัติเลย

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	จริงเล็ก น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1.	ภารกิจเลี้ยงดูลูกมันยากเกินความสามารถของฉัน					
2.	ฉันรู้สึกอายเมื่อคนอื่นมองว่าฉันมีลูกแล้ว					
3.	ฉันรู้สึกลำบากมากขึ้นเพราะมีภาระในการเลี้ยงดูลูก					
4.	ฉันยินดีจะสละความสุขส่วนตัวเพื่ออยู่ดูแลลูก					
5.	เมื่อลูกต้องการให้ช่วย ฉันสามารถให้ความช่วยเหลือลูกได้เสมอ					
6.	ฉันสามารถทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพูด การอ่านของลูกได้					
7.	ฉันมั่นใจในการช่วยเหลือฝึกทักษะทางสังคมให้กับลูก					
8.	ฉันไม่มั่นใจว่าฉันจะทำตามบทบาทพ่อแม่ที่ดีกับลูกได้					
9.	ฉันมีความสำคัญในการช่วยเหลือลูกให้เติบโตขึ้น					
10.	ฉันมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ลูกประสบความสำเร็จในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ					
11.	เมื่อลูกไม่สบาย ฉันจะรีบกลับมาดูแลลูกเสมอ					
12.	ทุกคนในครอบครัวมีส่วนสำคัญทำให้ลูกของฉันประสบความสำเร็จ					
13.	ฉันรู้สึกภาคภูมิใจในการเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง					
14.	ฉันรู้สึกพอใจที่ตนเองสามารถช่วยเหลือลูกได้เมื่อลูกต้องการ					
15.	ฉันภาคภูมิใจที่ตนเองสามารถดูแลลูกให้เติบโตได้					
16.	ฉันคิดว่าเด็กทุกคนเมื่ออายุ 12 เดือนจะต้องเดินได้คล่องแล้ว					
17.	ฉันพูดคุยกับลูกและอ่านนิทานให้ลูกฟังเสมอ					
18.	ฉันทำให้ลูกมีความสุข ร่าเริง เบิกบานอยู่เสมอ					
19.	ฉันใช้เทคนิคในการกระตุ้นพัฒนาการลูกผ่านของเล่น					
20.	ฉันพาลูกออกไปเยี่ยมญาติหรือเพื่อน้องนานๆ ครั้ง					
21.	ฉันไม่สบายใจถ้าลูกของฉันมีความสามารถไม่เท่าเด็กคนอื่น					
22.	ฉันพยายามปรับปรุงวิธีการเลี้ยงดูลูกของตนเองให้ดีขึ้น					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	จริงเล็ก น้อย	จริง น้อย ที่สุด
23.	ถ้าฉันไม่สามารถดูแลลูกได้ ฉันจะขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่หรือญาติสนิท					
24.	ฉันไม่แน่ใจว่าการเลี้ยงดูลูกของฉัน จะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกได้อย่างเหมาะสม					
25.	ฉันศึกษาวิธีการเลี้ยงดูลูกแบบใหม่ๆ					
26.	ฉันรู้สึกอบอุ่นใจเมื่ออยู่กับภรรยา					
27.	ฉันมักให้ของขวัญ บอกรักเป็นคำพูด หรือข้อความบอกรักในวันพิเศษของเรา					
28.	ฉันดูแลเอาใจใส่ภรรยาอยู่เสมอ					
29.	ฉันมักถามไถ่และเสนอตัวช่วยเหลือภรรยาในเวลาที่เธอต้องการ					
30.	ฉันจะแสดงความรักต่อภรรยาด้วยการสัมผัสตัวเธอเสมอ เช่น หอมแก้ม กอดเอว จับมือ โอบบ่า กอดคอ ลูบหลัง เป็นต้น					
31.	ฉันตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันตลอดไปเพื่อเลี้ยงดูลูก					
32.	ฉันยินดีจะสละความสุขส่วนตัวเพื่อดูแลครอบครัว					
33.	เวลาภรรยาทำสิ่งที่หมองเมิน ฉันชอบคิดว่าเธอสนใจฉัน					
34.	ฉันและภรรยาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน					
35.	เวลาภรรยาตำหนิฉันเรื่องเลี้ยงลูกฉันมักจะปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น					
36.	ฉันมักลืมกล่าวชมภรรยาเวลาที่เธอทำอะไรให้ฉันรู้สึกพึงพอใจ					
37.	ฉันและภรรยาคุยกันได้ทุกเรื่อง แม้ความคิดเห็นไม่ตรงกัน					
38.	เวลาโกรธฉันจะพยายามควบคุมตนเองไม่ให้ใช้อารมณ์กับภรรยา					
39.	เวลาลูกไม่สบายฉันจะอยู่ดูแลลูก					
40.	ฉันรู้สึกสงสารเวลาเห็นลูกไม่สบาย					
41.	ฉันรับรู้ความรู้สึกลูกได้เพียงแค่ลูกแสดงออกทางสีหน้า					
42.	ฉันชอบเล่นหยอกล้อกับลูกเสมอ					
43.	ฉันกอดและหอมลูกทุกวัน					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	ส่วน ใหญ่ จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	จริงเล็ก น้อย	จริง น้อย ที่สุด
44.	ฉันไม่เคยปล่อยให้ลูกอยู่ตามลำพังเพียงคนเดียว					
45.	ฉันไม่เข้าใจถึงขอบเขตหน้าที่ในฐานะของพ่อแม่					
46.	ฉันไม่ได้ปรึกษาหารือกันบ่อยเรื่องของการเลี้ยงดูลูก					
47.	ฉันมักพูดจาไม่สุภาพหรือพูดเสียงดังต่อหน้าลูก					
48.	ฉันวางแผนคุมกำเนิดเพื่อคุณภาพชีวิตครอบครัว					
49.	เวลาลูกต้องอแงฉันจะแสดงท่าทีเพิกเฉย					
50.	เมื่อลูกทำผิดฉันจะลงโทษด้วยการตี					
51.	ฉันชมเชยลูกเสมอเวลาที่ลูกไม่ต้องอแง					
52.	เวลาลูกไม่เชื่อฟัง ฉันจะอธิบายด้วยเหตุผลและใช้น้ำเสียงปกติ					
53.	คนในครอบครัวมักให้กำลังใจในเวลาที่ฉันรู้สึกท้อแท้					
54.	ผู้ปกครองของฉันไม่ค่อยถามไถ่เรื่องการเลี้ยงดูลูกของฉัน					
55.	ฉันได้รับความเอาใจใส่จากคนในครอบครัว					
56.	ฉันไม่รู้จะระบายความรู้สึกให้ใครฟังเวลาฉันไม่สบายใจเรื่องการเลี้ยงดูลูก					
57.	ฉันพยายามเพิ่มรายได้ให้กับตัวเองเพื่อการเลี้ยงดูลูก					
58.	เมื่อนฉันเดือดร้อนทางการเงินฉันไม่ค่อยได้รับการช่วยเหลือจากคนในครอบครัว					
59.	ฉันได้รับการช่วยเหลือให้ม้งานทำและได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม					
60.	ฉันไม่รู้จักแหล่งให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการทางสังคม					
61.	ในเวลาที่ฉันมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก ฉันไม่รู้จะหาคำตอบได้จากไหน					
62.	ฉันได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเลี้ยงดูลูกจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างสม่ำเสมอ					
63.	เพื่อนบ้านให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการเลี้ยงดูลูกกับฉัน					
64.	เวลาที่มีปัญหา ฉันไม่มีใครช่วยเหลือแนะนำวิธีการในการแก้ปัญหา					

ภาคผนวก ง
รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการ
เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

**รายละเอียดของรูปแบบการให้คำปรึกษาคอครอบครัวแบบบูรณาการ
เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น
ครั้งที่ 1**

เรื่อง ปฐมนิเทศและการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับพ่อแม่วัยรุ่น
2. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นทราบวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาคอครอบครัว บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่วัยรุ่นและของผู้วิจัย ระยะเวลา สถานที่ในการให้คำปรึกษาคอครอบครัว
3. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นทราบประโยชน์ที่จะได้รับการให้คำปรึกษาคอครอบครัว
4. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวและบรรยากาศของครอบครัว
5. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความเข้าใจและยอมรับภูมิหลังความสัมพันธ์ในครอบครัวของตนเอง

ตนเอง

ระยะเวลา : 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. ดินสอ ยางลบ
2. เอกสารประกอบ
3. ใบงาน
4. ตัวอย่างแผนภูมิครอบครัว (Family genogram)

แนวคิดสำคัญ

การปฐมนิเทศเป็นขั้นตอนของการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับพ่อแม่วัยรุ่นกลุ่มทดลอง เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความคุ้นเคย เกิดความไว้วางใจ มีความรู้สึกที่ดี และมีความเต็มใจในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาคอครอบครัวกับผู้วิจัย รวมถึงเป็นการรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพ่อแม่วัยรุ่นในการเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จของครอบครัวนี้ โดยใช้เทคนิคการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว (Joining) เทคนิคการติดตามร่องรอย(Tracking)ของทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว และให้ความสำคัญกับเทคนิคแผนภูมิครอบครัว (Genogram) ของทฤษฎีระบบครอบครัว ซึ่งเป็นเทคนิคที่จะช่วยให้ทั้งผู้วิจัยและสมาชิกครอบครัวได้ตรวจสอบความรู้สึกและกระบวนการทางอารมณ์ที่มาจากหลากหลายรุ่นของครอบครัว เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนที่มีต่อกัน

รวมถึงโครงสร้างทางด้านชีวภาพ ทางด้านเครือญาติ และด้านจิตสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจและวางแผนช่วยเหลือการให้คำปรึกษาครอบครัวต่อไป นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคความคาดหวัง (focus on expectations) ของทฤษฎีอย่างสั้นมุ่งเน้นคำตอบ เพื่อช่วยให้ครอบครัวมองเห็นความต้องการของตนเอง เพื่อช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งนี้

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้พ่อแม่วัยรุ่นแนะนำตนเอง
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการให้คำปรึกษาครอบครัว บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยในฐานะผู้ให้คำปรึกษาของกระบวนการให้คำปรึกษาครอบครัว และพ่อแม่วัยรุ่นในฐานะผู้รับคำปรึกษา ระยะเวลา สถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัว และการรักษาความลับ

3. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัย

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยใช้เทคนิคที่เน้นความคาดหวัง เพื่อช่วยให้ครอบครัวมองเห็นความต้องการของตนเอง และช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งนี้ โดยสนทนาเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวังในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้

2. ผู้วิจัยสรุปความต้องการและความคาดหวังของพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับพ่อแม่วัยรุ่น

3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว เพื่อสร้างสัมพันธภาพกับครอบครัว

4. ผู้วิจัยศึกษา สาเหตุ ปัจจัยส่งเสริม และอิทธิพลที่มีต่อสถานการณ์ของครอบครัวในปัจจุบัน โดยใช้เทคนิคแผนภูมิครอบครัว ผู้วิจัยอธิบายความหมายของแผนภูมิครอบครัวให้สมาชิกครอบครัวทราบ หลังจากนั้นผู้วิจัยสัมภาษณ์พ่อแม่วัยรุ่น แล้วนำมาเขียนแผนภูมิครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัว 3 รุ่น คือรุ่นปัจจุบันของพ่อแม่วัยรุ่น รุ่นพ่อแม่ของพ่อแม่วัยรุ่น และรุ่นปู่ย่าตายายของพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งครอบคลุมรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับ ชื่อ อายุ อาชีพ การศึกษา วันเดือนปีเกิด ประวัติ การแต่งงาน การเจ็บป่วย การเสียชีวิตในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกครอบครัว ความผูกพันที่มีต่อกันในครอบครัว ความรู้สึกที่แต่ละคนมีต่อกัน ตลอดทั้ง กฎระเบียบ ความเชื่อ เหตุการณ์สำคัญๆ ในชีวิต เพื่อให้ผู้วิจัยและพ่อแม่วัยรุ่นทราบถึงโครงสร้างของครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมถึงระบบย่อยใดที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในครอบครัวปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ออกมาวางแผนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวต่อไป

5. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการติดตามร่องรอย ผู้วิจัยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นได้เล่าเรื่องราวของตนเอง โดยที่ผู้วิจัยรับฟังเรื่องราวต่างๆ ของพ่อแม่วัยรุ่นอย่างไม่มีเงื่อนไข มีการสะท้อนความรู้สึก การทวนคำหรือข้อความ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นรับทราบ

ว่า ผู้วิจัยรับรู้และเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น และให้การยอมรับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว

6. ผู้วิจัยอธิบายถึงแนวคิดสำคัญของการให้คำปรึกษาครอบครัวที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

ขั้นยุดิ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาครอบครัว ความต้องการ ความคาดหวัง และประโยชน์ที่พ่อแม่จะได้รับ สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ
3. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่างๆ
2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม

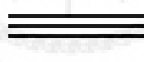
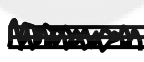
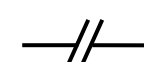
เอกสารประกอบ

การให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ครั้งที่ 1

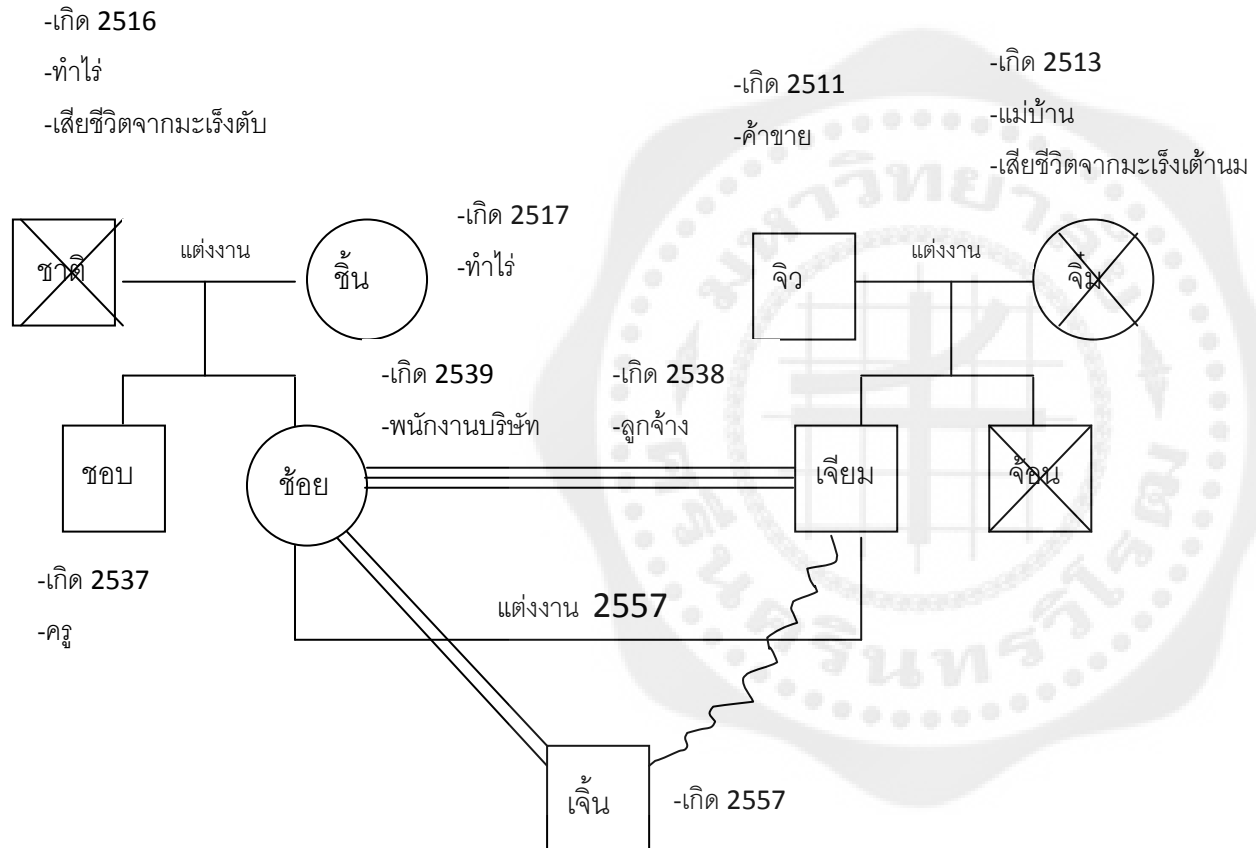
เรื่อง “การทำแผนภูมิครอบครัว”

แผนภูมิครอบครัว (GENOGRAM) คือ เทคนิคอย่างหนึ่งของการให้คำปรึกษาครอบครัว จากทฤษฎีระบบครอบครัว ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้ให้คำปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลประวัติตามความเป็นมาของครอบครัวตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นโครงสร้างของครอบครัวอย่างน้อย 3 รุ่น คือรุ่นปัจจุบันของพ่อแม่วัยรุ่น รุ่นบิดามารดา และรุ่นปู่ย่าตายาย โดยแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวในชีวิตครอบครัวของพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งจะครอบคลุมรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับประวัติของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา ประวัติการแต่งงาน การเจ็บป่วย การเสียชีวิตในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกครอบครัว ความผูกพันที่มีต่อกันในครอบครัว ความรู้สึกที่แต่ละคนมีต่อกัน ตลอดจน ภาวะเครียด ความเชื่อ เหตุการณ์สำคัญๆ ในชีวิต และความลับในชีวิตของสมาชิกแต่ละคน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำความเข้าใจถึงความคิด ความรู้สึกของพ่อแม่วัยรุ่น ความสามารถในการแยกตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง และความสามารถในการจัดการความวิตกกังวล หรือการตัดขาดทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่จะมีอิทธิพลต่อการทำหน้าที่พ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่น

สัญลักษณ์ในการเขียนแผนภูมิครอบครัว

	เพศชาย		ใกล้ชิดผูกพัน หรือรักกันมากๆ
	เพศหญิง		ใกล้ชิด
	แต่งงาน		รักมาก แต่ชอบทะเลาะกัน
	แยกกัน		ขัดแย้งกัน ทะเลาะกัน
	หย่าร้าง		ห่างเหินมาก
	เสียชีวิต		อยู่ด้วยกันแต่ห่างเหิน

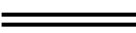
ตัวอย่างแผนภูมิครอบครัว (Family genogram)

ใบงาน
แผนภูมิครอบครัว

สัญลักษณ์แผนภูมิครอบครัว

	เพศชาย
	เพศหญิง
	แต่งงาน
	แยกกัน
	เสียชีวิต
	ใกล้ชิดผูกพัน หรือรักกันมากๆ
	ใกล้ชิด
	รักมาก แต่ชอบทะเลาะกัน
	ขัดแย้งกัน ทะเลาะกัน
	ห่างเหินมาก
	อยู่ด้วยกันแต่ห่างเหิน

ครั้งที่ 2

เรื่อง พันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารของพ่อแม่วัยรุ่น
2. เพื่อเสริมทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์ที่เหมาะสม

ระยะเวลา : 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

5. ใบงานที่ 1 “การปรับตัวของบุคคลในการรับมือกับปัญหา”
6. ใบความรู้เรื่อง “การปรับตัวต่อปัญหา 4 แบบ”
7. ใบความรู้เรื่อง “การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ”
8. ใบงานที่ 2 “การสื่อสารแบบยืนยันทนเอง”
9. ปากกา

แนวคิดสำคัญ

พ่อแม่วัยรุ่นมักมีปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว นั้นเป็นเพราะว่า วัยรุ่นตามธรรมชาติก็มักจะมีปัญหาทางอารมณ์ ถึงแม้ว่าร่างกายจะเจริญเติบโตแต่จิตใจและอารมณ์นั้นไม่ได้พัฒนาตามไปด้วย ประกอบกับลักษณะของวัยรุ่นที่มีความอดทนต่ำ จึงมักทำให้มีปัญหาในชีวิตคู่จนต้องเลิกจากกันในที่สุด ดังนั้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทั้งคู่ยังอยู่ด้วยกันเพื่อช่วยกันเลี้ยงดูลูก ซึ่งจะมีผลอย่างมากต่อสุขภาวะที่ดีทางอารมณ์ของลูกด้วย พ่อแม่วัยรุ่นจึงควรปรับตัวในการมีปฏิสัมพันธ์กับคู่ชีวิต ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ชีวิตคู่มีความเข้าใจกันมากขึ้น และเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันมากขึ้น สำหรับการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของทฤษฎีมนุษยนิยมที่เชื่อว่า ครอบครัวที่มีสุขภาพจิตที่ดี คือ ครอบครัวที่มีการสื่อสารสัมพันธ์กันอย่างเปิดเผยและมีชีวิตชีวา โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว(Person to person relationship) ของทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยกันในเรื่องความสัมพันธ์ของชีวิตคู่เทคนิคทำที่การสื่อสาร (Communication Stances) เทคนิคการยืนยันทน

ตนเอง (“I” Messages) เทคนิคอารมณ์ขัน (Humor) เทคนิคการอุปมาอุปไมย (metaphor) และเทคนิคการควบคุมอารมณ์ตนเอง เพื่อช่วยสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีให้กับคู่พ่อแม่วัยรุ่น

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายครอบครัว เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับครอบครัวให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง อบอุ่น คุณเคย ใจกว้าง และยอมรับผู้วิจัย
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้
3. ผู้วิจัยทบทวนถึงการให้คำปรึกษาครอบครัวที่ผ่านมา และซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อกันและความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา

ขั้นดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยแสดงภาพคู่แต่งงานโก๋ และกล่าวว่า “ชีวิตคู่ ก็เหมือนกับภาพคู่แต่งงานโก๋นี่ คือ ตอนเริ่มเรียนเต้นใหม่ๆ มันทั้งสนุก ตื่นเต้น และมีกลิ้งบ้างเพราะต้องก้าวตามจังหวะให้เหมือนกัน แต่พอเต้นไปสักพักหนึ่ง หากคนหนึ่งเปลี่ยนจังหวะการก้าว คู่เต้นก็จะถูกบังคับให้ต้องเปลี่ยนการก้าวตามไปด้วย เพราะไม่อย่างนั้น การเต้นก็จะติดขัด ไม่ราบรื่น และอาจสะดุดกันล้มได้ ดังนั้น เวลาจะแต่งงานโก๋ให้ราบรื่น มันจึงมีเทคนิควิธี คือ เวลาเราเต้น เราต้องขยับเข้ามาใกล้ชิดกันให้มากขึ้น และนี่คือกุญแจสำคัญของการแต่งงานโก๋ ที่นี้ในการใช้ชีวิตคู่ พ่อแม่คิดว่า กุญแจสำคัญที่จะทำให้ชีวิตคู่ราบรื่น มีอะไรบ้าง”

1.1 ผู้วิจัยพูดสรุปเชื่อมโยงไปเรื่องการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยถามว่า “พ่อแม่คิดว่าการสื่อสารระหว่างคู่ของเราเป็นเหมือนถนนลูกรังหรือถนนลาดยาง” ใช้เทคนิคอารมณ์ขันร่วมกับการอุปมาอุปไมย และผู้วิจัยนำเทคนิคแผนภูมิครอบครัว (ที่ทำไว้ในครั้งแรก) มาประเมินและวิเคราะห์ถึงถึงลักษณะการสื่อสารของพ่อแม่วัยรุ่น (ครอบครัวมีความผูกพันกันมาอย่างไร สื่อสารกันอย่างไรถึงมีปฏิสัมพันธ์แบบนั้น) แล้วผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยกันในเรื่องการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ของชีวิตคู่

2. ผู้วิจัยใช้เทคนิคทำที่การสื่อสาร โดยให้พ่อแม่วัยรุ่นฝึกฝนการแสดงท่าทางการสื่อสารต่างๆ เพื่อเพิ่มความตระหนักในเรื่องการสื่อสารทางด้านอารมณ์ และเรียนรู้ว่าควรทำอย่างไรให้การสื่อสารมีความสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึก ดังนี้

2.1 ให้แม่วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมตำหนิ โดยทำยืนเท้าเอวแล้วชี้ใส่หน้าพ่อวัยรุ่น และใช้ภาษาถ้อยคำที่ “กล่าวโทษผู้อื่น” ส่วนพ่อวัยรุ่นให้แสดงพฤติกรรมเอาใจ โดยคุกเข่าเงยหน้าขึ้นและทำท่าอ้อนวอน และใช้ถ้อยคำที่ “โอนอ่อน ยอมตามผู้อื่น” เสร็จแล้วผู้วิจัยถามความรู้สึกของทั้งคู่ และให้วิเคราะห์ว่าการสื่อสารแต่ละแบบมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ผู้วิจัยอธิบายถึงท่าที่การสื่อสารแบบนี้ว่าไม่มีประสิทธิภาพ แบบผู้ตำหนิคือบุคคลพยายามที่จะไม่รับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น แต่จะโยนความรับผิดชอบหรือความผิดนั้นไปให้

ผู้อื่น ส่วน *แบบผู้ยอมตาม* คือบุคคลที่พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและพยายามทำให้คนอื่นพอใจ ทั้งๆที่บางครั้งไม่ตรงกับความรู้สึกและความต้องการของตนเอง จากนั้นผู้วิจัยฝึกให้พ่อแม่วัยรุ่น เปลี่ยนรูปแบบของการแสดงออก โดยคนที่เป็นผู้ดำเนิน ให้ "แสดงความคิดเห็นของตนอย่างสุขุมและเหมาะสม" ไม่ก้าวร้าว ไม่ตำหนิหรือโทษผู้อื่น ส่วนคนที่ยอมตาม ให้เปลี่ยนรูปแบบของการแสดงออกนั้นเป็น "การเอาใจใส่ ใส่ใจ เอื้ออาทรอย่างแท้จริง"

2.2 ให้แม่วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมเฉยใจ โดยยืนชูมือทำท่าหุกระต่ายแบบ ศีรษะแล้วส่ายไปมา ใช้ภาษาด้วยถ้อยคำที่ "ขาดความจริงจัง ไม่สอดคล้อง" ส่วนพ่อวัยรุ่นให้แสดง พฤติกรรมเจ้าเหตุผล โดยยืนกอดอกเชิดหน้า และใช้ภาษาด้วยถ้อยคำที่ "ยึดติดแน่นกับกฎเกณฑ์ และเหตุผล"เสร็จแล้วผู้วิจัยถามความรู้สึกของทั้งคู่ และให้วิเคราะห์ว่าการสื่อสารแต่ละแบบมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ผู้วิจัยอธิบายถึงท่าที่การสื่อสารแบบนี้ว่าไม่มีประสิทธิภาพ *แบบผู้เฉยใจ* คือ บุคคลที่ใช้ถ้อยคำที่ขาดความจริงจัง ไม่เข้าเรื่องกัน ชอบเสแสร้งทำเป็นไม่เข้าใจ และเปลี่ยนเรื่องที่กำลังถกเถียงหรือสนทนาโดยไม่สนใจว่าใครจะคิดและรู้สึกอย่างไร ส่วน *แบบผู้มากเหตุผล* คือบุคคลที่ยึดติดกับกฎเกณฑ์และเหตุผลมากเกินไป โดยไม่สนใจความรู้สึกของคนอื่น จากนั้นผู้วิจัยฝึกให้พ่อแม่วัยรุ่นเปลี่ยนรูปแบบของการแสดงออก โดยคนที่เฉยใจ/ผู้ขัดคอให้ "เปลี่ยนท่าที่หรือคำพูดที่แสดง ถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์" ส่วนผู้มากเหตุผล ให้เปลี่ยนรูปแบบของการแสดงออกนั้นเป็น "ท่าที่หรือคำพูดที่แสดงถึงปัญญาที่แท้จริง"

3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการยืนยันตนเอง โดยให้พ่อแม่วัยรุ่นฝึกเทคนิค ที่ใช้คำว่า "ฉันรู้สึก" ขึ้นต้นประโยคตามสถานการณ์สมมติ ซึ่งการสื่อสารแบบนี้เป็นวิธีที่ช่วยจัดการทั้งความโกรธ ในใจและความขัดแย้งได้ดีขึ้น เพราะเป็นการรับผิดชอบในสิ่งที่พูด เป็นการเปิดเผยความรู้สึก ความ ต้องการที่แท้จริง ไม่เสแสร้ง จริงใจ อันจะช่วยให้เกิดการสื่อสารที่ไม่ซ่อนเร้น ผู้พูดก็จะรู้สึกมีคุณค่า และภาคภูมิใจในตนเอง ผู้ฟังก็จะเกิดความรู้สึกที่ดี สามารถรับรู้ได้ว่าผู้พูดสื่อสารด้วยความจริงใจ โดยให้แต่ละคนได้ฝึกพูดอย่างสร้างสรรค์ เป็นเชิงบวก ให้กำลังใจ และออกจากความรู้สึกที่แท้จริง ของตนเอง

4. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นรู้จักเทคนิคการควบคุมอารมณ์ตนเอง โดยผู้วิจัยถามพ่อแม่ วัยรุ่นว่าเคยควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้หรือไม่ เหตุการณ์อะไร จากนั้นผู้วิจัยช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่น เข้าใจว่าผลของอารมณ์นั้นกระทบถึงร่างกายอย่างไร และช่วยให้ตระหนักถึงสัญญาณแสดงของ อารมณ์หงุดหงิดที่เพิ่มขึ้น และให้เรียนรู้ถึงวิธีแสดงอารมณ์ได้โดยปราศจากการทำร้ายตัวเองและ ผู้อื่น ซึ่งมีหลักการดังนี้ 1) ให้ความสนใจต่อภาษากายที่กำลังบอกว่า เรากำลังจะสูญเสียการ ควบคุมตนเอง 2) คิดหาวิธีที่จะทำให้เรากลับมาควบคุมตนเอง 3) เลือกวิธีนั้นแล้วนำมาควบคุม ตนเอง เสร็จแล้วผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นฝึกการหายใจ โดยหายใจเข้า (ท้องป่อง) แล้วนับ 1 ถึง 4 แล้ว หายใจออกทางปาก (ท้องแฟบ) นับ 1 ถึง 8 ลองทำ 3-5 ครั้ง ใช้เพื่อผ่อนคลายเวลาที่มีอารมณ์ถึง เครียด และเพื่อหยุดการกระทำที่หุนหันพลันแล่น

ขั้นยุติ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมว่า การสื่อสารเป็นเทคนิคหนึ่งที่จะช่วยให้ครอบครัวทราบถึงความต้องการระหว่างกัน ช่วยให้มีความเข้าใจกันและเกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว หากเมื่อใดที่ครอบครัวเผชิญสถานการณ์ที่ตึงเครียด หรือสภาพการณ์ที่มีปัญหา ให้นำถึงเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมที่ได้ทดลองทำในวันนี้

2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ ของพ่อแม่วัยรุ่น

3. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่างๆ
2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม

ภาพคู่เต้นแทงโก้

ภาพจาก <https://sophpearl.wordpress.com/tag/humor/>

ใบงานที่ 1 “การปรับตัวของบุคคลในการรับมือกับปัญหา”

คำชี้แจง ขอให้ท่านแสดงท่าทางตามบทบาทนี้

บทบาทสมมติที่ 1 ของแม่วัยรุ่น

แสดงทำปิ่นเท้าแล้วชี้ใส่หน้าพ่อวัยรุ่น
แล้วใช้ภาษาถ้อยคำที่ **“กล่าวโทษผู้อื่น”**

“คุณไม่เคยทำอะไรถูกเลย คุณ
เป็นอะไร”

บทบาทสมมติที่ 1 ของพ่อวัยรุ่น

ให้พ่อวัยรุ่นให้คุกเข่าเงยหน้าขึ้นและทำท่าอ้อนวอน
แล้วใช้ถ้อยคำที่ **“โอหน่อหน่ ยอมตามผู้อื่น”**

“อะไรก็ตามที่คุณต้องการ
ฉันจะทำให้คุณมีความสุข”

บทบาทสมมติที่ 2 ของแม่วัยรุ่น

ให้แม่วัยรุ่นยืนชูมือทำท่าหูกกระต่ายแนบศีรษะ
แล้วส่ายไปมา แล้วใช้ภาษาด้วยถ้อยคำที่
“ขาดความจริงจัง ไม่สอดคล้อง”

“ก็ไม่รู้สินะ”

บทบาทสมมติที่ 2 ของพ่อวัยรุ่น

ให้พ่อวัยรุ่นให้ยืนกอดอก ไร้ความรู้สึก
แล้วใช้ถ้อยคำที่
“ยึดติดแน่นกับกฎเกณฑ์และเหตุผล”

“ถ้าคนหนึ่งสังเกต ก็ให้สังเกต
อย่างต่อเนื่อง”

ใบความรู้ “การปรับตัวต่อปัญหา 4 แบบ”

การปรับตัวต่อปัญหา 4 แบบที่ไม่ปกติ ซึ่งเกิดภายใต้ความเครียด มีดังนี้

กลุ่มประเภท	บุคลิกที่พยายามทำ	การอธิบายโดยคำพูด	ท่าทางทางกาย	ความรู้สึกภายใน
1. ผู้ยอมตาม	ให้บริการ	“อะไรก็ตามที่คุณต้องการ แล้วมันโอเค ฉันก็จะอยู่ตรงนี้ เพื่อให้คุณมีความสุข”	ที่น่าชื่นชม ประจบ อ้อนวอน การโทษตัวเอง	“ฉันมันไม่มีอะไรเลย ถ้าปราศจากคุณ” “ฉันตายแน่ ฉันมันไร้ค่า”
2. ผู้ตำหนิ	มีอำนาจ	“คุณไม่เคยทำอะไรถูกเลย คุณเป็นอะไร”	ชี้นิ้ว เสียงดัง กตขี้ บ้าคลั่ง	ฉันทะหงา และไม่ประสบความสำเร็จ
3. ผู้มากเหตุผล	เชี่ยวชาญอำนาจในการคิด	“ถ้าคนหนึ่งสังเกตสังเกตอย่างต่อเนื่อง”	น้ำเสียง ราบเรียบ เข้มงวดเหมือนเครื่องจักร เหมือนคอมพิวเตอร์	ฉันรู้สึกมีความไม่มั่นคง
4. ผู้เฉยใจ	ความเป็นธรรมชาติ		เคลื่อนไหวอย่างสม่ำเสมอ พูดอย่างสม่ำเสมอ	ไม่มีคนห่วงใย ไม่มีสถานที่สำหรับฉัน

ดังนั้น การสื่อสารที่ดีที่สุด จึงควรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง

ใบความรู้ “การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ”

การพัฒนาการสื่อสารระหว่างสามภรรยา

การใช้ชีวิตคู่ ควรต้องฝึกทักษะในการติดต่อสื่อสารพูดคุยให้เข้าใจกัน เรียนรู้ที่จะใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่สามีภรรยาจะต้องมีการแสดงออกต่อกันทั้งโดยคำพูดและท่าทาง/ภาษากายที่เป็นมิตร ต่างฝ่ายต่างยอมรับธรรมชาติของคู่สมรส (ความเคยชินส่วนตัว ทัศนคติ ความแตกต่างในเรื่องเพศ ความกดดันในชีวิตประจำวัน) รู้จักปรับตัวเข้าหากัน ฯลฯ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการสื่อสารที่สร้างสรรค์ในครอบครัว

แนวทางที่พ่อแม่ช่วยบุตรสามารถสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. พูดตรงและชัดเจน
2. ฟังอีกฝ่ายหนึ่งพูดอย่างตั้งใจ
3. แสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ
4. แสดงความเข้าใจในความรู้สึก ปัญหาและสถานการณ์ของอีกฝ่ายหนึ่ง
5. บอกชัดเจนว่า “ตน” ต้องการอะไร กลับบอกความต้องการและความรู้สึกของตน ไม่ใช่ให้คนอื่นพูดแทนหรือพูดโดยอ้างถึงคนอื่น
6. ไม่พูดแทนอีกฝ่ายหนึ่ง
7. ไม่คาดเดาหรือบอกว่าอีกฝ่ายหนึ่งมีแรงจูงใจหรือความรู้สึกอย่างไร ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจหรือความรู้สึกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะตัว เฉพาะบุคคลเท่านั้นที่จะบอกถึงความคิดและความรู้สึกของเขาเองได้ และคนอื่นไม่ควรจะคาดเดา

ใบงานที่ 2 “การสื่อสารแบบยืนยันตนเอง”

ตัวอย่าง

“เรารู้สึกเป็นห่วง เวลาที่เธอกลับบ้านดึก เพราะกลัวว่าจะเกิดอุบัติเหตุ เราอยากให้เธอโทรบอกถ้าจำเป็นต้องกลับดึก”

สถานการณ์

“ทุกวันนี้อาทิตย์จะเป็นวันที่ท่านและจะมีคู่สมรสจะมีโอกาสรับประทานอาหารร่วมกัน แต่ช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา คู่สมรสของท่านผัดผ่อนบ่อยครั้ง โดยไม่บอกให้ท่านรู้ล่วงหน้าท่านจะพูดกับคู่สมรสอย่างไร”

จากสถานการณ์ข้างต้น ขอให้ท่านปรึกษากับคู่ของท่านว่าจะใช้คำพูดอย่างไร โดยใช้หลักการสื่อสารแบบ “ฉันรู้สึก” ขึ้นต้นประโยค

1. อธิบาย/บอก “ความรู้สึกของท่าน”

(ฉันรู้สึก.....)

.....

.....

2. อธิบาย/บอก “สถานการณ์/พฤติกรรมของอีกฝ่ายที่ทำให้ท่านรู้สึกเช่นนั้น”

(เวลาที่คุณ.....)

.....

.....

3. อธิบาย/บอก “เหตุผลว่า สถานการณ์/พฤติกรรมของอีกฝ่ายกระทบต่อท่าน”

(เพราะ.....)

.....

.....

4. บอกความต้องการของท่าน หรือขอความร่วมมือจากอีกฝ่าย

(ฉันอยาก.....)

.....

.....

ครั้งที่ 3

เรื่อง เจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นรู้สึกดีต่อตนเอง ยอมรับบทบาทของความเป็นพ่อแม่
2. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นคุณค่าของการเป็นพ่อแม่
3. เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการเลี้ยงดูลูกให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

ระยะเวลา : 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. เครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กสำหรับเปิดคลิปวิดีโอ
2. ใบความรู้
3. ใบงานที่ 1, ใบงานที่ 2
4. ปากกา

แนวคิดสำคัญ

เจตคติของการเป็นพ่อแม่มีความสำคัญต่อเป้าหมายในการเลี้ยงดูลูกให้มีคุณภาพ พ่อแม่วัยรุ่นที่รู้สึกดีต่อตนเอง จะเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตโดยไม่ย่อท้อ สามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวังท้อแท้ และสร้างความหวังใหม่ได้ในชีวิต ตรงข้ามกับพ่อแม่วัยรุ่นที่มองว่าตนเองเป็นคนไม่ดี ก็ย่อมจะมีความเครียด ความวิตกกังวล ขาดความมั่นใจในการเลี้ยงดูลูก และมองไม่เห็นความดีความมีคุณค่าในการเป็นพ่อแม่ของลูกไปด้วย การให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดของทฤษฎีมนุษยนิยม ที่มุ่งเน้นการเห็นคุณค่าและศักยภาพของบุคคล ที่จะช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถยอมรับตัวเองอย่างที่เป็นอยู่ ทั้งนี้คุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์นั้นจะอยู่ภายใน ให้พ่อแม่วัยรุ่นได้รู้จักตัวเองว่ามีคุณค่าดีพอแล้ว ความเป็นอิสระ สามารถตัดสินใจเอง ยอมรับตัวเองกับบทบาทใหม่ และใช้ชีวิตได้สอดคล้องกลมกลืนกับตัวเอง คนอื่น และบริบทโดยไม่ขัดแย้งกับตัวเองและคนอื่น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกันเกี่ยวกับด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่ที่มีต่อลูกของตน ผู้วิจัยทำภาพของจิตใต้สำนึก (Iceberg metaphor) ของพ่อแม่วัยรุ่น โดยใช้เทคนิคกระบวนการตั้งคำถาม (Process question) เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจในระดับต่างๆ ของภูเขาน้ำแข็ง ร่วมกับเทคนิคติดตามร่องรอย (Tracking) จากทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว เพื่อรวบรวมและสำรวจปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่น และใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยน

ความคิดและพฤติกรรม (Cognitive restructuring) ของทฤษฎีการรู้คิดพฤติกรรม เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นคุณค่าของการเป็นพ่อแม่ของลูก ยอมรับบทบาทพ่อแม่ และเชื่อมั่นในการเลี้ยงดูลูกได้มากยิ่งขึ้น ร่วมกับเทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframing) จากทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ที่ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้ปรับเปลี่ยนความคิดความรู้สึกและการกระทำไปในทิศทางที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยการกล่าวทักทายพ่อแม่วัยรุ่นด้วยความเคารพและให้เกียรติ เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความคุ้นเคย ไว้วางใจและยอมรับผู้วิจัย
2. ผู้วิจัยเข้าร่วมสนทนากับพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้รู้สึกผ่อนคลายจากความวิตกกังวลในการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัว
3. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อเสริมสร้างเจตคติต่อการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยเกริ่นนำว่า “ การมีลูกถือเป็นการเปลี่ยนแปลงของชีวิต ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงบางอย่างจะนำมาซึ่งการที่ต้องเสียสละหลายสิ่งหลายอย่าง แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่คุ้มค่า และน่าชื่นใจ” จากนั้นผู้วิจัยเปิดคลิปวิดีโอ “ผู้หญิงที่สวยที่สุดในโลก” และ “ผู้ชายที่หล่อที่สุดในโลก”

เสร็จแล้วถามความคิด ความรู้สึกของพ่อแม่วัยรุ่นเกี่ยวกับคลิปวิดีโอที่เปิดแต่ละครั้ง

2. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการติดตามร่องรอย โดยรับฟังอย่างไม่ตัดสิน แล้วใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยกันเกี่ยวกับความคิดความรู้สึกที่พ่อแม่วัยรุ่นมีต่อบทบาทในการเป็นพ่อแม่ของลูก การเห็นคุณค่าของการเป็นพ่อแม่ และความเชื่อมั่นในการเลี้ยงดูลูกของตนเอง

3. ผู้วิจัยสำรวจและทำความเข้าใจภาพของจิตใจของพ่อแม่วัยรุ่น โดยใช้เทคนิคของกระบวนการตั้งคำถาม โดย

- ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นรับผิดชอบต่อความรู้สึกของตัวเอง ให้รู้ว่าตนเองเป็นผู้กำหนดความรู้สึกของตนเองได้ ให้มีมุมมองใหม่กับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแบบมีเหตุผล และมองตัวเองในแง่บวก มีประโยชน์ และสามารถปรับตัวกับบทบาทใหม่ได้

- ช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความมั่นใจ มองเห็นศักยภาพของตนในการเลี้ยงดูลูก ทั้งนี้พ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังมีปัญหา ก็มักจะมองตัวเองในแง่ลบ และรู้สึกว่าตัวเองไร้ค่า ด้อยความสามารถ และมักคิดว่าตนเองไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ตัวอย่างเทคนิคของกระบวนการตั้งคำถาม

1) feeling

ขณะนี้คุณรู้สึกอย่างไร
 คุณรู้สึกอย่างไรกับเรื่องนี้
 อะไรเกิดขึ้นกับความรู้สึกของคุณ
 คุณจะทำอย่างไรกับความรู้สึกนี้ของคุณ
 คุณยอมรับความรู้สึกนี้ไหม

2) perceptions

คุณมองเห็นตัวเองเป็นอย่างไร
 คุณมีภาพอะไรเกิดขึ้นในใจ
 คุณคิดอย่างไรในเรื่องนี้

3) Expectation

บอกซิว่าคุณต้องการอะไร
 คุณตั้งความหวังอะไรไว้บ้าง
 คุณบอกได้ไหมว่า คุณมีอะไรที่บกพร่องในการทำหน้าที่พ่อแม่ของลูก
 ช่วยบอกว่าอะไรคือสิ่งที่คุณต้องการ
 คุณคิดว่าอะไรคือคำตอบ คุณคิดว่าคำตอบนั้นควรเป็นอย่างไร

4) yearning

จริง ๆ แล้วคุณต้องการอะไร
 คุณมีความปรารถนาอะไร
 ที่คุณรู้สึกกังวล คุณต้องการอะไร
 จริง ๆ แล้วคุณต้องการอะไร

5) Self

คุณจะดูแลตัวเองให้ดีกว่าเดิมได้อย่างไร
 คุณจะแสดงความรักตัวเองได้อย่างไรบ้าง
 คุณรู้สึกว่า คุณสมควรได้รับความรักไหมแม้ว่าคุณจะไม่ได้สมบูรณ์แบบ
 ให้มีเมตตากับตัวคุณเอง ให้รางวัลกับตัวเอง ทะนุถนอมตัวเองให้มากขึ้น
 ชื่นชมตนเองสัก 3 เรื่อง 1. ในสิ่งที่เราทำให้อีก 2. ในสิ่งที่เราได้เป็นพ่อแม่
 ของลูก 3. ในสิ่งที่เราได้ทำให้กับครอบครัวของเรา ยอมรับตัวเองให้มากขึ้น
 ฉันเป็นคนดี ฉันใช้ได้ ฉันดูแลตัวเองให้ดีกว่านี้ได้ และฉันสามารถที่จะเลี้ยง
 ดูลูกด้วยตัวฉันเองได้ ฉันอยู่เพื่อตัวฉันเองและเพื่อลูก คุณยอมรับตัวเอง
 โดยไม่ทำอะไรได้ไหม ให้รักและอ่อนโยนต่อตัวคุณเอง ให้คุณค่า ให้
 เกียรติตัวเอง ชื่นชมตัวเองที่ยังมีชีวิตรอด ถึงดูเหมือนเป็นงานเล็กๆ แต่มี

ความสำคัญอยู่ทุก ๆ วัน เช่น ดูแลป้อนข้าว อาบน้ำ อ่านนิทาน พาลูกไป
เที่ยว เล่น พูดคุยหยอกล้อกับลูก ทำให้ลูกหัวเราะ อารมณ์ดี มีความสุข

4. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม ร่วมกับฝึกเทคนิคการ
มองภาพใหม่ให้พ่อแม่วัยรุ่น ตามใบงานที่ 1 และ ใบงานที่ 2 เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นคุณค่าของ
การเป็นพ่อแม่ของลูก ยอมรับบทบาทพ่อแม่ และเชื่อมั่นในการเลี้ยงดูลูกได้มากยิ่งขึ้น โดย
ปรับเปลี่ยนความคิดที่ไม่เหมาะสม ความคิดที่มีต่อสิ่งที่ทำให้กังวลและที่มีต่อตนเอง

เทคนิคของการมองภาพใหม่ แทนการใช้เวลาไปกับการมองตนเองในแง่ลบ ให้สร้าง
มุมมองเกี่ยวกับตนเองขึ้นมาใหม่ สร้างแรงบันดาลใจ มีเป้าหมาย และสร้างความน่าสนใจให้กับ
ตนเอง ใช้วิธีคิดแบบใหม่ โดยการลงมือปฏิบัติสิ่งที่จะทำให้คุณมั่นใจว่า นี่คือนิสัยที่คุณอยากเป็น ซึ่ง
การฝึกคิด ด้วยวิธีการคิดแบบใหม่จะทำให้คุณเริ่มสร้างวงจรความคิดแบบใหม่ขึ้นมาให้เป็นรูปเป็น
ร่าง แล้วคุณก็จะลืมวิธีการคิดแบบเก่าที่เคยทำให้คุณรู้สึกไม่ดี เช่น “ฉันรู้สึกแย่ที่ต้องแบกภาระ
เพิ่มขึ้น” อาจเปลี่ยนความคิดเป็น “แม้บางครั้งฉันรู้สึกเหนื่อยและท้อแท้ แต่ฉันพยายามไม่ท้อใจนาน
เกินไป และแทนที่จะคิดอย่างนั้น ฉันกลับคิดว่าฉันได้มีโอกาสทำอะไรดี ๆ เพื่อลูกและครอบครัวได้”

ขั้นปฏิบัติ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวใน
ครั้งนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม “ให้มองประสบการณ์ในมุมมองใหม่ ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นและตัดสินใจ
ใหม่ว่าจะใช้ชีวิตอย่างไร มุมมองของเราทำให้ชีวิตเราเติบโตหรือชะงักก็ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลง
มุมมองคือการเปลี่ยนแปลงชีวิต”

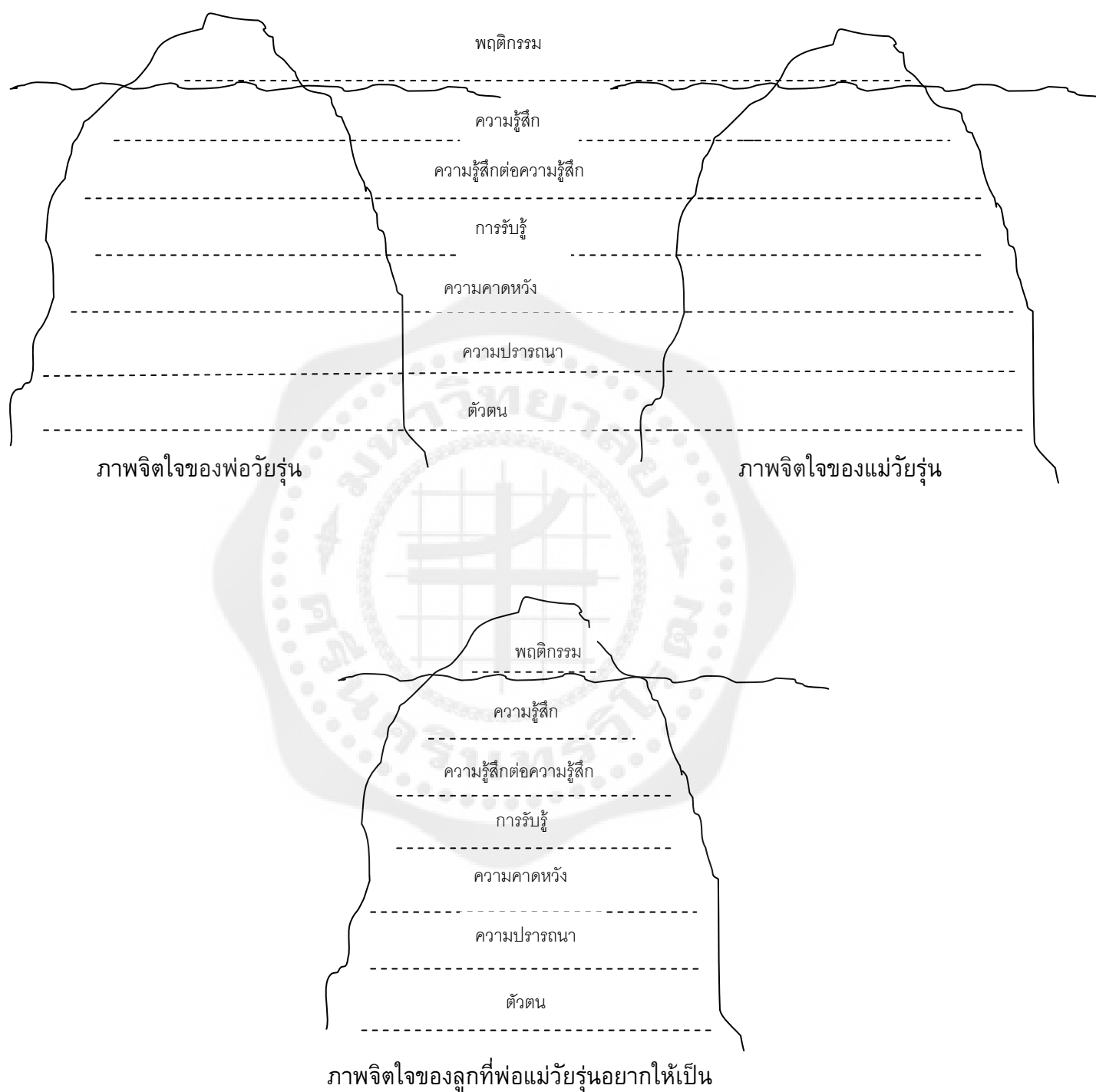
2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่าง ๆ ของพ่อแม่
วัยรุ่น

3. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งต่อไป

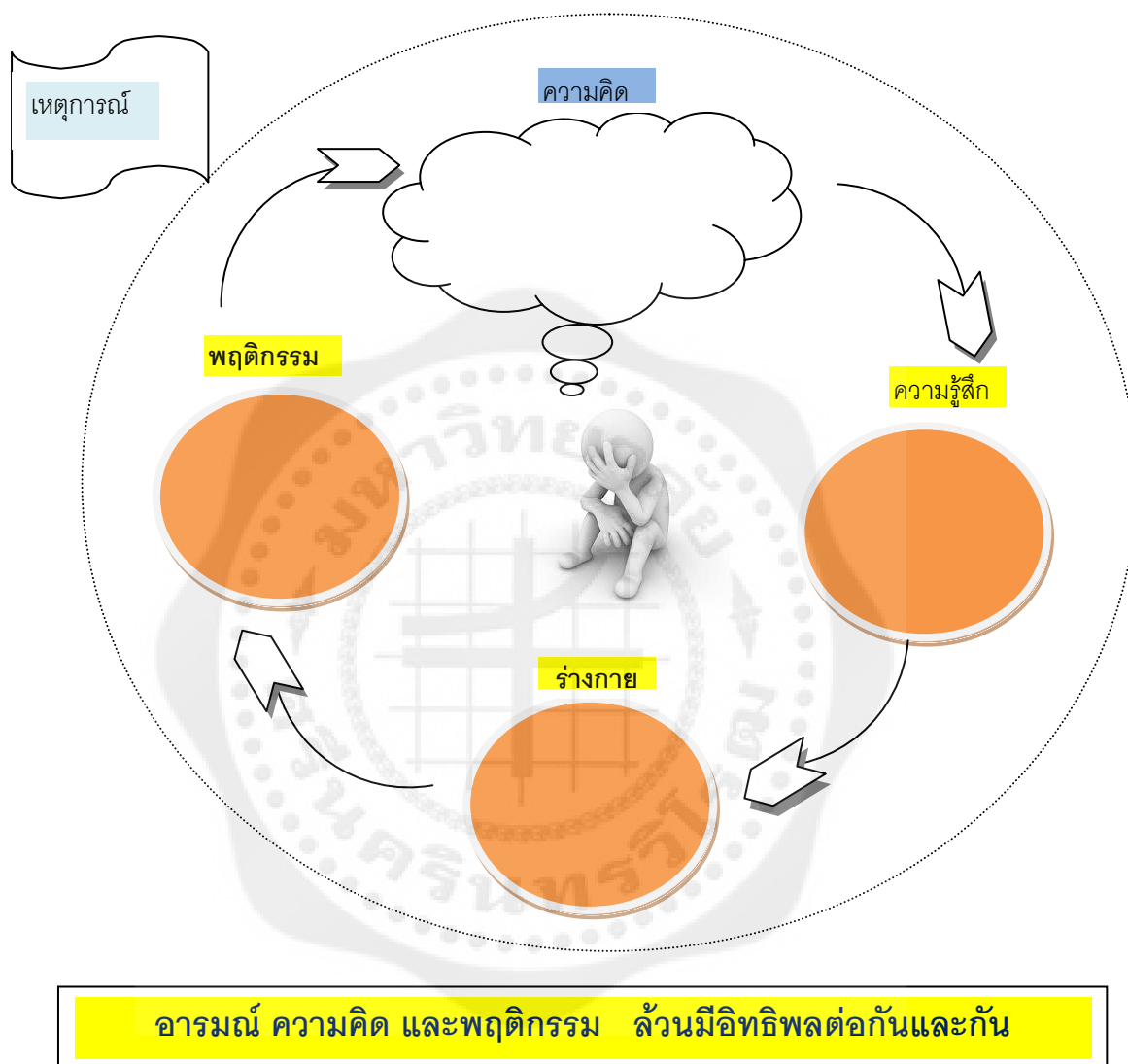
การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่าง ๆ
2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม
3. ผู้วิจัยประเมินผลจากใบงาน

ภาพของจิตใจ (Iceberg metaphor)

ใบความรู้ “ดักจับความคิดติดลบ”

ตัวอย่าง

สถานการณ์ ได้ยินลูกร้อง

ความคิดที่หนึ่ง “ตกบันไดแน่ๆ” รู้สึกตกใจ กลัว กังวล ร่างกาย หัวใจเต้นเร็ว พฤติกรรม ตะโกนเรียกเสียงหลง

ความคิดที่สอง “สงสัยจะถูกขังใจ” รู้สึกสบายๆ ไม่เครียด พฤติกรรม ยิ้ม เข้าไปพูดคุยกับลูก

ใบงานที่ 1

ฝึกการปรับความคิดและพฤติกรรม

1. เหตุการณ์.....

.....

1.1 ความคิดต่อเหตุการณ์นั้น.....

1.2 อารมณ์.....

1.3 พฤติกรรม.....

ร่างกาย.....

2. การค้นหาความคิดอัตโนมัติ

2.1 ความคิดอัตโนมัติที่ค้นพบ.....

(เชื่อมโยงให้เห็นว่าความคิดอัตโนมัติทางลบส่งผลต่อพฤติกรรม อารมณ์ และร่างกาย)

2.2 การพิสูจน์ความคิดอัตโนมัติ

☐ ความคิดที่ไม่จริง

การปรับเปลี่ยนความคิดอัตโนมัติ.....

ผลการปรับเปลี่ยนความคิดอัตโนมัติ.....

☐ ความคิดที่จริง

ทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้.....

.....

ใบงานที่ 2

“ปรับมุมมองใหม่ชีวิตໃຊ້ໃໝ່”

เขาบอกว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตเรานั้น มันย่อมมีมูลบเลมอ แต่เราสามารถมองให้มันเป็นเรื่องบวกให้หมดก็ได้ พร้อมกับปรับทัศนคติให้เป็นบวกด้วย แบบนี้ก็จะช่วยเราสร้างแรงบันดาลใจ มีเป้าหมาย และสร้างความน่าสนใจให้กับตนเองได้มากกว่า

ตัวอย่าง การฝึกวิธีคิดใหม่

1. บ้านเราอาจจะไม่ได้มีฐานะที่จะให้การสนับสนุนมากนัก

-ดีสิ เราจะได้รู้จักต่อสู้ด้วยตัวเองและทำให้สำเร็จได้ด้วยตัวเอง

2. ก่อนที่เราจะสำเร็จในการเลี้ยงลูก เราอาจจะลำบากมากก็ได้นะ

-ดีสิ เราจะได้รู้คุณค่าของความสำเร็จมากขึ้น

3. เรายังเป็นวัยรุ่นอยู่เลย แต่ต้องเลี้ยงลูกแล้ว

.....

4. คนบางคนเขาไม่ชอบที่เราเลี้ยงลูกแบบนี้ เขาวิจารณ์เราในทางเสียหยา

.....

5. มีลูกทำให้เรามีภาระเพิ่มขึ้น

.....

6. การทำหน้าที่พ่อแม่ ทำให้เราบปะสังสรรค์ในหมู่เพื่อนลดลง

.....

7. มีคนพูดว่า พวกเราจะเลี้ยงลูกกันรอดไหม

.....

8. มีคนบอกว่าคู่เราจะไปกันไม่รอด

.....

9. ลูกไม่ได้เป็นอย่างที่เราคาดหวังไว้

.....

ครั้งที่ 4

เรื่อง พันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างให้พ่อแม่วัยรุ่นอุทิศชีวิตต่อการใช้ชีวิตคู่เพื่ออยู่เลี้ยงดูลูก
2. เพื่อให้เกิดความรักความผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น

ระยะเวลา : 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. ใบงานที่ 1, ใบงานที่ 2
2. ใบความรู้
3. ปากกา

แนวคิดสำคัญ

ความสัมพันธ์ของชีวิตคู่เป็นสิ่งสำคัญต่อความอยู่รอดของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่ของพ่อแม่วัยรุ่นที่นับว่ามีความเสี่ยงสูง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดูแลความสัมพันธ์ดังกล่าวให้ดำเนินไปด้วยดี ผู้วิจัยใช้แนวคิดของทฤษฎีการให้คำปรึกษาคอรัวแบบโครงสร้าง ที่มีมุมมองว่าในครอบครัว สมาชิกมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นระบบย่อยๆ และร่วมกันทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้งานของครอบครัวดำเนินไปได้ สำหรับพ่อแม่งานหนึ่งที่สำคัญยิ่ง คือความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูลูก โดยระบบสามีภรรยา ถือเป็นระบบย่อยระบบแรกของครอบครัว และระบบย่อยนี้จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อสามีภรรยาเอื้ออาทรต่อกัน และต่างก็มีอิสระที่จะต่อรองหรือตกลงกัน มีความสามารถในการยืดหยุ่นของขอบเขต โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ร่วมกับเทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยทำความเข้าใจกันเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขต และระยะความสัมพันธ์ที่เหมาะสม ใช้เทคนิคคำถามระดับขั้น (Scaling questions) เทคนิคการให้คำชม (Compliments) ของทฤษฎีอย่าง สันมุงเน้นคำตอบ และเทคนิคสื่อภาษารัก (Love language) ของซาเทียร์ เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและประทับใจชีวิตคู่ไปได้อย่างมั่นคง

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายครอบครัว เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับครอบครัวให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง อบอุ่น คั่นเคย ไว้วางใจ และยอมรับผู้วิจัย
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้
3. ผู้วิจัยทบทวนถึงการให้คำปรึกษาครอบครัวที่ผ่านมา และซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อกันและความรู้สึกที่เกิดขึ้นในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา

ขั้นดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยเรื่องที่เป็นส่วนตัวกันและกัน ให้เล่าถึงประสบการณ์ในการใช้ชีวิตคู่ กรณีการถูกหมกมุ่นห่างเหิน หรือ ล้ำเส้นมากเกินไป และความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นหันหน้าพูดกัน เพื่อบอกความรู้สึกกัน ณ ตอนนี ว่ามีอะไรอยู่ในใจที่เขายากจะบอกอีกฝ่าย เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความเข้าใจกันมากขึ้น
2. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต โดยใช้วิธีการกำหนดขอบเขต เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวกำหนดขอบเขตของตนเอง และรับรู้ถึงระยะความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในครอบครัว ที่แต่ละคนควรเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อลดความห่างเหิน อันจะนำมาซึ่งความใกล้ชิดผูกพันกันมากยิ่งขึ้น
3. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นอ่านบทความจากใบงานที่ 1 เรื่อง เด็กซี้โมโห ของคุณหมออุมาพร แล้วให้แสดงความคิด ความรู้สึก จากเรื่องที่อ่าน
 - 3.1 ผู้วิจัยพูดเสริมแรงใจ “ในเมื่อคุณทั้งคู่ได้ลงเรือลำเดียวกันแล้ว คุณจะไม่อยากให้เรือล่มระหว่างทางแน่ และจะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อขึ้นฝั่งมาให้ได้ เพราะรู้ว่าลูกเราอยู่ที่บ้านด้วยความหวัง ถ้าชีวิตของลูกเป็นเหมือนดวงอาทิตย์ที่กำลังส่องแสง ในวันที่พ่อแม่หายไป หัวใจลูกคงแตกสลาย และดวงอาทิตย์นั้นก็ดับแสงลง และมีแต่ความมืดมนเข้ามาแทนที่ ในที่นี้ดิฉันพยายามจะเปรียบเทียบว่า พ่อแม่ทุกคนควรพยายามทุกวิถีทางที่จะถนอมชีวิตแต่งงานเอาไว้ บางครั้งการร่วมมือกันแก้ปัญหาและฟันฝ่าวิกฤตก็จะช่วยให้ชีวิตมีความเข้มแข็งขึ้นและช่วยให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้นก็ได้ แต่หากไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ และไม่นึกถึงความต้องการของลูกเป็นสำคัญแล้ว แผลใจของลูกอาจยาวนานและรุนแรงกว่าที่คุณคิดก็ได้”
4. ผู้วิจัยใช้เทคนิคคำถามระดับขั้น เพื่อวัดแรงใจของการใช้ชีวิตต่อการใช้ชีวิตคู่เพื่ออยู่เคียงคู่ลูก การโดยแจกใบงานที่ 2 ให้พ่อแม่วัยรุ่น พร้อมปากกาคนละด้าม จากนั้นผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นตอบคำถามโดยสามารถให้คะแนนตั้งแต่ระดับ 0 ถึง 10 ในเรื่องเกี่ยวกับ อยากจะอยู่ร่วมกันแค่ไหน อยากให้ความสัมพันธ์ดีขึ้นแค่ไหน จะเสียสละแค่ไหน และตั้งใจจริงแค่ไหน เมื่อพ่อแม่ตอบคำถามแล้ว ผู้วิจัยถามความคิด ความรู้สึกที่ละประเด็นด้วยคำถามปลายเปิดและปลายปิด กระตุ้นและส่งเสริมให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พิจารณาและทบทวนตนเองถึงอุปสรรคและความเป็นไปได้ใน

การเปลี่ยนแปลง “มีอะไรที่อาจทำให้คุณทั้งสองเปลี่ยนแปลงได้บ้าง และอาจจะทำให้คะแนนของคุณทั้งสองเพิ่มอีกคนละ 1 คะแนน?”

4.1 ผู้วิจัยถามถึงวิธีการสื่อสารรักของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร แล้วผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นอ่านใบความรู้และฝึกสื่อสารรัก ร่วมกับเทคนิคการชม เพื่อให้กำลังใจในการพัฒนาตนเองต่อไป

ขั้นยุติ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมถึงความสำคัญของการพัฒนาความผูกพันในครอบครัว โดยมีขอบเขตที่เหมาะสม ไม่ห่างเหินเกินไป หรือพัวพันกันมากเกินไป แต่มีความใกล้ชิดสนิทสนม และมีความสนใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยต่างๆ

3. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่างๆ

2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม

3. ผู้วิจัยพิจารณาจากใบงาน

ใบงานที่ 1 “เด็กซีโมโห” โดยแพทย์หญิงอุมาพร

พ่อกับแม่พาแดง อายุ 8 ขวบมาหาหมอเพราะซีโมโหมาก หงุดหงิดกับทุกเรื่องเกรี้ยวกราดกับทุกคน เป็นแบบนี้มาประมาณปีกว่าแล้ว พ่อแยกทางกับแม่ตั้งแต่แดง 4 ขวบ แดงอยู่กับพ่อ พ่อทำงานหนักไม่ค่อยกลับ ส่วนใหญ่อยู่กับย่า แม่มาหาแค่ตอนที่แดงป่วยแค่ 2-3 ชม.ก็กลับ แดงไม่เคยถามว่าทำไมแม่ไม่อยู่ด้วย ไม่เคยบ่นคิดถึงแม่ มันดูเป็นชีวิตประจำที่เคยชิน และเป็นมาเช่นนี้ตั้งแต่รู้เรื่องและเข้าใจว่าครอบครัวคืออะไร แดงมีย่าเป็นผู้ดูแลหลัก พ่อมักอยู่ทำงาน แม่ก็ไปๆมาๆ แดงบอกหมอมว่า แดงโมโหได้ทุกอย่าง เวลาโมโหก็ฟาด ฟังของ ทำร้ายคนอื่น หมอถามพ่อแม่ว่าลูกอารมณ์เหมือนใคร แม่ตอบว่า “เหมือนดิฉัน แต่ดิฉันไม่แรงเท่านี้” หมอถาม “คุณขัดแย้งกันเรื่องอะไรคะถึงได้หย่ากัน” แม่บอกว่า “ก็ไม่ได้ทะเลาะ ไม่ได้ขัดแย้งอะไร แต่มันรู้สึกว่ายู่ด้วยกันมานานพอแล้ว” พ่อตอบยิ้มๆ “เขาอยากหย่าผมก็ไม่ว่าอะไรแต่เราก็เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันนะครับ เราทั้งคู่รักลูก”

คุณหมอขอประมวลผลทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับแดงดังนี้

1. แดงขาดความรู้สึกที่เรียกว่า “ตนเป็นของใครบางคน” โดยทั่วไปเด็กจะต้องมีความรู้สึกว่าตนเป็นของพ่อแม่ และพ่อแม่เป็นของเขา แต่สำหรับแดงความรู้สึกนี้ไม่เกิดขึ้น เพราะการเลี้ยงดูที่ไม่มีใครคอยดูแลอย่างสม่ำเสมอตอนสบาย หรือเป็นหลักให้ยึด การที่เด็กขาดใครคนหนึ่งที่จะดูแลเขาอย่างต่อเนื่องและอยู่ตรงนั้นเพื่อเขา เป็นคนที่เขาจะเข้าหาได้เสมอเมื่อเขาทุกข์ใจนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก หากเด็กขาดบุคคลดังกล่าว โดยเฉพาะช่วง 5-10 ปี ก็จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงในอารมณ์และในการพัฒนาบุคลิกภาพได้

2. แดงไม่รู้จักแม่ของเธอ คุณอาจบอกว่าย่ามาเยี่ยมทุกเสาร์ไม่ใช้หรือ จะไม่รู้จักแม่ได้อย่างไร ดิฉันขอบอกว่า การเป็น แยก มาเยี่ยมสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมงนั้นไม่เพียงพอ ภายในหนึ่งปีซึ่งมี 8,760 ชั่วโมง แม่ใช้เวลา 156 ชั่วโมงกับลูก คิดเป็นเวลาเพียง 0.018 เปอร์เซ็นต์ของเวลาทั้งหมด นั่นเป็นเวลาที่น้อยมากที่คุณใช้กับบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นลูกของคุณ หากคุณใช้เวลาเพียงน้อยนิดเช่นนั้น คุณก็จะไม่รู้จักลูก และลูกก็จะไม่รู้จักคุณ การที่พ่อแม่ลูกจะรู้จักกันได้ก็โดยการใช้เวลาร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน พูดคุยกันด้วยความสนใจ รับฟังความรู้สึกนึกคิดของกันและกัน

3. การขาดแม่ทำให้แดงคิดถึงพ่อ และเกิดความชะงักในพัฒนาการ ตามทฤษฎีจิตวิทยาเด็กวัย 3-5 ปีจะ “ติดใจ” พ่อแม่เพศตรงข้าม แต่ด้วยการที่มีทั้งพ่อทั้งแม่คอยดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง เด็กจะสามารถละความผูกพันพิเศษนั้นมาผูกพันกับพ่อ/แม่เพศเดียวกัน ซึ่งก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของการเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศของตน ตัวอย่างเช่น เด็กชายในช่วง 3-5 ปี จะรู้สึกติดใจแม่ แต่ในที่สุดความรู้สึกนั้นจะลดลง หันมาชื่นชมพ่อ เลียนแบบพ่อ และในที่สุดก็สามารถสร้างความผูกพันที่เหมาะสม และเกิดพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับเพศของตน เด็กหญิงจะเปลี่ยนจากความผูกพันกับพ่อเป็นพิเศษ มาใกล้ชิดแม่และเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมจากแม่

เมื่อแม่ไม่อยู่ แดงจึงไม่มีโอกาสที่จะเปลี่ยนความรู้สึกผูกพันนั้นมาที่แม่ เธอจึงยังคงติดพ่อ ไม่ยอมให้พ่อห่างตัว หากความรู้สึกผูกพันนั้นยังคงเหนียวแน่น เมื่อเธอโตขึ้นก็อาจเกิดปัญหาความสัมพันธ์กับเพศชายได้ และความสัมพันธ์กับแม่ก็อาจพัฒนาไปได้ไม่ดีพอ

4. แต่งหาคนที่จะช่วยเธอจัดการทางอารมณ์ เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ หงุดหงิดหรือความปั่นป่วนทางอารมณ์ขึ้นมา เด็กต้องอาศัยผู้ใหญ่ในการช่วยเขาจัดการกับอารมณ์ที่ปั่นป่วนนั้น โดยการกระตุ้นให้เขาพูดออกมา รับฟังเขา ช่วยเขา คิดว่าจะแก้ไขอารมณ์ความรู้สึกนั้นให้ดีขึ้นได้อย่างไร หากไม่มีผู้ใหญ่ช่วย เด็กก็อาจเกิดการเก็บกดทางอารมณ์หรือแสดงมันออกมาเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตามผู้ใหญ่ที่จะทำเช่นนั้นจะต้องมีคุณสมบัติบางอย่าง นั่นคือจะต้องมีเวลาสำหรับเด็ก จะต้องรู้จักเด็กดีพอ และสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงกับเด็กได้ดีพอด้วย

ชีวิตของแดงขณะนี้ไม่มีผู้ใหญ่แบบนี้เลย กลไกทั้งหมดนี้จึงทำให้แดงเป็นเด็กซีโมโห หงุดหงิด และป่วนกับทุกคน และทุกเรื่อง

ขอแถมท้ายอีกนิดว่า กรณีของแดงเป็นตัวอย่างที่ดีของปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกหากพ่อแม่เลิกกันโดยไม่มีเหตุผลพอ หากชีวิตคู่ไม่ได้มีปัญหาหนัก แต่คุณตัดสินใจ เลิกกัน ก็เท่ากับว่า คุณกำลังสร้างปัญหาหนักอึ้งให้กับลูกทีเดียว

ดังนั้น ก่อนจะตัดสินใจเลิก จงคิดถึงลูกให้มากขึ้นอีกหน่อย

ใบงานที่ 2 “ปรอทวัดใจ”

คำชี้แจง ในแต่ละข้อจะมีคะแนน 1 – 10 คะแนนเต็ม 10 หมายถึงคุณบรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ และคะแนนแค่ 1 แต้ม หมายความว่า你还อยู่ห่างไกลจากเป้าหมาย ขณะนี้คุณให้คะแนนเท่าไร?

1. อยากจะอยู่ร่วมกันแค่ไหน

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

2. อยากให้ความสัมพันธ์ดีขึ้นแค่ไหน

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

3. จะเสียสละแค่ไหน

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

4. ตั้งใจจริงแค่ไหน

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

ใบความรู้ “สื่อภาษารัก”

เวลาที่คนเราไม่มีความสุข บ่อยครั้งที่เรามักจะแสดงความคาดหวังกับคนอื่น ๆ ให้เขามาดูแลเรา แต่เราลืมที่จะแสดงความรัก ความห่วงใยที่เรามีต่อเขาออกไปด้วย และบางคนเชื่อว่า วิธีที่เราจะแสดงออกว่าเรารักใครก็คือการบอกว่า “ฉันรักคุณ” เท่านั้น ซึ่งบางคนก็อายจนไม่กล้าพูดจึงทำให้อีกฝ่าย สงสัยตลอดเวลาว่าเขาถูกรักจริงหรือ แต่บางคนก็เชื่อในการกระทำมากกว่าคำพูด “รัก” ดังนั้นแม้เราจะเอ่ยคำรัก แต่ถ้าเราไม่เคยทำอย่างอื่นเลย อีกฝ่ายก็อาจไม่เข้าใจความรักของเราได้เช่นกัน

จริง ๆ แล้วภาษารักของแต่ละคนอาจแตกต่างกัน และวิธีแสดงออกก็มีหลายทางที่จะแสดงความรักต่อกัน อย่างน้อย ๆ นั้นก็มีถึง 5 วิธี

1. ช่วยเหลือ บริการ

เช่น ฉันทำกับข้าวอร่อย ๆ ให้คุณทานเพราะฉันรู้สึกว่ามันดีต่อคุณ ฉันขับรถไปส่งคุณเพราะฉันไม่อยากให้คุณลำบาก (แต่คุณอาจไม่เคยได้ยิน/ ไม่เข้าใจ ความรักจากสิ่งที่ฉันแสดงออกมา)

2. ภาษารักของการให้ของขวัญ

มันเป็นอีกวิธีที่จะบอกว่า “ฉันรักคุณ” ทุกครั้งที่คิดถึงคุณ วิธีหนึ่งที่ฉันนึกได้คือ ฉันอยากจะหาของขวัญให้คุณ ซึ่งมันก็ไม่จำเป็นต้องเป็นของขวัญชิ้นใหญ่

3. การยืนยันด้วยการพูด ว่า “ฉันรักคุณ”

หรือ การพูดชื่นชมในสิ่งที่คุณทำ แต่ที่สำคัญที่สุดคือชื่นชมความเป็นคุณ ชื่นชมคุณสมบัติของอีกฝ่าย เช่นความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ความอ่อนหวาน ความมีอารมณ์ขัน ที่ทำให้เรามีประสบการณ์ที่ดีร่วมกัน

4. การสัมผัส บางครั้งแค่การโอบไหล่ หรือจุมพือใครซักคนก็ทำให้เรารู้สึกดีเต็มอิ่ม เพราะมันเป็นวิธีหนึ่งที่จะบอกว่า ฉันแคร์และรักคุณมาก

5. การใช้เวลาที่มีคุณภาพร่วมกัน

มันไม่จำเป็นว่าต้องใช้เวลาร่วมกันนาน ๆ แต่มันเป็นเวลาที่เรามีโอกาสเชื่อมโยงถึงกันทางจิตใจ

แล้วคุณล่ะ เคยสังเกตบ้างมั๊ยว่า ภาษารักของคุณกับคนสำคัญ (พ่อ แม่ ญาติ เพื่อน แฟน สามี ลูก ฯลฯ) เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเราจะได้เข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น

อ้างอิง จาก สมาคมพัฒนามนุษย์และจิตบำบัดแนวซาตียร์ (Satir Thailand) : online

<https://www.facebook.com/SatirThailand/posts/362402473854854?ref=nf>

ครั้งที่ 5

เรื่อง ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก
2. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความเข้าใจเรื่องพัฒนาการเด็กและความสามารถของเด็กแต่ละวัย

ระยะเวลา : 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กสำหรับเปิดคลิปวิดีโอ “สายใยแห่งรัก” “พัฒนาการเด็ก”
2. แผ่นภาพ “อัจฉริยะภาพที่ต่างกัน”
3. ใบงานวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการเลี้ยงดูลูก
4. ใบความรู้ “พัฒนาการที่ต้องติดตามเฝ้าระวัง”
5. ใบความรู้ “ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก”

แนวคิดสำคัญ

ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่น มักได้รับการกล่าวถึงว่า เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ด้านพัฒนาการในเด็ก เด็กทุกคนควรได้รับการเฝ้าระวัง และการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยจากพ่อแม่และครอบครัว เพื่อให้เด็กมีโอกาสที่จะเติบโตและพัฒนาไปได้สูงสุดตามศักยภาพของตน การให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของทฤษฎีมนุษยนิยม ที่เชื่อว่าการตระหนักรู้ในตนเอง จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะเปิดประตูให้พ่อแม่วัยรุ่นได้เดินออกจากภาวะสับสนไปสู่ภาวะที่สมดุลในตนเอง เป็นการช่วยให้พวกเขาได้พัฒนาการตระหนักใหม่ ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกของตน สามารถมองเห็นจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองในการพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูลูก โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกันในด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของตน และผู้วิจัยมุ่งสำรวจความรู้สึกต่างๆ ที่ซ่อนอยู่ ทั้งความเชื่อ ความหวัง ความปรารถนา และตัวตน ให้ปรากฏขึ้นมา เมื่อพ่อแม่วัยรุ่นมองเห็นตนเองได้ชัดเจนขึ้น เขาจะเข้าใจตนเองมากขึ้น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อช่วยเหลือลูกต่อไป แต่การตระหนักรู้ในตนเองเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กควบคู่ไปด้วย ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการให้การศึกษาของทฤษฎีการรู้คิดพฤติกรรมกับพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้พวกเขามี

ความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็ก การเฝ้าระวังพัฒนาการ การกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม และรวมถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือต่างๆ ด้วย

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกของพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งที่ผ่านมา รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนอะไร อย่างไร ในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นดูคลิปวิดีโอ “สายใยแห่งรัก” เมื่อจบผู้วิจัยถามพ่อแม่วัยรุ่นว่าคิดและรู้สึกอย่างไรบ้าง แล้วผู้วิจัยกล่าวต่อว่า “ช่วงเป็นความสัมพันธ์ที่พิเศษจริงๆ และดูเหมือนว่าแม่จะมีลักษณะเฉพาะที่ทำให้ลูกหาแม่ของตนเองเจอ แล้วถ้าเปลี่ยนเป็นพ่อแม่ที่ถูกปิดตาบ้าง แล้วต้องไปหาลูก พ่อแม่คิดว่าจะหาลูกเจอมั้ย”

1.1 ผู้วิจัยให้พ่อแม่ดูแผ่นภาพ “อัจฉริยะภาพที่ต่างกัน” เพื่อสะท้อนความตระหนักของพ่อแม่วัยรุ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก และความเข้าใจในพัฒนาการของลูก

1.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกัน เกี่ยวกับความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของแต่ละคน และให้บอกถึงบุคลิกลักษณะ จุดอ่อนจุดแข็ง นิสัยของลูก ลูกชอบหรือไม่ชอบอะไร มีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร จากนั้นผู้วิจัยพูดเชื่อมโยงประเด็นไปสู่ความเข้าใจพัฒนาการเด็กของพ่อแม่ “หากเราไม่รู้จักลูกดีพอ ก็เป็นการยากที่เราจะมีความสัมพันธ์ที่ดีและลึกซึ้งกับเขา การรู้จักลูกจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในชีวิตของการเป็นพ่อแม่ เพราะเป็นก้าวแรกของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูก และเป็นการพัฒนาลูกอย่างถูกทิศทาง” โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม และการสะท้อนกลับอย่างชัดเจน

2. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นแสดงความคิดเห็นถึงความเข้าใจในพัฒนาการเด็กว่า มีความสำคัญอย่างไร มีประโยชน์อย่างไรกับพ่อแม่วัยรุ่นและกับเด็ก จากนั้นผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการเลี้ยงดูลูกของตน รวมถึงพ่อแม่ได้จัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นพัฒนาการลูกอย่างไร การแสวงหาความรู้เพื่อช่วยส่งเสริมการเลี้ยงดูลูกว่าเป็นอย่างไรบ้าง ตามใบงานวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการเลี้ยงดูลูก

3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคให้การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก การเฝ้าระวัง และการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กแต่ละวัย และการเข้าถึงแหล่งช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา โดยใช้คลิปวิดีโอ และ ใบความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กต่างๆ มาประกอบ

ขั้นยุติ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ ของพ่อแม่วัยรุ่น

3. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่างๆ

2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม

แผนภาพ “วจักริยะ:ภาพที่ต่างกัน”

เพื่อความยุติธรรมในการคัดเลือก ขอให้ทุกคนทำ
ข้อสอบเดียวกัน คือ ปีนต้นไม้ ต้นนั้น

จากภาพที่ผู้ชายคนหนึ่งพูดกับสัตว์ทั้งหลายว่า “เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการคัดเลือก ทุกคนต้องทำข้อสอบเดียวกัน ด้วยการปีนต้นไม้ต้นนั้น”

สรุปแนวคิด

ปลาวายน้ำเก่งมาก แต่หากเราตัดสินความเก่งโดยให้มันปีนต้นไม้ มันจะแก่ตายไปพร้อมกับความเชื่อว่า ตัวมันไม่มีอะไรดีสักอย่าง (อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์)

เพราะพ่อแม่ คือ ครูคนแรกของลูก และลูกเรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างจากที่บ้าน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ควรทำความเข้าใจในพัฒนาการและความแตกต่างรายบุคคลของลูก โดยเฉพาะเด็กในช่วงวัยแรกเกิดถึง 5 ปีนี้จะมี การเจริญเติบโตที่รวดเร็วมาก และการเจริญเติบโตในช่วงใดช่วงหนึ่งจะเป็นพื้นฐานของการเจริญเติบโตในช่วงต่อไป อีกทั้งเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ความสามารถของเด็กแต่ละคนก็มีขอบเขตจำกัด ผู้ปกครองต้องเข้าใจ บางครั้งต้องมีความอดทนกับสไตล์ของลูก และต้องไม่นำลูกของตนไปเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่นในวัยเดียวกัน แต่ต้องเข้าใจ และรู้ใจลูก และสามารถส่งเสริมพัฒนาการของลูกในวิถีทางที่ลูกชอบได้อย่างเหมาะสม

ใบงาน “วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการเลี้ยงลูก”

- คุณมีอะไรที่เป็นจุดแข็ง / สิ่งดีๆ ที่จะช่วยในการเลี้ยงลูกเป็นไปด้วยดี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- คุณมีอะไรเป็นจุดอ่อน ที่ต้องพัฒนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- จะดีกว่านี้ ถ้า (คุณปรับอะไร).....

.....

..... แล้วการเลี้ยงลูกคุณจะดีขึ้น

ใบความรู้ “พัฒนาการเด็ก เรื่องสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม”

พัฒนาการเด็ก

พัฒนาการเด็กถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐานของการเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ พ่อแม่ทุกคนจะต้องคอยสังเกต ติดตามและใส่ใจในทุกๆ อย่างก้าวของชีวิตเขา เพื่อให้เขาได้เติบโตขึ้นมาอย่างปกติ มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ และพวกเขาก็จะเป็นกำลังสำคัญที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมได้เต็มที่ในอนาคต

ประเภทของ "พัฒนาการ" แบ่งออกได้ 4 ด้าน ใหญ่ ๆ ดังนี้

พัฒนาการด้านสติปัญญา คือ ความสามารถในการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้

พัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ คือ ความสามารถในการปรับตัวพฤติกรรม การแสดงออกทางความรู้สึก ให้เป็นที่ยอมรับในสังคม ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุขได้

พัฒนาการด้านภาษา คือ การรับรู้และเข้าใจในการสื่อสาร ด้วยการใช้เครื่องมือการสื่อสาร เช่น การเขียน การพูด การทำตามคำสั่ง เป็นต้น

พัฒนาการทางกาย แบ่งออกเป็นพัฒนาการของ กล้ามเนื้อมัดใหญ่ คือ กล้ามเนื้อสำหรับการทรงตัว และเคลื่อนไหว เช่น การชันคอ การคว่ำ การนั่ง การยืน ส่วนพัฒนาการของ กล้ามเนื้อมัดเล็ก คือ การทำงานโดยการใช้มือและตาประสานกัน เช่น การระบายสี การเขียน การปั้นดินน้ำมัน

ปัญหาพัฒนาการเด็กที่พ่อแม่ควรรู้

ปัจจุบันปัญหาทางด้านพัฒนาการเด็กนั้น สามารถแบ่งแยกออกได้ เป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ

1. เด็กที่เป็นโรคทางพัฒนาการ ยกตัวอย่างเช่น ดาวน์ซินโดรม ออทิสติก สมาธิสั้น กลุ่มเด็กที่เป็นโรคการเรียนรู้บกพร่อง หรือ กลุ่ม LD (Learning Disorder)

2. เด็กที่ไม่ได้เป็นโรค แต่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรม ซึ่งกลุ่มนี้อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาที่ตัวเด็กเอง หรือ เกิดจากการเลี้ยงดู หรืออาจเป็นพฤติกรรมไม่เหมาะสมบางอย่างที่เกิดขึ้นได้เป็นปกติในแต่ละช่วงวัย ทั้งนี้คุณพ่อคุณแม่ควรเฝ้าสังเกตพัฒนาการของลูกตั้งแต่เริ่มต้น โดยอาจสังเกตตามแนวทางดังกล่าวเพื่อดูว่าลูกของเรา มีแนวโน้มอยู่ในกลุ่มปัญหาใด เพื่อที่จะขอคำปรึกษาหรือส่งลูกเข้ารับการปรับพฤติกรรมกับผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ใบความรู้ “พัฒนาการที่ต้องติดตามเฝ้าระวัง”

- 2 เดือน** คร่ำได้ก่อน 3 เดือน ยังไม่จ้องหน้าสบตา
- 4 เดือน** ไม่สามารถชันคอหันซ้ายขวาได้ดี มือกำตลอดเวลา ไม่มองตามใบหน้าหรือวัตถุ ไม่ตอบสนองต่อเสียงที่ได้ยิน
- 6 เดือน** ไม่พลิกคว่ำหงาย ยังนั่งโดยช่วยพยุงไม่ได้ ทำนั่งเป็นรูป W ขาเหยียดเกร็งเวลาหยิบคลาน
- 9 เดือน** ยังนั่งเองไม่ได้ ยังเกาะยืนไม่ได้ ยังไม่สามารถใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วอื่นในการหยิบของได้ ยังไม่เปลี่ยนมือถือของ ยังไม่หันหาเสียงตามทิศทางของเสียง ยังไม่เป่าปากเล่นน้ำลาย
- 12 เดือน** ยังเหนียวตัวขึ้น เกาะยืนไม่ได้ ใช้มือข้างเดียวตลอดเวลา เรียกชื่อแล้วยังไม่หันหาเสียงเรียก ยังไม่แสดงท่าทางโต้ตอบ เช่น โบกมือ สันติริษะ
- 18 เดือน** เดินเองไม่ได้ ยังไม่ชี้บอกสิ่งที่ต้องการ หรือไม่ชี้ชวนให้ผู้อื่นดูสิ่งที่สนใจ ไม่มีการโชว์หรืออวดของทำตามคำสั่งง่ายๆ ไม่ได้ ไม่สามารถเล่นสมมติได้ ไม่มีความสนใจร่วมหรือชวนคนรอบข้างเล่นด้วย
- 2 ปี** ยังเดินถอยหลังและเตะลูกบอลไม่ได้ ยังไม่พูด 2 คำที่มีความหมายต่อกัน (ไม่นับการพูดตาม)
- 30 เดือน** ยังกระโดด 2 เท้าไม่ได้ ยังพูดเป็นวลีสั้นๆ ไม่ได้
- 3 ปี** ยังขึ้นบันไดสลับเท้าไม่ได้ ยังพูดไม่เป็นประโยคสั้นๆ ภาษาที่เด็กพูด คนอื่นฟังไม่เข้าใจเป็นส่วนใหญ่ พูดตามโดยไม่มีความหมาย
- 4 ปี** ยังลงบันไดสลับเท้าไม่ได้ ไม่สามารถเล่าเรื่องสั้นๆ ให้คนอื่นฟังเข้าใจได้ ไม่รู้จักรอคอย เล่นร่วมกับคนอื่นไม่ได้ เล่นรุนแรงผิดปกติ อยู่ไม่นิ่ง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองง่ายๆ ได้ เช่น ใส่เสื้อผ้า ล้างมือ ควบคุมการถ่ายอุจจาระไม่ได้
- 5 ปี** ยังกระโดดขาเดียวไม่ได้ ยังโยนและรับลูกบอลไม่คล่อง ยังทำตามคำสั่ง 2 ขั้นตอนไม่ได้

ใบความรู้เรื่อง “ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูก”

พ่อแม่ทุกคนย่อมปรารถนาที่จะเห็นลูกมีความสุข เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีความสามารถในการดำเนินชีวิต พ่อแม่จึงควรมาทำความเข้าใจในหลักการต่างๆ ที่จะทำให้พ่อแม่เลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้

- 1. การสื่อสารกับลูก** พ่อแม่ควรพูดคุยกับลูกด้วยถ้อยคำน้ำเสียงทางบวก เป็นไปในทางยกย่องและให้กำลังใจกับลูก ต้องมีการตอบสนองการสื่อสารทั้งสองฝ่าย รวมทั้งพ่อแม่ต้องกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการทางคำพูดที่เหมาะสม มีกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กอ่านออกเขียนได้ พูดคุยกับเด็กบ่อยๆ โดยใช้ภาษาที่หลากหลาย และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง
- 2. การดูแลทะนุถนอมลูก** พ่อแม่รู้ความต้องการลูกและตอบสนองความต้องการของลูกได้อย่างเหมาะสม มีปฏิสัมพันธ์กันทางบวก แสดงความเห็นอกเห็นใจ สามารถรู้เข้าใจและดูแลความรู้สึกของลูกได้ เมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่นพ่อแม่ควรพูดถึงเด็กในทางบวก มองพฤติกรรมเด็กให้เป็นปกติ และควรตอบสนองและยกย่องเด็กในทางบวก นอกจากนี้ควรทำให้เวลาของการรับประทานอาหารให้เป็นช่วงเวลาสร้างความพึงพอใจต่อกันทั้งพ่อแม่และลูก และให้เด็กได้เจริญอาหารอย่างเหมาะสม
- 3. การจัดการกับลูก** พ่อแม่ควรรับรู้สภาพของลูกตามความเป็นจริง และมีความคาดหวังในพฤติกรรมของลูกตามช่วงอายุอย่างเหมาะสม มีการวางแผนจัดการดูแลลูกอย่างสม่ำเสมอ คอยช่วยสอนให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง ทั้งนี้พ่อแม่ควรทำตามแผนที่วางไว้โดยไม่ทำร้ายร่างกายเด็ก และควรใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงทางบวกในการจัดการกับเด็ก เตรียมแผนการกำกับดูแลเด็กอย่างเพียงพอทั้งที่บ้านและในการดูแลของผู้อื่นๆ
- 4. การสร้างสภาพแวดล้อมที่สุขสมบูรณ์** พ่อแม่ควรสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้โดยผ่านการเล่น มีการเตรียมพื้นที่เพื่อให้เด็กได้มีการสำรวจ และได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย โดยเป็นสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย และพ่อแม่ควรมีแบบแผนของการทำกิจกรรมเป็นกิจวัตรประจำวัน
- 5. กิจกรรมของพ่อแม่กับลูก** การทำกิจกรรมร่วมกันจะต้องเป็นไปในทางบวก และมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความสนุกสนาน นอกจากนี้พ่อแม่ควรใช้วิธีในการช่วยสอนทักษะใหม่ๆ ให้กับเด็กอย่างเหมาะสม หากิจกรรมเพิ่มเติมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ควรทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ และที่สำคัญพ่อแม่จะต้องเตรียมความพร้อมในการเข้าโรงเรียนของลูกในทุกด้าน รวมถึงการเฝ้ากำกับดูแลขอบเขตในการดูทีวี ของเด็ก

แหล่งความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก และพัฒนาการเด็ก

1. App kunlook
2. <http://www.thaichilddevelopment.com/download.php>Google
3. <https://www.facebook.com/ittiritsarinee/> (Dad Mom and Kids)
4. สมุดสีชมพู

ครั้งที่ 6

เรื่อง บทบาทพ่อแม่วัยรุ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความรักความผูกพันกับลูก
2. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นประพัตติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูก

ระยะเวลา : 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

1. เครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊คสำหรับเปิดคลิปวิดีโอ “ต้นแบบ”
2. ใบงานเรื่อง “พ่อหมีสอนบิน”

แนวคิดสำคัญ

พ่อแม่เป็นผู้มีความสำคัญยิ่งต่อการอบรมเลี้ยงดูลูก พ่อแม่ที่รู้และสามารถทำตามบทบาทหน้าที่ได้ ก็เหมือนเป็นการวางรากฐานที่แข็งแรงให้กับชีวิตของลูก ซึ่งลูกจะเรียนรู้จากพ่อแม่ในชีวิตประจำวัน ผ่านวิธีคิด เจตคติ คุณธรรม วิธีการตัดสินใจ การแก้ปัญหา ตลอดจนการกระทำต่างๆ เมื่อลูกต้องแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาเขาจะทำตามแบบพ่อแม่โดยอัตโนมัติ หากลูกเห็นแบบอย่างที่ไม่ดี พฤติกรรมอัตโนมัตินั้นก็ออกมาในทางลบ แต่หากเห็นแบบอย่างที่ดีลูกก็จะมีพฤติกรรมเชิงบวกโดยอัตโนมัติ และสิ่งสำคัญไปกว่านั้น คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก หากพฤติกรรมของพ่อแม่ไม่มีความสอดคล้องเหมาะสม ลักษณะของความรักความผูกพันของลูกต่อพ่อแม่ ก็จะเป็นไปในแบบไม่รู้สีกมันคงปลอดภัย และจะส่งผลให้เด็กเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็มักจะพบกับปัญหายากในการมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับคนอื่น ดังนั้นจึงถือเป็นความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูกได้ในทุกเรื่อง ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิดพฤติกรรม ที่เชื่อว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงและแทนที่ได้ด้วยพฤติกรรมใหม่ๆ โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่น เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับบทบาทการเป็นพ่อแม่ของพวกเขา ใช้เทคนิคแม่แบบ (Modeling) เทคนิคการเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) เทคนิคการสอน (Coaching) และใช้เทคนิคการแสดงบทบาท (Role play) ของทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว เทคนิค

การให้กำลังใจ(Encouragement) เทคนิคการชม (compliment) ของทฤษฎีอย่างสันมุ่งเน้นคำตอบในการฝึกพฤติกรรมใหม่ของพ่อแม่

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกของพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งที่ผ่านๆ มา รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไร เกิดขึ้น ในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อชี้นำพฤติกรรม โดยให้พ่อแม่วัยรุ่น อ่านบทความ “พ่อหมีสอนบิน” หลังอ่านจบ ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน แล้วผู้วิจัยแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรักความผูกพันของพ่อแม่ว่า “ตามธรรมชาติความรักของพ่อแม่จะเป็นแบบที่เรียกว่า “รักโดยไม่มีเงื่อนไข” ซึ่งพ่อแม่จะคิดอยู่เสมอว่า ลูกคือทุกสิ่งทุกอย่าง ตอนลูกยังเป็นเด็กยังเล็กๆ อยู่นั้นก็คอยห่วงใยทะนุถนอม คอยดูแลปกป้อง คอยช่วยเหลือสนับสนุนลูก แม้เมื่อลูกทำผิดพลาดไปพ่อแม่ก็พร้อมจะให้อภัยเสมอ ฝ่าเลี้ยมดูให้ลูกได้เติบโตขึ้นเป็นคนมีคุณภาพ และใช้ชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง หรือแม้ลูกจะแต่งงานไปแล้ว แต่ความรักความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้น ก็ยังเหมือนเดิมและไม่ได้ลดน้อยถอยลงเลยแม้แต่น้อย ซึ่งคนที่ได้เป็นพ่อเป็นแม่คนเท่านั้น ที่จะสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกต่างๆ เหล่านี้ได้ เพราะมันคือความรักความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก และจะเห็นว่าลูกเองก็รับรู้ได้ จึงได้ตอบแทนพระคุณพ่อแม่”

2. จากนั้นผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างของพ่อหมีที่มีต่อลูกกว่าเป็นอย่างไรบ้าง และผู้วิจัยแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม “ดิฉันพยายามจะชี้ให้เห็นว่า ลูกก็มีพ่อแม่เป็นแบบอย่างเพื่อซึมซับและปฏิบัติตาม ในกรณีพ่อหมีคืออยากให้ลูกบินได้ ถึงแม้ตัวเองจะบินไม่ได้ เพราะไม่ใช่คน แต่พ่อหมีก็มีความพยายามที่จะทำให้ลูกเห็น”

3. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นดูคลิปวิดีโอ “ต้นแบบ” แล้วใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยต่อกัน แสดงความคิดเห็น และเปิดเผยพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความรับผิดชอบของพ่อแม่ออกมา โดยการทบทวนตนเอง ในการเป็นแบบอย่างที่ดีและไม่ดีของตนเองว่ามีอะไรบ้าง และรู้สึกอย่างไรกับการเป็นแบบอย่างที่ดีและไม่ดีของตนเอง เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นมองเห็นสภาพปัญหาของตนเองและความต้องการแก้ไข

4. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการแสดงบทบาทร่วมกับการสอน โดยให้พ่อแม่ฝึกพฤติกรรมแสดงออก โดยให้เลียนแบบท่าทางตามที่พ่อแม่วัยรุ่นต้องการจะเป็นแบบอย่างให้ลูก ในเรื่องการพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพระหว่างสามีภรรยาและกับลูก การแสดงความรักกันในครอบครัวด้วยการกอด หอม สัมผัสสร้างกายด้วยความอ่อนโยน การปฏิบัติตามข้อตกลงของครอบครัว การมี

ระเบียบวินัย และการไม่ยุ่งเกี่ยววบายมุข ซึ่งผู้วิจัยจะให้แรงเสริมทันทีเมื่อพ่อแม่เลียนแบบได้ ถ้าเลียนแบบไม่ได้ผู้วิจัยให้กำลังใจเพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความพยายามในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

ขั้นยุติ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้อย่างผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ ของพ่อแม่วัยรุ่น
3. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่างๆ
2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม

เอกสารประกอบ

การให้คำปรึกษาคอบครัวแบบบูรณาการสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ครั้งที่ 6 ในงาน “พ่อหมีสอนบิน”

หมีโคล่าเจอลูกนกถูกทิ้ง หมีจึงเอาลูกนกมาดูแล แล้วเป็นพ่อให้ลูกนก เมื่อถึงเวลา ลูกนกต้องฝึกบิน ลูกนกถามหมี “พ่อจำหนูจะบินได้อย่างไร” หมีบอกไปว่า เตี้ยพอบินให้ดู หมีกระโดดจากยอดไม้แล้วกระพือแขนเร็ว ๆ เพื่อให้ลอยขึ้น แต่ทุกครั้งหมีก็หล่นลงพื้นด้วยความหนักของตัว หมีทำแบบนี้ทุกวัน ให้ลูกนกดู แล้วบอกลูกนก ให้กระพือปีกแรงๆ ตาม “พ่อไม่เห็นบินได้เลย” ลูกนกถาม “เพราะพ่ออ้วนไง แต่ลูกบินได้นะ ลองทำดูสิ” หมีบอกลูก “พ่อเธอไม่มีทางบินได้หรอก เพราะพ่อเธอไม่ใช่คน” ต้นไม้กระซิบบอกลูกนก “ถ้าพ่อบินไม่ได้ พ่อจะทำอย่างนั้นทุกวันทำไม” ลูกนกถามต้นไม้ “วันไหนเธอมีคนที่คุณรักสุดหัวใจเธอจะเข้าใจเอง” ต้นไม้ตอบ ลูกนกมองหมีที่ตัวเต็มไปด้วยแผล แล้วถามว่า “พ่อบินไม่ได้ พ่อจะพยายามบินทำไม” หมียิ้มแล้วลูบหัวลูกนกเบาๆ พร้อมบอกว่า “การพยายามทำอะไรเพื่อคนที่เรารัก มันไม่มีขีดจำกัดหรอก มันทำได้ทุกอย่าง พ่ออยากให้หนูบินได้ เพื่อที่สักวันหนูโตขึ้น จะได้บินออกไปดูโลกกว้าง บินออกไปเห็นอะไรใหม่ๆ บินออกไปหากิน และเจอคนดีๆ ที่พร้อมจะเคียงข้างหนู พ่อรักหนูนะ” ลูกนกไม่ตอบอะไร ปล่อยตัวลงไป กระพือปีกให้แรงแล้วก็บินออกไปสู่ท้องฟ้ากว้างใหญ่ มีเพียงหมีที่มองจากต้นไม้ต้นนั้น ด้วยรอยยิ้มแห่งความสุขและน้ำตาจากความใจหาย เขาไม่รู้ว่าลูกนกจะบินไปไหน เขาไม่รู้ว่าลูกนกจะบินไปหาใคร แต่เขารู้ว่า ลูกนกบินได้แล้ว เขาก็สุขใจ ตะวันกำลังลับลา หมีนั่งเช็ดแผลตัวเอง พร้อมกับมองเงาฝูงนกที่บินตรงขอบฟ้า แล้วหวังว่าจะมีลูกที่เขารักบินอยู่ในนั้น ก่อนหลับตาไปด้วยความเหนื่อยล้า แต่สุขใจ ไม่ทันได้หลับสนิท ก็มีอะไรแผ่นใหญ่ๆ มาห่มไว้ หมีลืมตา เห็นลูกนกกำลังบินคาบใบไม้มาห่มให้ พร้อมกับอาหารและหญ้าสมุนไพรไว้ให้ใส่แผล ลูกนกบินลงบนไหล่หมีอย่างเบาๆ แล้วกระซิบที่หูไปว่า “หนูรักพ่อนะ”

นิทานจาก LINE ภาพจาก http://www.francesjerome.com/html/bear_bird.html

ครั้งที่ 7

เรื่อง บทบาทพ่อแม่วัยรุ่น

วัตถุประสงค์

เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นบอกวิธีจัดการกับพฤติกรรมลูกได้อย่างเหมาะสม

ระยะเวลา : 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

10. กระดาษ A4
11. ปากกา
12. ใบความรู้เรื่อง “ความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม”
13. ใบงาน “การสำรวจใจ ผีกลิตใหม่”
14. ใบความรู้เรื่อง “ทักษะการจัดการพฤติกรรมลูก”

แนวคิดสำคัญ

การช่วยเหลือลูกให้สามารถจัดการกับโลกภายนอกกรอบตัวของพวกเขาได้ ถือเป็นบทบาทหนึ่งที่ท้าทายการทำหน้าที่พ่อแม่ พ่อแม่ที่มีทิศทางบวกในการจัดการกับพฤติกรรมของลูก จะช่วยให้ลูกทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สำหรับขอบเขตของการบังคับนั้นจะต้องแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่สามารถยอมรับได้ และเป็นการทำเพื่อให้เกิดพัฒนาการในขั้นต่างๆ เท่านั้น โดยการบังคับที่เกี่ยวข้องกับการกระทำก็ต้องมีความชัดเจน ทั้งการให้รางวัลหรือลงโทษทางวินัย และควรเป็นไปภายในขอบเขตนั้นๆ อย่างมีเหตุผล และเป็นไปในทิศทางของการให้ความรัก ซึ่งในที่สุดเด็กจะได้เรียนรู้ที่จะอยู่กับขอบเขตของพฤติกรรมต่างๆ และเกิดเป็นทักษะทางสังคมขึ้น แต่ถ้าหากขอบเขตของการบังคับนั้นเป็นไปอย่างไม่มีเหตุผลและไม่สอดคล้องกัน เช่น การลงโทษที่มากเกินไป อันนี้ก็จะไปทำลายพัฒนาการของเด็กได้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและการรู้คิด พฤติกรรม ที่เชื่อว่า พฤติกรรมทุกพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงและแทนที่ได้ด้วยพฤติกรรมใหม่ๆ โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) เทคนิคการสอน (Coaching) เทคนิคการเสริมแรงบวก (Positive reinforcement) เทคนิคการแสดงบทบาท (Role play) เทคนิคการปรับโครงสร้างความคิด (Cognitive restructuring)

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกของพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งที่ผ่านๆ มา รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนอะไร อย่างไร ในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้

ขั้นดำเนินการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของลูก วิธีการจัดการพฤติกรรม และการลงโทษลูก โดยให้หน้าพูดคุยกัน บอกความคิดความรู้สึกที่มีต่อปัญหาพฤติกรรมลูก และการจัดการพฤติกรรมลูก และ ณ ตอนนี้มีอะไรอยากจะบอกอีกฝ่ายเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อให้มีความเข้าใจกันมากขึ้น ผู้วิจัยเพิ่มเติมว่า “โดยธรรมชาติ พฤติกรรมปัญหาของเด็กมักจะเริ่มในช่วงวัย 2 - 5 ขวบ เนื่องจากยังพูดสื่อสารได้ไม่ดีนัก แล้วเด็กจะชอบสำรวจสิ่งแวดล้อม ชอบทำตามหรือเลียนแบบผู้ใหญ่ แม้จะห้ามอย่างไรก็ไม่ฟัง จนดูเหมือนต่อต้าน นอกจากนี้ยังคิดว่าของทุกอย่างเป็นของตัวเอง หวงของเล่น ไม่รู้จักแบ่งปันสิ่งของ และอารมณ์ก็แปรปรวนง่าย ถ้าไม่ได้อะไรดังใจก็อาจจะร้องอาละวาดได้ พ่อแม่จึงควรมีความเข้าใจพัฒนาการและปัจจัยต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมเด็ก ซึ่งจะช่วยให้การปรับพฤติกรรมเด็กประสบผลสำเร็จด้วยดี”

2. ผู้วิจัยใช้เทคนิคปรับโครงสร้างความคิด เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นรักและเข้าใจพฤติกรรมของลูก และเพื่อให้มีพฤติกรรมเลี้ยงดูลูกทางบวก

2.1 ผู้วิจัยอธิบายการหาสาเหตุของพฤติกรรมไม่เหมาะสมของเด็ก ความเชื่อและความรู้สึก ที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรม รวมถึงการช่วยเด็กให้มีวินัยอย่างเหมาะสม

2.2 ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้ฝึกวิเคราะห์ความคิด อารมณ์และพฤติกรรมตามใบงาน แล้วใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นได้พูดคุยกันเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมลูก

3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสอน เกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมเด็กตามใบความรู้ ร่วมกับใช้เทคนิคแสดงบทบาท เพื่อฝึกให้พ่อแม่วัยรุ่นมีทักษะการจัดการลูกทิศทางใหม่ที่ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะให้แรงเสริมทันทีเมื่อพ่อแม่เลียนแบบได้ ถ้าเลียนแบบไม่ได้ผู้วิจัยให้กำลังใจเพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเกิดความพยายามในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่

ขั้นยุติ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ ของพ่อแม่วัยรุ่น

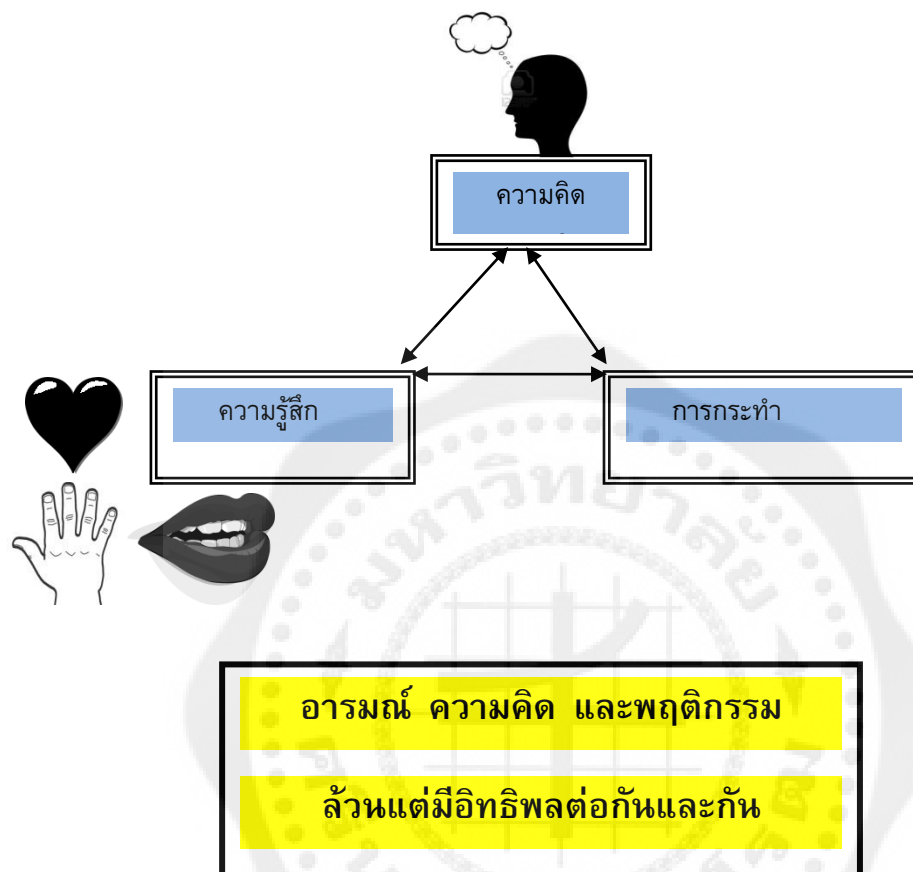
3. ผู้วิจัยนัดหมาย วันเวลา และสถานที่ในการให้คำปรึกษาครอบครัวครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่างๆ
2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม

ใบความรู้ “ความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม”

วิธีหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ก่อนที่จะสอนลูก

อันดับแรกคือ ควรหลีกเลี่ยงอารมณ์ที่ไม่จำเป็น ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า เราจะคิดถึงสิ่งต่างๆ ก่อนที่เราจะมีปฏิกิริยาใดๆ ออกมา เพราะความคิดของเราจะมาก่อน และจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกกับการกระทำของเรา แต่ความคิดของเราใช้ว่าจะจะเป็นจริงหรือเป็นความคิดที่ดีเสมอไป เราทุกคนสามารถคิดผิดพลาดและนำไปสู่ปัญหาได้ แต่โชคดีที่เราสามารถตรวจสอบ และเปลี่ยนแปลงความคิดที่ไม่เป็นจริงนั้นได้ ก่อนที่จะแสดงปฏิกิริยาอะไรออกไปต่อลูกของเรา

อันดับสอง คือ ความคิด อารมณ์ และการกระทำของเรา เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเหมือนกับสามเหลี่ยม สัมพันธ์ ซึ่งเมื่อเราเปลี่ยนสิ่งหนึ่ง อีกสองสิ่งก็จะเปลี่ยนไปโดยอัตโนมัติ

ตัวอย่างการ ฝึกวิเคราะห์ความคิด อารมณ์ พฤติกรรม

เหตุการณ์	ความคิด	อารมณ์ ความรู้สึก	พฤติกรรม
พ่อแม่ไปทัศนศึกษากับลูก ลูกประพาดิตัวดี	เรามีลูกดี	ภูมิใจ	พูดชมลูกว่า ลูกเยี่ยมมาก
สามเหลี่ยมที่ไม่ต้องการให้เปลี่ยนไป			
เหตุการณ์	ความคิด	อารมณ์ ความรู้สึก	พฤติกรรม
พ่อแม่ไปทัศนศึกษากับลูก ลูกประพาดิตัวนอกกลุ่มนอกทาง	คงไม่มีอะไรดีขึ้น	ผิดหวัง (100%) เศร้า (100%)	ถอยห่างจากลูก
สามเหลี่ยมที่ต้องการให้เปลี่ยนไป			
	บางทีลูกเราก็ไม่ได้ แย่นานนั้นหรอก	ผิดหวัง (30%) เศร้า (30%)	พูดกับลูกว่า พ่อแม่กำลังเป็นห่วง พฤติกรรมของลูก หรือถามลูกว่า ลูกกำลังคิดอะไรอยู่

ใบงาน “การสำรวจใจ ฝึกคิดใหม่”

คำชี้แจง ให้ท่านทบทวนเหตุการณ์ที่ทำให้ท่านรู้สึกไม่สบายใจใน 2 อาทิตย์ที่ผ่านมา

เหตุการณ์	ความคิด	อารมณ์	พฤติกรรม

ปรับเปลี่ยนความคิดใหม่

เหตุการณ์	ความคิด	อารมณ์	พฤติกรรม

ใบความรู้ “ทักษะการจัดการพฤติกรรมลูก”

1) ทักษะการให้กำลังใจ เป็นวิธีการแสดงออกถึงความรู้สึกดี ๆ ของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกดีกับตัวเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ง่าย สนใจเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ และสามารถรับมือกับความท้าทายต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตได้ดีขึ้น

2) ทักษะการช่วยเด็กให้สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้พ่อแม่กำหนดขอบเขตพฤติกรรมของเด็ก ให้เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ หยุดพฤติกรรมที่ไม่ชอบของลูก เช่น เปลี่ยนจาก “ไม่” “อย่าทำนะ” เป็น “ได้จะ หนูทำอย่างนี้แทนก็ได้” หรือ “ดีแม่แบบนี้ไม่ได้จะ หนูต้องทำตัวให้น่ารักกับแม่นะจะลูก” ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้ เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ และมีความอยากรู้ อยากเห็น โดยที่ไม่เกิน ขอบเขตของความปลอดภัย และ การเคารพในผู้อื่น

3) การใช้น้ำเสียงที่สงบ ช่วยทำให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการใช้เสียงในการสื่อสาร และช่วยให้ได้เน้นไปยังสิ่งที่ต้องการสื่อสารด้วย การใช้เสียงดังจะทำให้เด็กก้าวร้าว กลัว ไม่พอใจ และโกรธได้ การใช้เสียงที่สงบเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการลดความขัดแย้ง ไม่ว่าเด็กจะพยายามสร้างความขัดแย้งมากเท่าไรก็ตาม พ่อแม่ควรจะแสดงให้เห็นถึงวิธีการใช้น้ำเสียงที่สงบนี้อยู่เสมอ ในความเป็นจริง พ่อแม่จะต้องสงบเยือกเย็นให้มากขึ้นเมื่อพบว่าเด็กเริ่มจะทำให้เรื่องบานปลาย

4) การใช้แรงเสริมที่มีประสิทธิภาพ

1. **ให้ความสนใจหรือเลือกไม่สนใจ** ถ้าหากต้องการที่จะกำจัดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์นั้น พ่อแม่จะต้องหยุดให้ความสนใจกับพฤติกรรมนั้นของเด็ก (และให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์แทน)

2. **เป็นมันเช่นนั้นเอง** ทักษะนี้ใช้ความเห็นอกเห็นใจและความใจเย็น มองว่ามันเป็นเช่นนั้นเอง (สิ่งไหนทำได้หรือสิ่งไหนไม่สามารถทำได้)

3. **การหยุด การชี้แนะซ้ำ การเสริมแรง** ทักษะนี้จะใช้เพื่อหยุดเด็ก เมื่อพวกเขาประพฤติไปในทางที่ไม่เหมาะสมและไม่สามารถยอมรับได้ บางทีเด็กเล็กอาจจะวิ่งไปที่ถนน หรือหยิบกรรไกรคมขึ้นมา หรือพี่อายุ 4 ขวบจะตีน้องอายุ 2 ขวบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถยอมรับได้ ทักษะนี้จะสอนพ่อแม่ให้รู้วิธีที่จะหยุดพฤติกรรมเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ ไปยังพฤติกรรมที่เหมาะสม และให้ความสำคัญในการใช้การเสริมแรงเมื่อมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเกิดขึ้น

4. **ขอเวลานอก** ทักษะนี้สามารถนำมาใช้ในหลายรูปแบบ อาจจะเพียงแค่ให้เด็กนั่งเงียบเป็นนาที หรืออาจจะให้เด็กไปสถานที่ห่างจากคนอื่น เพียงแค่ให้เด็กมีการ “หยุดพัก” ซึ่งทำงานง่ายและเหมาะสม การใช้วิธีหยุดพักกับเด็กคือในห้องเหมือนกับห้องฉุกเฉินในโรงพยาบาล มันจะต้องทำเมื่อจำเป็นที่จะต้องทำ และต้องทำด้วยความเชี่ยวชาญอย่างมาก

ครั้งที่ 8

เรื่อง การสนับสนุนทางสังคมและยุติการให้คำปรึกษาครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นทราบแหล่งสนับสนุนสวัสดิการทางสังคม
2. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นทราบแหล่งข้อมูลคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก
3. เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นรู้จักวิธีการจัดการความเครียดและมีคนที่สามารถรับฟังได้
4. เพื่อยุติการให้คำปรึกษาครอบครัว

ระยะเวลา: 90 นาที

สื่อ/อุปกรณ์

15. ใบความรู้ “แรงสนับสนุนทางสังคม”

แนวคิดสำคัญ

การที่วัยรุ่นต้องมารับบทบาท “พ่อแม่” โดยที่ยังไม่พร้อมย่อมมีผลกระทบต่อการพัฒนาการในมิติต่างๆ ของลูกรวมถึงกระทบต่อการพัฒนาการทางสังคมของตัวพ่อแม่วัยรุ่นเอง พ่อแม่วัยรุ่นมักมีความนับถือตัวเองต่ำจึงทำให้กลัวการถูกปฏิเสธจากสังคม ต้องประสบกับปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์มีความเครียดจากการเปลี่ยนผ่านบทบาทวัยรุ่นมาเป็นพ่อแม่ ต้องพึ่งพาผู้อื่นทางเศรษฐกิจ ร่วมกับการสนับสนุนทางสังคมที่มีน้อย พ่อแม่วัยรุ่นจึงเป็นกลุ่มเปราะบางที่ต้องการการประคับประคองช่วยเหลือจากสังคม และโดยเฉพาะการสนับสนุนทางสังคมนั้น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่วัยรุ่น ดังนั้นพ่อแม่วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ ทางวัตถุ และข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างมีคุณภาพผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดทฤษฎีอย่างสันมุ่่งเน้นคำตอบที่เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยการช่วยให้ครอบครัวมองหาทางออกความท้าทายและสร้างความหวังในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเป็นการให้ความช่วยเหลือที่เน้นอนาคต โดยใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Person to person relationship) ของทฤษฎีเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่น เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นพูดคุยทำความเข้าใจกันและกันในด้านแรงสนับสนุนทางสังคมของตน ใช้เทคนิคคำชมเชย เทคนิคคำถามสร้างพลังใจ เทคนิคคำถามปาฏิหาริย์ เทคนิคคำถามระดับขั้น เทคนิคคำถามข้อยกเว้น ร่วมกับเทคนิคการให้การศึกษาของทฤษฎีการรู้คิดพฤติกรรม

วิธีดำเนินการ

ขั้นเริ่มต้นการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกของพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งที่ผ่านๆ มา รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนอะไร อย่างไร ในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา
2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นเล่าประสบการณ์ของวัยรุ่นที่ต้องมาเลี้ยงลูก ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้น โดยให้หันหน้าพูดกัน แล้วบอกความรู้สึก ณ ตอนนั้น ว่ามีอะไรอยู่ในใจที่อยากจะบอกอีกฝ่าย เพื่อให้เข้าใจกันมากขึ้น แล้วใช้เทคนิคกล่าวคำชมเชย “คุณเป็นพ่อแม่ที่น่ารักมาก แม้อยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก” เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นรู้สึกว่าผู้วิจัยเป็นพวกเดียวกับเขา และง่ายต่อการให้พวกเขาทำการเปลี่ยนแปลงต่อไป จากนั้นผู้วิจัยถามเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ วัตถุ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก “เวลาเรามีปัญหาเราอยากคุยกับใคร” “เวลาเราไม่มีเงินใช้จ่าย เราทำอย่างไร” “เวลาเราไม่รู้ว่าอะไรดี เราหาทางออกอย่างไร” โดยใช้คำถามปลายเปิด การรับฟัง และการสะท้อน
2. ผู้วิจัยใช้เทคนิคให้การศึกษากับพ่อแม่วัยรุ่นเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม ในด้านอารมณ์ วัตถุ และข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นเห็นความสำคัญของการรับรู้แรงสนับสนุนต่างๆ ที่จะช่วยให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเลี้ยงลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น จากนั้นให้ทำใบงานสามชั้น
3. ผู้วิจัยใช้เทคนิคคำถามลำดับขั้นเพื่อประเมินแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ หลังการให้คำปรึกษาครอบครัวที่ผ่านมาทั้งหมด “หลังจากที่เราได้พูดคุยกันมาในประเด็นต่างๆ ตลอด 2 เดือนมานี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านเจตคติของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ความเข้าใจในการเลี้ยงลูก พันธะผูกพันระหว่างพ่อวัยรุ่นกับแม่วัยรุ่น บทบาทพ่อแม่วัยรุ่น และการสนับสนุนทางสังคม คุณลองให้คะแนนความมั่นใจว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นชีว่าเท่าไร คะแนนเต็ม 10 หมายความว่า คุณมั่นใจว่าคุณสามารถเปลี่ยนให้มันดีขึ้นได้แน่นอน และหลังจากนี้ 1 เดือน คุณจะยังพูดได้อย่างมั่นใจว่าคุณทำได้จริง ส่วนคะแนน 1 หมายความว่า คุณไม่มีแรงจูงใจจะทำอะไรเลยเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และคิดว่าจะถอยหลังเข้าคลอง ขณะนี้ความมั่นใจที่จะทำได้ของคุณอยู่ที่ระดับใด ระหว่าง 1-10” จากนั้นผู้วิจัยถามว่า “อะไรคืออุปสรรคที่ยังทำให้คุณไม่มั่นใจ”
4. ผู้วิจัยใช้เทคนิคคำถามที่ถูกยกเว้น ในกรณีที่พ่อแม่วัยรุ่นคิดว่ามีปัญหาที่หนักแต่ในความจริงมันเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย โดยผู้วิจัยทำให้เห็นว่ามันไม่ใช่ปัญหาที่หนักมาก และปัญหาก็ไม่ใช่จะคงอยู่ตลอดไป มันควรมีข้อยกเว้นบ้าง สำหรับปัญหาชีวิต เพื่อทำให้ชีวิตมีอะไรที่ดีๆ ขึ้นบ้าง ร่วมกับการใช้เทคนิคคำถามที่สร้างพลังใจเมื่อพ่อแม่วัยรุ่นมองโลกในแง่ลบ ช่วยกระตุ้นให้พ่อแม่วัยรุ่น รู้จักมองโลกในแง่ดี มีความหวังและพลังที่คิดหาทางออกให้กับชีวิตได้

5. ผู้วิจัยใช้เทคนิคคำถามปฏิกิริยาเพื่อหาทางออกที่เป็นสมมติฐานของสถานการณ์ โดยพูดว่า “ถ้ามีสิ่งที่เป็นปฏิกิริยาเกิดขึ้นในคืนนี้ คุณตื่นมาพบว่าปัญหาทุกอย่างมันมลายหายไปสิ้น คุณจะทำอะไรที่มันแตกต่างจากที่คุณทำอยู่”

ขั้นยุติ

1. ผู้วิจัยให้พ่อแม่วัยรุ่นสรุปสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษาครอบครัวในครั้งนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นที่เป็นผลมาจากการแสดงออกต่อกันและการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองระหว่างสมาชิกครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้การอยู่ร่วมกันในครอบครัวมีความราบรื่น และมีอิทธิพลสำคัญต่อความสุขความสำเร็จของลูกและครอบครัว

2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้พ่อแม่วัยรุ่นซักถามข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ ของพ่อแม่วัยรุ่น

3. ผู้วิจัยยุติการให้คำปรึกษาครอบครัว และหลังจากนี้สมาชิกครอบครัวยังสามารถจะพบผู้วิจัยได้อีกแม้ยุติการให้คำปรึกษาครอบครัวไปแล้ว พร้อมให้ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในบริบทภาคกลางของไทย

การประเมินผล

1. ผู้วิจัยสังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามในประเด็นต่างๆ
2. ผู้วิจัยสังเกตจากความตั้งใจและความร่วมมือในการทำกิจกรรม

ใบความรู้ “แรงสนับสนุนทางสังคม”

บุคคลที่มีการเปลี่ยนผ่านของชีวิตหรือประสบกับภาวะวิกฤต หากมีเครือข่ายทางสังคมคอยประคับประคองบุคคลนั้นอยู่ บุคคลก็จะรู้สึกที่ตนเองปลอดภัยเพราะได้รับการดูแล มีผู้เห็นคุณค่าของตนหรือยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆ ทำให้สามารถปรับตัวผ่านสถานการณ์ไปได้ ยิ่งไปกว่านั้น คือ การที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ว่าจะได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม ย่อมมีความสำคัญมาก เพราะการให้แรงสนับสนุนทางสังคมที่มีประสิทธิภาพไม่ควรเกิดจากการร้องขอของบุคคลแต่ควรเกิดจากการให้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

แรงสนับสนุนทางสังคม มี 3 ด้าน ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคมในด้านอารมณ์ คือ การให้ความรักความเห็นอกเห็นใจและความห่วงใยกัน แรงสนับสนุนทางสังคมด้านวัตถุสิ่งของ เช่น การช่วยเหลือด้านสิ่งของ หรือเงินค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ และแรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การแนะนำ ชี้แนะแนวทาง การให้คำปรึกษาทางเลือกต่างๆ เป็นต้น

สำหรับแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นพื้นฐานสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นไทย ได้แก่ แรงสนับสนุนจากคู่สมรส ครอบครัวญาติ เพื่อน เพื่อนบ้าน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. หรือแม้แต่ผู้นำชุมชน ซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคมเหล่านี้ จะทำหน้าที่เป็นตัวดูดซับความเครียดและช่วยให้เกิดความผาสุกในครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นได้

ดังนั้น พ่อแม่วัยรุ่นจึงควรมองหาแหล่งสนับสนุนเพื่อการทำหน้าที่พ่อแม่ในการเลี้ยงดูลูกให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

ความสามารถในการเข้าถึงแรงสนับสนุนทางด้านอารมณ์ พ่อแม่วัยรุ่นสามารถหาคนในครอบครัวซึ่งครอบครัวเป็นแรงสนับสนุนที่เป็นหัวใจสำคัญ หรือคนที่สามารถไว้วางใจ เชื่อใจได้ และพร้อมจะให้ความรัก คอยให้กำลังใจ และรับฟังปัญหาต่างๆ ได้ อย่างน้อย 1 คน หรืออาจเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลที่คอยให้คำปรึกษาก็ได้เพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ การแสดงความรู้สึก หรือการได้รับความช่วยเหลือ การได้รับการกระตุ้นให้กำลังใจ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านนี้ นอกจากนี้การที่บุคคลจะปรับตัวต่อความเครียดได้ดีนั้นก็ต้องอาศัยข้อมูล ดังนี้

ความสามารถในการเข้าถึงแรงสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร พ่อแม่วัยรุ่นควรได้รับคำแนะนำชี้แนะแนวทางต่างๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ โดยพ่อแม่วัยรุ่นสามารถรับรู้ได้ว่า ผู้ให้ข่าวสารมีความเอาใจใส่ มีความรักและความหวังดีอย่างจริงใจ หรือกรณีเมื่อมีความเครียดพ่อแม่วัยรุ่นสามารถใช้บริการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ หมายเลข 1323 ทั้งนี้ก็จะช่วยให้ปรับตัวได้ สำหรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จากสมุดสีชมพูของกรมอนามัย นอกจากนี้ ยังมีแอปพลิเคชันตัวใหม่ที่สามารถตอบสนองต่อความรู้ในการดูแลลูกอย่างมีประสิทธิภาพให้กับพ่อแม่วัยรุ่นได้ มีชื่อเรียกอย่างน่ารักน่าเอ็นดูว่า “KhunLook” (คุณลูก) ซึ่งเป็น แอปพลิเคชัน ที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อเป็นคู่มือหรือเพื่อนแท้สำหรับการดูแลลูกอย่างรอบด้าน ไล่ตั้งแต่การดูแลขั้นพื้นฐาน ไปจนถึงการประเมิน

และติดตามการเจริญเติบโต พัฒนาการและสุขภาพของเด็กปฐมวัย โดยเน้นให้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเลี้ยงดู ได้แก่ผู้ปกครอง ให้สามารถประเมินสุขภาพและกระตุ้นพัฒนาการของเด็กได้ในเบื้องต้น ร่วมกันกับบุคลากรทางสาธารณสุข อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สามารถพกพาได้โดยสะดวก สามารถแจ้งเตือนกิจกรรมที่ต้องติดตาม เก็บบันทึกภาพและข้อมูล ตั้งแต่การคลอด การดูแลสุขภาพลูก การเจริญเติบโต ภาวะโภชนาการ พัฒนาการ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันตามวัย และมีคำแนะนำตามวัย จากกุมารแพทย์และทันตแพทย์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กโตและมีพัฒนาการเต็มศักยภาพ ลดความเสี่ยงต่อปัญหาพัฒนาการล่าช้าอีกด้วย นอกจากนี้พ่อแม่ผู้รู้ยังหาข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก ได้จากเว็บไซต์คุณภาพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูก เช่น www.maerakluke.com www.พัฒนาการเด็ก.com <https://th.theasianparent.com> หรือ www.youtube.com เป็นต้น

ความสามารถในการเข้าถึงแรงสนับสนุนทางด้านวัตถุสิ่งของ พ่อแม่ผู้รู้ที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจสามารถเกิดความเครียดที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูลูกได้ เมื่อมีปัญหาทุกคนในครอบครัวควรมีส่วนร่วมในการช่วยคิดและร่วมมือกันปฏิบัติ เพราะถ้าพ่อเป็นคนรับผิดชอบทั้งหมดก็จะทำให้พ่อเครียดอยู่คนเดียวสมาชิกในครอบครัวให้หันมาช่วยกันประหยัด และลดค่าใช้จ่ายได้อย่างไร ในขณะที่เดียวกันจะหาทางเพิ่มรายรับให้กับครอบครัวในช่องทางไหนบ้าง สำหรับแหล่งสวัสดิการการช่วยเหลือทางสังคมที่พ่อแม่ผู้รู้สามารถเข้าถึงได้ คือ พัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ หรือ พม. ที่มีเงินค่าอุดหนุนเด็กแรกเกิดสำหรับเด็กที่เกิดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2558 ถึง 30 กันยายน 2559 จากแม่ผู้รู้รายหัว 600 บาทต่อเดือนสามารถติดต่อได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

KhunLook "คุณลูก"
Mobile & Web Application
เพื่อส่งเสริมสุขภาพของเด็กไทย
เก็บและประเมินข้อมูลสุขภาพของคุณ
การเจริญเติบโต พัฒนาการ
ฟัน สุขภาพ และสุขภาพประจำใจ
พร้อมคำแนะนำเบื้องต้น
จากกุมารแพทย์และทันตแพทย์
www.khunlook.com

Carrier 3:43 PM

ครอบครัว
น้อง1
น้อง2
น้อง3
น้อง4
กดเพื่อเพิ่มข้อมูลลูก
กดเพื่อแก้ไขข้อมูลลูก

โครงการเงินอุดหนุน
เพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
ขยายเวลาสำหรับการคลอดก่อน 1 ก.ย. 60

เลี้ยงลูก
ไม่เหมือน
เลี้ยงบอล
นะพ่อ

1323
สายด่วนกรมสุขภาพจิต
หรือติดต่อ ศูนย์พึ่งได้ ประจำจังหวัดของคุณ

ใบงาน สามฉัน (ฉันเป็น ฉันสามารถ ฉันมี)

- **ฉันเป็น** ฉันมีคุณลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นที่พึงประสงค์อย่างไรบ้าง ที่จะช่วยให้ฉันเลี้ยงลูกได้อย่างที่ฉันตั้งใจ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **ฉันสามารถ** ฉันสามารถเลี้ยงลูกได้ดี อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **ฉันมี** ฉันมีแหล่งช่วยเหลืออะไรบ้าง ในการเลี้ยงลูก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางมาณวิภา พัฒนมาศ
วันเดือนปีเกิด	4 เมษายน 2515
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	59 ม.8 ต.หนองขาว อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี 71110
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กลุ่มงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ สุขภาพจิตและยาเสพติด ตึกสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	ประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นต้น จาก วิทยาลัยพยาบาลราชบุรี 1
พ.ศ. 2543	พยาบาลศาสตรบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2553	พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จาก รพ.รามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2560	ปร.ด. (การวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์) แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้ คำปรึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ